

Vatra veche ¹²

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul X, nr. 12 (120) decembrie 2018 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Mureșeni la Alba Iulia, 30 noiembrie 2018

Vatra veche dialog cu acad. Ioan Aurel Pop

Vatra veche dialog cu Ioan Aurel Pop, de Nicolae Băciuț/3
 Vatra veche 10, de Nicolae Băciuț/6
 Mihai Eminescu sau noua ipostază a geniului (Mihai Cimpoi), de Florian Copcea/5
 Lumina și cântul nuntesc peste fire (Octavian Goga), de Gheorghe Moldoveanu/7
 Să ne (re)amintim de Ion Minulescu, de Dumitru Hurubă/10
 Să ne (re)amintim de A.E.Baconsky, de Dumitru Hurubă/11
 Alexandra, de Dan Puric/12
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/13
 Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/14
 Asterisc. Protocronismul, de Silvia Urdea/15
 O viață dedicată artei: Amelia Pavel, de Veronica Pavel Lerner, Eugenia Vodă/18
 Poeme de Hans Dama/19
 Cartea inimii. Din inimă și pentru inimă, de Elena Buică/21
 Inimi cu I mare, de Viorica Șutu/21
 Poeme de Dumitru ichim/22
 Zbor de fluturi în infern (Ana Podaru), de Camelia Ardelean/23
 Istorie și literatură pentru copii (Doina Cetea), de Mihaela Mudure/24
 Ca în cer (Tatiana S. Munteanu), de Iulia Hotnog/26
 Autoeducația sentimentală (Carmen T. Grigore), de Mircea Doreanu/27
 „Hei, copii, vă salut din Euforia!” (Doina P. Anton), de Daniel Marian/27
 777 de amintiri (Angela Melania Cristea), de Dan Iacob/28
 Sala de arme să fie sala de arme? (Geo Galetaru), de Daniel Marian/28
 Viitorul din trecut (Angela Fanea Macarie), de Nicolae Băciuț/29
 Genul feminine (Mihaela Roșu Bină), de Cristian Ghinea/30
 Adrian Botez, de Ionel Necula/31
 Opera și modelul (Mihaela Malea Stroe), de A.I. Brumaru/32
 Fiul cel bun, de Aurora Ciucă/33
 Orizonturi filosofice, de Voichița Tulcan Macovei/34
 Ninge cu-ndurare, poem de George Filip/35
 Inițiativa plantelor medicinale (Lidia Bora), de Mircea Doreanu/36
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/37
 Memoria vie și memoria comucațională, de Cătălin Varga/38
 Romanul Unirii (Mihail Diaconescu), de Mihaela Mudure/39
 Alba cea Iulia, poem de Răzvan Duncan/42
 Reflecții la aniversarea Centenarului Marii Uniri, de Milena Munteanu/43
 Pe drumul unității naționale (Vasile Netea), de Florin Bengean/44
 Poeme de Constantin Cubleşan, Marin Moscu/44
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/45
 Chișinăul interbelic, de Raia Rogac/46
 Istorii uitate. Radu Cosmin, de Constant Călinescu/47
 Românii din Michigan sărbătorește mărta Unire, de Silvia Urdea/48
 Starea prozei. În ajun de Centenar, de Nicolae Suci/50
 Raft. Câmpia Transilvaniei, de Vasile Lechințan/52
 Ocean întors. Războiul român-român, de Valeriu Tănăsă/54
 Convorbiri duhovnicești cu I.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/55
 Buna folosință a postului, de pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan/56
 A tămăia înaintea ta (Radu Botiș), de Constantin Marin/57
 Poeme de Angela Melania Cristea/58
 Starea prozei. Dodii, de Virgil Rațiu/59
 Starea prozei. Nu cred că ești de pe pământ, de Emilia Amariei/60
 Poeme de Iuliu Ionaș/61
 Ilie Hoza, poezii de gheață/62
 Poeme de Atila Rac/63
 Biblioteca Babel. Jorge Semprún și Primo Levi, de G. Constantinescu /64
 Întâlnirea Gabrielei Adameșteanu în germană, de Mircea M. Pop/67
 Florin Lăzărescu în germană, de Mircea M. Pop/67
 O antologie de poezie tânără românească, de Mircea M. Pop/68
 Soarta scriitorului ca rebus (Matei Vișniec), de Krum Gherghiov/69
 Receptarea culturii române în Slovacia, de Daniela Sitar-Tău/70
 Asterisc. Lanțul invizibil, de Ben Todică/71
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/72
 Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/73
 Poeme de Ribana Pascu/74
 Starea prozei. O iarnă de coșmar, de Camelia Ardelean/75
 Poeme de George Anca/77
 Poeme de Andrei Caucar/78
 Șevalet. Singurătatea monseniorului Ghika, de Nicolae Dan Fruntelă/79
 Vatra veche dialog cu Paul Chiribută, de Tamara Constantinescu/80
 Teatrul. Streptease la Bazin, de Cristian Stamatoiu/81
 Răsul ne salvează (Lidia Bora) de Mihaela Malea Stroe/82
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
 De la un clasic citire. V. D. Vasiliu/83
 Fente evanescente, de Nicolae Mățaș/84
 Curier/85
 Literatură și film. Războiul rece și puterea absenței, de Al. Jucan/85
 Codrii mei, de Decebal Alexandru Seul/83
 Număr ilustrat cu fotografii din activitatea redactorilor și colaboratorilor revistei „Vatra veche”

Diplome „10/100”

G. Șincan, N. Băciuț, Răzvan Duncan

Darie Duncan, Nicolae Băciuț

Răzvan Duncan, Nicolae Băciuț

Cristina Sava, Nicolae Băciuț

Vatra veche dialog

Ioan Aurel Pop

“Protagonistul Marii Uniri e totuși poporul român”

-Stimate dle academician Ioan Aurel Pop, manifestările dedicate centenarului Marii Uniri au fost precedate de multe bâlbâieli și ezitări manageriale. Care sunt punctele slabe și punctele tari ale marcării Centenarului Marii Uniri?

-Principallul punct slab este neputința noastră de organizare, neputința de a ne aduna în momentele cheie și de a organiza ceremonii. Spiritul de ceremonie, o spun mereu, e un atribut al popoarelor civilizate. Noi suntem un popor civilizat, dar am pierdut din vedere organizarea ceremoniilor, pentru că de-a lungul istoriei am fost obligați să asistăm la ceremoniile altora, să ne plecăm capul și să ne purtăm precum servitorii, slugile, pentru că așa ne-a fost menit, mai ales în Ardeal.

Punctual tare e că protagonistul Marii Uniri e totuși poporul român, care s-a transformat din secolul al XVIII-lea încoace în națiune și acest punct forte ne îndreptățește să vorbim în cunoștință de cauză și să arătăm lumii că dincolo de orice speculație, care se face azi în legătură cu situația de la sfârșitul primului război mondial, de genul „unirea s-a făcut datorită prăbușirii marilor imperii, Victoria s-a făcut datorită victoriei Antantei în Primul Război Mondial, unirea basarabiei s-a făcut datorită Revoluției bolșevice din Rusia, sau unirea s-a făcut datorită vecinilor slabi sau unirea s-a făcut pentru că marile puteri au aprobat-o.

Dincolo de toate aceste speculații, care sunt de fapt împrejurări care au putut să încurajeze unirea, avem încă subiectul și subiectul e poporul român.

Dacă nu era la mijloc poporul

român, care să locuiască și în vechiul Regat și în Basarabia și în Bucovina și în Transilvania și în Banat și în Crișana și în Maramureș și să locuiască în calitate de populația majoritară și autohtonă, nu se putea face nicio unire.

Deci faptul că subiectul acesta există, ne creează nouă un atu în fața lumii pe care, repet, ca organizare, nu știm să-l folosim, noi nu știm să arătăm lumii la ora actuală că suntem un popor demn al Europei și că alături de polonezi, cehi, de slovaci, lituaneni, estonieni, de letoni, am știut să facem atunci o nouă arhitectură a Europei. Fiindcă ne-am situat pe valul celei mai progresiste acțiuni de atunci și care era mișcarea de emancipare națională. Noi nu am inventat nimic. În secolul al XIX-lea ne-am situat în fața luptei pentru emancipare națională. Și ne-am situat alături de alte popoare. Și-atunci, câtă vreme subiectul acesta numit poporul roman există, noi suntem câștigătorii. Trebuie să știm să păstrăm acest atu, și să-l ducem mai departe și să-l arătăm Europei, să arătăm aceste valori, să arătăm ce s-a întâmplat la Chișinău, ce s-a întâmplat la Cernăuți, la Alba Iulia, să arătăm că a fost vorba de voință națională și nu de o întâmplare fericită pe care ne-au pregătit-o alții.

Asta n-am reușit să o facem, dar avem toate premisele că o putem face.

-Din neștiință, din neputință sau din atâtea varii motive, am ratat startul manifestărilor dedicate Centenarului Marii Uniri.

-Da, s-a ratat, pentru că organizarea nu se face așa. Organizarea trebuia făcută din 2014, ca să avem o perspectivă înainte și să pregătim în fiecare an, dintre anii războiului și să pregătim 2-3 evenimente care să marcheze lucrurile. Pe urmă, întâmpinarea celor o sută de ani de la formarea statului roman unitar modern, adică de la întregirea României, de la crearea României întregite sau de la Marea Unire, ar fi trebuit să ducă la o sărbătoare a spiritului, dar și la multă muncă, la multă înverșunare, la multe împliniri faptele, pe care să le putem arăta, nu noi, urmașii noștri să le poată arăta peste altă sută de ani. Noi, astăzi, ne mândrim că oameni ca Pan Halipa, Sextil Pușcariu, Iuliu Maniu, Ion Nistor, Ion Inculeț, Silviu Dragomir, Miron Cristea și câți alții, care au făcut țara asta, în frunte cu Brătianu, prim ministrul României și

regele Ferdinand. Ne ne mândrim azi cu ei. Peste altă sută de ani, oamenii ar trebui să spună, să poată spune că România asta a fost dusă înainte și că la centenar era unitatea de mult făcută, ne simțeam bine să trăim împreună, ne legau drumurile spiritului și drumurile geografiei, că lucrurile mergeau înainte cumsecade, că românii aveau încredere, ori tare mă tem că până în acest moment, și suntem cu câteva luni înainte de întâi decembrie, nu prea putem spune acest lucru. Dar speranța e că se va putea spune mai ales că centenarul nu e o dată fixă, pentru că Unirea noastră din 1918 a început să se facă cu mult înainte și a continuat să se consolideze și după 1 decembrie multă vreme. În primul rând până la recunoașterea internațională, care s-a petrecut în 1919 și 1920.

Ceea ce au făcut românii în 1918 însă, și asta e motiv de încredere în noi înșine, a fost așa de temeinic făcut încât marile puteri, întrunite la Conferința păcii, n-au făcut decât să recunoască ceea ce au decis românii. Dacă decizia românilor ar fi fost contra naturii și ar fi fost un act subiectiv, mânat de orgolii personale, nu ne-ar fi făcut nimeni cadou unirea. Dar faptul că unirea aceasta a fost temeinic gândită, prin niște organisme ivite din sânul nostru național, cum a fost Sfatul Țării, la Chișinău, Congresul General la Cernăuți sau Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, ne dau încredere în viitor și arată că lucrurile acestea au pus Europa în fața faptului împlinit, ca și în 1859, cu dubla adeviziune a lui Alexandru Ioan Cuza.

Prin urmare, acest popor are părțile lui slabe, are o lipsă de organizare, care se vede dacă ne comparăm cu Occidentul.

Dar acest popor a fost dăruit de Dumnezeu și cu un har al lui, care ne vine și din spațiul acesta vălurit de care vorbea Blaga, ne vine și din faptul că avem capacitatea să auzim cum bat în geamuri razele de lună, cum zicea Blaga, precum și din picurii strop cu strop, care fac al mărilor potop, cum zicea Coșbuc.

Toate acestea ne caracterizează și dacă știm să le prezentăm în fața lumii, cu toate greșelile noastre, cred că suntem salvați.

E important că după o sută de ani, țara, chiar dacă nu mai e așa întreagă cum a fost la 1918, are →

NICOLAE BĂCIUȚ

238.000 de km pătrați, adică aproape mărimea geografică a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord... Nici faptul că românii sunt risipiți prin lume nu e de rău. Popoarele mari s-au expandat întotdeauna prin lume și mai ales popoarele mării. Noi nu suntem un popor al mării, ceea ce arată că am plecat de nevoie nu de voie peste mări.

Și alții au plecat de nevoie. Când englezii au ajuns prima oară în America sau în Australia, erau oameni cu mari nevoi și cu mari vini, din punctual de vedere al justiției de atunci și au reușit să ajungă pe alte țărmuri.

Faptul că românii sunt prezenți în lume nu e rău. Ei duc cu ei un mesaj. E important însă să facem ca în acest mesaj să cântărească mai puțin amarul și și mult bucuria.

La noi, parcă faptul că ne ducem bucuria și amarul înclină mai mult spre amar și asta ne face încă vulnerabili, dar, repet, eu am încredere că până în 2020, cu mesaje bine cumpănite, vom reuși să transmitem lumii ceea ce este bine și frumos în legătură cu acest pământ.

-Ce se poate repara până în 2020, dacă tot ne-am dat un răgaz, poate tocmai din ratarea lui 2018, lung de trei ani!

-Am încredere în forțele intelectuale ale poporului și în educație, cum am spus de atâtea ori. Pe de altă parte, minunile dumnezeiești sunt pătrunse numai de Dumnezeu.

Eu, dacă mă gândesc numai ca istoric, la începutul anului 1918, la acel început de anu, acesta părea fără nicio perspectivă. Părea că ne îngroapă în neant și nu o să ajungă nimic din noi.

Să ne gândim la faptul că eram ocupați de nemți, marea parte a țării, capitala țării era la Iași, Basarabia nu era încă unită, de unirea Bucovinei și Transilvaniei nici nu putea fi vorba. Câștigasem victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în vara de dinainte, din 1917, Rusia era însă în marasm, se proclamase revoluția bolșevică a lui Lenin, noi eram departe de Anglia și Franța, încă intrarea Statelor Unite în război, care fusese în 1917, nu decisese soarta războiului.

Noi, de fapt, urma să încheiem pace separată cu Germania, în acel an, și în câteva luni, repet, în câteva luni, și până în 2020, mai sunt ani, în

câteva luni ni s-a schimbat soarta și am trecut de la agonie la extaz. Regii României, Maria și Ferdinand, s-au încununat de glorie, la 27 martie au venit basarabienii, la 28 noiembrie au venit bucovinenii, la 1 decembrie au venit ardelenii și țara aproape și-a triplet teritoriul. Mai mult decât atât, și-a dublat populația și a devenit Regatul României. Ce a putut fi mai frumos decât asta?

Am devenit o țară demnă în Europa. Nu ne-am știut noi prezenta nici atunci în fața Europei, după valorile pe care le aveam, dar era important să fim subiect de drept internațional și să existăm.

Ei, dacă atunci am reușit să ieșim, nu datorită neapărat numai meritelor noastre, ci și datorită împrejurărilor internaționale, eu cred că românul, care a trecut prin multe, cu o minune dumnezeiască, dacă altceva nu se poate, eu cred că forțele noastre ne-ar putea ajuta, alături de Dumnezeu, eu cred că până în 2020 am putea să ne înfățișăm în fața Europei cu demnitate și să demonstrăm că nimic n-a fost întâmplător în 1918 și că toate au fost rânduite după voia acestei națiuni și după voința divină.

-Academia Română, al cărei președinte sunteți, e mai bătrână decât Marea Unire. CFe se află în orizontul acestei instituții până în anul 2010, legat de Marea Unire?

-Academia Română organizează în septembrie, la Ateneul Român, o mare sesiune dedicată centenarului, dar nu una obișnuită, invitați fiind zece istorici, nu de etnie română, care să vorbească despre actul acesta din perspectivă internațională, iar cuvântările lor să fie vocea popoarelor Europei și nunumai, fiindcă vor veni și oameni de peste Ocean, în legătură cu Centenarul nostru, pe care-l vrem in-

**Mureșeni la Alba Iulia,
30 noiembrie 2018, în proiectul
„100 de cărți pentru Marea Unire”,
la Biblioteca Județeană
„Lucian Blaga”**

tegrat, alături de Centenarul Poloniei, Estoniei, Lituaniei, Letoniei, de Centenarul Cehiei, Slovaciei, adică în vrem integrat într-o conjunctură internațională și într-un concert al statelor lumii, pentru că, pentru prima oară, după Primul Război Mondial, au simțit că sunt și ele luate în seamă. Nu știu dacă vom reuși sau nu. Asta este o manifestare. și mai sunt altele până în 2020, inclusiv un lucru care-mi este foarte drag sufletului meu și pe care l-a pregătit colegul meu, academicianul Victor Spinei, e vorba de vreo treizeci de volume care vor rămâne peste ani, și care marchează stadiul de dezvoltare a tuturor științelor și artelor din România în ultima sută de ani. Adică istoria artelor frumoase, istoria istoriografiei, istoria matematicii, istoria fizicii, istoria informaticii, istoria chimiei, adică cum au evoluat științele sub egida Academiei Române în această sută de ani de când trăim împreună și vrem să ne strângem sub această umbrelă foarte frumoasă și care e aproape dumnezeiască și care se numește România. Vrem să arătăm lumii că între atâtea rele prin care am trecut – Primul Război Mondial, Al Doilea Război Mondial, regimul sovietic, regimul comunist, cuceriri, risipiri, readunări, în toate acestea, până la urmă, am învins și am reușit să devenim creatori., Știți că latini aveau o vorbă: „ars longa vita brevis”, arta este lungă, viața este scurtă, adică viața omenească este scurtă, dar ceea ce rămâne după noi este creația. Și Academia Română, ca simbol al creației perene, omenești, al creației spirituale, din cele mai variate domenii, vrea să arate că în această sută de ani, s-au dezvoltat toate științele sub egida Academiei și Academia are 14 secții în care sunt mai multe discipline reprezentate, și repet, într-n număr de zeci de volume, să demonstreze ce s-a făcut și cred că aceasta e important, mai important decât reuniunile, discuțiile, conferințele, e foarte important să lăsăm ceva. Așa cum ministerele ar trebui să lase în țara asta drumuri, edificii, ar trebui să lase lucruri care să dureze, și academia vrea să lase ceva care să fie perpetuu peste ani, și care să ne conducă spre al doilea centenar, firește nu pe noi, ci amintirea noastră, prin urmașii noștri.

Vălenii de Munte, 10 august 2018

VATRA VECHE 10

Când am dat curs imboldului de a realiza revista „Vatra veche”, nu mă gândeam nici pe departe la amploarea proiectului pe care acum sunt îndreptățit să-l numesc, fără falsă modestie, „fenomenul *Vatra veche*”.

Apărută ca o reacție de amărăciune și de revoltă mută la ceea ce abandonase din programul său revista *Vatra*, la care am lucrat 20 de ani!, *Vatra veche* își propunea, înainte de toate, să umple un gol și să își extindă geografia literară spre zone mai mult sau mai puțin ținute la distanță de presa culturală românească.

Vatra veche s-a dorit o construcție nouă, cu încărcătura ei nostalgică, fără însă a demola altceva, ba, dimpotrivă, indirect, menținând interesul pentru ambele publicații.

Spre deosebire de revista mamă?, soră?, (vitregă), *Vatra veche* a început ca o lucrare exclusiv privată, ba, mai mult, una de autor! Sub toate aspectele – pentru că revista, deși are un colectiv prestigios, prin solidaritate culturală, este realizată de la un capăt la celălalt de un singur om, „omul orchestră”, care a adunat material, a conceput sumare, a tehnoredactat, a făcut corectură, a difuzat în format electronic revista la peste 16.000 de adrese de email, dar a și tipărit revista pe cheltuială proprie. Toate acestea fără a brava, ci trudind adesea până la epuizare, pentru ca revista să apară la timp, lunar, așa cum și-a propus, în nu puține pagini (88, format A4, corp de literă 10!), adăugând și un număr remarcabil de supliment – cel puțin unul pe an!

E adevărat, m-au ajutat experiența din presa studențească (*Echinoxul* clujean), din presa scrisă și audio/video (15 ani de TVR, pe frontul știrilor!), dar și cei unsprezece ani de catedră (Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureș, unde am predat: *Teoria și practica presei*, *Mijloace audio-video*, *Publicistică culturală*, *Legislație culturală*, o paletă largă de discipline de specialitate!), dar și zecile de publicații efemere de după decembrie 1989, între care revista social-culturală *Alpha*, prima publicație culturală postdecembristă la Târgu-

Mureș, dar și activitatea editorială la două edituri (Tipomur, Nico).

Sigur, reușita n-ar fi fost posibilă fără aportul colaboratorilor, foarte mulți și prestigioși, din toată țara, dar și din orizontul fără margini al diasporei românești, din Australia până în California.

Am continuat, în linii mari, structura revistei *Vatra*, seria 1971, dar am adăugat rubrici noi, într-un continuu dialog cu cititorii revistei.

De altfel, din nevoia de dialog, interactivitate, o rubrică a revistei, „Curier”, a găzduit mesajele cititorilor, cu punctele lor de vedere în privința revistei, cu propunerile, sugestiile lor, dar și pentru a mai da o șansă genului epistolar, fie el și electronic.

Chiar dacă este o revistă „de autor”, *Vatra veche* este produsul celor care au crezut în proiectul meu și l-au susținut, iată, de zece ani.

Cuvintele sunt prea puține ca să le mulțumesc, iar drepturi de autor n-am avut de unde să le dau.

Meritele sunt ale tuturor, neîmplinirile mi le asum singur, fiindcă eu sunt vinovat de fiecare sumar.

Am ținut ca revista să se respecte pe sine și cititorii mei.

Am ilustrat fiecare număr cu lucrări ale unui artist plastic, realizând astfel și un soi de expoziție virtuală.

La zece ani de la apariție, am marcat evenimentul prin muncă, chiar dacă am acordat câtorva dintre cei mai apropiați colaboratori Diplome de excelență și medalii aniversare.

Am organizat zeci de întâlniri literare, lansări de carte, recitaluri de poezie, în țară și în străinătate.

Am căutat diaspora românească la noile sale case, în Canada și în Italia, unde am sărbătorit „Ziua Limbii Române” la Columna lui Traian, într-un proiect „Pe urmele lui Badea Cârțan”.

Am promovat valori ale culturii românești, am promovat lectura și o bună parte dintre scriitorii mureșeni, pe cei care s-au regăsit în preocupările noastre publicistice și culturale.

Firește, mergem mai departe. Până când timpul va fi de partea noastră, pentru că, fără să fiu... apocalptic, revista își va înceta apariția odată cu dispariția mea.

Mi-e greu să accept, dar aceasta e fatalitatea unei publicații de autor.

NICOLAE BĂCIUȚ

Scrisori deschise

Stimate Domnule Băciuț,

Din motive care nu prea interesează multă lume, am urmărit și citit Revista **VATRA VECHE**, încă de la apariția primului număr. Pot afirma în deplină cunoștință de cauză că sunt „conectat” la evoluția ei în timp, ca publicație de cultură. Astfel constat cu bucurie - fără a intra în cine știe câte detalii - că, la ora actuală, este una dintre revistele, parcă tot mai puține!, care și-a câștigat pe bună dreptate, individualitatea, personalitatea și prestigiul.

Datorită deschiderii pe care i-ați asigurat-o încă de la început, la ora asta publicația, în întregul ei, are în paginile sale colaboratori importanți - scriitori, profesori, academicieni... - și colaborări de valoare, fără să mai înșir aici genurile literare. În această ordine de idei, este de la sine înțeles, că revista este perfect pregătită, zic eu, să intre într-un nou an de viață cu toate pânzele sus, cu o linie de plutare elegantă, eficientă și recunoscută.

Nu vreau să vă flatez, știu că nici v-ar conveni!, însă nici nu pot să nu afirm că meritul principal, în toată ascensiunea, vă aparține.

Să fiți sănătos, cu reușite și cu putere de muncă pentru a duce mai departe, cât mai departe această frumoasă și importantă realizare: **Revista VATRA VECHE**.

Cu respectuoase sentimente de prietenie,

DUMITRU HURUBĂ

ACAD. MIHAI CIMPOI:
MIHAI EMINESCU
SAU NOUA IPOSTAZĂ A GENIULUI
(II)

Ediția a II-a (revăzută și adăugată) a *Dicționarului enciclopedic Mihai Eminescu* (Editura Gunivas, Chișinău, 2018) demonstrează interesul deosebit al savantului Mihai Cimpoi față, mai ales, de identificarea unor noi, inedite și desăvârșite căi de a pătrunde în universal eminescian spre a-i dezvălui și dezvolta trăsăturile reale, reformatoare.

Demersurile eseistice și filozofice, impresionante, ale exegetului, scot în evidență, printre altele, concepția sa unitară, exhaustivă și, în același timp, militantoontologică asupra necesității actualizării/teaurizării uneia dintre cele mai complexe și valoroase personalități ale culturii românești: Mihai Eminescu.

În opoziție cu denigratorii marelui poet, dar fără a-și propune să polimizeze cu cei care încă mai consideră că „luceafărul poeziei românești” a încetat să exercite fascinație pentru viitorimea românească, și nu numai, Mihai Cimpoi ne propune „o reevaluare a *personalității* lui Eminescu în contextul relativizării nietzscheene a valorilor, al conceperii identității/alterității vs. de procesele integraționiste care au loc astăzi în lume, al *devenirii antropologice* a culturii și al confruntării/concilierii științelor umane cu filosofiele existenței” (p. 11). Evident, revizuirea științifică a conceptelor anarhice, antieminesciene, promovate de adversarii culturii naționale, în general, ajunsă prin Eminescu să marcheze esențial întreaga civilizație universală, nu este unanim acceptată, fapt care impune o luare de poziție fermă din partea celor care mai cred în „limba cumpenei Universului”.

Lucrarea în discuție, fundamentală pentru istoria literaturii române, unică și, în același timp, monumentală, vine să (re)întemeieze *mitul Eminescu*, să reînnoiască, paradigmatic, eminescianismul, să-i potențeze virtuțile imuabile, în măsură să ne dea o dimensiune hermeneutică a unei opere care va supraviețui tuturor curentelor și fenomenelor ostile europenității și

universalității „ultimului mare romantic” al poporului român.

Arhitectura lucrării, desigur, susține, neîndoielnic, faptul că Mihai Cimpoi este înzestrat cu un inegalabil har de a consolida, în accepție lovinescian-călinesciană, efigia „omului deplin al culturii românești” (Constantin Noica), căruia îi datorăm sincronizarea spiritului eminescian cu mișcările intelectuale revolte și înnoitoare produse în lumea literară, o parte a ei tot mai interesată în a-și promova propriile valori în detrimentul celor aparținând altor nații, altor literaturi. Eugen Simion este cât se poate de explicit în *cuvântul-înainte* al lucrării: „Este analizată opera în toată alcătuirea ei și modul în care a fost receptată de-a lungul timpului...”. Tot marele critic apreciază: „O lucrare, dar, vastă, primejdios de vastă, îndrăzneată, o lucrare necesară. Ea apare în cultura română într-un moment în care Eminescu este disputat, zgomotos și inutil, de detractorii de serviciu și zelatorii de serviciu, deopotrivă de înverșunați și aberanți...”.

Fără îndoială, manifestările eminesciene, indiferent de forma în care au avut loc, produse sau nu sub imperiul interferențelor istorico-filozofice potrivnice culturii române, trebuiau definitiv cristalizate și exact interpretate astfel încât să avem în literatura română imaginea exactă, spațială, dacă vreți, a *geniului nostrum tutelar*. Reputatul critic, Mihai Cimpoi, utilizând metodele și instrumentele ontologice de cercetare, pe care deja le-a definit în *prima ediție*, apărută în 2012, a *Dicționarului enciclopedic Mihai Eminescu*, se remarcă a fi un solid promotor al unei noi viziuni despre opera *in integrum* a „poetului nostru

național” (G. Călinescu), dar și despre mecanismele care au fundamentat-o, imposibil de atins de alți bineintenționați analiști ai durabilei opere a acestuia, care, dacă ar fi comentat-o prin prisma magică ce o avea tot tipul în conștiință, altfel ar fi fost poziționate lucrurile.

Mihai Cimpoi a descoperit, bineînțeles, cheia cu care a deschis miturile eminesciene, superb „detectate” de Eugen Simion, descifrându-i enigmele care au gravitat în jurul fiecărui text liric, publicistic, filozofic, sau de alt gen literar. De remarcat continuitatea procesului de „disecare” și așezare pe un alt nivel piramidal a operelor eminesciene, anunțat în ediția I, aceasta reprezentând, cu siguranță, cea mai temerară inițiativă de a conferi viabilitate imaginii poetice universale a lui Eminescu, peste care se suprapune matricial cele ale filozofului gânditor, ale ziaristului etc. În context putem susține aserțiunile dovedit valabile emise de Mihai Cimpoi că „Eminescu și-a reprezentat cultura universală ca un întreg, în sensul *Weltliteratur*, despre care vorbea Goethe secretarului său Eckermann” și că reflecțiile sale asupra culturii „denotă concepția sa organicistă, ea fiind văzută ca o organizare pe un sistem complex de cercuri concentrice care formează un Mare Cerc”, culturile având „ca puncte de comunicare un fond general uman și *simpatii* de natură intelectuală, etnică, lingvistică”. Și Mihai Cimpoi își focalizează discursul critic pe nenumăratele ipostaze sub care este fixat Eminescu în istoriografie, „iradiind” impostura unor corifei aflați în eroare și în deficit de naționalism, ca să ne referim la „nuanțările” cu care l-au gratulat culturnicii învrăjbitei noastre culturi. Noua ediție a *Dicționarului enciclopedic Mihai Eminescu* cuprinde „noile realizări ale eminescologilor, aparițiile bibliografice (ediții, monografii, studii, traduceri) ținând cont de imperativele impuse de schimbările de paradigmă, de procesele integraționiste și de discuțiile care se duc în jurul valorilor, culturii, studiului interdisciplinar, modelelor, limbajului, raporturilor Eu/Celălalt, dialogismului, pluriperspectivismului, ființei și ființării”. →

FLORIAN COPCEA

Cele aproximativ 300 de pagini în plus față de prima ediție aduc în prim plan bibliografia eminesciană de la începuturi până în zilele noastre și, ceea ce este mult mai important, ne prezintă glosarele necesare descifrării/ explicării a mii de cuvinte și termeni utilizați de Mihai Eminescu.

Glosarul I, având drept bază *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu* (București, 1968) al lui Tudor Vianu, ne dă posibilitatea, cum sugerează Mihai Cimpoi, să pătrundem „în lumea eminesciană ce poartă marca ontologică a romantismului, fiind esențialmente *olume ce vorbea în basme și gândea în poezii*”. Dacă înaintașul său se limita la un lexic extras din textul a 60 de poezii (din *ediția princeps* T. Maiorescu), Mihai Cimpoi lărgeste aria de cercetare și formează un fond de „cuvinte puțin cunoscute și necunoscute, arhaisme, regionalisme și poetisme” din întreaga operă lirică a lui Eminescu, situată la 500 de poezii. Necesitatea *Glosarului* este capitală pentru a ne determina să înțelegem vastitatea, diversitatea și expresivitatea limbajului poetic eminescian.

Glosarul II, avându-și originea într-un studiu din 1918 al lui Eugen Simion, ne prezintă unități lexicale descoperite în proza poetului. Noutatea constă în faptul că „tezaurul” de cuvinte a fost alcătuit pe seama tuturor prozelor eminesciene.

Glosarul III, reprodus după volumul *Mihai Eminescu. Literatura populară* a lui D. Murărașu, vine să certifice cât de multă venerație avea Eminescu pentru filonul străvechi al limbii române și cât a contribuit acesta la formarea personalității sale. George Călinescu era întrutotul de acord că poetul nu aduna „pentru arsenalul poetic și pentru documentarea sa teoretică decât materiale autentice, prin care să poată pătrunde în adâncul psihologiei populare, să deprindă datele sistemului poeticii folclorului, să-și îmbogățească limba cu elemente din toate graiurile românești”.

Glosarul IV, se constituie într-o adevărată relevație. Mihai Cimpoi dă semnificația unor termeni, unii dintre ei inediți în publicistica vremii, adică de nimeni utilizați până la Eminescu. Reiese de aici faptul indiscutabil că

acesta avea un adevărat cult pentru primenirea și standardizarea limbii române literare, fără însă a renunța măcar o clipă la „limba veche și-nțeleaptă a cronicelor bătrâne”. Parcurgând paginile acestui *glosar* ai în față cu adevărat dimensiunea preocupării lui de a înnobila limba maternă, de a o îmbrăca în alte haine, aceasta fiind, la urma urmei, „emblema unității unui neam” (W. von Humboldt). Iată cum gândea Eminescu la îngemănarea dintre *limba poporului* și *limba cultă*: „Paralel cu dezvoltarea spirituală a unui popor sporesc și mijloacele de comunicare ale limbii, cuvintele și combinațiile între ele, altfel spus: limba se îmbogățește. Aceasta este mai întâi un produs pur natural pe care oamenii îl folosesc așa cum răsare nemijlocit din spirit, fără să mai reflecteze asupra acestui lucru și fără ca arta să aibă vreo influență asupra formării ei. Dar această situație se schimbă curând. Pe măsură ce sporește cultura generală a poporului, se divide munca și în această privință: numai o parte a poporului se ocupă exclusiv de cultură și o promovează, rapid; cealaltă parte rămâne în urmă. Partea cultă și cea necultă a poporului încep curând să se deosebească prin semnele exterioare ale gândirii, așa cum se deosebesc prin tezaurul însuși de idei. După ce limba cultă s-a desprins însă de trunchiul comun, își urmează propriul drum; prelucrată de artă, știință, de formele mai rafinate ale relațiilor umane în sferele mai înalte ale societății, ea se îndepărtează din ce în ce mai mult de limba populară și capătă un caracter deosebit de-al acesteia, cu toate că a ieșit din sânul ei. Acesta este și raportul firesc al limbii române literare față de cea populară” (*Opere*, XIII, p. 566).

Glosar V, cuprinzând termeni rari întâlniți în textele din volumul *Fragmentarium*, (editat de Magdalena Vatamaniuc, București, 1982), ne oferă prilejul de a cunoaște atât universalitatea gândirii eminesciene, cât și aviditatea sa în a adopta/adapta forme și înțelesuri noi unor cuvinte, majoritatea dintre acestea existente și azi în vocabularul limbii române.

Glosarul VI, preia fondul de cuvinte utilizat de Mihai Eminescu în dramaturgie. Aici sunt incluși termeni din texte originale, traduse, aferente,

din poeme dramatice și fragmente. Spune Mihai Cimpoi: „Dramaturgia lui Eminescu se cade considerată ca făcând parte din unitatea organică a operei sale. Un argument în susținerea acestei aserțiuni ni-l oferă limbajul, caracterizat prin mărcile stilistice pe care le depistăm și în poezie, proză și publicistică și care-i asigură acel timbru de unicatitate de care vorbea Tudor Vianu în 1968. Regăsim, ca atare, mai multe registre ale vorbirii scenice, specific graiului cotidian, expresia verde, crudă, virulent satiric proprie comediei ateniene, rostirea retorică monologică, platonizantă sau shakespeariană, stilul intelectual cerut de drama de idei sau tragedia psihologică” (p. 600).

Concluzionând, *Dicționarul enciclopedic Mihai Eminescu* al academicianului Mihai Cimpoi este, așadar, o lucrare monumentală care ni-l înfățișează pe poetul nostru național în toată plenitudinea sa valorică, raportându-l permanent la marele spirite ale lumii. De subliniat modestia cunoscutului eminescolog când se mărginește a ne avertiza că „este greu să cuprinzi *Totul* în cazul personalității și operei lui Eminescu”, și de a recunoaște că a căutat, totuși, să recupereze „golurile inerente de interpretare [...] din perspectiva postmodernității, cel puțin prin trimiteri la abordări eminescologice vechi și noi și la cele mai recente postulări teoretice din domeniul filozofiei culturii, al hermeneuticii, al po(i)eticii, al fenomenologiei, al epistemologiei”. Mihai Cimpoi este de părere, răsturnând astfel teza unui, de pildă, Lucian Boia, care susține în *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit* (Ed. Humanitas, 2015) potrivit căruia „Eminescu, în lume, rămâne un necunoscut”, că Eminescu este un geniu național, cu o rostire universală și actuală. Cu o astfel de gândire el se alătură lui George Călinescu care decidea: „[...] Toate materialele și uneltele lui Eminescu n-ar da nimic în mâinile altuia, fiindcă izvorul tainic al efluviiilor eminesciene e ascuns undeva departe, în pădurea subconștiinței lui. Acest aer ascuns al lirice sale trebuie găsit și gustat, descris și mărit, fără alte senzații decât acelea născute din repetarea lui, pentru ca spiritul nostru să-i simtă densitatea și să poată pluti în el”.

LUMINA ȘI CÎNTUL NUNTESC PESTE FIRE

Mai orice incursiune în lirica lui Octavian Goga are ca punct de plecare poezia cu care se deschide volumul său de debut, *Rugăciune*, cea mai frumoasă dintre rugăciunile poezilor noștri, cum aprecia Garabet Ibrăileanu. Chiar supranumele cu care este cunoscut în literatura noastră, *cîntărețul pătîmirii noastre*, actualizează versul final al poeziei, *cîntarea pătîmirii noastre*, dorită a fi fundamentul creației sale, prins în cele trei cuvinte: *cîntare*, *pătîmire*, *nostru* (*noi*). În *noi*¹ se identifică nostalgia întregirii de sine a autorului, prin comuniunea cu lumea satului, oamenii și natura din care satul face parte, iar *pătîmirea* înstrăinatului Ardeal este o coordonată majoră a liricii sale².

Cel de al treilea termen al expresiei, *cîntare*, împreună cu *cînt*, *cînta*, *cîntat*, *cîntăreț*, *cîntec*, formate de la aceeași bază, în română sau în latină, alcătuiește un nucleu, de referință în lirica poetului de la Rășinari, 201 prezențe în cele cinci volume publicate de Goga³ și încă 50 de prezențe⁴ în poeziile rămase în publicațiile vremii, adunate în volum în ediția 1978, de I. D. Bălan⁵, ceea ce înseamnă peste 0,5% din cuvintele-text⁶.

¹ Vezi Gheorghe Moldoveanu, *Octavian Goga sau nostalgia întregirii prin Noi*, în Idem, *Crîmpeie de limbă română*, Editura Bucovina viitoare, Suceava, 1999.

² Idem, *În Goga e jalea înstrăinatului Ardeal*, în Idem, *op. cit.*

³ În *Lămurire* la volumul *Din larg. Poeme postume*, din 1939, se face precizarea că „Apariția acestui volum de versuri a preocupat în mod insistent multipla gîndire a lui Octavian Goga. Intimilor săi le-a comunicat adeseori această intenție și unora, chiar, le-a împărtășit planul după care ar fi trebuit să-și grupeze materialul. Plasîndu-se deasupra eroicelor frămîntări pămîntești, voia să-și închidă cu un final de realizare senină opera sa. De aceea și titlul pe care l-a ales: DIN LARG [...]. Noi n-am făcut decît să urmăim cu deosebită grijă manuscrisul poetului. Tot ceea ce este cuprins în acest volum a fost rînduit de mîntea și mîna lui Octavian Goga. Nouă nu ne-a revenit decît devotamentul unei realizări tehnice” (p. 115).

⁴ Vezi *Frecvența cuvintelor din poezia lui Octavian Goga în ordine descrescătoare*, în Gheorghe Moldoveanu, *Dicționarul limbajului poetic al lui Octavian Goga*, Editura Academiei Române, București 1913.

⁵ Octavian Goga, *Opere, I, II, Poezii*, ediția a II-a, text stabilit, prefață, note și indici de Ion Dodu Bălan, Editura Minerva, București, 1978.

⁶ Ar trebui să avem în vedere și cuvintele *doină*, *doini*, *doinire*, care însumează încă 33 (17 + 16) prezențe, cu precizarea că, dintre acestea, 26 (10 + 16) aparțin primei perioade de creație.

Cea mai largă folosire o are *cîntec*, cu 94 (+ 12)⁷ prezențe, care îl situează la rangul 44 (în ordinea descrescătoare a frecvenței). Abstracție făcînd de unele instrumente gramaticale (prepoziții și conjuncții), pronume și proadverbe, a căror frecvență se datorează rolului lor și sensului abstract al acestora, *cîntec* e întrecut ca frecvență doar de substantivele *noapte*, 153 (+26), *suflet*, 139 (+21), *ochi*, 129 (+ 45), *lume*, 116 (+ 32), *vreme*, 108 (+ 16), *clipă*, 105 (+ 22), *vis*¹, 99 (+ 28), verbele *fi*, 542 (+ 292)⁸, *veni*, 180 (+ 32), *vedea*, 154 (+ 45), *plînge*, 115 (+ 31), *simți*, 102 (+ 7) și adverbele *azi*, 144 (+ 37), *și*, 132 (+ 52).

E de remarcat, înainte de toate, numărul textelor înscrise sub titlul *Cîntece*: 6 în volumul I, 6 în volumul al II-lea, 7 în volumul al III-lea. Aceștia li se adaugă *Cîntec*, în volumul al V-lea, *Cîntecele mele*, în volumele al II-lea și al III-lea, *Cîntecul cămășii*, în volumul al V-lea. Volumul al IV-lea, cuprinzînd poezii create în perioada cînd Goga se afla la București și desfășura o extrem de susținută campanie în favoarea intrării României în război de partea Antantei, pentru reintegrarea Ardealului în granițele patriei-mamă, se intitulează *Cîntece fără țară*, sugerînd, pe de o parte, situarea sa în afara spațiului „țării” sale, Transilvania, și, pe de alta, rezistența autorităților bucareștene la chemările sale și ale altor ardeleni pentru eliberarea Transilvaniei⁹.

Nu lipsa de imaginație a autorului a condus la alegerea acestui cuvînt drept titlu, care nu aduce monotonie, ci mărturisește dorința sa de a se apropia cît mai mult posibil de creația populară, cu care se înrudește și prin prozodie. Ca și acolo, *cîntec* refuză să anunțe sau să sugereze ideea; *se cîntă un cîntec*. În opoziție cu cîntecele, răsunete ale vieții satului din Transilvania, sînt texte ca: *Poezie, Carmina, Sonet* etc., în care își face simțită prezența Goga citadinul, cel *dus la învățătură*.

Întreaga viață spirituală a satului românesc este cuprinsă în cîntec, căci

⁷ Între paranteze se precizează numărul de prezențe pe cele două categorii de texte; cînd în paranteză este un singur număr, precedat de +, acesta indică doar prezențele din poeziile rămase în periodică și publicate de I.D.Bălan în ediția citată.

⁸ Frecvența foarte mare este datorată dublului statut al verbului, predicativ și copulativ.

⁹ Ajunge chiar să-și deplîngă soarta, pentru că *printre voi îmi duc povara*, / *Stropit de rîs și de noroi*, / *Căci vai de cine-și pierde țara*, / *Ca să și-o ceară de la voi* (*Fără țară*); la apariție în volumul din 1916, poezia se intitula *Factorilor răspunzători*.

aici de oriunde *Răsare-o glumă, un cîntec, un zîmbet (Departa)*; oriunde *Se înfirip-un cîntec fără seamăn/ Și firea-ntreagă cîntă și plopii cîntă, frunza clătîndu-și (Frumoasa cea din urmă)*; aici *Doina ți-a rămas de grije și-a cîntat rătăcitor l...! Doina ți-a furat-o codrul și-a păstrat-ontotdeauna!...! Doina, doina ne rămîne și ne-o cîntă codrii-ntruna (Lui Avram Iancu)*; aici *trecutul, bătrîn cerșetor, / Ne cîntă umil din chitară (La mal)* și *Cîntă tunul din vecini (Hora morții)* și *Cîntă moartea, titlul unei poezii al cărei prim vers e Îmi cîntă moartea la fereastră, fără să sperie, cum se întîmplă obișnuit, ci îndemnînd la reflecție, căci Îmi cîntă-ncet povestea noastră: / Un joc de umbre și lumină.*

Cîntecul și lumina sînt călăuze în lumea satului, de aceea Goga solicietă Creatorului: *Dă-mi cîntecul și dă-mi luminal Atîtor doruri fără leacuri (Rugăciune)*, așa cum strămoșilor le cere: *Dați-mi cîntecul și gluma (Strămoșii)*. Viața nu poate fi concepută fără dragoste și cîntec: *Chemat de dragoste și cîntec, / Loveam cărările vieții* (o traducere după A. Endre). Din vremurile care-au fost, a rămas cîntecul, fie că e vorba despre propria persoană (*Ca un cîntec, cum s-a stîns, / Frumoasa mea copilărie <Casa noastră>: parcă-mi picură un cîntec / La poarta minții mele reci, / O dulce rază-ntîrziată / Din raiul meu pierdut pe veci <Copiilor>: Pustietate arșă mi-e cîntecul acuma!...! Nici nu-mi vine-a crede c-abia-i o săptămînă! De cînd dormea cu mine și cîntecul și gluma <Singur>*). Cînd *firea-ntreagă cîntă (Frumoasa cea din urmă)*, făcînd să-și cînte viața *imnul ei (În muzeu)*, cînd *Cîntă apele* (titlul unui ciclu), și *iarba livezilor cîntă (Carmen)* și trandafirii, *înfrățiți*→

GHEORGHE MOLDOVEANU

cu cîntul și lumina,/ Își veștejesc
petalele și cîntă (*Frumoasa cea din
urmă*), bucuria cea mare ar fi să-i văd
cîntînd pe toți/ În strană sărbătoarea
(*Dorința*); să roiască-n tindă/ Tot
domni cu-nvățătură,/ Să cînte toți din
gură (*Ruga mamei*). Satul lui Goga nu
poate fi inchipuit fără cîntec, de aceea
Laie lăutarul ocupă un loc important în
primul volum. El Știe două din lăută/
Una-i dor și una-i jale (*Cîntece, II*), dar
nu se poate opri din cîntare; îndată ce se
oprește, se aude îndemnul Mai cîntă,
lăutare, mai cîntă! (*Lăutarul*), iar
cîntarea lui reverberează și după ce el
devine poveste, căci Un viitor
năpraznic, cu brațe de flăcări,/ Topi-va
în goana lui cruntă/ Din jalea pribeagă
a strunelor tale/ Măreța cîntare de
nuntă (*Idem*). De aceea chiar în fața lui
Dumnezeu Laie cel dus devine un
trimis al satului, cu însărcinarea de a-i
spune povestea celor din mijlocul
cărora a plecat: să cînti un cîntec, Laie/
Cum se cîntă-n sat la noi,/ Cînd se
tînguie ciobanul/ După turma lui de oi
(*La groapa lui Laie*), în credința că Ni
s-ar stinge-atunci necazul/ Ce de mult
ne petrecea:/ Între stelele de pază/ Am
avea și noi o stea (*Idem*).

Cîntecul înseamnă, în primul rînd,
bucurie, apoi dragoste și nădejde și
visare, izvorînd din preaplinul inimii:
Din ale inimilor șoapte/ A prins un cînt
înfiripare/ Și l-am cîntat atunci în
noapte (*Revedere*); Născut din cîntec și
putere,/ Păgîn Apollo de la țară,/ Cu
dragoste-așteptam, cu cîntec/ A vieții
cea din urmă seară... (*Martirul
Cristoșilor*, după A. Ady); sfioasă
tresare/Din vuietul greu de oțel/ Și iar
se-nfiripă sfioasa cîntare (*În tren*);
Nădejdea vieții împăcate,/Credința
sfîntă de moșneag/ Și rostul dragostei
curate,/ Le-aș vrea pe toate-n rînd,
șireag/ Aievea-n cîntu-mi întrupate (*Aș
vrea*); Același vis vă dă ocol.../ Din
streșini ploile vi-l cîntă (*Așteptare*).
Cîntecul se asociază cu trecutul
redeșteptat (Îmi răsar acum cîntece
uite (*Bobotează*), de vremea cînd
dormea cu mine și cîntecul și gluma
(*Singur*). Cîntecul cel de acum E
necurmatul cîntec din vechime (*Din
larg*), e visuri, patimi, cîntece pierdute
(*Cetind pe Baudelaire*), dar care refuză
să fie prizonier al trecutului. Ba chiar îi
place cînd Cîntarea cea nouă mă-
nvăluie-n pripă,/ Cu glasul ei proaspăt
(*În tren*) și îi respinge pe cîntăreții
vremii de demult care împletesc din
razele de lună/ Cîntări din vremuri de
demult/ Ce le-a-ngropat cu valul ei
uitare, considerîndu-i tîlharii vechilor
morminte/ Ce dezgropați a vremii
moaște sfinte (*Privigheori și ciocîrlui*).

Simbol suprem al vieții în toate
ipostazele ei, cîntecul devine ecou al
vieții trecute (și-ai stins și zvonul de
miriști roditoare,/ Și cîntecul livezii, și
cea din urmă floare <Sufletul>; Ești
singură astăzi... Păreți-s bătrîni,/ Nu-i
cîntec în stranele mute,/ Icoanele-s
șterse și nimenea nu-il Altarul uitat să-l
sărute <Ești singură>) și izvor pentru ce
va să fie (S-a-impletit un cîntec, fără
seamă,/ Oceanu-mi cîntă hora ta
grozavă,/ Undele te strigă, apele te
cheamă, jale călătoare <Hora
valurilor>). Natura rămîne, sub toate
înfățișările ei, reper prin transformările
pe care le cunoaște (La voi vine jalea-i
cînd viitor păgîn/ Purcede strigarea să-i
frîngă,/ În cîntec o schimbă pădurea de
brazil/ Și-n lume-o trimite să plîngă <În
munți>). Este modelul pe care și-l
asumă și poezia lui Octavian Goga
(Subt adumbriri de sălcii despletite/
Mă-ndrumă azi cea mai din urmă
vrere,/ Sfîla lor îmi freamătă un cîntec
<Locaș străbun>).

Efectul distructiv al vremii se
simte nu numai în cazul bunurilor
materiale, cum s-a întîmplat cu casa
noastră (De pe pereții-mbătrîniți/ Se
dezlipește-n pățuri varul,/ Și pragului
îmbătrînit/ Începe-a-i putrezi stejarul
<Casa noastră>), ci și asupra cîntecelor
(Cu valul vremilor ce curg/ Atîtea
cîntece s-au dus/ Și valul vremilor ce
curg/ Atîtea cîntece-a răpus <Idem>;
vremea fără suflet/ Duce cîntecul și
gluma,/ Azi e rău de satul nostru/ Și-i
de cantor rău acumă <Cantorul
Cimpoi>; Azi de cîntece și glume/ Toată
vatra ta-i orfană <Așteptare>). În stare
latentă, cîntecul continuă să trăiască
însă; în cetățuia de apă a Oltului Dorm
cîntecele noastre toate, împreună cu
tăinuia jale/ A visurilor sfărîmate;
valurile acestuia sînt aglomerări de
cîntece și lacrimi (*Oltul*). Cîntecul
rămîne ca raza care toamnei mutel/ I-a
dat florul primăverii/ Și-n preajma
morții abătut/ A picurat pe neștiutul
Un strop din cîntecu-nvierii (*O ramură
întîrziată*). Aprecierea de care se bucură
doinele se explică tocmai prin faptul că
în doinele-acele/ E parcă vraja firii-
ntregi.../ Nu te mira, copil blajin,/ Și-
ascultă-le cum cîntă-n cale (*Cum
zboară trenul*).

E multă jale în cîntecul acesta;
Cîntecele noastre plîng/ În ochii
tuturora, căci La noi de jale povestesc/
A codrilor desîșuri/ Și jale duce
Murășul/ Și duc tustrele Crușuri (*Noi*).
Cîntecul acesta e Cîntarea pătîmirii
noastre (*Rugăciune*), de aceea se zbate/
Durerea-n cîntecele mele (*Strămoșii*).
Cîntarea măiastră din codrii cărunți e
jalea pe care În cîntec o schimbă

pădurea de brazi (*În munți*), așa cum
poetul din *Frumoasa cea din urmă*
Întruchipează jalea lui în cîntec. E ceea
ce doar cuvintele o pot spune: buzele-ar
fi mute, de n-ar fi cîntece de jale
(*Regina Elisaveta. La 70 de ani*).
Uneori însă de jalea străveche În suflet
cîntecul se frînge.../ Se sfarmă
coardele strivite/ De-atîta jale și-
ntunec (*Graiul pînii*), și cîntecul
devine cîntec necîntat (simt cum
noaptea se coboară/ Pe dimineața mea
de ieri,/ Cum cîntul meu se înfășoară/
În giulgiul veșnicei tăceri <Fără țară>;
Sorbim imensul cîntec al tăcerii (*Din
larg*), un fel de cîntec cu gura închisă,
cu virtuțile lui, pe care sufletul îl soarbe
cu nesaț, ocrotindu-l: Noi ocrotim atîta
cîntec acum, cînd buza noastră tace
(*Aeternitas*).

Extensie a lumii satului și rezonînd
cu această lume, sub aura amintirilor
care ne cîntă la fereastră (*Aducerile-
aminte*), și restul lumii cîntă, fie din
vecinătate, sub bolta care cîntă (*O
rază*), fie de aiurea: Jur-împrejur e
largul care cîntă (*Din larg*); ne cîntă-n
ritmuri cadențatelor Haotica Parisului
năvală (*Paris*); Parisul din povestea
noastră/ O să ne cînte la fereastră/
Mărețu-i cîntec (*Paris*). Vîntul ce
stîrnește valurile (Din trăznete-i cîntă
chimvalele <Furtuna>; oceanu-mi cîntă
hora ta grozavă <Hora valurilor>) e
același, dar, împreună cu vîntul
dezlănțuit, și surle duioase domol au să
cînte (*În suflet simt o teamă cum s-
așterne*); și doina o cîntă alunii din
crîng (*Dimineață*), asemenea
privighetorii care cîntă (*Copiiilor*).

Nu e de mirare că îi reproșează
contesei de Noailles, născută
Brîncoveanu, care, într-o scrisoare
redactată în limba franceză, declara că
nu e româncă și în România a fost o
singură dată, în drum spre
Constantinopol: tu din strigarea
noastră/ Nimic nu știi, nimica nu te
doare;/ Nici Dunărea nu-ți plînge la
fereastră,/ Nici munții mei nu pot să te-
nfioare.../ Nu ne-nțelegi nici visul, nici
cuvîntul,/ Nici cîntecul tu nu ni-l poți
cunoaște (*Scrisoare*). O avertizează
însă că Trecutul ne-nfășoară/ Oricît de
mult l-am surghiunit din minte.../ Străbunii-n noi de veci nu vor să
moară/ Și noi mințim, dar sîngele nu
minte!

Cel mai rău e cînd cîntecul dispare.
Cîntăreții de la oraș sînt bieți cîntăreți
cu aripile frînte, căci Voi n-aveți flori,
nici cîntece, nici fluturi, de aceea le
adresează chemarea Veniți, veniți [...]/
Noi să privim luceafărul din zare/ Și-
atunci să zicem strunelor să cînte
(*Cîntăreților de la oraș*). Lipsa →

cîntecului e semn al morții, sentiment pe care îl trăiește la Marea Moartă, unde *Cîntec nu răsună, nu s-aud nici șoapte, / Țintirim de apă-i unda ei sălcie (Mare moartă)*. Este atmosfera ce începe să apese satul, peste care tot mai jalnic cade-amurgul, pentru că *Ursitoare rele scris-au/ Toți voinici să te lasă/ Și-au orînduit să fie/ Un pribeag la orice casă./ Azi de cîntece și glume/ Toată vatra ta-i orfană/.../ Mor azi cîntecele-n pragul nopților de șezătoare/ Și de feți-frumoși uitată/ Mîndra Cosînzeană moare./ Azi voinici cu zmeii-n luptă/ Zarea nu mai înspăimîntă/ Și pe pajiștea-nflorită/ Nici un cîntăreț nu cîntă (Așteptare)*. E cîntul mort, strigă poetul în finalul poemului *Frumoasa cea din urmă*, semn că soarele e mort și el, cu tot ce semnifică: *El unde-i?/ Soarele, căci raza lui n-o simț?.../ Și-n vreme ce încremenea în gheță/ Răspuns-a valul:/ „E mort”*.¹⁰ Freamătul codrului, cu efect regenerator asupra celor ce-i calcă potecile, devine gals cucernic de tropare, cîntecul de-ngropăciune/ Al doinei noastre care moare (*În codru*). Ecourile suflătești sînt devastatoare: *Pustietate arză mi-e sufletul acuma, obligîndu-l să se refugieze în timpul cînd dormea cu mine și cîntecul și gluma (Sîngur)*, parcă speriat că *Sînt sărac de-acuma/ Visele mă lasă/ Cîntecul și gluma/ Mi s-au dus de-acasă (Cîntece, II)*. Rezultatul e cel așteptat: *Cîntecul meu tainic și-a pierdut hotarul (Hora valurilor)* Azi sufletul nu-mi mai tresare/ De cînt, de dorul dimineții (*Martirul Cristoșilor* – după A. Ady); vede în propria creație Glasul unui cîntec searbăd ce-mi alunecă pe strune./ Cînt tocit și fără noimă, cu apucături nebuine/ De cuvînte (*Depărțire*), căci *Mi-e glasul sec și fără spor/ Și mă înecă tusa/ De mă sfîrșesc... (Zîmbet trist)*.

Sufletul său tînjește după adevăratul rost al poeziei, formulat de el însuși ceva mai tîrziu: „Am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trîmbiță de alarmă”¹⁰. Ideea era enunțată încă din *Rugăciune*: *Dă-mi cîntecul și dă-mi lumina/Și zvonul firii-ndrăgostite/.../ În suflet seamănă-mi furtună./ Să-l simt în matca-i cum se zbate./ Cum tot amarul se revarsă/ Pe strunele înfiorate. Și ideea va fi mereu reluată. O afirmă, cu*

Petofi, în *Privighetori și ciocîrlii*: *Noi așteptăm toți revărsat de zori,/ Noi așteptăm suflarea dimineții/ Pe-a lumii temelii./ Vrem să vestească soare cîntăreții, așa cum o afirmase încă din 1901: Aș vrea un cîntec nou odat'/De pe-ale lirei moarte strune:/ Năvalnic cînt învăpăiat./ Ce tuturora să vă sune/ Ca glas de tulnic (Aș vrea)*, amintind de tulnicele ce chemaseră la îndemnul lui Avram Iancu.

Dintotdeauna trecutul a prefigurat viitorul. Așteptarea ca trecutul *Să-mi cînte și iarăși să-mi cînte (În tren)* este în limitele firescui. Din *Cîte cîntece de lume/ [...]* a cîntat odinioară cantorul Cimpoi, *Vreau un cîntec să desprind (Bal la palat)*, zice Goga. În toate vremurile, sub toate vremuirile, Moș Crăciun, întruchipare a viitorului dorit, sperat la schimbarea anilor era așteptat cu dragoste și cîntec; chiar dacă *La casa de om sărac/ S-a gătat făina-n sac/ Și n-avem să-ți dăm colac (Colindă)*, te-așteaptă toată casa cu lumină./ Cu colinde și cu cîntec (*Moș Crăciun*), să-ți cîntăm cîntările/ Pe toate cărările/.../ Moș Crăciun (*Colindă*). Se simte plutind prin aer *Sfințenia cîntării preacurate, (Dascălul)*, din care, speră poetul, *S-a naște odată, plutind peste vremi/ Cîntarea cîntărilor mele (În munți)*. Așa cum Cîntarea cîntărilor din *Biblie* este socotită cea mai frumoasă dintre cîntări, ca alegorie a relației dintre Dumnezeu și Israel sau între Isus și Biserica, cîntarea cîntărilor mele se vrea pentru Goga întruchiparea legăturii dintre trecut și viitor. Prin *Lăutarul cîntarea trecutului vecinic va plînge*, dar, ca în viață, tot de acolo *Răsare-o glumă, un cîntec, un zîmbet (Depart)* și nu poți *S-arunci în foc un cîntec iubilar (Curînd)*.

Convins că viitorul *O să ne cînte la fereastră (Paris)*, își dorește să ajungă în țara fermecată/ A cîntecelor necîntate (*Cîntecele mele*), în care *Ca niște fulgere uitate, dormi-vor cîntecele noastre (Lui Petofi)*. Acolo e țara poeziei, unde visarea devine realitate, unde *Lumina și cîntul nuntesc peste fire (Carmen)*.

Cît de puternică a fost influența poeziei lui Octavian Goga la apariția volumului de debut ne-o spune Titu Maiorescu, cel care considera că „patriotismul, ca element de acțiune politică, nu este materie de artă”¹¹, dar

¹¹ Titu Maiorescu, *Poeziile D-lui Octavian Goga (Raport cetit în Academia Română, pentru acordarea unui premiu. 1906)*, în Idem, *Critice. 1866 – 1907*, ediție completă, vol. III, Ediția a II-a a Institutului Minerva, cu un adaos, București, 1915, p. 255

accepta nu numai că „patriotismul este în inimile sincere, în afară de or[i]ce tendință politică, un simțămînt adevărat și adînc și, întrucît este astfel, poate fi, în certe împrejurări, născător de poezie”¹², ci chiar că „în asemenea împrejurări excepționale ne pare a se afla autorul nostru [Octavian Goga], cînd într-o parte a poeziilor sale reprezintă și rezumă iubirea și ura, durerile și speranțele unui neam amenințat în existența sa”¹³. În același an, 1906, C. Stere făcea o vizită în Ardeal anume pentru a-l înfîlîni pe „vigurosul luptător al «Clăcașilor»” și descoperea „în cîntărețul «înstrăinatului Ardeal» un cugetător, chinuit de problemele vieții și ale morții, de rostul acestui glob de tină și al viemmelui lui – omul, de acordul tuturor ființelor naționale într-o armonie supremă a vieții omenești, emancipată de jugul prejudecăților înjositoare, al patimilor și al urilor născute din nedreptate și asuprire națională și socială, de cărările întrezărite ale viitorului spre o viață adevărat omenească, în armonie cu legile adînci ale firii și idealurilor înalte de dreptate și iubire”¹⁴.

Trecut, ca poet, în ultima vreme într-un plan cu totul secundar, pentru că lirica lui era monocordă, iar ca politician făcut aproape uitat, din cauza orientărilor considerate naționaliste¹⁵, Octavian Goga rămîne un etalon de slujire a ideilor în care crezut, mărturisite în *Fragmente autobiografice* și probate prin întreaga sa creație poetică. Afirmția *Cu cît cînt, cu-atîta sînt*, din creația populară pare a-l fi avut model, iar astăzi ar putea spune, cu Nicolae Labiș (*Primele iubiri*): *Eu nu mai sînt, e-un cîntec tot ce sînt*¹⁶.

Suveava, decembrie 2018

¹² *Ibidem*, p. 256.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ C. Stere, *Patru zile în Ardeal. Impresiuni fugitive*, Editura Librăriei M. Steimberg, București 1916, p. 24 – 25.

¹⁵ A fost unul dintre cei mai activi luptători pentru reunirea Transilvaniei cu Țara. Totuși la manifestările dedicate centenarului României Mari numele lui nu și-a găsi loc la nici un eveniment, în nici o evocare.

¹⁶ Contestatarilor lui Goga le-aș aminti cuvintele lui V. Alecsandri adresate celor care considerau că steaua îi apăsese o dată cu apariția lui M. Eminescu: *E unul care cîntă mai bine decât mine?/ Cu-atît mai bine țării și lui cu-atît mai bine./ Apuce înainte și-ajungă cît mai sus./ La răsăritu-i falnic se-nchin-al meu apus./ Iar voi, care asupră-mi săgeți tocite trageți./ Cîntați, dacă se poate, fiți buni și nu mai rageți (Unor critici)*.

¹⁰ O Goga, *Fragmente autobiografice*, în „Octavian Goga, interpretat de ...”, Editura Eminescu, București, 1974, p. 46.

Să ne mai (re)amintim de... **ION MINULESCU** (V)

Dacă avem în vedere și acest adevăr, și nu văd de ce n-am face-o, poetul devenise în scurtă vreme o prezență socială și literară în jurul căreia începuseră să graviteze o seamă de confrăți, fie la Capșa, fie, poate mai ales, în cadrul șezătorilor literare. Succesul său de public era, fără îndoială, cel care își avea contribuția lui la rotunjirea personalității, dar și, în egală măsură, contactul cu noul curent literar și impactul acestuia asupra ascultătorilor. Cam prin anul 1918, Minulescu își începe activitatea și succesul la șezătorile literare „date în folosul răniților alături de: Elvira Popescu, Mărioara Ventura, Liviu Rebreanu, Corneliu Moldovanu... (Emil Manu, op. cit.).

Cu toate-acestea, și contrar unuia mers normal al lucrurilor, Minulescu nu părea deloc grăbit să-și publice cărțile, fiindcă iată, după anul 1913, urmează o... tăcere editorială timp de peste 7 ani, când tipărește la aceeași Editură Alacaly, volumul intitulat *Măști de bronz și lampioane de porțelan*, București, 1920, proză cu un pronunțat caracter simbolist. De reținut că, lucru îndeobște mai puțin cunoscut, un an mai târziu, respectiv în 1921, Ion Minulescu debutează ca autor dramatic pe scena Teatrului Național din București cu piesa *Pleacă Berzele*, iar în 10 ianuarie i se reprezintă comedia într-un act, *Lulu Popescu*.

Iar de-aici, situația se schimbă aproape radical: scriitorul își tipărește volumele într-o nouă schimbare de ritm, respectiv: în 1922, la „Cultura Națională” i se tipărește cea de-a treia ediția a *Romanțelor pentru mai târziu*, an în care poetul este numit Director General al Artelor în cadrul Ministerului Artelor și Cultelor, funcție pe care o va deține până în anul 1940; în 1924, îi apare, la Editura „Cultura Națională”, romanul *Roșu, galben și albastru*, considerat unul dintre marile succese literare ale vremii, roman în care autorul folosește ca materie primă evenimente din primul război mondial, însă ilustrate într-o manieră ironică și un ton zeflemist în creionarea aventurosului personaj central Mircea Băleanu. De menționat și chiar de subliniat că

această apariție editorială a fost precedată de publicarea romanului în revista *Viața românească*, cea care, spuse însuși autorul, „l-a înjurat ca la ușa cortului la fiecare apariție a volumelor sale.” (id. cit.). Continuând să mă refer la opera lui Minulescu: *Manechinul sentimental* (piesă de teatru), Ed. Cultura națională, 1926, este o comedie în care viața reală sparge convenția, se substituie ficțiunii, manechinele transformându-se, prin iubire, în oameni; în sfârșit, după o întrerupere de câțiva ani, în 1927, Ion Minulescu re apare, editorial, în Colecția *Manuscriptum*, cu volumul de versuri *Spovedanii*, De notat că textele din volum sunt reproduse autograf fiind multiplicat, probabil este și acesta unul dintre motivele pentru care tirajul este destul de redus: doar 1.500 de exemplare, dar și pentru că poeziile volumului, împreună cu alte poeme, vor fi incluse în *Strofe pentru toată lumea* (1930). De asemenea, tot în 1927, pe scena Teatrului Național, i se reprezintă piesa *Alegro ma non troppo*, una dintre comedii sentimentale de succes ale timpului, caracterizată printr-o suită de complicații și încălcături amoroase, deși cu unele ramificații dramatice, în ansamblu înscriindu-se ca o satiră de moravuri, toate brodate pe psihologia câtorva personaje mai mult pitorești decât reprezentative ca structuri caracteriale... În același context, trebuie reținut un fapt interesant: în anul 1928, apare prima... colaborare oficială dintre Minulescu și Topîrceanu, respectiv, pe scena Teatrului Național din București se reprezintă piesa *Amantul anonim* cu un prolog în versuri semnat de autorul *Baladelor vesele și triste*... Și, să ne reamintim că 1928 este și anul în care lui Ion Minulescu i se acordă Premiul

național de poezie... Urmează, în 1929, publicarea romanului autobiografic *Corigent la limba română*, Ed. Cultura Națională... „În «Corigent la limba română» locvacitatea se amestecă cu un fir de melancolie, care dă cărții, interesantă și ca document, o oarecare noblețe. Dar «miticismul» este și aici în toi (...)” (Călinescu, *Istoria...*, p. 696). În anul 1930, Minulescu apare cu două cărți: *Strofe pentru toată lumea*, Ed. Cultura Națională, 1930, de această dată, poetul a renunțând la vechile peripeții prin ținuturi mai mult sau mai puțin exotice și la aproape torturantele sale cifre ineluctabil-fatidice păstrând în schimb un fel de făloșenie presărată cu autoironii; de asemenea, el își tipărește volumul de proză *Ceți-le noaptea*, alcătuit din texte în care elementul straniu obligă cititorul la incursiuni în supranatural, iar enigmistica dă greutate istorisirilor. Anul 1931, îl aduce pe Minulescu din nou în atenția publicului prin publicarea la „Cultura Națională S. Ciornei”, a romanului *Bărbierul regelui Midas sau Voluptatea adevărului*, în care sunt satirizate moravurile din societatea contemporană autorului, deși, în timpul lecturii apare adesea senzația că autorul forțează nota nejustificat. Pe scena Naționalului bucureștean i se reprezintă piesa *Porumbița fără aripi*... Din punct de vedere al aparițiilor editoriale, pentru Ion Minulescu anul 1932 nu aduce... nimic, în 1933 publicându-i-se, la Editura *Adevărul*, ultimul său roman: *3 și cu Rezeda 4*, în care autorul scoate în evidență statutul special, de femeie frumoasă, dar ușuratică, al personajului Rezeda, împrejurul căreia gravitează personaje care, împreună cu ea, ar putea fi personificarea unui cvartet compus din: Femeia, Amantul, Gelosul și Îndrăgostitul...

Altfel, cu toată silința autorului, romanul nu convinge mai degrabă lăsând impresia de o anume naivitate în tratarea problemelor.

Aminteam ceva mai înainte că autorul *Romanțelor*... a realizat mai multe traduceri din poezia străină, se înțelege, din poeți simbolști, fie singur, fie mai mult în colaborare cu D. Anghel.

DUMITRU HURUBĂ

Să ne mai (re)amintim de...
A.E. BACONSKY
- 16 iunie 1925 – 4 martie 1977 -
(II)

În acest context, însă, îmi permit să spun că, în literatura română postbelică și antedecembristă există un scriitor care iese din front și, spre disperarea echipei clevetitoare, este greu spre imposibil de încadrat într-o anume grupare de calomniști, fiindcă el este, mai mereu altceva, adică: poet, prozator, publicist, conducător de revistă, autor de volume de valoare incontestabilă, dacă ar avea cineva curiozitatea unui asemenea demers... Interesant, ba chiar impresionant este, însă, faptul că personajul-subiect al acestui text continuă să fie comentat nu de puțini ca fiind cam controversat în context mai cuprinzător al literaturii noastre naționale, ca să nu mai spun că unii comentatori reduc totul la sintagma blasfemică: *Baconsky? Un pupincurist sovietic...*

Este o expediție fără menajamente și fără posibile contraargumente în siajul fluviului denigrator, pentru că decuparea și punerea în circulație pe internet a poeziilor curat proletcultiste par să demoleze orice altă interpretare apropos de creația baconskyană, fie și prin reducere la perioada... *obsedantului deceniu*. Iată și exemplele mai mult decât edificatoare: „Am încercat să-l cânt pe marele Ilici/În Siberia de atunci, îndepărtată și tristă/Când într-o seară renii l-au adus,/Surgiumit de nemernicia țaristă./Dar pentru Lenin oricare liră e atât de săracă!/Pe el îl vor cânta întotdeauna faptele lui mari/Și timpul îl va cânta mereu” (...) („*Lenin la Șușenskoe*”, din vol. „*Poezii*”, de Anatol E. Baconsky E. P. L. A., Buc. 1950, pp. 84-86).; dar și: „Un gând îmi stăruie mereu/Dar calea-i grea și ndepărtată/Și nu știu de-am să ajung vreodată/Să-l văd dormind în Mausoleu.” (...) „Și vor zbura prin mii de fire lumini cu taze lor subțire,/Luminând câmpii și sate, mișcând tractoare și combine./Atuncea știu că-n fața mea/Printre căderile de ape/La fel de viu și de aproape/Pe Lenin am să-l pot vedea.” (din vol. A.E. Baconsky, de poezii „*Cântece de zi și de noapte*, ESPLA, Buc. 1954, pp. 46-49). Și, încă:

pornind chiar de la titlu, poeziile publicate de A.E. Baconsky în *Gazeta Literară*, nr. 45/ noiembrie 1955, p. 3: „Nu mă întreb partidul cum să-l cânt;/El a pătruns în cântecele mele/Ca soarele-n pădure, ca un vânt (...)” (*Colocviu cu inima mea*); sau, în „*Gazeta Literară*”, nr. 49, din decembrie 1955, Sub titlul fără dubii: „*Cuvântul partidului*”, putem citi: „Cuvântul tău în mine-l simt suind tăcut/Cum primăvara-n arbori puternic seva suie; (...)” Și finalul: „Cuvântul tău în luptă e singurul cuvânt/Al cărui fulger timpul l-a împlântat în mine.” (p.1). Simplu-simplu, cântând în struna organizatorilor de cruciade denigratoare în literatura română, avem la îndemână aceste dovezi indubitabile ale proletcultismului baconskyan. Evident, printr-o reducere fără menajamente și decupând, după un vechi și nedrept obicei, citate-trunchieri din contextul general, mulți autori importanți din literatura română pot fi acuzați de patriotism lozincard construit din stirpe comunistă și, prin extensie, circumscrierea întregii opere în ideologia *peceristă*, pare să rezolve definitiv problema.

Și, totuși, lucrurile sunt mai complicate, iar situația, în ansamblul ei, este cu mult mai complexă decât în cazul multor alți scriitori, tocmai pentru că Baconsky, doi ani mai târziu, prin publicarea volumului de poezii *Fluxul memoriei* (1957) a făcut o demonstrație de forță spre un modernism, drept că încă în stare incipientă. Această schimbare, inteligent gândită, dar și ca o consecință a unui raționament perfect mulat pe capacitatea sa de creator, a dus, mai târziu, la o răsturnare a situației, spre înfrustarea defăimărilor... Mai ales după '89, încercările de distrugere a

memoriei lui Baconsky, nu doar că s-au accentuat, dar au luat și amploare. Astfel, ziarul *Cotidianul* din 20 octombrie 2010 publică fragmente dintr-un interviu realizat de Ion Vianu cu I.D. Sirbu, preluate din „*Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*”, cu scuza-precizare: „Am primit pe adresa redacției următorul text pe care îl publicăm ca o completare a poeziilor lui A.E. Baconsky. Ce poamă a fost A.E. Baconsky? (evident, referirea se face la poeziile proletcultiste, n.m. D.H.). Iar, ca să nu existe nici un dubiu, titlul din ziarul *Cotidianul* sună astfel: „A.E. Baconsky: un pupincurist sovietic a produs un ortodox filo-american. Și, mai nou, creștin-democrat!”

N.B. Interviul apărut în volumul „*Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*”, ediția a doua, Editura „*Scrisul Românesc*”, Craiova, 1996, sub îngrijirea lui Toma Velici și a Elenei Ungureanu

Revenind la ale noastre:

A.E. Baconsky, pentru că la el mă refer în sensul celor afirmate mai înainte, dar și în cele ce urmează, a fost, fără îndoială, una dintre figurile, dacă nu importante, cel puțin interesante, ale proletcultismului de la noi, care s-a manifestat mai pregnant în prima parte a *obsedantului deceniu*. Urmând această idee, părerile n-au fost, totuși, în totalitate nici pro nici contra până în anul de grație 1989 când au luat ființă și au început să acționeze, singuri sau în grup, detractorii... Așadar, este cât se poate de evident că, parcurgând măcar prima parte a creației sale începând cu volumul *Poezii* (1950), creația baconskyană, deseori puternic tributară ideologiei comuniste și chiar bolșevice, a fost cea care l-a proiectat pe autor între „elitele” producătorilor de literatură de comandă social-politică. Aceasta, dacă ținem seama de afirmațiile unor... *părerologi* de profesie... Pe de-o parte. Pe de altă parte, ar fi o greșală impardonabilă ca el să fie fixat, prin reducere la absurd, în aceeași perioadă istorico-literară ca... vecin și coleg de generație cu, de exemplu, A. Toma, Dan Deșliu, Eugen Frunză, Victor Tulbure, Maria Banuș ș.a., ș.a. Oricum personalitatea lui ar face față valului cu putere de adevărat *tsunami* care tăvălește prin noroiul calomniei memorii ale literaturii naționale...→

DUMITRU HURUBĂ

ALEXANDRA

Această carte* conține incredibila forță a INOCENȚEI, ce nu are nimic din slăbiciunea naivității, ci din puterea lămuritoare a spiritului înalt față în față cu lumea în care i s-a dat să trăiască. „Alexandra” este replica imprevizibilă, dar decizivă, nu a unei noi generații, ci a acelei continue generații a valorii ce nu se lasă intimidată și doborâtă de mediocritatea istoriei.

O strălucitoare poveste ce parcă-ți trezește copilul din tine, dumirindu-te atunci când o citești, ca și cum ea ți-ar citi ție sufletul, punându-l la lucru, dar nu ca să se adapteze lumii, ci ca s-o privească în față cu acea tandră compasiune, privilegiul rarei înălțimi sufletești, care coborându-se, nu se înjosește pe sine, ci înnobilează. Alexandra și Lumea, această puritate în contrast, este un risc de existență pentru cei ce s-au obișuit cu ea, dar o izbăvire pentru *sublimii inadaptați*.

Epistole cu atâtea întrebări ce-și răspund singure parcă, rând pe rând,

la toate seismeale sufletești imperceptibile ale vieții de azi, care tocmai de-aceia îți zguduie ființa în rădăcina ei.

Inteligența și durerea unei *întrebări superioare* nu poate și nici nu are nevoie neapărat de un răspuns, ci poate de tăcerea care ea însăși, auzind-o și înțelegând-o, îți schimbă încet și sigur atitudinea în viață. Deci citiți-le în acea tăcere profund ascultătoare, ce v-a răspunde în locul vostru singură și neîntinată de nimeni.

O alegorie greu de urmat de sufletele comode, obișnuite, cu otrava timpului contemporan. Riscantă mișcare pentru lumea de azi, ce-a întors spatele omului. De fapt, o călătorie în spații și timpuri paralele pe drumul îngust, dureros, dar atât de luminos al adevărului, ce parcă îți aduce aminte de acel tragic *fatum* destin românesc „n-a fost să fie”, aplicat de data asta întregii lumi, ca și când lumea, suferind dintr-o dată atât de mult, a putut să devină în sfârșit România. Iar lucrul acesta se vede în gestul Alexandrei de-a îmbrățișa această lume cu dragostea unui copil față de mama lui suferindă.

În fond, cartea, în esența ei, seamănă cu lacrima curată ce curge nestingherită în suferința ei pe obrazul chinuit al omenirii, spălându-ne parcă sufletul și privirea de ceața groasă și rea ce s-a lăsat asupra noastră de peste tot. Povestea Alexandrei sunt pașii dureroși ai unei sfâșietoare Nostalgii ce strigă dorul după frumos, așteptând ca dumneavoastră să fiți ecoul.

DAN PURIC

*) Prefață la volumul *Alexandra*, de Alexandra Neacșu, Editura Compania dan Puric, 2017

→ În acest sens, cazurile de specialiști în defăimare literară nu sunt rare nici puține.

Și, cu aceasta, am intrat în subiectul acestui text, respectiv, o încercare, mai mult sentimentală, de sinteză a vieții și activității lui A.E.Baconsky, pe scurt: micro biobibliografia unuia dintre cei mai importanți scriitori români de după al doilea război mondial. Prin urmare și pentru clară ținere de minte, Anatol E. Baconsky, după părerea mea, și nu numai, a fost o personalitate în care și-au unit forțele, în egală măsură, eseistul, poetul, prozatorul, publicistul, teoreticianul literar și unul dintre cei mai importanți traducători români de orientare modernistă, ordine de idei în care, am putea spune că el își domină contemporanii, proletcultiști sau nu. Ca amănunt, poate nu lipsit de importanță, cu unele mici excepții, el a publicat semnând doar cu numele A. E. Baconsky, fapt care demonstrează o dată în plus responsabilitatea față de actul creației – dacă mai era nevoie....

...Născut la 16 iunie 1925, în satul reședință de comună Cofa

(Corovca, *Korovka*), raionul Chelmenți, Județul Hotin, A.E.Baconsky a decedat la cutremurul din 4 marie 1977, la București. A fost fiul mai mare al lui Eftimie Baconsky, preot ortodox bucovinean, și al Liubei fostă Marian. Inițiala E. din numele său provine de la prenumele tatălui, Eftimie, după obicei rusec.

A.E.B. A fost fratele criticului și istoricului literar Leon Baconsky, cadru didactic la Universitatea din Cluj și, respectiv, tatăl diplomatului, scriitorului și politicianului Teodor Baconschi.

Copilăria și-o petrece în satul natal, precum și în localitatea Dreptcăuți, pe malul râului Prut, aproape de Miorcanii lui Ion Pilat, unde și urmează cursurile școlii primare, după care își continuă studiile gimnaziale (de 7 clase) la Liceul „Alec Russo” din Chișinău.

De reținut că, încă elev fiind, în clasa a șasea, în luna septembrie 1942, Baconsky „debutează” cu poezii în revista Liceului *Mugurel* (1942).

Doi ani mai târziu, în luna mai 1944, familia scriitorului, refugiindu-se în România, se stabilește în satul

Felești de Jos, comuna Tomșani, viitorul județ Vâlcea, iar Anatol este înscris la Liceul „Al. Lahovary” din Râmnicu Vâlcea unde, în septembrie 1944, îl aflăm ca elev în clasa a VIII-a. n timpul studiilor este remarcat ca având aptitudini la desen și, mai ales, la limbi străine (prioritar franceză și italiană), fapt dovedit cu prisosință mai târziu prin traduceri masive din lirica universală, texte care vor intra în alcătuirea volumului-unicat în literatura română, chiar și ca număr de pagini – aproape o mie: **Panorama poeziei universale contemporane**, Editura: Albatros, 1972, având, deci, nu mai puțin de 912 pagini...

Absolvind studiile liceale, în anul 1945, își susține examenul de bacalaureat în luna iulie, iar în luna octombrie se înscrie și devine student la Facultatea de Drept din Cluj.

În 1945, în noiembrie, în publicația „Tribuna nouă” nr. 18, îi apare eseu intitulat, semnificativ, așa zice pentru omul de cultură de mai târziu, *Socialul și geneza artei*. Î

nsă, preocuparea să zicem predilectă a lui Baconsky încă din acea perioadă (ne aflăm încă în anul 1945) era aceea de traducător.

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(IX)

Constanța, 28 septembrie 1960

„Dimitrie Stelaru Petrescu
str. Romei [Roma] nr. 55,
Raion Stalin, București

Mitia dragă,

Am primit ieri scrisoarea ta și, drept să-ți spun, eram tare îngrijorată că nu mai venise nimic de la tine de aproape zece zile. E a patra scrisoare a mea asta. Când îmi răspunzi, scrie-mi și pe ce dată ai primit-o. Îmi pare tare rău că ai fost bolnav. Nici eu nu m-am simțit bine, încă sînt răcită, dar trece. Mai rău e că n-ai ieșit încă din impasul material, o să vină și asta. Știu că trebuie să fie tare greu și aș vrea să fiu lîngă tine să te ajut și să te mîngîi. Am însă datoria să fiu lîngă fetiță, ea chiar deloc nu se poate descurca singură. Sînt mereu, mereu cu inima lîngă tine. Ai încredere în mine și trebuie să ai încredere multă și în tine. Vezi tu, prietene al meu, uneori viața-și arată colții; trebuie să ai tăria să nu te temi de ei. Viața are doar și soare și tu știi asta. De ce-mi vorbești de spaime și viscol? De ce te temi oare? Dacă nu-ți cer ce nu poți. Spune-mi ce te doare și ce te chinuie atît?

Aș vrea să vezi în mine nu doar femeia, ci prietenul tău puternic și statornic. Oamenii au păcate și răutăți, dragul meu, au însă și căldură și înțelegere cînd te apropii de ei cu inima deschisă; și atunci nu-ți va mai fi teamă de pereții tăi indiferenți. Curînd, curînd, o să fim împreună, dacă vrei. Eu am răbdare. Nu fi necăjit că n-ai de unde-i trimite stilou fetiței, ea știe să aștepte. De altfel, știe să se și lipsească de el. Ceea ce așteaptă de la tine e altceva. Atît o doare că n-a fost cu tata, că ceilalți copii au fost cu tatăl lor și ea nu. Știi de cîte ori mi-a cerut să mă împac cu tine sau să-i iau alt tată? Să nu-i spui asta niciodată însă! E atîta simțire în viața copiilor și atîta înțelepciune, poate mult mai multă decît în viața noastră,ăștia mari!

De altfel, cînd ai să fii cu ea și ai să înțelegi lumea inimii ei de copil, căruia tu i-ai dat viață, ai să înțelegi că datoria de a trăi și munci ca s-o faci fericită nu-i doar o datorie, ci o împlinire a vieții. N-ai să-mi mai spui atunci că destinul tău e durere. Ai

fugit atît de mult de oameni, fiind în mijlocul lor totuși, că ți-e poate greu să mă înțelegi acum, ai să mă înțelegi însă. Nu-mi place să dau sfaturi, nici să mă amestec în treburile altora. Dacă nu te supără și-l găsești bun, folosește-l totuși pe ăsta. Poate n-ar fi rău să încerci să lucrezi undeva permanent: la o bibliotecă, la un anticariat, în presă, la editură. Gîndește-te singur la ceea ce eventual ți-ar plăcea și folosește-ți relațiile să-ți aranjezi, dacă te tentează, situația așa. Asta ar avea avantajul că, punîndu-te în contact cu tot felul de oameni, ți-ar îmbogăți experiențele și supunîndu-te, cel puțin temporar, unui anumit program, ți-ar disciplina activitatea. Încă o dată, dacă te supără sugestia asta, uit-o imediat și iartă-mă! Am multă încredere în puterea talentului tău și convingerea fermă că foarte curînd ai să scapi de necazurile materiale. Aș fi fericită dacă ai putea să-mi scrii numai o dată pe săptămînă, și nu de două ori, cum spuneai, dar cel puțin o dată. Se poate, dragul meu, ce zici? Patru scrisori pe lună au să fie tot atît de puține cît numărul săptămînilor din lună, dar n-am să-ți fac mizerii. Și... Doamne, nu știi ce, din scrisorile tale, mă îndeamnă să iau tonul acesta de prieten înțelept, care îmi calcă direct pe nervi (ție, nu-i voie!). În realitate, sînt o mare proastă, iubitule, dar tu nu trebuie să profiți de asta, n-ai s-o faci nu? De altfel, nu garantez, că nu mi-aș arăta colții. Mă iubești cu adevărat pe mine sau numai bunătatea și lumina din mine? Nu de alta, dar așa să nu cumva să încure lucrurile... Și acum te pupă **Despina** și-ți dorește noroc.

P.S.

Răspunzi repede, da? Phui!

E-un soare și-o mare, Mitia!

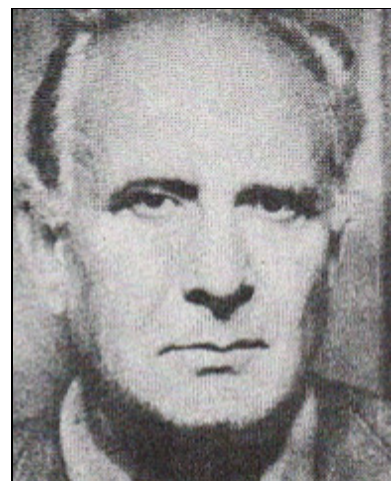
Despina Stelaru Belingher”.

[Constanța, str. Titulescu nr. 9]

Note

1.Deja, la această dată, Rodica Mihaela Petrescu Stelaru – după separarea de Stelaru - nu mai locuia în str. Roma nr. 55, ci la părinții săi, un motiv în plus fiind că Stelaru deja făcuse un schimb de locuință în același imobil, dînd apartamentul pe o garsonieră (sau numai pe o cameră).

2.Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului, i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

Scrisoare reprezentând adevărîta emisă de Fondul Literar al Scriitorilor din R.P.R., în 5 octombrie 1960 [pentru a-i servi scriitorului Dimitrie Stelaru Petrescu, la Tribunalul “I.V. Stalin”, în dosarul privind divorțul de Rodica Mihaela Petrescu Stelaru (Rodica Mihaela Pandle)].

București, 5 octombrie 1960

“FONDUL LITERAR AL
SCRIITORILOR DIN R.P.R. -
Persoană juridică de utilitate publică,
București, Șoseaua Kiseleff, nr. 10,
Raionul I mai Stalin. Cont 070102
B.R.P.R., Filiala Raională „I mai
Stalin”; Telefon 17.79.46, Adresa
telegrafică LITFOND

Nr. 9689 din 5 octombrie 1960

D O V A D A

Se confirmă de noi, prin prezenta, că tov. Dimitrie Stelaru Petrescu, membru al Fondului Literar al Scriitorilor din R.P.R., nu a primit nici o sumă de bani reprezentând drepturi de autor pe anul în curs.

I se eliberează prezenta spre a-i servi la Tribunalul I. V. Stalin.

Pt. COMITETUL FONDULUI
LITERAR

[semnătură indescifrabilă]

Serv. Drepturi Autor

[semnătură indescifrabilă]

Notă

Anghelina Stelaru, cea de-a treia soție a poetului, i-a dăruit această scrisoare - dovadă lui Gheorghe Sarău, în anul 1989.

* *

Scrisoare și o completare trimise de Despina Stelaru Belingher, de la Constanța, la 6 noiembrie 1960, lui Dimitrie Stelaru (la București).

GHEORGHE SARĂU

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XIII)

- *Vă rog să evocați măcar unele dintre trăsăturile artei sale, așa cum ați procedat, de altfel, și în Lainici. Capodoperă a artei românești și europene!*

- Principala caracteristică a capodoperelor create de Grigore Popescu-Muscel este arta compoziției. E vorba de mari ansambluri, fiecare dintre ele plasat pe suprafețele parietale ale unor biserici mai vechi sau mai noi.

Într-o compoziție, totalitatea elementelor care o alcătuiesc este concepută astfel încât acestea să realizeze o unitate în varietate. Este o unitate de structură, de atmosferă, de colorit și de nuanțe.

Modul cum sunt dispuse imaginile este gândit astfel încât acestea să realizeze impresia de armonie, de echilibru și de viziune unitară. Într-o compoziție cu personaje, în cazul picturii sacre cu sfinți și scene din istoria mântuirii neamului omenesc, imaginile sunt plasate astfel încât să conlucreze la realizarea unor convergențe, indiferent că acestea sunt prezentate static sau în acțiune.

Desigur, într-o compoziție unitară sunt puse în relație (sunt coroborate) variate elemente tematiche, de viziune, de sensibilitate și de experiență artistică subiectivă.

Numeroase elemente tehnice obiective, evidențiate de istoria artei, sunt valorificate, și ele, din perspectiva acestei experiențe artistice subiective.

Marile tradiții ale artei sacre și fantezia zugravului, canoanele severe ale picturii bizantine și intențiile artistului, știința, experiența și disponibilitatea auctorială asociate cu exigențele Bisericii, respectiv cu teologia icoanei, tutelează structurarea și asamblarea imaginilor într-o compoziție sacră, în interiorul unei biserici.

Un fel de contrapunct coloristic marchează diferitele părți (elemente) ale compoziției.

Ele evidențiază, în mod paradoxal, unitatea și armonia unei *ars inveniendi* în domeniile desenului, cromaticii și compoziției. Deși detaliile sunt foarte atent realizate, impresia de ansamblu se detașează de ele, pentru a ne spune ceva despre monumental. Mai ales despre monumental.

Compoziția murală este cea mai grea (cea mai severă) probă pe care o poate da un pictor.

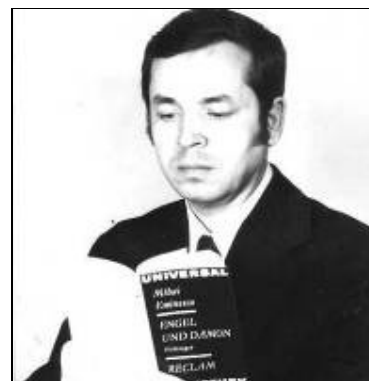
Ei bine, geniul creator al marelui pictor muralist Grigore Popescu-Muscel este vădit, înainte de toate, în marile ansambluri parietale pe care le-a zugrăvit, respectiv în arta compoziției.

Dacă o să mergeți să contemplați înfiorată de emoție amplele lui compoziții din pridvorul bisericii mari *Izvorul Tămăduirii* de la mănăstirea Lainici dedicate unor momente din istoria Bisericii Ortodoxe Române, a isihasmului și a filocaliei, ca și pe cele din pronaos cu portretele unor monarhi – principii, regi și împărați – care au viețuit în Hristos, precum și pe cele ale unor monahi din diverse epoci și țări creștine, apoi pe acelea zugrăvite în naos, unde apar chipurile aureolate ale unor sfinți români sau pe cele din Sfântul Altar, unde pictorul a pus icoanele unor mari teologi liturgiști, veți putea înțelege mai bine motivele pentru care eu, și nu numai eu, vorbesc despre capodoperele lui Grigore Popescu-Muscel.

Principiile teologice (îndeosebi teologia icoanei), estetice, tehnice și tematice conlucrează în realizarea picturilor murale cu caracter sacru.

Numai o bună organizare (construcție) a compoziției murale face posibilă transmiterea mesajului religios și artistic dorit de pictor și de cei care l-au angajat. Pentru că ea, compoziția, implică ideea unui sens clar și a unei înalte semnificații spirituale, respectiv a unei convingeri trăite profund de cei ce contemplă compoziția (Sfintele Icoane).

Organizarea adecvată a detaliilor în imaginea de ansamblu, în conformitate cu o intenție clară, respectiv înfățișarea simultană, dar și succesivă a unor chipuri aureolate de

nimbul sfințeniei are, în egală măsură, caracter linear, narativ, dar și dislocat, static, autonom.

Extensiunea temporală a evenimentelor, ordinea și ritmul prezentării lor sunt descrise de pictor în funcție de criteriile impuse de erminii, de cei ce i-au comandat lucrarea, dar și de experiențele și opțiunile sale estetice, respectiv artistice.

Rânduiala logică și istorică a evenimentelor extrase din istoria sacră devine *ordine artistică, stratificare* a unor chipuri, evenimente și semnificații spirituale.

Atât de mari și de complicate sunt problemele pe care compozițiile murale le pun pictorilor, încât foarte puțini sunt cei ce le domină cu adevărat.

Pictorul care zugrăvește o biserică este artist și teolog.

El este, mai presus de toate, o persoană chemată să ne înalțe sufletește pe noi, cei care îi contemplăm pictura.

Credinciosul intră în biserică pentru a se ruga. Ambianța artistică a bisericii intensifică dorul său de viață trăită duhovnicește.

Cei ce sunt „*reci*” în raport cu valorile Bisericii sunt atrași totuși de valoarea artistică a picturilor murale din sfintele lăcașuri, întemeiați fiind pe criterii și exigențe estetice.

Asemeni monumetelor de for public (statui, ansambluri arhitectonice, parcuri amenajate după regulile severe ale artei florale), pictura unei biserici se adresează unor mase enorme de oameni, care vin, de-a lungul anilor și secolelor, să se roage în Sfântul Lăcaș.

R. SUBȚIRELU

Protocronismul,

un tabu al epocii
postdecembriste

Românul plecat în afara granițelor țării observă cu ușurință rigiditatea care s-a instaurat după lovitură de stat din decembrie 1989 în comentariile privind epoca cEAUȘISTĂ. La orice canal de televiziune te-ai uita jurnaliștii se feresc ca dracul de tĂMĂIE să pronunțe numele dictatorului, dacă se referă la perioada anterioară lui 1989. Nici după aproape treizeci de ani nu suntem capabili să analizăm sine ira et studio meritele și limitele istoriei de o jumătate de secol, de la războiul al doilea mondial până la căderea comunismului. Petre Țuțea (1902-1991), marele filosof român a afirmat că înfăptuirile lui Nicolae Ceaușescu îl plasează pe acesta în rândul unor faimoși reformatori, precum Kemal Atatürk și Abdul Nasser. Cultul personalității i se poate ierta, zice Petre Țuțea, având în vedere imensele sale realizări, care au scos România din Evul Mediu și au adus-o în contemporaneitatea revoluției tehnice. Același filosof, care a suferit de pe urma prigoanei comuniste, are tăria și obiectivitatea de a recunoaște valoarea leadership-ului lui N. Ceaușescu, pe care îl consideră un mare patriot: *"Dacă știți despre ce vorbesc veți vedea că performanțele lui Ceaușescu frizează imposibilul. Și peste asta, a păstrat DEMNITATEA acestui popor de ... tâmpiți!"* (Ion Coja, *Petre Țuțea despre Nicolae Ceaușescu*, ioncoja.ro, 18 dec. 2016). Ceaușescu a ridicat România, dar i-a supus pe români la un regim draconic de austeritate. Aceasta nu i se poate ierta, dar meritele lui nu vor putea fi niciodată șterse din istorie și vor fi tot mai evidente pe măsură ce se succed la conducerea țării cleptocrați și trădători ai interesului național. Ceaușescu i-a înfometat pe români numai în deceniul negru pentru că în anii '70, se știe, că polonezi și unguri veneau în orașele românești de graniță și goleau alimentarele. Iată că și alții au mai flămânzit, ceea ce desigur nu scuza

politica exagerată a dictatorului român. Un lucru e limpede: Ceaușescu i-a înfometat pe români, dar nu i-a furat, așa cum se derulează politica astăzi la București.

Ca în legenda *Meșterului Manole*, noi românii o luăm mereu de la capăt, ne căznim între o sincopă și alta, între un stăpân sau altul, îndoindu-ne după cum bate vântul. Acum fiind la modă capitalismul, implantat prin lovitură de stat, românii fac tot ce pot ca să dezavueze epoca anterioară. În loc să fi preluat selectiv tot ce s-a creat sub dictatura comunistă noi am distrus anarhic, grăbindu-ne furibund să schimbăm economia românească din productivă în consumatoristă. Atenție: noi suntem consumatori pe baza împrumuturilor de la FMI. Când va veni nota de plată nu ne va fi moale! Aceași experiență au făcut-o americanii începând cu 1970 și acum luptă să creze din nou o industrie manufacturieră.

Noi suntem cei care ne facem servicii în probleme vitale și nu doar în domeniul economic. Tot atât de vitală ca economia sunt clarificările istorice acolo unde în mod tendențios se neagă evidențe, cum ar fi cele referitoare la continuitatea românilor pe teritoriul pe care îl locuiesc astăzi. De la istoria lui Roesler până astăzi am auzit de atâtea ori că poporul român a dispărut din istorie timp de un mileniu, ca să reapară în secolul al 14-lea. Nu este greu să descifrăm că erorile sunt fabricate în laboratoarele celor interesați politic de presupusul vid demografic în Transilvania. Când colo nu doar că Transilvania era populată de băștinașii dacoromâni, dar și în Câmpia Panoniei

trăiau la năvălirea hunilor în secolul al 9-lea 80% daci și 20% slavi.

Dimensiunea traco-dacă a istoriei românilor trebuie cercetată cu obstinație deoarece demonstrează legitimitatea drepturilor noastre asupra pământului pe care l-am avut de milenii, un pământ la care au râvnit mereu vecinii. Parcurgând doar istoria noastră de la 1918 încoace, vom constata cum am fost mereu prădați de bucăți de țară. Și când aceasta este trista realitate noi ne cerem mereu voie de la stăpâniri invizibile cum să ne scriem propria istorie? A fost o vreme când ne-a scris-o Mihai Roller. Ne-am făcut iluzia că abolirea dictaturii ne-a eliberat de un asemenea diktat. Dar nu așa stau lucrurile. Stipendiații lui George Soros și cei "cu urechea grefată la Bruxelles", după expresia lui Cornel Florea, combat tare ca să ne convingă în ce gravă eroare stăruim când vrem să investigăm traco-dacismul nostru. Lucian Boia, Dan Alexe, Irina-Maria Manea, amatori de istorie alternativă, Vladimir Tismăneanu, Alexandru Florian și tatăl, Radu Florian, toți au un dinte împotriva protocronismului.

Nu putem la infinit să dăm vina pe alții. Trebuie odată să ne luăm soarta în propriile noastre mâini și să clamăm în cele patru colțuri ale lumii adevărurile fundamentale despre continuitatea milenară a poporului român pe teritoriul lui de astăzi. Cercetători străini ne dau mură-n gură adevăruri despre istoria noastră, pe care noi întârziem să le preluăm pe motivul că ar fi *"fabulații care hrănesc pretenții etnocentriste"* ((Irina-Maria Manea, *Dacomania sau cum mai falsificăm istoria*, www.historia.ro/secțiune/general,). Susținerea originii noastre traco-dacice este considerată un fenomen nociv de Irina-Maria Manea *"care în loc să ne ajute în problema identității ne-o distruge prin falsificare"* (*ibidem*). Autoarea este în special deranjată de cartea lui Napoleon Săvescu, *Noi nu suntem urmașii Romei*, (Ed. Intact, București, 1999), care, sprijinindu-se pe noi investigații arheologice și pe argumente de bun simț, conchide că ocuparea de către romani a doar 14% din teritoriul Daciei nu putea impune latina ca limbă vorbită→

SILVIA URDEA

de locuitorii provinciei, care au rămas în afara influenței romane în proporție de 86%. Să mai adăugăm și perioada foarte scurtă de romanizare (106-271 e.n.).

În concluzie, limba română nu se trage din latină, pentru că deși din aceeași familie există istoric înaintea latinei. Poporul și limba dacă erau cu mult mai vechi decât poporul roman și limba latină, dar cele două limbi erau foarte asemănătoare.

Cei mai mulți istorici și cărturari români de marcă precum B.P. Hasdeu, Vasile Pârvan, Nicolae Densușianu, A. D. Xenopol, Nicolae Iorga au afirmat ideea continuității românești la nordul și sudul Dunării și ponderea elementului traco-dac în etnogeneza poporului român. Prozatorul Al. Brătescu-Voinești susține și el că romanii sunt descendenții traco-dacilor. Desigur se va obiecta că nu este istoric. Ceea ce vrem să subliniem este că minți luminate au aproximat de multă vreme importanța dacismului în istoria românilor. Un scriitor strălucit din generația Eliade, Noica, Vulcănescu și anume Edgar Papu afirmă că protocronismul este una din trăsăturile specifice și dominante ale literaturii române în context universal (*Din clasicii noștri. Contribuții la ideea unui protocronism românesc*, Buc., Ed. Eminescu, 1977).

Istoria oficială din România tratează cu foarte mare rezervă tema traco-daco a istoriei noastre, mai precis o ignoră pur și simplu deoarece ar putea să supere fie pe globaliștii de la Bruxelles, fie pe cei care supraveghează cultura noastră de la observatorul *Institutului Wiesel*, fie pe istoricii improvizați ca Lucian Boia, promotori ai unei istorii alternative, bășcălioase, luând în derâdere momente din istoria noastră plătite cu jertfe uriașe. Pentru că se încadrează aceluiași spirit persiflant și chiar injurios la adresa istoriei noastre trebuie să amintim *Politice* (Humanitas, 1996) al lui Horia Roman Patapievici. Vladimir Tismăneanu asociază mitul protocronist cu "*barocul stalinist-fascist*" (*Mitul protocronist și barocul stalinist-fascist*, EvZ, 6 februarie, 2006). Dar cine sunt acești vajnici adversari ai protocronismului care ar fi slujit cultul personalității lui Ceaușescu? Mare parte dintre ei

sunt chiar privilegiați ai regimului Ceaușescu.

Trebuie să ne fie limpede că demonizarea investigării tracismului din istoria noastră este o tactică diversionistă, care intenționează să ne abată din demersul esențial al cercetării de o importanță vitală pentru legitimitatea stăpânirii noastre în spațiul pe care ne-am aflat de mii de ani și ne aflăm, dar care ne este mereu contestată. "*Originea neamului românesc trebuie căutată la traci cu mii de ani înaintea altor popoare și aceasta ne dă dreptul de a ne considera noi, românii ca adevărați moștenitori ai acestor locuri*", observa Nicolae Iorga. "*Ignorarea deliberată a realității, omiterea încrâncenată și generalizarea istorică până la diluarea adevărului recunoscut în altă parte rămân suspecte*" (Constantin Teodorescu, *A continua, continuare, verbul istoriei*, www.alternativeonline.ca/Însemnări1305.html).

Arheologul american de origine lituaniană, Marija Gimbutas, fostă profesoară la Universitatea din Los Angeles a arătat că "*România este vatră a ceea ce am numit 'vechea Europă', o entitate culturală cuprinsă între 6500-3500 î.d.H., (...). A devenit de asemenea evident că această străveche civilizație europeană precede cu câteva milenii pe cea sumeriană ...*" (Napoleon Săvescu, *op. cit.*, p. 26-27). Încă din 1961 Profesorul Nicolae Vlăssă de la Universitatea din Cluj a descoperit cele trei tăblițe de la Tărtăria dateate 4700 î.e.n., având inscripții de natură sacră. Descoperirea a fost dată uitării mai mult sau mai puțin deliberat. Iată însă că arheologul italian Marco Merlini, autorul cărții *La scrittura e nata in Europa?* (Roma, 2004) expune rezultatul cercetărilor sale după un tur efectuat trei ani în România, Moldova, Ungaria, Ucraina, Bulgaria, Serbia, Macedonia, Muntenegru, Croația, Bosnia, Herțegovina, Grecia. Marco Merlini a găsit în toată această arie tăblițe similare cu cele de la Tărtăria, inscripționate cu scrisul sacru al Europei neolitice. La întrebarea din titlul cărții sale răspunde că scrisul s-a născut în Europa, pe Valea Dunării, drept care a fost numit *scrierea danubiană*

(*danube script*). Triburile tracilor sunt cele care au locuit la est - vest de la Ural până la munții Tatra și în nord-sud de la Marea Baltică până la Dunăre, în sudul ei și până la Marea Neagră. Grupurile de populații locuiau în sate compacte, construiau casele și uneltele în același fel, aveau aceleași credințe animistice, rituri funerare, simboluri comune, iar lucrul cel mai surprinzător este că au folosit un scris propriu cu o funcție religioasă, să comunice cu Marea Zeiță.

Merlini observă că dacă la momentul Tărtăria (1961) existența unei scrieri neolitice europene părea absurdă, acum, după dezgroparea atâtor artefacte similare, ideea a fost îmbrățișată. Cercetătorii de pretutindenți au inclus-o în studiile lor, numai istoriografia oficială românească continuă să declare dovezile false sau importate din Sumer. În opinia noastră este vorba de lașitate intelectuală. Iulia Brînză Mihăileanu, comentatoarea cărții lui Merlini îi acuză și ea pe istoricii români că nu au "*curajul de a-și exprima părerea proprie în ciuda opiniei generale*", că nu scriu cărți "*pe care străinii să le citească cu sufletul la gură*" pentru că dacă ar face-o adevărurile despre români și istoria lor ar capta atenția celor interesați să ne cunoască. Tracismul, subiect predilect al lui Nicolae Ceaușescu, este încă un argument care sprijină afirmația filozofului Petre Țuțea despre patriotismul dictatorului. Acum trebuie evitat deoarece face parte din tabuizarea de după 1989. Tabuizarea privind orice s-ar referi la dictator se explică prin conștiința încărcată de păcate a celor care au fost implicați în lovitura de stat și executarea cuplului Ceaușescu în ziua de Crăciun, în distrugerea economiei românești, în transformarea țării în neocolonie a multinaționalelor. Echipa instaurată la putere are multe de ascuns și nici nu vrea să mai audă de simulacru de proces și de crima comisă, așa cum regina mamă a lui Hamlet nu vroia să audă adevărul în Danemarca, unde măruș era putred.

Lachei care să servească puterea se găsesc. Referirea la dimensiunea traco-dacă a istoriei românești a devenit azi inderizabilă. Din prudență, pentru că nu dă bine, subiectul este evitat. Ridicolul

situației constă însă în faptul că străinii ne trag de mânecă, ne impun adevărul că Valea Dunării a găzduit începutul scrisului în Europa acum 7000 de ani. Lacheii de serviciu persiflează tema, numind-o *"cultul dacoman"* (Irina-Maria Manea, *art. citat*). Pe urmele lui Lucian Boia, Irina-Maria Manea aplică psihanaliza freudiană celor care s-ar aventura să se intereseze de daci și traci, întrebându-se: *"Să fie oare aici izvorul unui sentiment de inferioritate acut, a unui complex patologic față de culturi mai mari care se încearcă depășit prin expunerea unor teorii fără baze științifice, dar care afirmă sus și tare că dacii sunt leagănul civilizației europene, ba poate chiar planetare?"* (*ibidem*). De ce încearcă autoarea să ne aburească? **Nu este vorba de nici un complex de inferioritate, ci doar de o clară realitate istorică documentată arheologic (vezi Nicolae Vlassa, Marija Gimbutas, Marco Merlini) de la care cei care se tem de idea vechimii poporului român pe teritoriul lui actual încearcă să ne abată.**

Filozoful Radu Florian, fost profesor la catedra de marxism la Universitatea București, atribuie protocroniștilor propagarea unui *"naționalism agresiv și primitiv față de celelalte grupuri naționale din societatea românească"*, critică total lipsită de temeii. (*Controversele secolului xx*, Ed. Diogene, Buc., 1997, p. 121). Ceea ce îi deranjează probabil cel mai mult pe acești adversari este includerea mitului dacic în doctrina legionară. Observația aparține Irinei-Maria Manea. Legionarii ca și Mihai Eminescu au fost atrași de întoarcerea la aspectele originare ale culturii românești. Au nu fac asta toate culturile care încearcă a se descoperi pe ele însele? Să luăm doar exemplul Izraelului care este atât de răsfărțat asupra specificității culturii sale încât knesset-ul a dat în această vară un decret care denumesc țara "statul național al evreilor".

Ca și Vladimir Tismăneanu, Lucian Boia identifică cercetarea fenomenului dacic în timpul dictaturii cu slujirea cultului personalității și cu naționalismul stalinist din anii '40, '50. (vezi art.

Dezbaterea postdecembristă. Gustul pentru zeflemea și mania

deconspirării "Național Comuniștilor". Mitul „Siberiei Spiritului”, Geopolitica Nr. 2 (4), 2004 an III). În realitate, paradigma protocronismului românesc a dovedit prudență și luciditate a actului autocritic. Ilie Bădescu în lucrarea sa Sincronism european și cultură critică românească (Ed. Dacia, 2003, p. 54) manifestă o poziție mai normală, mai de bun simț, înțelegând dinamica procesului tradiționalism - modernitate: "era de așteptat (...) ca în urma perioadei proletcultiste, de contestare a fondului național al culturii românești (...) să apară reacția protocronistă și, la rândul său, aceasta să declanșeze reacția sincronistă".

Defăimarea neamului românesc și a istoriei sale este și obiectivul lui Dan Alexe în cartea *Dacopatia și alte rătăcirii românești* (Humanitas, 2015). Dan Alexe, fost membru al grupului dizident de la Iași, împănă cu informatori securiști, printre care și Ion Petru Culianu, este și el un stipendiat al Înaltei Porți de la Bruxelles. Mare păcat că-și folosește inteligența în mod cu totul păgubitor pentru el și pentru poporul din care face parte. Față de istoria, limba, obiceiurile și tradițiile unui popor, care sunt valori absolute, *"trebuie să te comporți ca și cum de tine și de fapta ta ar depinde destinul poporului tău"*, a observat filozoful Johann Gottlieb Fichte (1762-1814), vezi (autori. citatepedia.ro/de.php?a=Fichte).

Corneliu Florea în cartea sa *Vara piscicilor negre* (Aletheia, Bistrița, 2015) îi face lui Dan Alexe un portret strivitor pentru că nu scrie despre adevăr, ci *"după urechea grefată la Bruxelles"* ca să-i denigreze pe geto-daci, după cum

cer stăpânii lui cu intenții politice ascunse.

Sursele antice care mărturisesc despre traco-daci sunt, după D. Alexe, egale cu zero, tot ce știm noi despre strămoșii noștri sunt invenție a romantismului naționalist de la Bălcescu la Pârvan. În opinia lui dacii n-au avut o limbă, împrumutând cuvinte din stânga și din dreapta, ținându-se de beții, iar nevestele lor de lucruri slabe, deci un fel de neam de retardati. Pe bună dreptate, se întrebă C. Florea, de ce au fost dacii înveșniciti pe Columna lui Traian și pe Arcul de Triumf al lui Constantin cel Mare, de ce se găsesc statui de daci prin multe muzee ale lumii, dacă ar fi fost un neam de rușine, cum încearcă detractorul D. Alexe să ne convingă. În realitate, tot mai mulți cercetători serioși avansează ideea că limba dacilor ar fi fost similară cu latina, pe care a premers-o. Tăblițele de la Tărtăria ne vorbesc despre folosirea scrisului la noi înainte de Sumer. Contraargumente arheologice la aberațiile lui Dan Alexe sunt numeroase. Reaua credință și reaua lui voință sunt de domeniul evidenței. Nu este nici primul, nici ultimul care scoate de la lada de gunoi a istoriei teorii răsuflăte, drapate diferit pentru uz iredentist. *Dacopatia* lui Dan Alexe ne întărește în ideea că la editura *Humanitas* se consolidează o mișcare anti-românească, menită a ne distruge identitatea națională pentru a ne pregăti intrarea în statul globalist. Spiritul de deriziune în care Dan Alexe a comis pseudoistoria sa este dovada unui *"neam prost"*, a unui cărturar care *"vrea să sară mai sus ca puricii"*, îl ridiculizează Corneliu Florea.

Prudența exagerată a istoricilor români, care se sfiesc să promoveze adevărul despre vechimea civilizației traco-dace ai cărei urmași sunt românii, deservește nu doar istoria ca știință, ci și modul în care suntem priviți pe arena internațională. În concluzie, istoricilor noștri le lipsește curajul afirmării unor adevăruri majore sprijinite pe descoperiri arheologice, promovate în străinătate, dar nu la noi, în timp ce alte popoare chiar sub ochii noștri își inventează istoria în scopuri pur politice.

**Râciu (județul Mureș)
Manifestare dedicată
Centenarului Marii Uniri**

O VIAȚĂ DEDICATĂ ARTEI

Amelia Pavel

(noiembrie 1915 - decembrie 2003),

Pe la mijlocul lui decembrie 2003, când i-am dat telefon mamei și am întrebat-o, ca de obicei, ce mai face mi-a răspuns: "Mi-e teamă că nu am vești prea bune, am căzut în casă și mă doare șoldul. Doctorul mi-a spus să stau în pat până îmi va trece". Nu voia să se ducă la spital, spunea că va sta în pat și va continua traducerea la care lucra și de care era entuziasmată. Prietenul nostru Mihai Zamfir, care o iubea mult, a avut grijă de ea și, după o săptămână, a reușit s-o convingă să meargă la spital. Avea o fractură de șold și trebuia operată. A intrat în operație pe 20 decembrie, Toma reușise să ia contactul cu ea pe telefonul ei celular, eu nu. Mama nu făcuse până la 88 de ani nicio intervenție chirurgicală, i-a fost frică. Statul prelungit acasă după fractură i-a provocat o pneumonie și inima nu a rezistat. A murit pe 22 decembrie, știam totul de la Toma, încercasem zadarnic să iau legătură telefonic cu ea. Mihai a fost lângă ea tot timpul, iar Toma a reușit să se ducă la funeralii, eu însă nu, din cauza problemelor de respirație.

A murit fără să-mi fi putut lua rămas bun de la ea. Numai cu o lună înainte, în noiembrie 2003, făcuse un interviu la televiziune cu Eugenia Vodă, pe care nu l-am văzut decât mult mai târziu.

În acest an se împlinesc 15 ani de la trecerea mamei în lumea îngerilor, pe care-I iubea și despre care a și scris o carte! Oh, cum aș fi dorit să vadă cât îi sunt de

recunoscătoare pentru educația pe care ne-a dat-o, lui Toma și mie!

În memoria mamei, propun revistei "Vatrei vechi" publicarea, în numărul din decembrie, a unui fragment din transcriptul interviului televizat al mamei cu Eugenia Vodă din cadrul seriei "Profesioniștii", în noiembrie 2003.

VERONICA PAVEL LERNER

*

„Eu cred că exista chiar o tinerețe a bătrâneții”

-Bine v-am găsit stimați telespectatori, invitata noastră este Amelia Pavel, binecunoscut istoric de artă, un om care de decenii întregi scrie despre artele plastice.

Stimată doamnă, privindu-vă tinerețea - pentru că dumneavoastră aveți o tinerețe incredibilă pen-tru cei 88 de ani pe care îi purtați atât de frumos - mi-am amintit un citat pe care mi l-am decupat dintr-un eseu al dumneavoastră, spuneți așa: "arta este purtătoare și gene-ratoare de timp". M-am gândit dacă și pentru dumneavoastră me-seria, profesiunea pe care ați exercitat-o cu atâta seriozitate cale de o viață..

-Și pe care o mai exercitați...

-Și pe care o mai exercitați în continuare, pentru dumneavoastră arta a fost, într-un fel, generatoare de timp ?

- Da, a fost generatoare de timp pentru că m-a pus, ca pe orice istoric de artă, în legătură cu tot felul de epoci pe care mulți scriitori, artiști

și filozofi, le mai .. bârfesc, ca să nu dau exemplu decât pe acel faimos Leon Daudet care spunea "stupidul secol al 19-lea". Îmi pare bine că fiind arta generatoare de timp, pot, datorită artei, și eu și alții, putem să constatăm că nu-i de loc așa și că fiecare secol a avut farmecul lui.

-Dumneavoastră sunteți un profesionist în exercițiul funcțiunii chiar dacă sunteți născută în 1915, așa că v-am invitat și ca pe o profesionistă a tinereții. Sunteți un om care continuă să lucreze, care mi-a povestit că a început o a doua viață și o a doua carieră după revoluție. Dumneavoastră numiți - m-am amuzat - numiți ceea ce s-a întâmplat în '89 "întorsătură", folosiți termenul de "întorsătură", vă amintiți ?

-Da, e un termen german, l-am tradus din germană.

-Din germană ?

-Da.

-În germană cum e ?

-Die Wende.

- Când a venit întorsătura din '89, cum scrieți într-o carte de memorii, aveți 74 de ani și ați luat, ați avut tăria să luați viața într-un fel de la început.

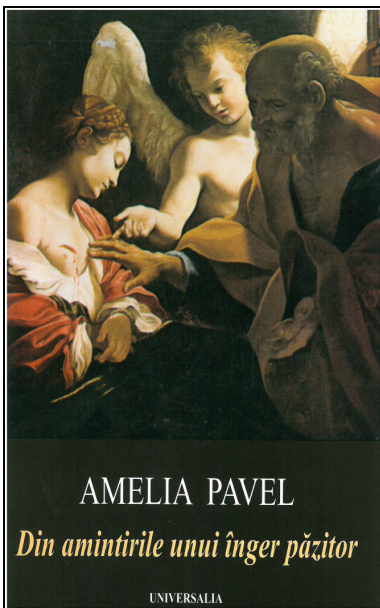
-Pentru că atunci a descoperit și farmecul literaturii, cu care în adolescență de fapt începusem.

-Adică tot ceea ce n-ați făcut până la întorsătura din '89, necomplexată de ideea că aveți 74 de ani și că pentru alți profesioniști e o vârstă a retragerii, pentru dumneavoastră a fost o vârstă a începutului, într-un fel.

-Într-un fel, da.

-Ați scris memorii, ați scris literatură, memoriile se cheamă foarte frumos, "Un martor în plus".

-Da, pentru că nu am vrut să judec lucrurile sub forma lor cumplită, dureroasă. Au apărut atâtea memorii în care fiecare își exprimă - pe buna dreptate, de altfel - suferințele, dar și eu am vrut să vorbesc despre un segment de societate mult mai puțin cunoscut. Un segment de societate din burghezia mijlocie, bine situată, dar nici exagerat de... Burghezia mijlocie, foarte legată de cultura germană, fiindcă la noi se vorbește din perioada interbelică foarte mult de legătura cu cultura franceza, nu ? Și din cauza asta mi s-a părut că totul poate fi luat, într-un fel, sau altul de

la început. Și m-am redescoperit și pe mine.

-Și ai fost și ceea ce n-ai fost înainte de întorsătură, înainte de '89, profesoară la facultate, la Istoria și Teoria Artei, ai fost profesoară de artă modernă.

-Păi n-am putut să fiu înainte pentru că n-aveam doctoratul, pentru că părinții mei erau în străinătate, nu eram membră de partid și nu se putea. După aceea s-a putut, după întorsătură.

-După întorsătură. Sunteți de acord deci că sunteți o profesionistă a tinereții.

-Ce înseamnă tinerețe ? Eu cred că exista chiar o tinerețe a bătrâneții, una special.

-Și o bătrânețe a tinereții...

-Da, există ... Modul de a te redescoperi pe tine, de a redescoperi lumea, văzută puțin mai de la distanță, în care nu poți să te amesteci chiar în toate, ești puțin mai rezervat, uneori poți, alteori nu poți, dar această distanță îți dă o anumită senzație, zic eu, chiar de fericire.

-Distanța față de întorsăturile mici și mari ale lumii ?

-Sigur că da. Încet încet lucrurile totuși se îndepărtează de tine, chiar dacă intelectual vorbind să zicem lucrezi în continuare, dar, fără doar și poate există lucruri la care nu mai participi, vin alte generații și toată această distanțare în același timp îți aduce o interiorizare și o capacitate de a redescoperi, ca să zic așa, o formă de fericire.

-În ce ar consta fericirea ?

-În faptul că te poți regăsi pe tine. Te poți regăsi pe tine, poți medita, te gândești mai mult la semnificațiile vieții, mai ales că eu sunt și o persoană credincioasă. Fiind o persoană credincioasă, mi se pare totuși ca un fel de, să zicem, împăcare permanentă cu Dumnezeu, dincolo de păcatele și greșelile pe care fără îndoială că le facem. Aceste păcate și greșeli de fapt ne fac bine, ne ajută.

-La ce ?

-La propria noastră înțelegere și la mai buna înțelegere cu Dumnezeu. Dacă ne uităm la Evanghelii, observăm că persoanele preferate au fost totdeauna nu niște mari virtuoși, dimpotrivă, niște oameni care mai și păcătuiau. Păcatul ajută. Sigur că nu ma refer aici la păcate, la crime îngrozitoare, deși sunt și cazuri din acestea, ca în Dostoievski. Dar mie

mi se pare că împăcarea cu tine și cu Dumnezeu provine și de la un fel de acceptare a ta, să te accepți așa cum ești și cum sunt cei din jur.

-Să nu lupți cu tine și cu cei din jur.

-Să nu lupți prea rău, lupți discret.

(...)

-Pe Nicu Steihardt l-ai cunoscut foarte bine.

-Da, l-am cunoscut foarte bine, din adolescență, până când el era la Rohia, călugăr și chiar am avut plăcerea, bucuria, să primesc odata de ziua mea o ilustrată de la mănăstire, el era călugăr la mănăstire...

-De la el ? și cum v-a semnat-o?

-Mi-a semnat-o Nicu.

-Dar era deja călugăr. Devenise părintele ... ?

-El era de fapt monahul Nicolae.

-Iată.

-Nu, el a semnat Nicu și și-a amintit de ziua mea și mi-a vorbit din constantă prietenie, adică n-a uitat nici data respectivă...

-Constantă prietenie...

-Da.

-Așa că părintele Nicolae, Nicu Steihardt, chiar și izolat la mănăstire, n-a uitat de ziua de naștere a prietenei din copilărie!

-Da! Prietenia cu Nicu Steihardt au preluat-o și copiii mei, la rîndul lor, erau prieteni...

(fragment)

Atmosferă de seară

Liniște;
lumini ostenite picotesc în amurg.
Apatici, norii suspendați nu se decid să se deschidă ori s-o lase pentru mai târziu.
Avioane singuraticе își despică ecoul în văzduhuri. Om și animal amuțesc;
numai eu rămân pe loc la fereștrua aplecată, cu privirile ațintite către cer în așteptarea ploilor răcoritoare. Dar ele stau lașe.

29.06.2012

Seara

Pături de nori suprapuse în straturi baroce rățesc alunecând la orizont, profilându-se-n splendide culori din verdele-nchis al Pădurii Vieneze.

Covorul întunecat al norilor improșcând o teamă valsează amenințător pe fundalul gri-argintiu în amurgul semeț:

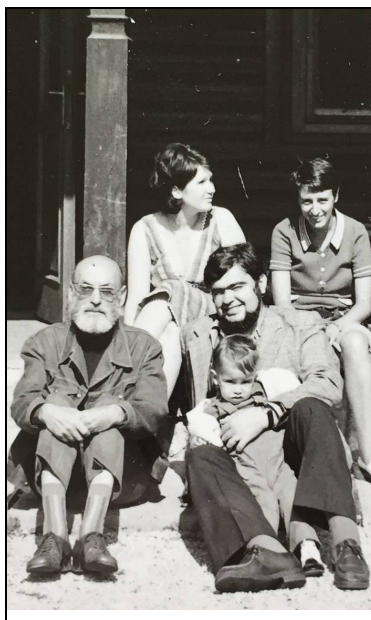
burțile norilor îmbuibate fâțându-se pe cer ezită încă să se subțieze lamentându-se confuz.

Printre cetini trece secera lunii sfioasă în seninul de apendice tot mai atrofiat al zilei în agonie.

Întuneric de-a binelea; doar cuiburi disperate de lumină catapultează luciul mat în beznă nopții.

Liniște apăsătoare, numai zburătoare răzlețite își îngână rugăciunea silențioasă în văzduhurile fără de sfârșit.

HANS DAMA

Veronica Pavel Lerner, N. Steihardt, Andrei Pleșu, soția și fiul, la sfârșitul anilor 60, la Bran

Cartea inimii DIN INIMĂ ȘI PENTRU INIMĂ

Despre inimă nu pot să scriu decât cu lumină în ochi și strecurând picuri de căldură printre rânduri. Nici nu m-așez bine la scris că, deodată, fața îmi devine mai destinsă, și un surâs discret, poate chiar imperceptibil pentru cei din jur, se întoarce cu fața spre sinele meu. Îndată simt tic-tac-ul inimii care dă semne că a înțeles că va trebui să vorbească. Și are multe de spus, căci ea dă pulsul vieții și dă viața tuturor trăirilor, așa cum este înțeleasă de omenirea întreagă. Ca simbol, inima reprezintă iubirea. Vorbind despre inimă, vorbești despre iubire, iar eu la acest aspect mă opresc cu bucurie. Am mai scris pe aceasta temă și mă bucur să revin uneori, chiar și cu scurte fragmente ușor prelucrate.

Se știe că iubirea e subiectul cel mai mult tratat în scrierile universale, în artă, în general, fiind, evident, un subiect ineputabil. Inefabilul iubirii ne face să avem păreri diferite, căci iubirea nu poate fi explicată pe de-a-ntregul. Poate să spună cineva că a pătruns în esență ce este iubirea? E un mister pe care îl purtăm în noi, e o minune, nu știi de unde vine și nu știi unde o să te ducă. Iubirea se naște în tine, o simți ca pe ceva unic, e ca o flacără, e un fel de combustie internă, un puls mai alert al inimii care emite căldură de un anumit fel.

Toți avem nevoie de iubire, căci ea e o sărbătoare a firii, e ceva armonios, blând, fascinant, cald. Căldura sufletească dată de iubire izvorăte din inimă curată, dă viață infinitelor entități ce alcătuiesc universul, creează forme, învie, luminează. Iluminarea, înțelepciunea vin pe calea iubirii, țin de bucuria de a trăi iluzia.

Se spune că iubirea nu este de esență pământeană, deoarece poartă în ea ceva din puritatea dumnezeiască. Nici un om nu se poate lăuda că a inventat iubirea, ea nici nu se poate transmite din generație în generație, nici nu se poate învăța de la cineva, ori prin maturizare sau voință și nici nu depinde de caracterul omului sau de vârstă, chiar dacă la vârsta a treia iubirea e mai domoală, dar este compensată de lumina experienței. Aflându-mă în etapa mai înaintată a vieții, cu speranțele spre 90 de ani, pot depune mărturie cu mâna pe

inimă, că nevoia de iubire e aceeași ca în toți anii vieții.

Toate religiile lumii propovăduiesc iubirea ca fiind cel mai înalt mesaj, cea mai desăvârșită condiție umană. Cele mai mari sacrificii omenești s-au făcut din iubire, așa cum s-a sacrificat Iisus din iubire pentru oameni. Nu întâmplător chipul Mântuitorului este reprezentat în unele icoane având în piept o inimă mare.

Vă puteți închipui cum ar arăta omenirea dacă ar fi lipsită de acest sentiment de rotunjire a propriei ființe, care stă la baza vieții, refugiul celor asupriți, acoperământul celor dezgoliți, speranța celor deznădăjduiți, hrana celor înfomețați, apa celor însetați?

Dar cum ar fi dacă, măcar numai pentru o zi, iubirea ar fi stăpână pe toate inimile, iar oamenii s-ar îmbrățișa și ar cânta: "Toți pe lume frați noi suntem"?

ELENA BUICĂ

Inimi cu I mare

Moto:

Cand vezi cu inima ,
ochiul din fruntea orizontului
Îți distilează privirea
în retorta aortei.
În coltul pleoapei,
pasarea
pulsează gata de zbor
peste umărul vălurit
de nervurile anotimpurilor,
peste ochiul fântânii
sub geana căreia,
lacrima...
este piatra de la capătul cumpenei.

Am folosit ca moto acest poem al meu „Ochii inimii” pentru că se potrivește gândurilor pe care acum vreau să le aștern în pagină.

Cu ochii minții îl vad pe bunicul, îl aud spunând că atunci când faci un lucru cu inima, mereu iasă bine, iar binele ți-l răsplătește Dumnezeu înzecit.

Întoarcerea la religia naturii, la belagiunile lui Zamolxe, ar fi poate o soluție pentru a îndrepta ce se mai poate din această lume zbuciumată. În trecut cei care practicau (în ascuns) religia naturii, erau toți cei care au contribuit la progresul omenirii. Artiștii, Teologia comună, întemeietorii de religii ca Moise, Buda, Isus, Mohamed, Zaratuștra, Confucius, Mani, au fost inițiați, preoți supremi în cultul misterelor. Învățăturile lor se bazau pe iubirea între semeni și progresul moral al indivizilor.

Primii masoni nu aveau dreptul la o viață profană. Erau legați prin jurământ să trăiască la un nivel superior, să lupte pentru dreptate sau împotriva conspirației și au contribuit fundamental la reformarea societății civile.

Principiul machiavelic de azi, “scopul scuză mijloacele” este departe de iubirea creștină, departe de inima noastră.

Infernul sau paradisul sunt pe pământ, sunt în inima noastră. “Fiecare din noi, căutăm în inima celui alt și găsim...fericirea sau nefericirea noastră”, spunea Croix Molou.

Paradisul: iubirea și liniștea din inimă, iar reversul lor ...infernul.

Infernul lui Dante nu viza neapărat chinurile iadului, ci mai degrabă forța spiritului uman de a face față oricărei încercări , provocări, oricât de dificile ar fi. Pune omul în cauză făcând- l să-și depășească limitele, dezvăluindu-i vulnerabilitatea. Filozoful francez Brice Parain spunea că dacă vrei să fii liber, trebuie să știi să plătești, să-ți călești inima, să nu-ți fie frică de moarte.

Mi- aduc aminte de câteva exemple care m- au tulburat foarte mult la vremea când le citeam, lucru care m-a făcut poate să nu le uit niciodată. Exemple de oameni cu inimi de sfinți.

Iată din Amintirile lui Leon Daudet, personajul principal medicul Potain. Fiind la vizită, își dă seama că unul din pacienții săi își trăiește ultimele ore ale vieții . Atunci, renunță să plece acasă și rămâne alături de bolnav. Se străduiește să-i alunge teama ascultându-i cu răbdare povestea vieții, iar când starea lui se →

VIORICA ȘUTU

înrautățește îl ia în brațe până la ultima respirație, deși bolnavul avea o hemoragie violentă, iar când coșmarul a luat sfârșit, halatul medicului era roșu de sânge. I-a închis pleoapele, iar fața bolnavului era senină. Nu a fost singur la trecerea pragului suprem, a avut o inimă buna alături. Maximilian Colbe, un alt exemplu, un preot polonez era într-un lagăr de concentrare. În rând fiind puși, tot al zecelea numărat trebuia să fie ucis, iar el ia locul unui polonez cu patru copii și care mai târziu, fiind eliberat, povestește acest episod cu lacrimi de recunoștință pentru această inimă cu putere de sacrificiu suprem.

O inimă similară am întâlnit în volumul lui Andre Malraux- La condiționa umane- unde în războiul chinez-japonez din anii treizeci, Catov, unul din prizonieri, își dă pastila de cianura altor doi care urmau să fie aruncați în cazanul locomotivei (drept combustibil). Cutremurător, e adevărat, dar câtă măreție în aceste gesturi, câtă iubire față de aproapele tău.

Iubirea este unicul adevăr care sălăsluiește în inima omului și care-ți dă puteri nebănuite.

Să mai amintesc de cristi, martiri striviți în închisorile comuniste părintele Cleopa, Gafencu, Hosu, Anania și câți alți anacronici ai timpului lor, care și-au donat fărâma de pâine sau penicilina, dar mai ales l-au ținut pe Dumnezeu treaz în inima celor din jurul lor?

Vorbim de inima de piatră sau de aur, de inima buna sau rea, de inima neagră sau albastră, de inimi smulse din piepturi pentru a fi oferite palpitând zeilor pe înaltele piramide aztece, despre inima fără minte, inima nebună, pentru că "între inima și rațiune nu exista victorie", vorbim despre oameni fără inimă care "fac degeaba umbră pământului" după părerea lui Petre Țuțea.

Dumnezeu ,Inimă, iubire sunt același lucru? Un filozof japonez se plimba prin grădina sa și-i cere unui ram uscat să-i vorbească despre Dumnezeu și atunci ramul a înflorit. Este unul dintre cele mai vechi și mai frumoase poeme haiku ale lumii.

Monahul de la Rohia,(vorbind despre Cioran) spunea că "într-un creștin adâncurile nu plâng"!

Să fie acesta secretul?

DOLIUL ALB

Omul Alb ne-a vânat până când dintre noi au rămas doar munții și apele cu numele nostru.

În loc de negru
Muntele Yoho poartă pe vârful
doliul alb pentru noi,
iar despre numele
Niagarei
de ce întrebați ce înseamnă?

"Mireasa nebună..."
a-mbrâncit bolțile cerului
și râde.
E toată îmbrăcată în alb,
culoarea de doliu,
așa cum se poartă la noi
de munte, de apă, de lună.

PRAGUL DE SUS AL LUI YOHU

Sunt păsări de baltă
și păsări de cer,
dar nu de aripă grăiesc către voi
ci de zborul înalt al pragului de sus,
rotit de trei ori în piatra albă de ou,
înainte să se nască aripa.

Trageți perdelele
afumatelor lămpi
și ridicăți-vă-n cântările voastre
pe unde norii vă strigă pe nume,
ca să-nțelegeți că pragului de sus
chiar soarele capul și-l pleacă.
Numai pragul de sus e chemare
la Cina de Taină a Fiului Meu.

E prag de păduri, dar nu e doar
lemn,
e prag ca de ape,
dar nu e ascuns pe sub lotus,
ci-n inima Taborului din rouă.
Eu sunt ușa!,
a zis Fiul Meu către voi,
nu poartă,
tot ce-ngrădirea și-ar dori mai mult.

Nici țarcul, nici ceairul
nu au pragul de sus,
de-aceea-n
poruncă nouă vi-l las să vă fie
pân' la-nălțimea nourilor voștri,
unde chiar soarele apusul și-l pleacă
să intre-n camera de nuntă.

Eu și lumina suntem una,
a zis Muntele,
pentru că lumina nu poate fi roasă
de molie, sau de rugina coclirii

și nici jecmănită pe ulița voastră
că pungă nu are și nici hambar să o-ncapă.

Lumina începe măsura de Om
de la cuiul bătut în pragul de sus,
așa cum oul se citește
de-a înaltu-n rotundul de cuib
al Coroanei de Spini.

MUNTELE WAPITI

Știu Yoho
de ce apusul sângerează, pe la mijloc,
din coasta Ta dreaptă...

Fiii zimbrilor Te strigau:
"Minune-ce-nspăimântă-n Frumos!"
Nu Robson, nu Elbert,
nici altfel de târâte aduse la Cină.

Munte al munților noștri,
Yoho,
vârful și-nceput al minunii,
iartă-ne Vinerea Mare,
hlamida
pe umerii Mirelui Sfânt!

Aseară
la prea curatul Tău iezor
l-am văzut printre pini pe Wapiti,
Regele Cerb,
genunchii plecând și podoaba.

Pe lacul Tău
Te odihneai Mire și Yoho.
În genunchi
Wapiti, Regele Cerb,
a sorbit
din chipul zăpezilor Tale,
lin bătut-a vârfului Tău
strălucirile plutitorului cântec,
apoi,
cu rădăcinile întoarse în coarne,
vesele brațe întinse spre Tine,
deschizând piatra ospățului de nuntă
a intrat în Muntele Wapiti.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

(Din volumul în lucru
TESTAMENTUL LUI YOHU)

Zbor de "fluturi în infern"

Poeta Ana Podaru îmi era deja cunoscută, de peste doi ani, din spațiul virtual, atunci când ne-am întâlnit pentru prima oară la Deva. Întâmplarea a făcut ca drumurile noastre să se intersecteze, pentru scurt timp, în luna august, cu ocazia popasului Caravanei Culturii în orașul de la poalele Cetății. Am fost uimită să descopăr o femeie în plină ascensiune literară (și nu numai), cu alură de adolescentă, pe chipul căreia necazurile (deloc puține) au refuzat să-și pună pecetea și a cărei frumusețe exterioară răzbate din interior, cu o vigoare de nestăvilit.

Entuziasmul molipsitor al Anei și delicatețea sa evidentă m-au făcut curioasă și dornică să-i răsfoiesc scrierile. Mi-am propus să mă aplec asupra uneia din cele trei cărți primite în dar cu prilejul sus-menționat, care poate a fost adusă mai puțin în atenția publicului, dar care merită să fie făcută, de asemenea, cunoscută, mai cu seamă că a obținut premiul I la Concursul Internațional de Publicații "Expresia Ideii", Onești, 2018, la secțiunea "Literatură plurilingvă". Este vorba de volumul *Fluturi în infern* (*Butterflies in Inferno*), apărut în ediție bilingvă (româno-engleză) la Editura Inspirescu din Satu-Mare, în 2015. M-am cufundat între coperti ca într-o apă cristalină, răcoasă, și am simțit o energie creatoare incredibilă făcând dintre file, ca dintr-un gheizer al cuvântului.

Inițial, titlul m-a contrariat puțin, părând construit pe un paradox, dar lecturând poemul-pilot al cărții, i-am înțeles pe deplin sensul: "Am colindat aseară poienile în vis./ Eu... fluture, o zi dansam cu licuricii/ Și mă-nălțam la stele, plutind în necuprins...", afirmă ea autoportretizându-se, însă, așa cum se întâmplă mai întotdeauna în viață, fericirea este de scurtă durată: "Dar se-auzi un tunet și totul s-a schimbat./ Iar licuricii-n corbi flămânzi s-au transformat.../ Mi-au pus pe aripi plumb, pe vise gânduri triste..." (*Fluturi în infern*).

Fluturile este un simbol al sufletului, al metamorfozei, al învierii, speranței și, nu în ultimul rând, al vieții, al unui nou început. El poate fi regăsit și în alte poezii din

volum, cum ar fi poemul *Vă trimit din palmă...* – o declarație cu inflexiuni optimiste, ce vădește dragostea de oameni, nedisimulată, a autoarei: "Vă trimit din palmă fluturi/ răsăriți din amintirea/ zorilor de zi cu stihuri/ vântu-n plete cu iubirea".

Nu mai puțin săracă în semnificații este o altă poezie, *Am renăscut udată de lacrima fierbinte*: „M-am întrebat aseară, privindu-mă-n oglindă./ De mai trăiesc aievea sau am murit demult./ Și-am scormonit cenușa secundă cu secundă./ Certat fiind cu timpul, nu vreau să-l mai ascult“, concluzionând pe un ton profetic: „Nu m-am născut degeaba, acumă sigur știu“. Lacrima, simbol al durerii și al purificării, apare constant în conținutul textelor, semn că existența autoarei nu a fost una presărată doar cu petale de trandafiri, ci și cu spini amărăciunii.

Conștientizarea misiunii sale terestre transpare și din poezia *Un înger în vis m-a certat*, în care ea ne mărturisește credința că harul său este dăruit de Sus: „Un înger în vis m-a certat./ Mi-a spus: - De ce dormi?/ Știi a scrie.../ Mi-a pus într-o mână hârtie./ Din aripi o pană mi-a dat.../ Steluțe pe gând mi-a vărsat./ Cuvinte venite din ele/ Curgeau din tărâm depărtat“.

În altă ordine de idei, iubirea – supremul sentiment uman (subiect preferat de majoritatea poezilor), nu este neglijată nici în acest volum. Dragostea Anei este mai degrabă una cu final nefericit, cel puțin așa reiese din poezia *Mă lasă*, unde regretul pentru clipele frumoase petrecute împreună cu iubitul, rămase la stadiul

de amintire, se resimte acut: "De pleci nu-nchide ușa-n urma ta./ Cu talpa pasul să-ți sărut, mă lasă./ Să simt fiori, adulmecând sfioasă/ Parfumul ce-a rămas în mintea mea".

Alte poezii ce dezvăluie nostalgia după iubirea cândva împărtășită, care s-a stins ca un amurg înghițit de nori, sunt: *Plecarea ta miroase a pustiu* ("Plecarea ta miroase a pustiu/ cad clipele trecute-n neființă/ nesocotit e timpul-acuma știu/ să cern secunda mi-e cu neputință"), *Sărutul tău de gheață* ("S-a zgribulit iubirea/ La braț cu amintirea"), *Lovește-mă de vrei cu flori* ("lovește-mă să simt vraja iubirii/ nu pune sare pe cărări rănite"), *Ce liniște-i în noi iubite* ("de-atâtea lacrimi și tristeți/ plesnesc paharele golite"), *Mă doare lipsa ta* ("sinapsele-mi sunt parcă niște ațe/ pe-un ghem mototolit când timpul trece"), *Și mă urăsc că te iubesc* ("și mă urăsc că nu mai poți să stai/ să-mi umpli iar izvoarele golite") etc.

Deși din versurile sale răzbate o undă de tristețe desprinsă din cenușa sentimentelor ("Atunci când s-a sfârșit iubirea/ să nu dai vina pe rutină"), poeta deține secretul pentru a supraviețui unei asemenea catastrofe emoționale, pe care ni-l dezvăluie și nouă: "Sădește-n calea ta o floare/.../ Și nu uita să cerni apusul/.../ Păstrează ce-ai trăit în palmă/ și strânge pumnul cu putere/ și dă-i destinului, de-ți cere./ un zâmbet, nu-l lăsa să doarmă" (*Un început și un sfârșit*).

Printre poeme există și unele ce divulgă o iubire idealistă, născută (probabil) din nevoia lăuntrică a femeii-poete de a-și găsi sufletul-perche, care să o înțeleagă și să o accepte așa cum este: "De ani și ani culeg iubirea/ din palma ta și-ți mulțumesc".

Acestui iubit, imaginar sau nu, Ana nu se sfiește să-i declare cu sinceritate debordantă simțămintele: "mi-ai scris pe suflet cu penelul" (*Îți amintești iubirea mea*).

Alte versuri ce debordează de romantism și sensibilitate, încercând să convertească în realitate o iubire (aparent) imposibilă, se ascund în spatele unor titluri sugestive, ca: *Ascultă cum respiră vântul*, *Îți amintești iubirea mea*, *Ți-am vizitat în miez de noapte sufletul*, *Rugă-minte*, *S-au copt în noi cireșele de mai*, *Mai lasă-mă puțin*, *Eu ogliindă-n iriși verzi*, *Tu și eu*, *Și pune-vom iubirii stindarde nelumești* ș.a.m.d →

CAMELIA ARDELEAN

În multe poezii ale Anei apare, în configurarea tropilor, "palma", ce simbolizează conștiința, îndrăzneala, franchețea, dăruirea.

Mâna, în general, semnifică putere, generozitate, umanitarism, calități la care aspiră (aproape) orice ființă umană. Iată că totul se leagă și nimic nu e întâmplător în imaginile poetice țesute cu mîgală de artist(ă), cu esențe chiar din lumea sa interioară: "Din palma mea curgea nisipul/ se transforma-n câmp de trifoi". Un alt simbol des întâlnit în versuri, amintit mai sus, îngerul, ocrotitorul celor aleși, exprimă nevoia acerbă de sprijin din Înalt a poetei: "Iar îngerii-mi citeau din file/ din glasul lor curgea poruncă..." (*Revelație*).

Adâncimea lăuntrică remarcabilă a poetei Ana Podaru se face permanent simțită pe parcursul cărții, ea comunicându-ne fără rețineri trăirile sale ardente: "lăsați-mă să tac, dar vai.../ al sufletului glas se-aude/ un pas în iad și unu-n rai/ și gândul meu pe nu știu unde" (*Vorbește sufletul, eu... tac*) sau: "tortură, chin și neputință,/ sub clipa ceasului din urmă,/ un suflet plin de neîntințat/ nisipul din clepsidră curmă" (*Trecut-am noapte peste tine*) etc.

O (altă) poezie în care poeta își etalează capacitatea de metaforizare este *Cerșetori suntem toți*, unde eul liric se exprimă fără rezerve: "Cerșetori suntem toți, chiar de zdrențe n-avem/ noi iubire mereu de la viață cerșim/ și umili către cer, dezlegați de blestem/ la apus de dorinți, ochii triști îi golim", încheind pe un ton fatidic: "resemnați, rățăciți, cu genunchii juliți/ în adânc zdrențuiți și iubind neîubiți".

Ultima poezie din volum încheie, pe același ton meditativ, periplusul repetat al poetei între ceruri și purgatoriu, ea conștientizând efemeritatea ființei umane și incapacitatea acesteia de a-și stăpâni/controla trecerea prin timp: "Suntem stăpânitori ai timpului trecut/ dar nu deținem cheia secunde ce urmează/ în noi trăiesc iluzii ce fiarele asmut/ iar rănilor deschise adesea sângerează" (*Ne modelează timpul în palma lui muncită*).

Multe din poemele în vers clasic cuprinse în volum sunt redactate în manieră (cuasi)modernă, cu majusculă doar la începutul primului vers din strofă și fără semne de punctuație (inclusiv în titlu), cu excepția punctului ce delimitează propozițiile

sau frazele, autoarea preferând să nu se simtă încorsetată de (toate) canoanele acestui tip de versificație. Acest lucru nu umbrește însă curgerea naturală a mesajului, care poate fi perceput (și) în funcție de dorința de abordare a cititorului, de ceea ce își dorește (fiecare) să găsească în spatele... aripilor de flutură.

Titlurile poeziilor constituie, ele însele, adevărate micropoeme, pline de gingășie și prospețime, ce reliefează imaginația bogată a autoarei, dublată de o forță de expresie mai rar întâlnită, izvorâtă (probabil) din dureri sufletești sau trupesti, forță prin care atrage cititorul în torentul infernului său interior, subjugându-l și făcându-l să-i simtă suferința ca pe propria Golgotă.

Lirismul ce planează asupra poemelor sale denotă, în ciuda dramatismului evident, un profil de învingătoare. Ana poate zbura chiar cu aripi frânte, iar dacă nu, se târăște pe genunchi, la granița dintre agonie și extaz, până la ținta propusă, dar nu abandonează lupta. Asta nu înseamnă că, uneori, dezamăgirile nu(-i) lasă urme greu sau imposibil de vindecat, spulberând(u-i), pentru o perioadă, iluziile: "o lacrimă căzută trecător/ din cicatrici parcă ar vrea să spele/ un ritm mai bate-n pas deșteptător/ dar visul a plecat privind la stele" (*Din renunțările la vis*).

În ciuda vicisitudinilor, elanul creator al poetei a rămas neștirbit, lucru de admirat, înăuntrul său clocotind un vulcan al poeziei, care-i erupe prin toți porii. Setea ei de viață poate fi stinsă numai cu nectarul cuvintelor, al celor cu înțelesuri profunde, așa cum se pot întâlni (și) în cuprinsul acestui volum. Îi doresc doar ca magica fântână de lumină să nu-i sece niciodată, iar timpul să-i îngăduie (dis)cernerea!...

Acad. Ovidiu Bojor, la Reghin

Istorie și literatură pentru copii

Infantilizată mai degraba prin prejudecată, decât prin specificul ei ca act literar literatura pentru copii este de mult timp o activitate de nișă care până prin anii nouăzeci recent nu s-a bucurat de prea multă atenție din partea celor care străjuiesc porțile de la intrarea în respectabilitatea literară. Aceasta a fost momentul în care profesorul Peter Hunt de la Universitatea din Cardiff și-a publicat cursurile predate de mai mulți ani studenților săi. În context românesc, există niște premii anuale oferite de către Uniunea Scriitorilor, dar genul rămâne infantil și infantilizat, practicat adesea de către scriitorii care ajung, prin circumstanțele vieții, să trebuiască să ofere povești nepoților sau propriilor copii. Acest element personal care presupune un cititor bine ținut influențează și scriitura. Literatura pentru copii se scrie de multe ori având în minte ca cititor implicat pe copilul real. De la cele trei frumoase fiice ale lui Henry Liddell, decanul de la Christ College, care l-au inspirat pe Lewis Carroll sau și mai dinainte de la literatura menită delfinului Franței, acest fapt este aproape o constantă.

Romanul Doinei Cetea *Voievodul Gelu* are la bază *Vremea lui Gelu*, o năvelă publicată de scriitoare în 2003. În noua sa versiune, narațiunea este subintitulată "O poveste". Paratextul subliniază amestecul de ficțiune, →

MIHAELA MUDURE

imaginație și informație istorică oferită cititorului sceptic și printr-o adădenda competentă. Exercițiul de imaginație istorică, cu alte cuvinte miezul cvasi-istoric al ficțiunii este precedat și urmat de o poveste a poveștii. Naratorul martor e un copil din vremea noastră care are același nume precum fiul lui Gelu. Ion alintat Ionuț/Ionucu conectează prezentul și trecutul.

Celebra moarte a lui Gelu prin trădare este privită de către Doina Cetea ca un episod legat de familia ducelui din Valea Someșului. Ionucu, fiul lui Gelu, un adolescent de treisprezece ani, este răpit de către căpetenia maghiară Tuhutum care îl oferă la schimb voievodului român. Schimbul presupunea cedarea pământurilor strămoșești ale românilor. Doina Cetea imaginează viața de familie a ducelui Gelu preocupat să își crească fiul ca un bărbat adevărat. Ana, soția lui Gelu, este de altă părere. Orice bărbat a fost crescut și ocrotit de o femeie până a deveni adult. Ana, și prin ea autoarea, ne amintește că și cei mai crunți bărbați au avut o mamă. „Mama v-a legănat, v-a legat rănilor, v-a alinat durerile. Mama v-a șters lacrimile, v-a mângâiat fruntea” (12). Dimensiunea feminină a narațiunii este extrem de importantă. Iar dintre multiplele valențe ale feminității maternitatea este extrem de importantă pentru creșterea și dăinuirea poporului în istorie. Maternitatea este solul binevoitor pe care cresc eroii de mai târziu.

O altă dimensiune a feminității este oferită de către Bunica Sabina. Ea cunoaște toate plantele. E fiica pământului și știe să îi folosească roadele. Bunica Sabina a rodit la vremea ei și acum, la senectute, a stabilit o relație specială cu pământul, mama noastră a tuturor, căci din ea iese rodul plantelor. „Pe un raft în camera ei ținea mai mulți săculeți plini cu plante, cu rădăcini și cu scoarță de copaci. Separat, într-o pungă de pânză, avea un praf cenușiu obținut din rânza de la pui, uscată și zdrobită. Numai ea știa la ce sunt bune toate și ne vindeca pe toți când eram bolnavi” (39). O prezență feminină în relație de asemănare și complementaritate cu Sabina este Baba Ileana. Ea îi dă ducelui Gelu fiertură de mătrăgună și de iarba fiarelor ca se vindece atunci când e lovit în luptă.

Dacă românii excelează în cunoașterea orală transmisă prin tradiții ori eresuri, ungurii au deja obiceiul scrisului. Vorba e vie, ea se mulează pe nevoile vorbitorului și ale ascultătorului. Scrisul rămâne înghețat așa cum a fost el lăsat să iasă în lume de către autoritatea auctorială. Tuhutum e însoțit de un scrib care trebuie să scrie despre vitejia lui. Istoria se scrie despre și de către învingători. Dar scribul, conștient de puterea scrisului, e mult mai preocupat de datoria sa de a fi obiectiv și știe să dea o replică inteligentă lui Tuhutum: „dacă nu scriu și despre vitejia lor, ce va ști viitorimea despre vitejia ta? ... Vor crede că ai cucerit o lume fără oameni, o pustietate...” (54).

Ca întotdeauna dușmanul nu poate învinge fără ajutorul unui trădător. Astfel, Ionucu e făcut prizonier și ajunge în puterea lui Tuhutum. Doina Cetea are darul amănuntelor adânc semnificative. Trădătorul este nemulțumit de plata primită și îndrăznește să își ceară nelegiuitele drepturi. Este pedepsit cu moartea prin sugrumare cu biciul cel lung cu care se mânau vitele și caii. „Punga cu bani pe care îi ținea în mână căzu pe pământ și se des făcu. Din ea se rostogoliră pe jos trei galbeni” (76). Precum în multe alte romane istorice românești, motivul cristic se suprapune peste cel național. Înainte de a pleca să își salveze copilul, Gelu lasă un testament oral oamenilor săi. Autoarea nu vrea să violenteze așteptările lexicale ale tinerilor cititori. În consecință, ea mizează pe o licență și oferă un text nu pare a fi vorbirea unui valah din secolul al X-lea. Precum în multe alte romane istorice, agenda autoarei are ținte contemporane și e exprimată într-un limbaj contemporan: „nu lăsați să piară graiul nostru, limba strămoșească a vlahilor, moștenire de la împăratul Romei” (86).

Conferință, la Univ. „Cantemir”

Codlea, Bibliotecă, întâlnire literară

Noi veniți își propun să îi învețe pe localnici să fie slugi. Ionuț este legat de un stâlp și umilit de unul dintre paznici care urinează pe el. Gelu însoțit de un grup de eroi voluntari îl atacă pe Tuhutum și moare salvându-și copilul. Ducele românilor își smulge copilul din mijlocul dușmanilor și îl așează pe cal înaintea sa. Aplecat deasupra lui Ionucu, Gelu încasează loviturile aducătoare de moarte transformându-se în scut viu. Precum în celebra poezie a lui Coșbuc, calul își duce stăpânul departe de urgia luptei.

Versiunea Doinei Cetea pune accentul pe viața de familie. Gelu este și părintele unei familii, și tatăl unei comunități. Scenele de luptă realizate cu un dinamism cinematografic remarcabil încheie această secțiune a narațiunii. Supraviețuirea neamului românesc este asigurată de către Ionucu, fiul lui Gelu care ajunge cu bine între ai săi și de către femei: Ana, mama lui Ionucu, bunica Sabina, Maria, flirtul nevinovat al lui Ionucu. Ele și familiile lor se vor retrage în munți și vor continua să dăinuie.

Narațiunea se încheie echilibrat cu revenirea la contemporaneitate. Ionucu cel din zilele noastre adormise și visase cu Gelu și cu fiul său. Întâmplător sau nu în rucsac avea istoria scribului Anonymus care vorbește tocmai despre Tuhutum și Gelu. Memoria afectivă și istoria păstrată în înscrisurile cronicarilor se completează reciproc. Strămoșii nu au murit cu totul, spiritul lor bănuie locurile în care ei au suferit. Trecutul și prezentul curg împreună precum un continuu.

În anul centenarului României Mari, cărți, precum cea a Doinei Cetea, merită mai multă atenție.

Doina Cetea. *Voievodul Gelu*. Cluj-Napoca: Eikon, 2014.

CA ÎN CER

Cel de-al treilea volum de poezie al Tatiane Scurtu Munteanu, *Ca în cer*, ne poartă în "zboruri care înfloresc" spre înalt, cât să ne "umple orbitele de albastru" și să ne pună martori ai sufletului său tinzând spre dimensiuni megalitice - se face "simțire necuprinsă"- în care să poată turna "universuri în expansiune".

Cu privirea căutând zenitul, poemele sale înregistrează elemente care lasă acut amprentă pe întinderile nestăruite ce compun tabloul - stânca "încrețește cerul", pânze alterează cu "nesomnul lor" liniștea mării, pescăruși "îmbrățișează efemerul" dinspre orizont, nisipul îmbăiază "urmele desprinse din călcâi", sufletul "țesut în raze de soare" generează "panglici de cuvinte".

Privirea alunecă apoi pe linia orizontului spre a surprinde "verdele închegat pe dimineți". Nuanțe de albastru și verde sunt surprinse în luptă să domine orbita marcând astfel veșnica oscilație, eterna luptă dintre material și spiritual, dintre pământesc și celest.

Zăbovind spre pământul "îmbibat cu amintiri", poeta notează trecerea lui, ca seva, "în venele copacilor", observă "pământia apă arcuindă" și firul ierbii cu care "lumea toată moare/ Și-apoi tresaltă-n firul cel dintâi" amintindu-ne astfel că ne împregnăm de ritmul naturii, cât să trăim în experiențe gemene, deopotrivă moarte și renaștere. Cerul "în croială de senin" se întinde deasupra vișinilor "ce au albit" și care îi dezbină luna, cu ramurile lor, și a copacilor "martiri" care au trăit experiențe traumatizante, dar purificatoare.

Când privirea se întoarce în sine, poeta urmărește "planetele în gând", iar auzul înregistrează cerul cântând românește ("cântecul doinit de ciocârlie"), așteaptă "muzica ce va cădea" când "clapele albe" ne vor alinta, sau "partituri de greieri fremătând".

Uneori sunetul se acutizează, iar cerul își modifică starea de agregare cât să atenueze durerea ("cerul peste urlul s-a vărsat") și aduce cu sine "necuprins zăcnet de lumină", lumină "încărcată de povești". Alteori lumina țâșnește generată "din universuri care se aprind" a "urlul de lumină", "bâlțește în odaie", așază "umbre în cuvânt". Poeta se simte secătuită, cu "ochii de rugină", dar condamnată la refacere.

Cum cerul le naște pe toate, anotimpurile devin martore la

"înălțătoare taine și trăiri". Poeta caută imperativ refugiu în primăvară ("adăpostește-mă în toiul primăverii"), își scrie în verbe la conjunctiv dorurile ("să nu se-aprindă florile de măr", "să mi se descompună dorul de cuvânt", "să-mi risipești tumultul pământesc"). Așteaptă, plină de speranță o vară care "Să taie prin cuvinte violet", în care lavanda să fie element generator de artă poetică, astfel încât "să împletească poalele rostirii" și "să se desprindă-al scrierii veșmânt". Toamna îi ascunde privirii verdele, se lasă peste "formele plâpânde-ale uimirii", ascunde doruri sub bruma-i, strânge "pașii în culori pierdute" și face loc iernii cu "plângeri aspre", cu stele suspinând, cu vânt aspru ce "șuieră dor la ferestre".

Peste toate, din cer, soarele aduce ofrandă dimineții, dar lumina sufletului vine cu povară de amintiri, căci cerul "stăruie" și-n "suflet de copil", și-n "sufletul tomnatic". Poeta tânjește după "copilăria toată de poveste" care "a curs pe râul sprinten dintre văi", se simte expusă- "Îmi plouă în cuvântul călător" - și lipsită de apărare căci casa "nu mai este".

Rămasă fără rădăcini, se simte condamnată la pribegie, dorul de ținutul natal trece în cuvânt, iar acesta "ostoieste", dar îi "e pasul înmuia de-atâta umblet", știe că la capăt de drum inițiat i se recunoaște valoarea ("Au prins contur inelele de dor") și maturitatea care aduce cu sine context pentru etapa următoare a evoluției căci "macii de pe suflet" se vor desprinde "să-nnebunească ultima petală".

Poeta își mărturisește maturitatea - "au albit cuvintele în mine", dar pune scrierea sa sub semnul fragilității,

așază versuri "pe pagini de voal", pe "pagini de gând străvezii", sau ia receptorul de poezie martor la actul creației- "Peste albele foi să te uiți/Cum își preschimbă culoarea", deoarece, mărturisește ea, "mi-e nașterea plâpândă din care mă rescui".

Ajunsa "la capatul rostirii", victimă a "tăcerii plumbuite", poeta ascultă supusă "vaietul tăcerii"și umple "rafturi de tăcere". Își îndreaptă atunci tot înspre cer privirea și "cu genele-n luceferi" invocă Dumnezeu "să coboare în cuvânt", "să despletească flori, în culori preapline de cuvânt". Tăcerea o învăluie ca niște mătăsurii, neputința ei clamează intervenția divinității. Dumnezeu este invocat să dea forme "întinsului alb de ninsoare", culoare mătăsurilor, ca "în frământarea poeziei" să- i tulbure "marea în călimară". Împlorează divinitatea să o inspire, să îi confere harul atât de necesar creației- "Cu mir să se îndoie în cuvinte sfințite" pentru ca "sufletul să- i curgă-n călimară și-apoi în cuvinte pârguite".

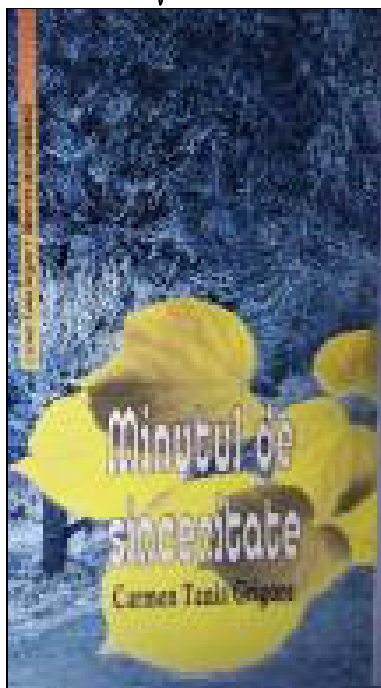
Abia atunci cerul coboară în preaplin de simțire și aduce" trăsura verde a cuvintelor". Acestea, îmbrăcate românește, "în ie" brodată "cu fir de codru verde și răcoare" se-nșiruie în "poezie înflorată", îi dezvăluie izvoarele și "trezesc" în noi culorile ceramicii de la Cucuteni, născând dor adânc de origini, căci poezia are harul de a boteza românește simțirea.

La adăpost de albastru, poeta trăiește iubirea "pe buza verii", când e o zi bună de petrecut în doi "Azi te voi prinde de umerii mușii", cere noi dovezi de iubire "Așază-mi flori, potecile albind", cere dăruire pentru reaprinderea "înrupatei vâlvtăi", e conștientă de perspectiva morții sau alterării sentimentelor "atunci când iarna în mine va învinge", nu acceptă să fie sacrificată pe altarul dragostei "să nu mă chemi descântec fulguri/ Din mine Ană dorului zidind", căci, mărturisește ea, "De n-am iubirea toată, n-am nimic" câtă vreme "el" este pentru ea piatra de hotar a lumii "Sfârșitul meu de lume e în tine".

"Ca în cer", dar de sub fruntea-i "înflorită cu mir", de sub "ochii rourați", de sub pana Tatiane S. Munteanu, din sufletul ei, adăpostind "învolverata primăvară", fulguită de "preaplinul cuvânt" se naște "răscolire-n sâmburi de lumină" și poezii ni se "dau în leagăn de floare".

PROF. IULIA HOTNOG

Autoeducația sentimentală

Poezia scrisă de Carmen Tania Grigore nu poate fi abordată decât prin ea însăși, deoarece nu oferă referințe, adică nu e marcată de nicio influență. Ductul menține ritmul respirației și al pulsului, fiind la propriu direct și retractil în chiar acest ritm: „E atâta carne / aglomerată-n trupul meu / și fără margini oasele îmi par / există riscul unei prăbușiri spre tine / cu sângele rostogolit / într-un sărut”. Autoarea nu își construiește poemele în crescendo, mai degrabă și le disipează, având știința diversității, nu și le construiește după un tipic, dar aici în „Fidelitate” se răsfață și ne răsfață cu o comparație rară prin inteligență și ambiguă precum jocurile feminității, în final: „cu palmele în filigran / mă strâng posesiv / și rămân / fidelă ca un semn de carte”. Impresia de răceală este dată de netitatea expunerii.

Primul poem, care dă și titlul cărții, „Minutul de sinceritate” (Editura Rafet, 2011), m-a făcut să cred că trebuie să plec la drum cu dicționarul sub braț pentru că am dat peste *midriaze* și *bolus* în contexte deloc lămuritoare („podul cu midriaze” și „patima anihilată în bolus”). Nicidecum, - limbajul științific face parte din formarea profesională a Taniei Grigore, iar alternanța rece-cald, înaintarea prin meandre logice,

sentimentale, implicit imagistice, fac specificul unei personalități poetice conturate și coerente.

Dealtfel chiar și turnuri de frază vor fi reluate: dacă aici „am devenit indecent de sinceră / gândurile îmi sunt la vedere / ca un acordeon”, titlul cărții de după șapte ani este „cu nostalgii la vedere” (Editura Sitech, Craiova, 2018).

Balansul, pendularea între stări, devine coexistență în „Desculță în vârsta de afară”, unde personajul liric, pradă timpului, rămâne copil smerit: „Timpul dezleagă / dulăii flămânzi / eu rămân desculță / prin vârsta de afară / în loc de strigăt / lansez un poem”.

Ingarden scria: „stabilirea construcției pluristratificate și polifonice a operei literare este de fapt un lucru de la sine înțeles, un loc comun”. Poate pentru Ingarden. Oricum, stratificarea se face aici pe orizontală, sintagmatic, de la stânga la dreapta, cu transe, cum îi stă bine (știi eu?) femeii, autoarei.

Ceea ce nu oscilează în „Minutul de sinceritate” al lui Carmen Tania Grigore este valoarea.

Constantă mai este și aura enigmatică sau numai obscură a unor versuri al căror sens poate fi aproximat, nu și pătruns. În două texte vecine apare un model de capcană, dar recurența nu ajută, rămâne să configurăm sintagma într-un spațiu vag, poate chiar spațiul poetic: „mirosul de carne / este o ceață / care induce frica de soapte // vă mulțumesc / dar nu am nevoie de libertate / mă simt mult mai femeie / în acest model de capcană / în care m-a înflorit respirația / printre oase”. („Nu am nevoie de libertate”).

„Când mă detașez de cuvinte / un înger mă poartă în lesă / nu-mi rămâne decât să inventez / un model de capcană / pe care să o las / în spațiul dintre amintiri / un fel de marsupiu devorator” („o nouă provocare”).

Problema poeziei lui Carmen Tania Grigore este sârghița în propriul ei siaj. Dacă ar imita pe cineva, pe Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Angela Marinescu, ori ar avea impudoria și vehemența altor nume, ar fi fost remarcată de critici și ar fi fost un reper. Apoi editurile la care publică, rezonabile, dar secundare și lipsite de influență.

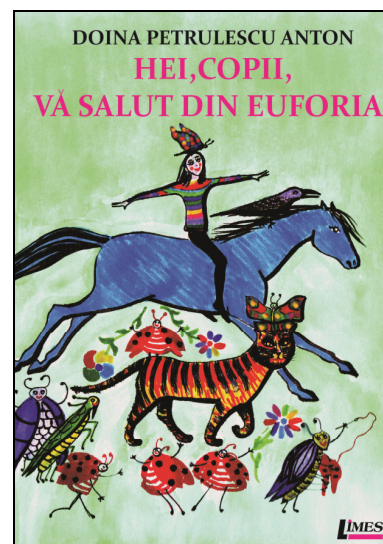
Literatura mai este și o chestiune de noroc, ca și înzestrarea.

„Nesfârșita creație...”, un poem scris cu măiestrie și durere, dedicat memoriei fratelui, este încă un semn că în temelia oricărei creații locuiește o dispariție.

Un alt poem care dă senzația vieții de zi cu zi, precum și a părții ei de dincolo este sclipitorul, antologicul „Dincolo de orașul lacom”: „Credeam că te-am pierdut / printre femeile vâscoase / exterminatoare / ca talpa / peste carnea de melci / dar / dincolo de acest oraș lacom / strălucesc mâini umplute / cu semințe expansive și clare / atât de clare încât / se vede miezul / și puterea lui de germinare / îmi dă revelația / pulsului tău celest”.

MIRCEA DOREANU

Hei, copii, vă salut din Euforia!

Trec bucuriile, trec supărările, un singur lucru nu trece: dorul de a mai fi copii. Dacă nu se poate să ne dăm peste cap și gata să ne trezim de câțiva anișori, hai că facem altfel: intrăm în lumea poveștilor sau a poeziilor făcute pentru țânci și de îndată vedem cum vibrează în noi memoriile cele din primele orizonturi ale vieții.

Deci, dragi copii! – adică voi toțiășria mari acum, lăsați aiurelile și fiți copii, că merită! Dintru început trebuie să vă spun că nu am mai scris până acum despre cărți pentru voi, cu atât mai puțin cărți pentru voi. Dar să vedem cum e să ne însoțim cu Doina Petrulescu Anton în binecunoscutul dar mai rar amintitul ținut

DANIEL MARIAN

de timp...

„**Hei, copii, vă salut din Euforia!**” (Ed. Limes) e un reductor (ce-o mai fi și ăla – voi n-aveți de unde știți, că sunteți copii, sau ați uitat?...), pentru trecerea din de-adevăratelea imediată într-una alegorică și care chiar și-a pierdut rolul de de-adevăratelea.

Mergem? Mergem!: „Motanul meu e mic și trist./ Dar are fire de artist./ Când vine-n casă după ploaie./ Pictează totul în odaie.// Trece alene, unduios/ Și cu lăbuțele, frumos./ Pictează palmieri și flori./ Stoluri de păsări printre nori...// Când ai crezut c-a terminat./ Mai scoate-n treacăt un oftat/Și se silește insistent/ Să se semneze pe parchet.” (Artistul). Merită un 'miau' pentru Doina? Merită!

Hai să mai citim, să mai trăim ceva drăgălaș; nu ne luăm umbrela, ca să creștem mari (sau să nu creștem?...), când vine „**Ploaia**”: „Pic cu pic, mai rar, mai des/ Pe năsuc, pe ochi, pe fes./ Peste case și grădini.../ Să te bucuri? Să suspini?// Cerul toarnă peste toate/ Apa din butoaie sparte./ Ce-au căzut, așa se știe./ Din carul lui Sânt Ilie// Dar e-o apă bună, lină./ Strecurată prin lumină./ Căci ascuns în norii groși/ Saltă soarele-n galoși// Și se spală cu năduf/ De sar stropii în văzduh./ Și-și aruncă printre nori/ Brăul lui plin de culori.”

Binee, încă una, pe care aș zice s-o ținem minte: „Pe oglinda din fereastră/ Foarte limpede și-albastră/ Cu aripile de crin/ Stau un înger și-un suspin/ Care poartă cu sfială/ Rugăciunea mea de-aseară/ Și sub pleoapele-i lăsate/ Vise-adânci și fermecate/ Care-s ale mele toate./ Prin iubire, prin credință/ Toate, toate-s cu puțină.” (Îngerașul).

Iar la urmă, hmmm: „Fulgii de nea/ Sunt stele ușoare/ Pe gulerul iernii de catifea/ Sau flori înspumate/ Și căzătoare/ Pe linia vieții din palma ta.” Câtă dreptate ai, Doina!

Să comentăm ceva despre stilistica textului poetic? Nu prea cred, azi nu dăm note, doar suntem copii serioși, nu-i așa... oricum, eu pot spune că e perfectă!

Și acum hai gata, ne-am făcut destul de cap fără a ne da peste cap, în *Euforia* plecăm dar mai trebuie să ne și întoarcem; uitați-vă în buletin să știți unde ați plecat; asta dacă mai vreți înapoi în vâltoarea cea îmbelșugată de... treburi și de griji. Mulțumim, Doina!

777 de amintiri

Apărută în anul 2018 la editura Rafet din Râmnicu Sărat, cartea de poezii „777 de amintiri” a primit premiul „Alexandru Sihleanu” în cadrul Festivalului internațional de creație literară „Titel Constantinescu”, ediția a XI-a. Aceasta este a cincea carte de versuri a poetei Angi Melania Cristea, după volumele „(Diz)armonie”, editura Edithgraf, Galati, 2014, „Plus/minus sentimente”, editura Macedoneanul, Craiova, 2015, „Pietrele soarelui”, editura Aius, Craiova, 2016 și „Căutătorul de pokemoni”, editura Paralela 45, 2017.

Volumul „777 de amintiri” cuprinde treizeci de poeme, din care se desprind teme de reflexie ale poetei: viața și dragostea care se bea „ca pe un vin bisericesc”, poezia care te arde, poezia care „sapă tranșee ca o cârțiță nevăzută”, „cameleonul - suflet”, singurătatea, moartea, misterul timpului.

Nu puține sunt versurile care-ți rămân în memorie după ce le-ai citit: „În orașul tău la fântâna arteziană se împart pensii” („Grefe”)

„Beau cafea cu diminețile rostogolindu-se în cearșafuri și nu am nicio ezitare să îți plantez arbori în iris” („Campus”)

„Înspre final cu toții vom face o grefă de piele și nuditatea va fi precum scriitura: nesfârșită, ireversibilă, aptă de procreare” („Grefe”)

Poezia este menită să trezească în cititor o stare și cred că poemele Melaniei Cristea ating acest scop; citindu-le, ai acces la o serie de trăiri

care-ți picură în suflet aroma unei alte lumi.

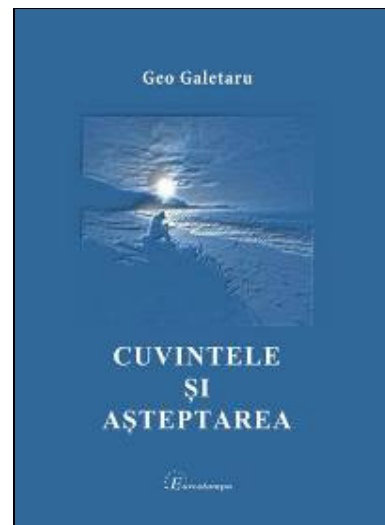
Dar dincolo de zbuciumul de fiecare clipă, dincolo de agonie și de extaz, poeta simte că mai are nevoie de timp, pentru a se zidi în poezie. Pentru ea, ca pentru orice poet autentic, ceea ce poate fi trăit, simțit, gândit, are consistență doar dacă primește pecetea nemuritoare a versului.

„Îți dau îngerii mei, mai lasă-mă să respir, să pictez umbra mea pe pământ în culori de zefir!” („Pasărea cu cioc roșu”)

Așa cum bine subliniază în textul de pe coperta a IV-a a cărții poetul și prozatorul Adrian Alui Gheorghe, „cu această carte, Angi Melania Cristea trece strălucit examenul de maturitate poetică”.

DAN IACOB

Sala de arme... să fie sala de arme?

Să zicem așa, că ne aflăm într-o grădină, într-un parc, unde cuvintele sunt chiar păsări. Iar înaintea zborului se fac pregătirile pentru zbor, cum e și firesc. Dacă se uită mirate și așteptând păsările, ce fac însă cuvintele?... Ele cuvintele să fie dinlăuntrul păsărilor (bine, a ideii de păsări!), sau păsările dintotdeauna recunosc cuvintele dinainte de zbor și nu mișcă nimic până când ele nu se arată prielnice zborului...

Geo Galetaru propune metafizic ca întotdeauna, o temă substanțială înspre esențializare. „**Cuvintele și așteptarea**” (Ed. Eurostampa, 2018) reprezintă câteva formule de→

DANIEL MARIAN

dezlegare a prim-planului haosului existențial tot mai acerb. „**Chipuri pentru alte întâmplări**” este perfect traducibil în emoții provenite dintr-un paralelism ieșit din geometrii, de fapt ba nu, nici măcar n-ar fi avut cum să fi trebăluit pe acolo; e contrapunerea ființei cu justificarea ei înainte de a fi, ori în timp ce, dar nu după aceea.

Deși marea lumii, și eu la rându-mi, aș puncta cu 'da', „**Poate că nu**”: „Gândul nu spune nimic, gândul este/ o expansiune involuntară. Dar eu sunt aici/ pentru că știu, și acest lucru îmi este de-ajuns/ în momentele când enciclopedia creierului meu/ este în pericol. Cine trece pe dinaintea mea/ Și își adjudecă victorii nemeritate?

Eu cultiv/ silabe și onomatopei care mă ajută/ să trec apa, să fiu integru în spatele gardului./ Acolo lilieci zboară și animozitățile sunt palpabile./ Dar valoarea episodului expirat nu se măsoară/ în imprecășii întârziate sau în eschive furioase./ Tu auzi totul cu o secundă mai devreme./ În timp ce faci semne avioanelor din/ Cerul fără cadențe. Căci așa ne vom întâlni./ palizi și neconvingători, cu găturile expuse/ unei anomalii tandre. Să însemne asta/ ceva? Să fie sunetul acela pentru care/ suntem gata să ucidem? Tu lași corpul/ să decidă dacă trebuie sau nu./ Poate că nu./ Avem un viitor și încă nu am răspuns.”

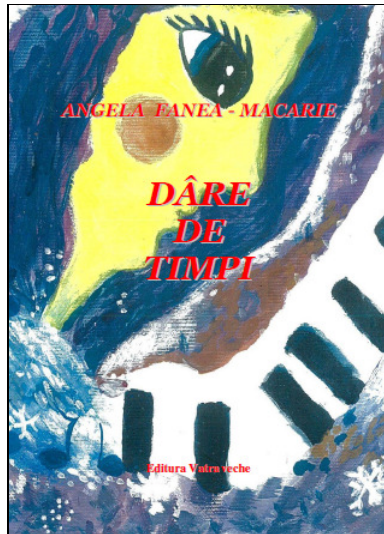
Îmi dau seama cum poetul pune ipoteza destul de convingătoare, pentru ca apoi s-o îndepărteze, până la o anihila. El se găsește înăuntrul fenomenelor și chiar în evolutivul lor. Cum face asta, întrebați-l pe el; sau, stați c-ar fi cam astfel... Iei un mecanism și-l vezi în gradul de degradare, nu-l repari c-ar fi pierdere de sens, ci îl ocolești dar înlocuindu-l cu ideea acelui mecanism. Ei bine, dacă nici atunci nu merge, poți să-l arunci în urmă, să se prefacă în altceva. Ideea, dacă ea e funcțională, e tot ce contează. Acesta desigur ar putea fi un truism, dar sper să nu fie, și dacă e, atunci e.

Nu c-ar fi vreo teamă, dar iată cum ar fi vorba de așteptare... De ce asta? Pentru cuvinte? Pentru poet? Pentru salvarea însăși a ideii de alteptare, să nu fie totul grabnic și necontrolabil? Nu e deloc ciudat cum se întâmplă, rețineți, întâmplându-se-n anticamera inevitabilei întâmplări: „Am ajuns/ și cândva va fi cum a

fost,/ dar nu începeți, nu începeți./ Oricum acolo e un experiment./ și visul, trecerile în penumbre/ subțiri, cineva e acasă./ Un pas mai departe/ și riscul de-a fi printre ei./ Nevăzuți, nenumiți. Doar ei./ Un corp se va umple de umbre/ și cândva va fi cum a fost,/ dar nu începeți, oh, nu începeți.” (Va fi cum a fost).

Într-atât de plurifaptic e poem cu poem, încât n-aș ști unde să mă opresc la un moment dat și nici dacă trebuie. Geo Galetaru a depășit de mult fazele intuiției, ale vânătorii și ale recuperărilor din înțelesuri gata vâinate. El se încadrează aproape ezoteric într-o taină perfect umană, dar în care cerebralul nu are nevoie de energie, nu produce energie, ci ar putea fi energia !

VIITORUL DIN TRECUT

Pe Angela Fanea o cunosc din adolescența ei poetică, de la întâmplările literare mureșene din anii optzeci, fiind oplină de frenezie, neliști și dorințe de afirmare. Era perioada în care, la Cenaclul Literar „Romulus Guga”, „A(m) biciuit/ Cuvintele însăngerate/Și le-a(m) scădat/ În apa sfințită de roua dimineților” (*Fugă*).

Cu toată discreția ei, vocea sa poetică avea distincție, anunțând un destin literar.

Și premiile n-au întârziat să apară și să-i dea curaj să continue, să-și moduleze un registru liric în care să se regăsească și să o identifice.

Eu însumi, în calitate de președinte de juriu, i-am acordat

câteva premii literare, i-am publicat poezie în revistele *Vatra* și *Vatra veche*.

O cunosc pe Angela Fanea și din perioada în care a devenit Macarie, fără ca prin aceasta elanurile ei creatoare să-și domolească flacăra.

Nici traseele existențiale, care au adus-o în cele din urmă acolo unde se simte cel mai confortabil, între cărți, n-au ocultat vreodată poezia.

Angela Fanea Macarie n-a apăsât însă niciodată piciorul pe accelerație, a preferat să înainteze lin, să lase poezia să o locuiască, să se refugieze și ea adesea în poezie ca loc de salvare/ scăpare.

Realitatea cotidiană s-a suprapus adesea cu realitatea imaginarului ei poetic. Cu delicatețe s-a protejat de provocările și agresiunile veacului, continuând să scrie, nu ca miză literară, ci ca nevoie de confesiune, ca imperativ al despovărării de preaplinul existențial.

Poate că de mult ar fi putut să fi debutat editorial, putea să aibă, ca alți confrăți, un loc al ei în raftul de bibliotecă. A amânat mereu însă – din teamă, din prudență? Iar acum, la ceas de debut cu o carte, ai sentimentul că autoarea s-a antologat, alegând poeme din aproape două decenii literare, dar lăsând deoparte vreun deceniu și jumătate, din anii din urmă.

Textele, datate între 1984 și 2003, nu par să ilustreze însă un interval de timp atât de mare, ele sunt unitare, existând un fir roșu care le ține legate, într-o coerență stilistică și a rostirii poetice.

În balanța sa poetică, autoarea pune cantități aproape egale din cei doi timpi istorici, înainte și după decembrie 1989, semn că Angela Fanea Macarie continuă să creadă atât în poezia formării ei, a tinereții, cât și în cea a maturității, cu șanse egale, creditându-le ca definitorii pentru destinul ei literar.

Privind înapoi, de fapt, Angela Fanea Macarie privește în viitor. În logica lucrurilor, această carte o anunță deja pe următoarea, pentru că este greu de imaginat că poeta, după ce s-a dedulcit cu mierea poeziei ani buni din viața sa, să fi pus la un moment dat punct, irevocabil, creației sale. I-a mai rămas destul trecut pentru viitorul său literar. Și destul viitor din viitorul ei!

NICOLAE BĂCIUȚ

Genul feminin

Înainte de a deschide cartea, am stăruit o clipă asupra graficii copertei și a titlului volumului Mihaelei Roșu Bîna. *Genul feminin* (Astralis, 2017), mi s-a părut a ascunde o capcană încă din titlu. Așa cum am afirmat și cu alte prilejuri, din start vă spun că nu mi place categorisirea de „literatură feminină”. Este un *gen* – ca să fiu în nota autoarei – un gen inventat, cu o ușoară nuanță de perversitate. Adică, avem literatura - literatură și literatura feminină, o chestie separată, ca și romanul polițist sau literatura științifico – fantastică, exilate în niște nișe artificiale, aparte față de... oare față de ce? De literatura adevărată? Nu rezonез la astfel de categorisiri.

Așa cum muzica e bună sau mai puțin inspirată, de la clasic la *cyber punk* sau *dark wave*, la fel stau lucrurile și cu literatura. Și cum am pune împreună, în cadrul aceleiași *zise* categorii, autoare – și aici mă refer la proză - precum Nina Ceranu (cu lumea ei dură, bolovănoasă, încrâncenată, populată cu personaje puternice, fără compromisuri) și Veronica Balaj (cu al său ritm alert, al respirației întretăiate, în care emoțiile sunt într-o continuă alergare, la întrecere cu viteză bulversantă a lumii moderne). Evident, doar valoarea paginilor pe care le scriu le apropie pe cele două autoare care îmi plac, de aceea le-am și amintit numele. *Genul feminin* al Mihaelei Bîna este o carte relevantă nu numai pentru că pune la dispoziția cititorului o experiență de viață, pentru că răspunde la întrebări esențiale pe care cititorul și le pune, iar atunci când, omeneste, nu o face, sugerează *căi de mîntuire*.

Fără să-mi dau seama, citind cartea, am trecut rapid de pagina 100. Înainte de capitolul „Silvia”, mi-am permis un scurt popas, pentru a mă întreba de ce se citește ușor această carte, pentru că este o calitate în sine să atragi încă de la început cititorul de partea ta. Și aici aș sublinia ideea de intimitate, o dimensiune esențială a romanului de debut al Mihaelei Roșu Bîna. Felul în care autoarea transmite, cu o șoaptă, universul ei intim cititorului, este o artă în sine. Iar cititorul e câștigat, din start, ca un confident, ca pătaș la o experiență de viață. Mihaela Bîna nu stă la taclale, la o cafea. Ea implică cititorul pe un

plan profund, îl face complice și, din start, își câștigă un loial partener de drum.

Spre deosebire de poezie, proza necesită experiență de viață. Întâmplările din cartea Mihaelei Bîna sunt puse sub semnul unui destin care se încheagă și capătă sens sub ochii noștri. Intuiția, privirea intensă, cercetătoare, le ghidează pe eroinele acestui roman, care ar putea da titluri de capitole, ca la Faulkner: *Anca*, *Silvia*, *Lisaveta*, *Anca*.

Un roman nu numai modular, cum bine remarca un critic avizat, ci și o carte în care cititorul pare a dispune, prin mâna complice a autorului, de o telecomandă magică, cu care poate „acclera” anumite pasaje, dar are și privilegiul de a contempla, în *slow motion*, momentele cheie, precum *ritualul de trecere* al celor 50 de ani. Mereu există posibilitatea *rewind*, derularea înapoi a narațiunii, pentru a te ancora în reperele esențiale, primordiale.

Anunțată de premoniția unui vis apăsător, tulburător, *fractura* reală și metaforică a bornei celor 50 de ani este mai importantă decât pare la prima vedere în economia romanului. Agonia, teama de abandon, revenirea la vechile neliniști, anticiparea confruntării cu neantul, toate pregătesc renașterea din gipsul umed a unei eroine care reînvăță să facă, în cărje, cătinel-cătinel, primii pași pe drumul vieții.

„Celor pe care îi alege, Dumnezeu le trimite mesageri”, spune autoarea, la pagina 63. Mai târziu, găsim alt citat esențial pentru ideea de destin, de nimic întâmplător, de liant al

vieților Anei, Silviei, Elisavetei. Iată ce spune Mihaela Bîna la pagina 137 a romanului ei: „o parte din stropii reci și limpezi alunecară de-a lungul palmelor, prelungindu-se pe lespezile pietruite ale peronului. Urmări preț de câteva secunde șerpuirea separată și apoi unirea lor într-un singur fir. Ca și viețile oamenilor”. Anca, Silvia, Elisaveta, sunt femei puternice, aflate la răspântii. Femei puternice și totuși, atât de vulnerabile, fascinante, imprevizibile, care-și construiesc destinele prin neștinite acte de erosim săvârșite, în taină, zi de zi. Cu spaimele și speranțele lor, toate la genul feminin.

Indirect, *Genul feminin* este și un eseu asupra lumii bărbaților. Nu voi stăruia asupra personajelor masculine ale cărții, precum deloc confortabilul terapeut, bine plasat în intrigă, dar găsim aici teme care ar trebui să preocupe mai mult societatea românească de azi. O lume ancorată încă în prejudecăți, după ce a trecut, paradoxal, în anii comunismului, a trecut printr-o perioadă de fals *empowerment*, de aparentă „promovare” a femeilor. Axiome strâmbe, care vin dintr-un trecut în care era de la sine înțeles că - citez de la pagina 207, „femeia este pe locul doi în ordinea firii, născută fiind din coasta lui Adam”. Transmise din trecut, astfel de stereotipuri toxice răbufnesc în zilele noastre – vezi nenumăratele derapajele misogine postate azi pe rețele de socializare, ca „bancuri” cu blonde, moldovence, cu femei care sunt inevitabil proaste sau ușurate, și care – vezi Doamne! - nu știu să conducă o mașină, deși există exemple de campioane de ralii care mai sunt și blonde, pe deasupra. Fără a face din asta un subiect, ferindu-se de un ton didactic, autoarea „Genului feminin” amintește discriminările impuse din leagăn și limitele resimțite, încă din primii ani, în ce privește accesul la educație: „școala nu era la mare preț în cazul sexului feminin, clasele primare erau arhifosificate”.

Sunt episoade precum școlul produs în societatea tradițională de la sat al apariției primei femei pe bicicletă, cu detalii revoltătoare care se suprapun perfect cu poveștile mamei mele. Prin recursul la memorie, Mihaela Bîna dărmă mituri ofensatoare de gen: „îi uimea hărnicia moldovencelor, liniștea cu care își vedeau de muncă →

CRISTIAN GHINEA

Adrian Botez

Fișe pentru un medalion

Au trecut ani buni, decenii, de când m-am conectat la isprăvile calofile, din cele multe dispuse de autor în spațiul public, și nu ascund că fiecare în felul ei mă intrigă, mă incită și mă surprinde – prin diversitatea problemelor abordate, prin lărgimea de orizont din care autorul descinde, prin rigoarea arătată și prin adâncimea de gând imprimată scrierilor sale. Are ceva din polivalența spiritului renescentist și fiecare din lucrările sale e procesată după regulile lucrului bine făcut și bine perspectivat. Fie că vorbește despre Eminescu, despre cinstitul mitropolit Dosoftei sau despre frații Botta verbul lui Adrian Botez se rostogolește curajos și sporitor prin cultura românească și aduce o anumită prospețime și în înțelegerea problemelor abordate.

Cartea despre **Nălucirile abatelui Bernardo** (Editura Rafet, 2014) surprinde prin atmosfera medievală, prin atotprezența divinului în regizarea destinului uman și a intervalului dintre naștere și moarte. Mai cu seamă moartea este o prezență frecventă și constituie un motiv privilegiat în nălucirile abatelui Bernardo, năluciri pline de mister prezentate ca un fel de jurnal menit să dea seama de faptele sale, dar de fapt să optimizeze un gen literar căreia îi conferă bemoli emoționali la cheie și o calitate literară de excepție.

Prima dintre *năluciri* se referă la duișia cu care un mare hoț din Florența se implica, uneori cu riscuri imense, în ocrotirea păsărețului, prin tenacitatea cu care le elibera din colivie și le reda libertatea. Nesăbuiința sa era așa de nereținută că

n-a scăpat de obsesia lui nici cele o sută de colivii ale reginei, fapt pentru care a fost condamnat la moarte. Dar în momentul când gădele a ridicat securea să-l scurteze de cap mii de păsări l-au înconjurat pe călău și s-anăpustit asupra satărului de oțel pe care l-au ciugulit de n-a mai rămas bietul găde decât cu ceea ce fusese coada de lemn a securii ucigașe. Pagina este superbă și ne arată cât de generoasă era fisura din real, de lăsa celor vechi posibilitatea să inducă fantasticul în textul scriiturii. *Ciuguleau oțelul, toate deodată, teribil de sistematic și repede, ca o ropotire de grindină celest-pedepsitoare... până când, tot dintr-odată, zburătoarele s-au năpustit înapoi, înspre ceruri ca aspirate titanic (p.14).*

Dintr-o altă povestire aflăm cum s-a întâlnit cinstitul abate cu moartea într-un han unde poposise pentru adăpost la vreme de noapte. Aici întâlnește un alt pribeag care, simțind că i se apropie sfârșitul, cere să-i primească spovedania. Era fiul unui conte din Ferara, care, după ce fratele său îl izgonise din castel se abandonase pribegiei. Din povestea pribeagului aflăm cum s-a întâlnit cu moartea, având chip de fecioară răpitoare cu plete lungi de-i ajungeau la călcăie. L-a sărutat așa de pățimaș că i-a sorbit sufletul. S-a trezit din leșin după multă vreme, dar când s-a privit în apele râului Po nu s-a mai recunoscut. Luase chipul unui balaur

cu două capete – unul de lebădă și altul de șarpe. De atunci nu mai știe nimic despre el și nici cum a ajuns la han. Dar în timp ce-și povestea viața din trupul bătrânului s-a pornit *un fum arzător de fierbinte*, s-a iscat un alt trup, și limbi de foc îl învăluie cu mare repezeală că abatele abia avu timp să se smulgă și să iasă din încăpere. În urma lui abatele auzi hohotul triumfător al morții. Este un alt mod de a face loc fantasticului în pântecul textului.

O altă povestire are drept cadru o grotă de munte în care își ducea viața un anahoret pe care abatele îl vizitează. Bătrânul avea darul clarvederii și putea descifra viitorul tuturor celor ce-i cerea u și-l vizita. Abatele avea să afle mai târziu că toate cele prevăzute de bătrânul anahoret s-au împlinit întocmai.

În sfârșit ultima povestire are ca pretext cioburile unei oglinzi capabilă de reconstitui chipul din fragmentele risipite.

Nălucirile abatelui sunt de fapt moduri diferite de a face loc fantasticului pentru a complementa realul.

Adrian Botez nu este doar un fantast, nu se decontează doar din labirinturile ficțiunii, este în același timp poet, ba chiar unul bine așezat în imaginarul poetic contemporan, este un critic și istoriograf literar cu multe dovezi de probitate, de rigoare, de acribie și discernământ. Mă bucur la fiecare nouă ispravă literară de-a sa, îl citesc cu interes și n-am ezitat niciodată să-l propun cititorilor ca pe un reper și izvor de înțelepciune.

Să trăiești Adrian Botez, să ai putere de muncă în continuare și să ne oferi alte dovezi de lucru bine făcut.

IONEL NECULA

GENUL FEMININ

→impovărătoare, fără lamentări și vorbe de prisos” (pag. 163-164). Lumea femeilor și cea a bărbaților ajung, metaforic, în coliziune directă în episodul teribil al luptei de la Oarza. Căinii războiului contra celor care, cu lacrimi în ochi, încearcă să salveze copiii, speranța zilei de mâine contra anihilării. Aici ar mai fi multe de spus dar, cine știe, poate chiar autoarea ne va dezvălui mai multe, în așteptatele „genurile” viitoare, ca și regizorul polonez Krzysztof Kieślowski în ale sale *Trei Culori*.

Finalul cărții aparține ieșirii din labirint, eliberării personale, într-un impresionant pelerinaj spre Dealul Aparițiilor, spre iluminare. Pelerinaj săvârșit, deloc întâmplător, alături de mama care a înțeles să se retragă discret, pentru a transmite ștăfeta fiicei, așa cum au făcut-o, cu înțelepciune, toate celelalte femei din carte.

„Trăia cu certitudinea că Dumnezeu este unul singur, că el a croit și croiește destinul fiecărei făpturi, după planul voinței lui”, spune autoarea la pagina 218. Toți am zămbit cel puțin o dată în viață când

ni s-a vorbit de predestinare, toți am clătinat neîncrezători din cap, pentru că ne-a fost mai comod așa. Și la un moment dat, invariabil, ajungem să pătrundem aceste vorbe, aflate „în marginea dogmelor sau deasupra lor” și să le dăm dreptate, compunând retroactiv piesele care compun mozaicul vieții.

Mulțumiri pentru Anca, pentru Silvia, pentru Lisaveta, pentru toate cele care vor mai veni de acum înainte, și pentru promisiunile acestui debut în volum!

OPERA ȘI MODELUL

Scriitoare plurivalentă, cu reușite remarcabile în toate spețele abordate, Mihaela Malea Stroe debutează, după un exercițiu în publicistica de conjunctură postdecembristă, cu un scurt, însă remarcabil roman, **Fatimata**, în 1995, scoate apoi cel puțin două admirabile cărți de poezie, **Spre al noulea cer și 7x7 poeme de iubire**, ca să înceapă al doilea deceniu al secolului XXI cu un impunător roman autobiografic, mai degrabă o carte de dragoste, în sensul de alteț, de înălțime adică, al termenului, un roman în totul foarte original, special așa zice, **Seara nucilor verzi** (Editura Eikon, 2018); roman al unui naufragiu biografic și totdeauna a revenirii în statornicia familială; un roman, în același timp, al vocilor epice - vocile, viețile, dacă pot spune astfel, ale biografiei. În interval, scriitoarea concepe și redactează un impozant studiu comparatist dedicat marelui scriitor român cu obârșii însă brașovene, Darie Magheru (**Darie Magheru. Trasee tragice, de la Sisif la Pygmalion**), care va conta și ca disertație pentru un doctorat isprăvit *cum laude*. Tot acum, cu pauze mai lungi ori mai scurte, Mihaela Malea Stroe se exersează magistral în eseistica literar filosofică. Apar, astfel, în revistele culturale ale perioadei, **Meșterul Manole - ipostaza chistică în drama lui Lucian Blaga, Jertfa ludică sau jocul de-a moartea, „Povestea lui Harap-Alb, sau traseul inițierii conform prescripțiilor creștine, „Miorița,, - pleiada și gașca, „Crăiasa zăpezii,, - o lectură în spirit creștin, Eminescu - poezie, credință, știință, Darie Magheru - „Cărămida cu mâner,, , un anti(neo)roman transmodern, Stiloul sau tastatura?** Recent acestea vor fi adunate într-o carte (**Eseuri**, Editura Kron Art, Brașov, 20128).

Să trecem pe scurt printre teme. În **Meșterul Manole**, ca și în **Jertfa ludică**, ziditorul silit a-și imola femeia e trecut, ca să zic așa, pe planul secund, Mira, „o prezență literară nedreptățită,, , fiind, observă eseista, cea care construiește acum, propunând un joc ritualic, scenariul dramei. E urmat aci, așa spune, deja

arhetipul folcloric în care (să aruncăm o privire în basmul lui Ispirescu) ca o zidărie să țină e îngropată în structură Pasărea Măiastră: însă nu orișicum, ci cu cuibul ei cu tot, acesta contând ca fiind purtătorul/dătătorul de ființă, locul adică în care Creatorul își va așeza creația ca spre a se împlini, în timp, din divinitatea lui însuși. În piesa blagiană împlinirea, ne încredințează în final autoarea, se efectuează sub semnul crucii, al martiriului isusiatic, marele scriitor și gânditor român nefiind acum, putem remarca și aceasta, departe de un Unamuno, spaniolul cunoscut instalându-l pe rătăcitorul și rătăcitorul Don Quijote în descendența lui Isus Cristos. Dacă adăugăm la eseurile de mai sus **Povestea lui Harap-Alb..., Eminescu... și Crăiasa zăpezii...**, la care încă din titlu observăm trimerile decise la trasee ori prescripții teiste, putem conchide, fără a mai intra în detalii, că mai toate eseurile (excepție fac **Miorița..., Darie Magheru... și Stiloul sau tastatura?**) stau în zodia religiosului, al numinosului, cu vorba aceasta tainică a lui Rudolf Otto - mai exact al solidarității creștine, recomandată ori somată christologic.

Ajunși la acest punct (fără a neglija totuși nervul polemic al autoarei, considerabil în special în **Miorița...**, unde sunt, ca să spun așa, izgoniți din rostirea îndreptățită, blogerii anonimi ori „miștocarii,, din „noua generație de culturnici” , ca de pildă Ioana Bot, Florin Iaru, altundeva, cu oareșice moderație, Irina Petraș ș.a.), care ar fi va să zică,

trecând acum de scurta trecere în revistă a temelor cărții de față, *met(h)oda*, drumul, cu alte cuvinte, pe care-l urmează comentariul critic al Mihaelei Malea Stroe? Ea concepe, am impresia, opera la care se raportează, ca execuția progresivă (cum ar spune francezul Gaetan Picon) a unui proiect. Analizele pleacă așadar, în chip firesc, de la o operă împlinită - asemuind, dacă nu deja confundând, puterea ei cu perfecțiunea, exercițiul critic realizează așa un luminii spre necunoscut, cine oare să-l cunoască, autorul operei, comentatorul? Critica, ochiul comentatorului, gândul ce interpretează înlocuiesc „*realitatea operei*”, cu un adevăr ce e deja fascinația propriei sale lucrări. Eseistul francez evocat spune undeva: „Opera nu încetează să depășească, să piardă, adesea să recuze intențiile ei. A crede că poți să o reconstitui, plecând de la urmale pe care le lasă despre ea însăși, înseamnă a vedea o intenție în fiecare din ele, iar ansamblul ca un proiect realizat,, . Actul critic nu este așadar deja lucrarea ce dezvăluie operei puțința de a vorbi ? Asumându-și, cum cred, aceste însușiri ale actului critic, Mihaela Malea Stroe mai practică în fine în comentariile pe care le tipărește în cartea de față ceea ce așa numi, tot după Gaetan Picon, o critică de referință: *vede, adică, în cele din urmă în operă expresia experienței trăite de autor*. Sau vede, cu alte cuvinte, relația operei cu modelul ei existențial.

A.I.BRUMARU

Fiul cel bun

și Scrisoare către tata sau despre scris ca exercițiu de supraviețuire

După romanele care l-au consacrat ca "filosof al actualității" (Tentația inocenței, Euforia perpetuă, Tirania penitenței, Paradoxul iubirii), Pascal Bruckner semnează "Fiul cel bun", volum autobiografic descriind o atmosferă apăsătoare de familie și o imposibilă relație tată-fiu. Este povestea copilului unic, catolic educat de iezuiți, strivit de prezența tiranului domestic cu figură ariană (potrivit stereotipului din propaganda vremii), rasist și antisemit, de amprenta căruia (biologică și intelectuală) încearcă să se debaraseze. Tatăl, pe care îl percepe ca pe o eroare a destinului care, printr-un miracol, mai poate fi îndreptată în ziua în care "un bărbat elegant să bată la ușă și să se declare adevăratul meu părinte".

Deși, în prima copilărie, Bruckner are în mamă un aliat aceasta va sfârși prin a pactiza cu călăul ei și prin a consimți la traiul din acel "infern mediocru" din care nu au lipsit plecările de acasă și nici ostentativul adulter epistolar. Rămas singur în fața violențelor realizează că pedepsele fizice (dacă nu ajung la tortură) nu sunt la fel de puternice ca cele verbale. Numai acestea din urmă, prin calificative negative și umiliri "se încrustează în tine cu litere de foc". Așa încât, pentru a se salva de la dezastrul suprem, mediocritatea, a început să scrie, de teama de a nu "fi scris", construindu-și "o citadelă psihică" inviolabilă.

Ca într-un ritualic dans eliberator, în ritm de tarantelă ca antidot împotriva mortalei mușcăături a tarantulei, Pascal scrie mult, construindu-și lumea din cuvinte și insomnii, ajungând astfel să-i fie recunoscător tatălui tiran pentru faptul de a-i fi transmis agresivitatea "calitate detestabilă în viața noastră de toate zilele, dar fundamentală în meseria de intelectual" și pentru a-l fi constrâns să gândească mai bine. Practic, din înversunarea de a gândi și de a scrie împotriva lui, s-a născut singura certitudine a fiului: aceea de a fi reușit să fie altfel, să fie "bătălia pierdută" a tatălui. Chiar dacă, în acest lung exercițiu de exorcizare tatăl rătăcește printre personaje (ca bătrânul fascist din romanul Luni de fiere care, în

pragul morții schimbă ura față de evrei cu aceea împotriva arabilor). Paterna otrăvă ideologică nu numai că nu l-a ucis dar, luată în doze mici, l-a vindecat de antisemitismul care-i fusese inoculat.

Declanșată de reîntâlnirea cu tatăl-bătrân, pentru care însă nici "vârsta nu este sinonimul înțeleptirii" ci doar al "agravării felului lui de a fi", confesiunea bruckneriană urmărește sublimarea sentimentelor fiului și vindecarea lui sufletească prin asumarea rolului fiului bun. Cu toate acestea, dorința nereprimită a morții tatălui, repetată timp de o jumătate de veac și așteptată ca o eliberare, ca o probă a maturității, întârzie să se împlinească. Furia s-a atenuat, o "tandrețe consternantă, amestecată cu exasperare" îi ia locul. Este atât de obsedat de imposibila relație din care a reușit să se smulgă prin mărturisire încât nici nu-l mai poate urî și sfârșește prin a-l ierta "din oboseală". Pentru că, spune el, "memoria e o sită specială...pentru a supraviețui trebuie să uiți, să te cureți de amintirile care te împiedică să mergi înainte".

Dureroasa confesiune bruckneriană amintește, inevitabil, de netrimisă "Scrisoare către tata" a lui Kafka, de tușele groase ale întunecatului portret al părintelui său și de timpul unei copilării marcate de o teribilă teamă. Șovăielnic, plin de îndoieli în fața unui tată coleric, un *self-made-man* mereu cu exemplul personal la îndemână și expert în replici caustice, Kafka nu are nici minimul curaj de a-i înmâna scrisoarea. Mama, care, ca în cazul Bruckner făcuse ireversibilul pact cu autoritatea supremă, este aleasă ca mesager. Nefericită alegere, care va face ca până și scrisoarea să rămână un strigăt mut, fără ecoul sperat în sufletul lui Hermann Kafka.

Strivit de personalitatea tatălui

care clamează "sacrificiul" de a-l educa, Kafka intuiește anormalitatea condiției sale și încearcă să construiască strategii de supraviețuire. Pentru că, orice ar face, prăpastia dintre puternicul tată și fragilul copil rămâne imensă. Insulte și amenințări (cea care persistă în timp și sună teribil pentru un copil "te rup în bucăți ca pe un pește") nu erau urmate de violență fizică dar țipetele, congestia feței, gesturile de eliberare a bretelelor și așezarea lor pe scaun "erau mai rele decât bătaia".

Reacția de fugă, de îndepărtare de sursa fricii este astfel, inevitabilă. Numai că, fuga de tată a însemnat fuga de întreaga familie și evadarea în scris. Dacă, inițial, reacția de aversiune a tatălui față de această preocupare a însemnat o mică victorie, războiul final a fost pierdut din cauza obsedantei figuri paterne care a monopolizat gândurile și persoanele pe care acestea le conturau.

Aparent, Frantz se bucură de libertatea de a-și alege viitorul numai că aceasta este blocată de lipsa de încredere sădită sistematic de tată în sufletul său. Așa încât, profesional, se îndreaptă inevitabil spre ceva care, fără să-i "rănească prea mult vanitatea să se potrivească cel mai bine cu indiferența" lui. Studiul dreptului și slujba de funcționar se potriveau cu condiția sa. Nu același lucru se întâmplă în privința căsătoriei care, din aceeași cauză a fricii de sine însuși, rămâne o tentativă eșuată.

Chiar dacă gândurile lui Franz Kafka nu au ajuns la tatăl său, au ajuns probabil, la alți destinatari sau... responsabili de destine. Și la fiecare dintre noi, odată cu sentimentul de insecuritate, etern ancorat în rândurile despre viață ca o colonie penitenciară sau ca un proces injust și absurd.

Spre deosebire de Kafka, Bruckner are șansa unei întoarceri târzii și a unei apropieri care îi confirmă faptul că a acumulat suficientă forță nu numai pentru a-și privi în ochi torționarul ci și pentru a-i demonstra că a reușit să se recompună.

Fiecare, în felul său, ne predă o tulburătoare lecție de viață despre scris ca terapie, ca singură șansă de eliberare în zbor dintre zidurile asediate ale cetății interioare...

AURORA CIUCĂ

ORIZONTURI FILOSOFICE

Al. Florin Țene este un profund cunoscător al filosofiei, nu doar antice sau renescentiste, ci și moderne, mergând până în sec. XX. Multe din argumentele aduse spre susținerea ideilor proprii sunt luate din gândirea filosofică.

Prezentăm câteva articole cu preponderent caracter filosofic, în care e vizată atât înțelegerea literaturii, cât și existența noastră socială.

Analizând lucrarea „Republica” a lui Platon, autorul urmărește să demonstreze posibile similitudini între „cetatea dreaptă (ideală)” și sufletul unui om drept, „indicând virtuțile ce definesc dreptatea în ambele cazuri”.

Dincolo de această similitudine, domnul Al. Florin Țene ținește mai mult: o analiză indirectă și comparativă asupra modului în care propriul stat, România, este organizat pentru o bună funcționare în folosul oamenilor.

Astfel, printr-o examinare pertinentă, domnia sa descrie felul în care este organizat statul în gândirea platoniană, având ca scop de a „acorda fiecărui cetățean o viață fericită”. Din primele capitole ale Dialogului „Republica” se insistă asupra noțiunii de dreptate, pe care autorul articolului încearcă să o aplice asupra domeniilor culturii, dar și a constituirii unui stat.

Care ar fi legătura ce ar exista între aceste două elemente? Sufletul omului, al celui care se implică în cercetarea științifică, în creația artistică, dar și în organizarea unui stat (a unei cetăți). „Avantajele dreptății sunt cu atât mai mult reliefate, atunci când sunt opuse celor născute din nedreptate. După ce a fost descrisă <cetatea dreaptă>, este deci necesară descrierea cetăților nedrepte și a procesului de corupere ce conduce la apariția acestora. În sufletul omenesc aceste rele au aceleași cauze și provoacă aceleași dezastre. (cărțile VIII-IX)”. (*Raționamentul platonian în folosul omului – 2011*)

Pe același raționament, Al. Florin Țene urmărește să stabilească „similitudinile dintre cetatea dreaptă și sufletul omului drept, indicând virtuțile ce definesc dreptatea în ambele cazuri”.

Este evident că, prin demersul realizat, are loc o „reevaluare” a gândirii marelui filosof din perspectiva mileniului III, dar și o reexaminare făcută de un cugetător al acestui timp, unor valori autentice, perene, care ar trebui să se regăsească și astăzi printre noi.

E extrem de interesantă analiza comparativă între virtuțile pe care trebuie să le aibă un stat bine organizat și virtuțile sufletului omenesc. „Ceea ce a fost citit cu caractere mari în cetate trebuie să se poată citi în caractere mărunte în sufletul omului. Are loc, astfel, o proiectare a macromodelului dreptății la nivelul minții umane”. Argumentarea pe baza raționamentelor lui Platon ne îndreptățește să acceptăm o corespondență între sănătatea morală a unui stat și sufletul cetățenilor săi.

Poate părea ciudată această readucere la masa discuțiilor a unui asemenea raționament. Totuși, pentru domnul Al. Florin Țene pare a fi un suport de rezolvare a marilor probleme din orice societate umană, așadar, și din România: „În concluzie, Platon și-a construit întreaga demonstrație a virtuților pe principiul analogiei. Pentru el, domeniul diferite corespund și sunt constituite după un plan comun. Cetatea și sufletul, fiecare cu părțile respective și cu virtuțile asociate, sunt domenii corespondente. Ce este soarele în domeniul vizibil este Binele în domeniul inteligibil. Istoria personală și istoria colectivă au același plan”.

Din perspectiva omului modern al secolului XXI, ne întrebăm oare ce ar trebui făcut în asemenea caz?

Pe aceeași temă se află și eseul „Seneca sau Homo sapiens (erectus), robul destinului”.

Seneca, personalitate importantă din perioada Imperiului Roman (preceptor pe timpul împăratului Nero), a fost cunoscut în Imperiu nu doar pentru activitatea politică, ci și pentru cea din domeniul scrisului „fiind un scriitor de o fertilitate considerabilă, alcătuind o operă deosebită și amplă în literatura latină”, în care găsim aproape toate genurile literare „de la discursuri, poeme, epistole, și dialoguri”. Al. Florin Țene susține că este mai mult un „scriitor preocupat de filosofie, decât un filosof”.

Dincolo de generalități asupra lucrărilor lui Lucius Annaeus Seneca

(Seneca cel Tânăr sau simplu Seneca), gânditorul Al. Florin Țene va clarifica apartenența acestuia la un anumit curent filosofic al vremii.

Mărturisesc faptul că mi-a făcut plăcere să mă întorc la anumite „delicatesuri” ale marilor filosofi iar, pentru un astfel de lucru, articolele domnului Al. Florin Țene sunt salutare! „Ca reprezentant al stoicismului târziu, Seneca, potrivit eticii sale, susținea că omul trebuie să se supună destinului în viața exterioară, dar poate visa la o independență interioară, a eului, păstrând distanță spirituală față de evenimentele care-l târăsc și disprețuind bunurile materiale. Concepțiile sale etice au influențat creștinismul timpuriu”. (*Seneca sau Homo sapiens <erectus>, robul destinului*).[1]

Deducem din citatul de mai sus că Seneca încerca să creeze o „simbioză” între rațiune și sentiment în existența umană: în viața cetății (socială) omul trebuie să fie rațional, supunându-se unui anumit destin, dar în viața interioară, el are dreptul să viseze și să aibă o viață spirituală a sa.

Ca înaintemergător al lui Platon, Seneca crede într-un „dialog între corp și suflet, în care sufletul ar răspunde în fața necesităților corpului, printr-o judecată conștientă, aceasta fiind esența vieții”.

Dintre preocupările filosofice rămase peste veacuri, Al. Florin Țene consemnează „fatalismul stoic”, cel care lasă, totuși, omului libertatea de a-și putea controla pasiunile sufletești. „Seneca nu a fost un clasic, ci, mai degrabă un non-clasic, dacă nu un anticlasic, cum îl recomandă stilul prozei sale. El a fost un spirit romantic ca temperament și a aparținut curentului stilistic numit <stilul nou>. Acesta se caracteriza prin asimetrie, culoarea poetică, →
VOICHIȚA TULCAN MACOVEI

concizia, patetismul, prelungind vechiul asianism literar și ilustra constituirea unui neoasianism”. [2]

Eseuri asupra unor mari filosofi ai tuturor timpurilor, precum Friedrich Nietzsche sau Henri Bergson reprezintă din partea scriitorului Al. Florin Țene, o încercare de recunoaștere și reevaluare a gândirii unor mari filosofi din perspectiva clipei mileniului III.

Articolul *Nietzsche între răsăritul zeilor și amurgul lor* (2011) analizează controversa gândirii lui Nietzsche, cu insistență asupra memorabilei opere, încă nedeșluită pe deplin „Amurgul zeilor”. (*Nietzsche între răsăritul zeilor și amurgul lor – 2011*)

Cu deschideri spre noi înțelesuri este și viziunea asupra lui Henri Bergson, filosoful care a formulat și susținut teoria intuiției, dar și aceea a „elanului vital”. Al. Florin Țene face o interesantă comparație între acesta și poetul filosof român, Lucian Blaga. „A ne cunoaște, spunea Bergson, înseamnă a descifra în eferescența adâncurilor aritmiile și euriemiile elanului vital, a acorda puterile sufletului la tumultul răscolitor prin care viața cosmică irumpe irațional în om. El susține că elanul vital produce și indivizi de excepție - eroii, profeții, sfinții - ctitori ai unei morale deschise, care îndrumă oamenii către societatea deschisă, prin care se înțelege umanitatea”.

Felul în care filosofia susține dezvoltarea literaturii se reflectă în multe dintre eseurile și articolele domnului Al. Florin Țene. Amintim aici doar două dintre acestea.

„*Revolta mitologiei din spațiul istoric românesc*” (2009) poate fi considerat o replică dată celor care (personalități istorice, literare, etc), după obținerea unei „false libertăți” au încercat să demoleze idei fundamentale din mitologia, istoria și literatura română, precum: latinitatea poporului nostru, fondul autohton al limbii române, dar și rolul unor importante personalități ale românismului (Mihai Eminescu). Iată ce spune autorul articolului cu argument adus din gândirea lui Lucian Blaga: „Blaga publică în <Saeculum> un articol interesant în care se apleacă cu evlavie asupra ideii continuității multimilenare a culturii noastre folclorice și etnografice,

considerând satul de tip *arhaic reprezentant al preistoriei în lumea noastră istorică*, < *Ființa istorică*, p.60>. Încă mulți ani de-acum înainte vom mai avea revolta mitologiei în spațiul istoric românesc până când o va estompa europenizarea țării”.

Cu o gândire curajoasă și greu de răsturnat, domnul Țene Al. Florin analizează în articolul *Eroii noștri-criminalii lor* (2017) „cele două valențe ale eroilor”, demonstrând că aceștia pot fi în istorie, în societate, eroi – considerați genii, spirite mărețe pentru unii, dar răufăcători pentru alții. Cele mai multe argumente sunt aduse din opera „Fenomenologia spiritului” a lui Hegel. Autorul pleacă în argumentația sa de la o maximă a ducelui de Conde, contemporan al Regelui Louis XIV: „*Niciun om nu este un erou în ochii valetului său*”.

Hegel a amplificat sensul, subliniind că „*Niciun om nu este un erou în ochii valetului său, nu deoarece primul nu este un erou, ci deoarece celălalt este valer*”. Pe marginea acestor interesante observații, domnul Țene vine și face următoarea completare dar și o aplicare a teoriei eroilor la vatra noastră românească: „Hegel în <Fenomenologia spiritului> subliniază faptul că eroii sunt indivizii universal-istorici, considerându-i instrumente decisive ale evoluției istorice.

Din păcate, trebuie să aduc o mică rectificare la ce scria Hegel. Eroii sunt instrumente decisive în evoluția părții din care fac parte și sunt percepți de adversari ca instrumente involutive. Decebal, eroul nostru legendar, a fost pentru romani un dușman care, printre altele, era considerat o frână în civilizarea barbarilor din Dacia”.

Merită, așadar, să fie lecturate și aceste eseuri despre filosofie, ca bază a lumii întregi!

[1] Stoicismul este „un curent filosofic în Grecia și Roma antică, care în domeniul eticii susținea că înțelepții trebuie să se conducă numai după rațiune, renunțând la plăceri și făcând față cu fermitate încercărilor vieții”. (*dexoline*)

2. Asianism- tendință a literaturii elenistice către un stil înflorit , patetic , amplu titmat și afectat) (*dexoline*)

NINGE CU-NDURARE

când tună norii Dumnezeu e trist
și-n jilțul Lui din ceruri iar ne
ceartă,
că-n Eden prea ne facem de
ocară,
iar fulgerele-s semne că...ne iartă.

adesea, când mă urc la cel Bătrân,
îi spun că nu sunt răi toți
pământeni,
că apă dau și pâini – la călători,
precum făceau cândva –
samaritenii.

îl îmbinez, că doar sunt fiul Lui,
iar el mă crede doar pe jumătate
și când privește pe răbojul meu
vede-ncrustate multe-mi păcate.

desigur...am greșit, îl mint
frumos,
că și greșeala - nouă ne-a fost
dată.
viața-i hotarul între plus și minus;
aceasta ți-a fost voia ție - Tată...

pe noi - cu crucea-n spate ne-ai
gonit
spre patru zări...de unde-o bate
vântul
iar noi ne-am înmulțit - cum ai
cerut;
copiii Tăi – am împânzit
pământul.

nu ne certa că suntem regi sau
blegi.
pe terra – și săracii și avuții,
ne ducem goi-golași la țințir
și-adeșea...ne-nhămăm la
revoluții.

prin Eden prea ne facem de ocări,
iar fulgerele-s semne de iertare.
când tună norii – Dumnezeu e
trist
și ninge peste lume cu-ndurare...
2018- la Montreal.

GEORGE FILIP

INIȚIATIVA PLANTELOR MEDICINALE

SĂNĂTATEA PENTRU TOȚI

De o prolificitate cu totul ieșită din comun, Lidia Bora se fixează aici în universul plantelor. „Râsul ne salvează”, cartea anterioară, s-a conturat după norme mai permissive.

Subiectul fiind inepuizabil, autoarea a creat anecdote după sistemul ei de valori, gusturi, amuzamente. Aici miza este mai mare, deoarece Lidia Bora versifică într-un mod relaxat și relaxant cunoștințele proprii despre plante, în microeseuri stenice, optimiste, practice în care, într-o dramatizare alfabetică, fiecare plantă își spune monologul autobiografic, glumeț în limitele admise, fiind vorba despre boli și deficiențe.

Textele sunt convingătoare, autoarea demonstrează pur și simplu erudiție, de parcă ar fi încercat pe pielea ei, pe trupul și mintea ei toate aceste plante în medicamente (ceaiuri, decocturi, infuzii etc.) și ar fi urmărit efectele lor imediat și în timp. Se construiește, în mintea mea cel puțin, o persoană actorială fabuloasă, un supraom de sex feminin care a suferit de toate bolile pământului și le-a vindecat (și s-a vindecat) de toate cu ce i-a oferit natura. Unele boli ar fi rizibile dacă nu ar exista impudoria generică a bolnavului. Nicăieri zicerea „natura non turpia” nu s-a potrivit mai bine ca aici: autoarea vorbește în numele plantelor de care medicina și alimentația se slujesc. Cartea nu este doar instructivă pentru fiecare vîrstă, pentru vîrsta a treia absolut necesară, vitală, și este și plăcut versificată pe deplin accesibilă. Problema este aceasta: câți dintre noi vor avea inteligența de a lua în serios și mai ales răbdarea de a se folosi de sfaturile în mod clar utile din carte? Voga medicamentelor sintetice este dominantă în lumea urbană, poate cea mai dibace strategie ar fi îmbinarea leacurilor mai mult sau mai puțin băbești sugerate aici, nu servite cititorului ca într-un rețetar cu cele prescrise de medicii curanți.

Nu există soluții magice, poțiuni miraculoase ca acelea folosite

de Merlin, iar pe partea comică, de Asterix. Pot relata din experiența mea recentă și personală regretul de a nu fi folosit din timp un regim deloc special pentru eliminarea calculilor biliari. O vină a aparținut și diagnosticelor superficiale și pripite care nu au depistat boala. S-a ajuns astfel la chirurgie (procedeu laparoscopic) pentru eliminarea organului (cu urmări nefaste și constrângătoare pentru tot restul zilelor), pe când o alimentație echilibrată, care să fi inclus ritmic uleiul de măsline și mierea, nu ar fi dus la icter obstructiv, iar un organ, totuși, vital și cu un rost al lui, important, ar fi fost salvat.

Partea de literatură a acestei cărți rezidă în fluența stilului fără opreliști de vîrstă sau cultură în privința înțelegerii.

Să citim ultimele strofe din „Captalanul” (jaamaï couche avec, sau mai știu și eu?) cu numele latin „Patesites officinalis”, din familia Compositae:

„Sunt un subtil hrănitor,
Ți-ofer armonie, răbdare,
Rafinament, protecție,
Înțeleaptă detașare.

Tu fă-mă pulberi, macerat,
Zdrobește-mă și în fine
O să simți că-i minunat
Să ai aliat ca mine”.

Parcă ar fi un cântec medieval de dragoste și supunere, care celebrează legarea de glie dar și de om ca semen și egal. Un lucru este clar: funcționalitatea acestui lexicon nu

poate fi asigurată decât de ilustrații. Ar fi ca o biserică ortodoxă fără icoane, deși este de fapt un panteon polițist (cum altfel?) din care fiecare își alege zeitatea protectoare potrivită stării de sănătate. Până la urmă viața alege pentru noi, care nu trebuie să facem alceva decât să intrăm în acord cu ea. Împreună împotriva bolii, neputințelor, morții.

Ca o autoritate – medicală sau vindecătoare - are mereu o atitudine antidecepționistă, întremătoare, pozitivă pe termen lung. În natura cunoscută de ea nu există element inutil, exclusiv dăunător.

Toate plantele folosite cu chibzuință, bine dozate, la timpul potrivit, dau energie, fac bine.

Nu cunosc sursele bio-bibliografice ale autoarei, care nu este vîrstnică oricum, ele par aproape de a fi exhaustive. Gestul ei de a scrie și a publica „INIȚIATIVA PLANTELOR MEDICINALE” este altruist și interesat numai dintr-un punct de vedere: a fi de folos celor din jur, a demonstra că adevărata ignoranță este ignorarea tradițiilor. Și dacă „o boală învinsă este orice carte”, chiar și Arghezi ar fi fost de acord că această carte este cu atât mai mult învingătoare.

Sunt sigur că Occidentul ar fi interesat și bucuros să întâlnească și să cunoască aceste priceperi.

Forma literară a acestui Pharmakom popular este deschisă dialogului. Chiar celor neatrași de modul colocvial de prezentare, știința arhaică și modernă conținută în „Inițiativa plantelor medicinale” le oferă extrem de mult.

MIRCEA DOREANU

Voievodatul Maramureșului (7) se dezvoltase ca și voievodatul sau voievodatele din Transilvania propriu-zisă (8), numai că el și-a putut prelungi existența mai multe secole, până spre anii 1400. Secolul al XIV-lea a fost decisiv pentru transformarea voievodatului româ-nesc maramureșean în comitat ungar, iar procesul a fost destul de sinuos și anevoios.

Elita locală românească – cnezimea –, formată din mici proprietari de sate (părți de sate), grupată pe văile râurilor, a înțeles după 1300 că noua dinastie angevină venea cu reguli noi, condiționând stăpânirea pământului de principiul vasalic al „credincioaselor servicii”. Așa că unii, care prinseseră din zbor trendul, s-au înscris pe această traiectorie, s-au pus în serviciul regelui, l-au slujit cu credință, au fost întăriți ca stăpâni în satele lor și au devenit cnezi-nobili.

Prototipul acestora este Dragoș, cel intrat în legendă în Moldova, cel care a rămas toată viața un slujitor regal. Alții au înțeles altceva, anume că singura cale ca ei să rămână stăpâni în satele lor, păstrând totul după vechea cutumă, erau opoziția, răzvrătirea și rezistența, chiar și rezistența armată. Prototipul acestora era Bogdan, acela care fusese voievod și în Țara Maramureșului și avea să fie voievod și în Țara Moldovei. Firește, mulți cnezi nu au înțeles nimic și au stat în expectativă, după principiul că „va fi cumva”. După plecarea lui Bogdan în Moldova și întoarcerea urmașilor lui Dragoș la vest de munți, voievozii Maramureșului, aleși încă de adunarea cnezilor, erau confirmați de rege și numiți deocamdată voievozi-comiți. De la 1400 încoace, ei erau doar comiți, aduși din afară și verificați pentru fidelitatea lor. Și așa, în vreme ce Moldova „s-a lăfit țară”, adică s-a transformat în țară românească, Țara Maramureșului a devenit comitat ungar. Astfel, două

structuri etnice și politice identice au pornit pe căi diferite.

Dacă oamenii de rând, țărani, și-au dus viața netulburată – doar știm de la Blaga că „veșnicia s-a născut la sat” –, oficialii vegheau și urzeau planuri. Factorii de decizie au știut că ceea ce se petrecuse în Moldova nu era de bun augur pentru țara ungară, iar în fruntea acestor știutori era chiar regele ungar. Au văzut clar cum românii nemulțumiți de pe teritoriul stăpânit de Ungaria își mutau uneori revoltele dincolo de Carpați, unde, pe fondul protestelor și răzvrătirilor locale, fondau structuri politice proprii, adevărate țări, desprinse din sfera dominației ungare.

Așa procedase „Bogdan infidelul” cu cnezii săi, primit de boierii Moldovei ca un salvator, care a îndrăznit apoi, prin 1365-1366, nu doar să înfrunte, ci și să învingă oastea ungară. Atunci, la scurtă vreme, chiar în 1366, regele acesta (Ludovic I de Anjou) a venit și a rămas șase luni în Transilvania (din aprilie până în octombrie), ca să rezolve problema românească, a „răufăcătorilor” interni români, pe de o parte, și a rebelilor externi din cele două principate valahe pe cale de afirmare, pe de alta. Șerban Papacostea a observat că de vreo trei ori în a doua jumătate a secolului al XIV-lea oștile ungare au intervenit aproape concomitent la sud și est de Carpați, ca să oprească revoltele paralele ale „infidelilor valahi”(9). Exemplul cel rău al răzvrătirii trecea din interiorul munților în afară și venea înapoi, desprinzând noi segmente ale poporului român din dependența ungară și dând impulsuri proaste și celor care mai rămăseseră legați de regii angevini.

Situația din Transilvania era, la 1366, explozivă, iar lucrul se vede și dintr-un privilegiu regal solemn, emis în 28 iunie 1366 de menționatul rege Ludovic I (10) și din alte câteva înscrisuri, aflate în legătură cu acesta. Din privilegiu reiese că regele, sesizat de „toți nobilii țării noastre transilvane”, care reclamau multele neajunsuri suferite din partea răufăcătorilor „de orice națiune, mai precis români” (malefactores quarumlibet nacionum, signanter Olachorum), le-a dat acestor nobili anumite prerogative speciale, „pentru

a stârpi și a nimici din pomenita țară” pe acești potrivnici români. Ca urmare, se introduce o procedură de judecată specială prin care cnezii (micii proprietari români de sate) nu mai puteau fi echivalați nobililor decât dacă erau întăriți în cnezatele lor cu document de donație regească („Ai carte, ai parte”). Ceilalți, fără acte de donație, erau asimilați juzilor satești, adică supușilor de pe moșiile adevăraților nobili. Prin această măsură, în mare parte din Transilvania propriu-zisă cel puțin, clasa nobilă românească a fost aproape eradicată.

Alte măsuri aveau s-o completeze pe aceasta (nobilii adevărați ai Regatului Ungariei trebuiau să fie catolici; prigonirea clerului răsăritean și restricții în ridicarea bisericilor ortodoxe) și să adâncească procesul decăderii și diminuării elitei românești.

Acad. IOAN AUREL POP

7) Radu Popa, Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea, cu o prefață de Mihai Berza, ediția a II-a îngrijită de Adrian Ioniță, București, 1997, passim.

8) Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler (coordonatori), Istoria Transilvaniei, vol. I (până la 1541), ediția a II-a, revăzută și adăugită, Cluj-Napoca, 2009, p. 199-282.

9) Ș. Papacostea, Geneza statului în Evul Mediu românesc. Studii critice, ediție adăugită, București, 1999, p. 8-238.

10) Ioan Dani și alții, Documenta Romaniae Historica, seria C. Transilvania, vol. XIII, București, 1994, p. 159-165 (text latin și românesc).

Memoria vie și memoria comunicațională a evenimentului Marii Uniri (1 Decembrie 1918)

(I)

Recursul la memorie, este o întâlnire cu istoria, este o pulsație plină de carne a veșniciei neamului nostru. Rememorarea evenimentelor Primului Război Mondial, a fost dintotdeauna un act ce înobilează dar și condamnă în același timp: istoria înobilează pe cel ce își asumă paradigma eroului ce stă de veghe la trăinicia neamului său, mai ales pe timp de război, dovedind prin probitate, că este vrednic de memoria înaintașilor săi; dar tot istoria îl condamnă pe acel ins, care a îngropat pe sub straturi de uitare și nepăsare, jertfa părinților lui. A scoate de la sertar, această pagină de istorie românească pură, doar cu ocazia momentelor de Centenar sau Jubileu, ca mai apoi să o *îndeși* printre alte pagini prăfuite, nu este altceva, decât apanajul spiritelor mediocre. Starea de 1 decembrie, starea de verticalitate românească, se cere nu doar rememorată, ci asimilată într-o continuitate de spirit, născătoare de preafrumos mântuitor.

Trecutul istoric este un referențial esențial pentru omenire, iar accesul la trecut, accesul la izvoare, este un fenomen complex, care cunoaște mai multe faze. Acestea sunt dispuse pe două paliere: mai întâi avem **memoria vie** – la care noi trăitorii Centenarului, nu mai avem acces decât prin mărturiile martorilor oculari¹¹; și mai avem elementele comunicaționale cu alți membri ai grupurilor sociale din care facem parte, acestea devenind parte integrantă a ceea ce istoricul Jan Assman¹² numea în studiul său,

¹¹ Dar am putea totuși într-un singur mod să devenim contemporani cu evenimentul 1 decembrie 1918. Dacă vom reuși să-l asumăm launtric, în universul nostru sufletesc, evenimentul va suferi un avatar: va trece din starea de simplă comemorare într-o adevărată reiterare. În sensul că, prin trăirea spirituală a paradigmei Marii Uniri, omul devine contemporan cu evenimentul iar evenimentul devine contemporan cu omul. Este un arc peste timp, în care *atunci* devine *acum* – amintirea unui fapt istoric de supremă importanță, devine sincronă cu faptul în sine.

¹² Jan Assman, "Communicative and Cultural Memory", in vol. *Cultural Memory*

Communicative and Cultural Memory – memoria **comunicațională** sau memoria culturală. Una din formele esențiale ale acestei asumări sunt comemorările – prin care societățile sau instituțiile, actualizează diverse structuri ale trecutului, atât pentru a legitima ordinea religioasă, socială și culturală existentă dar și pentru a servi la schimbarea în bine a unor realități curente¹³. Spre exemplu, toți ne plângem că la primul ei Centenar, România Mare este mai dezbinată ca oricând. Așa o fi, însă când vom simți launtric, precum Regina Maria și soțul ei Regele Ferdinand (cu ocazia celebrării nunții lor de argint la data de 10 ianuarie 1918), că ei pur și simplu sunt una cu țara, și țara este una cu ei, atunci și numai atunci, vom înțelege că puținii necredincioși, dizidența ce întreține starea de dezbinare a românilor, cei ce sunt de partea cealaltă, în tabăra lui Iuda – pur și simplu nu contează! Cât timp noi simțim, vorbim și iubim românește, nu ne poate înfrânge nici un dușman! Dacă bobâlneanul nostru, tatăl Alexandru Vaida-Voevod, nu credea trup și suflet în cauza copilășului nou născut – România dodoloață, atunci când ne-a reprezentat în fața tuturor detractorilor occidentali, România Mare, visul de-o eternitate al strămoșilor noștri, ar fi rămas un simplu vis și nimic în plus – căci nu ne-ar fi recunoscut Marile Puteri. Însă visul a devenit realitate, fiindcă a existat cel puțin un român adevărat – de astfel de politicieni ducem noi lipsă!

Exercițiile de memorie comunicațională cunosc mai multe faze. Prima fază este dimensiunea

Studies. An International and Interdisciplinary Handbook, (Astrid Erll, Ansgar Nünning eds.), De Gruyter, Berlin, 2008, pp. 109-118.

¹³ Bogdan Bucur, *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, Editura RAO, București, 2018, p. LV.

palingenezică a României Mari. Termenul de *palingenezie* a fost introdus în vocabular de către Ion Heliade Rădulescu fiind la bază un compus grecesc, unde *palin* înseamnă "din nou" iar *genesis* se traduce prin "a se naște, a deveni"¹⁴ – cuvântul fiind prezent o singură dată în Noul Testament, în textul din Matei 19, 28 unde Mântuitorul, le promite apostolilor Săi că la nașterea din nou a lumii (gr. *palinghesis*) ei vor judeca omenirea. Heliade preia termenul biblic și-l introduce în cultura română cu scopul de a defini arta regenerării din propriile sfărâmături¹⁵. România Mare ca proiect național, a însemnat arta regenerării teritoriale din propriile dărâmături. Ideologia palingenezică de redeșteptare națională a fost elaborată pentru prima dată de către scriitorii romantici, la jumătatea secolului al XIX-lea, după abolirea regimului fanariot. Principalul element al ideologiei a fost destinul mesianic al românilor, care printr-o politică de unificare națională, integrată în cultul lui Mihai Viteazul¹⁶ și a protectorului său, comandantul oștirilor cerești – Arhanghelul Mihail, românii să-și elibereze teritoriile de orice stăpânire străină. Această viziune regenerativă a istoriei românilor era încapsulată de Heliade, în epopeea românească *Mihaida*, publicată pentru prima dată în 1847¹⁷.

Revoluția de la 1848 și lupta pentru unirea Moldovei cu Țara Românească, s-au desfășurat tot sub semnul palingenezicii, ideologie adaptată vremurilor de atunci de către Nicolae Bălcescu și I.C. Brătianu. Cultul lui Mihai Viteazul a fost revitalizat după instituirea monarhiei constituționale în 1866 și întronarea dinastiei de Hohenzollern. Domnitorul medieval Mihai Viteazul, avea să-i stea drept paradigmă, misiunii regelui Carol, de a reuni toate teritoriile românești. →

Pr.drd. CĂTĂLIN VARGA

¹⁴ J.H. Moulton, G. Milligan, *Vocabulary of the Greek Testament*, Hodder and Stoughton, London, 1930, p. 476.

¹⁵ Radu Tomoiagă, *Ion Eliade Rădulescu. Ideologia social-politică și filozofică*, Editura Științifică, București, 1971, pp. 33-40.

¹⁶ Alexandru Moraru, *Domnitorul Mihai Viteazul (1593-1601) – Erou al Națiunii Române și Martir al Bisericii Străbune*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2018, pp. 19-21.

¹⁷ Constantin Iordachi, "Cuvânt-înapoi", în vol. *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, p. 721-723.

Încoronarea noului Rege Ferdinand în 1914, și participarea României la Primul Război Mondial, au fost plasate, de către animatorii doctrinei naționalismului mesianic, tot sub semnul lui Mihai Viteazul unificatorul și a patronului său Arhanghelul Mihail¹⁸. În discursul rostit cu ocazia încoronării Regelui Ferdinand, politicianul Nicolae Filipescu profetea că noul Rege fie avea să moară pe câmpul de luptă la Turda, fie se va încorona domn al tuturor românilor la Alba Iulia¹⁹. Acest ideal național a fost asumat pe deplin de noul domn, chiar cu prețul de a declara război țării în care se născuse, Germania. Proclamația Regelui Ferdinand I din 28 august 1916 ce anunța intrarea României în războiul mondial împotriva Austro-Ungariei, era plină de accente mesianice, în tradiția discursului palingenezic de regenerare națională prin sacrificiul suprem²⁰. Iar profeția lui Filipescu, se va împlini în data de 15 octombrie 1922, când Regele Ferdinand va fi încoronat în Catedrala de la Alba Iulia, drept domn al tuturor românilor²¹.

¹⁸ Constantin Iordachi, "Cuvânt-înapoi", în vol. *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, p. 724-725.

¹⁹ Nicolae Polizu-Micșunești, *Nicolae Filipescu: Însemnări (1914-1916)*, Editura Universul, București, 1937, p. 26: "Ești trimisul lui Dumnezeu ca să împlinești visul unui neam. Vei fi cel mai mare Voevod al Țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihai Viteazul Domn al întreg Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei, adăugând pe deasupra strălucirea purperei Regale; sau răpus în cel mai suprem avânt de vitejie al neamului, vei fi totuși sfințit ca erou național. De nu va fi nici una, nici alta, grozav mă tem că nici praf nu se va alege de țară și de dinastie! De aceea mărirea pe care ți-o urăm, Sire, este: să te încoronezi în Alba Iulia, sau să mori pe câmpia de la Turda".

²⁰ Ferdinand, "Ordinul de zi al M.S. Regelui către armată", în *Universul*, anul XXXIV, 28 august 1916, p. 1: "Ostași, v-am chemat ca să purtați steagurile voastre peste hotarele unde frații noștri vă așteaptă cu nerăbdare și cu inima plină de nădejde. Umbrele marilor Voevozi Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare a căror rămășițe zac în pământurile ce veți dezrobi, vă îndeamnă la biruință ca vrednici urmași ai ostașilor care au învins la Războieni, la Călugăreni și la Plevna. Veți lupta alături de marile națiuni cu care ne-am unit. O luptă aprigă vă așteaptă. Cu bărbăție să îndurăm însă greutățile și cu ajutorul lui Dumnezeu izbândă va fi a noastră. Arătați-vă deci demni de gloria străbună. De-a lungul veacurilor un neam întreg vă va binecuvânta și vă va slăvi".

²¹ Nu întâmplător alege Regele să sărbătorească marea încoronare la Alba Iulia, bine fiind știute simțămintele sale alese față de acest epicentru al unității tuturor românilor.

A trecut aproape un secol de la acea istorică încoronare și un Centenar de la Marea Unire a tuturor românilor; însă îndemnul sau porunca: "*Ridică-te Gheorghe, Ridică-te Ioane*", încă mai răzbate în urechile poporului român. Condiția de cocârjați ai istoriei, se pare că încă tot nu ne-a părăsit, chiar și acum când vorbim fulgurant despre o Românie unită. Cocârjat este încă trupul acesta românesc, și intenționat este ținut așa, de egocentrismul Marilor Puteri. România mea unită, astăzi la primul ei centenar, a devenit o mamă nefericită, care de 78 de ani, de când i-a fost răpit copilul Basarabia de la sân, poartă în pânțe un făt mort – iar acest făt mort este nepăsarea. Trăim cu toții sub pericolul septicemiei, am intrat pe un sens unic unde domnește o singură întrebare: ne mai pasă de fratele basarabean, mai este preocupată mama noastră să-și recapete feciorul? Pentru că trupul sfâșiat al patriei (Basarabia) păstrează legătura cu pământul rupt (România), așa cum omul viu simte durere în spațiul brațului amputat, spunea cândva ÎPS Anania²². A ființat cel puțin un român, poet de meserie²³, care a resimțit durerea amputării toată viața sa, căruia i-a păsat cu *vârf și îndesat* de fratele său mai mic și pe care l-a așteptat să se întoarcă acasă, iar în dorul său nemistuit, scria următoarele:

"În vremea putredă și goală / Pe mine, frate, cum să-ți spun, / Pe mine

Iată spre exemplu, cum se adresa dânsul într-un discurs public rostit la Alba Iulia: "Alba-Iulia, un nume care are un farmec pentru tot ce simte și cugeță românește. Aici a fost în timpuri vechi cetatea Marelui Voevod care fusese stăpânitor peste o Românie Mare. Aici este cuprinsă toată durerea, toate chinurile unui popor, care nu a vrut să aibă altceva sub soare, decât să-și exprime în graiul său, dorințele sale, așa de modeste. Eroi care au precedat generația de azi, au suferit aici, în Alba Iulia, pentru credința lor față de Neam și Dumnezeu. Martirii lor a dat roade binecuvântate, căci tot aici, la 1 decembrie 1918, s-a votat alipirea acestor ținuturi la Patria-Mamă. De aceea, cu legitimă emoțiune, am călcat aici, înăuntrul zidurilor acestora, sfinte pentru memoria Neamului Românesc. Primirea ce am avut-o aici mi-a arătat că în inima populației acestor ținuturi tot același suflet de mai înainte trăiește. Să trăiască și în viitor. Aceasta i-o doresc". A se vedea Nicolae Iorga, *Regele Ferdinand I*, Editura Paul Editions, București, 2018, p. 135.

²² Mitropolitul Bartolomeu, *Corupția Spirituală. Texte Social-Teologice*, (Bogdan Ivanov, Radu Preda eds.), Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011, p. 139.

²³ Grigorie Vieru (1935-2009).

Monumentul Unirii de la Alba Iulia

m-au mințit la școală / Că-mi ești dușman, nu frate bun. / Din Basarabia vă scriu, / Dulci frați de dincolo de Prut. / Vă scriu cum pot și prea târziu, / Mi-e dor de voi și vă sărut".

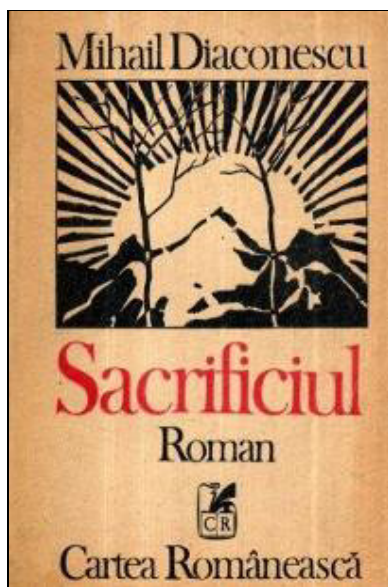
Ca o necesară digresiune, se spune că în Moldova artificială, statul inventat de Stalin, într-un sătuc ce încă simțea românește, cu ocazia manifestărilor bolșevice, este trimisă o coțofană sovietizată cu tot felul de daruri pentru românii oropsiți de acolo. Primarul satului, alături de doamna directoare și de către elevi, o așteaptă cu onorurile convenite pe doamna de la Moscova. După sosirea acesteia, este scos în față un băiețel frumos la chip și la suflet pentru a recita o poezie în cinstea invitatului comunist. Și începe copilașul: "*Această toamnă românească*"... Coțofana, îl întrerupe corectându-l: *Nu așa bre, spuni pi moldoviniești*. Copilul nedumerit, fără să înțeleagă prea multe din vechile intrigi teritoriale, reia: "*Această toamnă românească*"... Partizana noii orânduiri, iarăși îl apostrofează: *pi moldoviniești, pi moldoviniești!* Copilul întristat, neînțelegând nimic, cu lacrimi în ochi se uită nedumerit la învățătoarea lui, care îi face semne discrete să continue pe românește, iar eroul nostru declamă cu aplomb: "*Această toamnă românească*"... Indignată tovarășa, și-a luat catrafusele și darurile și a plecat cu gând amenințător, însă peste sărăcita Basarabie se așternuse o bogată toamnă românească! Fiindcă deși le-au luat tot, lăsându-i goi în mijlocul turpitudinii, nu le-au putut lua și sufletul, căci el a rămas nesovietizat, a rămas până astăzi suflet românesc!.

Romanul Unirii

Unirea din 1918 nu și-a găsit încă romancierul. Literatura română nu a găsit încă tonalitatea de capodoperă pentru a reda acest eveniment fundamental în constituirea noastră politică și existențială ca români.

Au încercat să redea complexitatea evenimentului Unirii de la 1918 combinând, așa cum numai romancierul o poate face, elementul personal, individual cu cel general mai mulți romancieri, dar marele roman al Unirii se face încă așteptat. În înțelegerea sa românească și românească, Marea Unire este polisemantică. Ea este ocazia reîmprospătării societății românești prin energiile curate, recent descătușate ale Transilvaniei. Această perspectivă apare la Duiliu Zamfirescu în *Îndreptări*, al patrulea roman din ciclul Comăneștenilor, sau în romanul *Spre Carpați* ... de Ștefănescu-Yacint. Suferințele

cauzate de război (bolile începutului de secol) sunt motorul narativ pentru Ioan Dragu în *Moartea albă*. Influența evenimentelor Unirii asupra mediului transilvănean multi-etnic, multicultural și multi-confesional constituie tema mai multor fresce narative. De exemplu, *Oamenii din Ardeal* de Iulia Giurgea-Brad este construit în jurul destinului unui tânăr militant pentru drepturile românilor care se îndrăgostește de fiica unui potentat maghiar, *Pasărea de lut*. *Baladă cu fotografii mișcate* de Mircea Oprea oglindește consecințele Unirii în viața unei comunități săsești. Mai există apoi romane de tip cronică socială în care se întâmplă și Unirea de la 1918: *Arhanghelii* de Ion Agârbiceanu, *Întunecare* de Cezar Petrescu, *Figuranții* de Maria-Luiza Cristescu, *Heralzii* de Radu Ciobanu, *Geneza* de Francisc Păcurariu, *Drumul Tușșanilor* de Ion Bodunescu, *Muntele speranței* de Petru Vintilă sau *Pentru toate acestea* de Pavel Pereș, ori *Dispăruții* de Maria Lucia Hațegan. Războiul și schimbare condiției naționale prin intermediul unor conștiințe individuale constituie nucleul narativ al romanelor: *Cartea facerii* de Eugen Goga, *Cei care au plecat* de Romulus Fabian, *Duminica mare* de Doru Munteanu, *Zidul plângerilor* de Grigorie Brădișteanu, *Omor scuzabil?!...* de N. Popescu-

Bogdănești. De un interes special, este *Acele lucruri mari* de Anișoara Odeanu în care Unirea din 1918 este percepută prin intermediul unei fete. Capodopera lui Rebreanu *Pădurea spânzuraților* nu face parte dintre romanele dedicate Unirii, ci este mai degrabă un roman al primului război mondial.

Profesorul universitar, istoricul Mihai Diaconescu a fost atras de romanul istoric de multă vreme. A scris despre monahul și teologul Dionysius Exiguus în *Depărtarea și timpul*, despre Pârnu Mutu, zugravul de biserici, în *Culorile sângelui* sau despre muzicianul călugăr franciscan Ioan Căianu în *Marele cântec*. Unirea de la 1918 este subiectul și fundalul romanului *Sacrificiul* publicat în 1988 la Cartea Românească, republicat în 1993 la Editura Ministerului de Interne și în 2010, la Editura Magic Print din Onești. Narațiunea lui Diaconescu se înscrie pe o linie medie în ceea ce privește valoarea estetică. Documentarea domină trama, adevărul istoric nu e destul de bine conjugat cu cel psihologic, dar romanul nu este lipsit de interes.

Personajele lui Diaconescu se deplasează într-un vast areal: de la Viena la Beiuș, Arad. Este spațiul Imperiului Austro-ungar în care elita vieneză devenise o lume selectă „care s-a dezlegat definitiv de brutalitatea tuturor constrângerilor morale și sentimentale” (239). Decadența principiilor morale anticipează sfârșitul. În același timp, comunitatea românească se întoarce spre sine într-un

efort de a-și găsi echilibrul și încrederea în viitor. „Amărăciunile oamenilor se asociau peste tot cu împotrivirea mută și aspră, cu o așteptare nedeșlășită, plină de teamă, dar și de speranță, mai presus de toate un fel de îndârjire întunecată din care nimeni și nimic nu-i putea strămuta” (254).

Eroul principal al romanului e Romulus Brad, intelectual originar dintr-o familie de țărani, care se ridică prin educație. Un soi de iluminism întârziat în raport cu Occidentul bântuie ideologic societatea românească din Transilvania, din motive bine întemeiate. Tolați în propria lor patrie istorică, românii au posibilitatea de a-și construi o elită reprezentativă numeric și calitativ abia la sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea. În acest context, lui Romulus Brad i se încredințează misiunea de a face conjuncția cu alte mișcări din Imperiu. De exemplu, cu mișcarea cehilor. Femeile către care este atras tânărul Romulus reprezintă opțiunile ale românilor minoritari din imperiu în mod simbolic. Autorul încearcă o concretizare a conflictului prin atracția sexuală pe care eroul principal o simte atât față de senzuala Erszebet, dr. Lanyi, amanta contelui Tisza, cât și față de virginala româncă Laura Moțiu, nepoata avocatului Ioan Ciordaș.

Partea cea mai interesantă a cărții o constituie portretele unor personalități istorice în care cunoștințele istoricului se îmbină armonios cu darul scriitorului. Nume cunoscute din cartea de istorie prind viață. Istoria se reține mai ușor, iar lecțiile existențiale oferite de cei din trecut ne conving că viața este totdeauna aceeași. Oamenii au avut întotdeauna aceleași probleme existențiale și acum o sută de ani și în prezent.

Romulus Brad este însoțit în demersurile sale politico-diplomatice de către Nicolae Bolcaș, avocat, martir al cauzei românești în Bihor. Avocatul Ioan Ciordaș, Pop de Băsești, Dr. Aurel Lazăr, Părintele Roman Ciorogariu, directorul Preparatoriei din Arad, sau Vasile Mangra, șeful bisericii ortodoxe, politician înclinat spre compromisuri, sunt actorii unei drame naționale de amploare deosebită. Autorul nu ezită a insista asupra diferitelor orientări politice din cadrul comunității →

MIHAELA MUDURE

românilor. Pentru prelatul Mangra, de exemplu, desprinderea de imperiul austro-ungar e imposibilă. Argumentele sale aparțin iezuitismului politic, deși Mangra e ortodox. „Compromisul e necesar. Nu compromisul în sine este rău. Rău poate fi doar sensul pe care îl ia uneori compromisul” (113).

Politicienii români folosesc absolut toate canalele posibile pentru a-și face cunoscută cauza și pentru a dobândi sprijin. Teodor Mihali, deputat de Ileanda Mare- Sătmăruș, președinte al Clubului Parlamentar Român, este un exemplu semnificativ din acest punct de vedere. „Soția lui Mihali, fostă în tinerețe doamnă de onoare a reginei Elisabeta, fusese primită la Sinaia, într-o audiență particulară de însuși regele Carol I” (297).

Diaconescu are plăcerea descrierii amănunțite a costumației, talent absolut necesar unui autor de romane istorice. Iat-o de exemplu pe d-na Viora avocat Ciordaș, cunoscută sub numele de Viora de Bihor, una dintre primele scriitoare române, o bravă reprezentantă a elitei ardelenene. „Pentru petrecerea de acum, doamna Viora alesese o rochie lungă, de tafta gălbuie, cu șiraguri de perle la gât. Obrazul ei fin păstre neatinsse trăsăturile gingașiei din tinerețe. Dincolo de reputația și puterea ei de seducție, doamna Viora știa să fie întotdeauna atât de binevoitoare, de plină de farmecul unei cordialități învâluitoare încât marea distanță pe care condiția de soție a celui mai ilustru bărbat al Beiușului o pune de la bun început între ea și aceia care-i intrau în casă se micșora sau dispărea parcă de la sine” (51).

Precum marii autori de romane sale istorice, Mihail Diaconescu excelează în enumerări care dau culoare istorică textului. Iată, de exemplu, un scurt pasaj dintr-o astfel de enumerație care își propune să releve mizeria din Budapesta în perioada dezmembrării imperiului habsburgic. „Pe străzile care veneau dinspre hotel către chei fuseseră depuse obiecte casnice, rochii vechi, croite după moda de dinaintea războiului, uniforme și chipie ofițerești, decorații imperiale, lenjerie de pat, oale de bucătărie și oale de noapte, cristaluri, peruci, cărți de aventuri sau de educație sexuală, țigări franțuzești la prețuri exorbitante, boia de ardei împachetată

în bucăți de ziare, dicționare, bijuterii de alamă, umbrele, izmene trainice din dotarea armatei, pipe cu muștiuc de argint, pălării de fetru pentru ocazii solemne, umbrele, bastoane, ciorapi bărbătești sau de damă, cărți de joc cu imagini obscene, zaruri, păături de lână și de bumbac, perdele, fețe de mese, pahare ieftine cu imaginera împăratului Carol gravată pe ele, toate măruntișurile și fleacurile pe care numai furia comerțului de ocazie, pe nimerite și pe apucate, le poate scoate la iveală” (590).

Personajele feminine sunt foarte bine prinse, condiția lor de subordonate, de mijlocitoare ale celor care fac istorie este bine sugerată.

Iat-o, de exemplu pe soția lui Masaryk, eminentul om politic ceh, care vine să construiască un cadru cât mai ospitalier pertractărilor politice duse, desigur, de către bărbați. „În bibliotecă intră doamna Masaryk, o femeie frumoasă, firavă, cu părul albit pe la tâmpile, mai puțin vârstnică decât profesorul. Aducea pe o tavă de argint trei cafele în cești albastre de porțelan de Meissen” (185). Istoricul Diaconescu nu uită să menționeze că printre cei 212 membri ai Marelui Sfat de la Alba Iulia, era doar o femeie: „profesoara Eleonora Lemény Rozvan din partea Partidului Social-Democrat” (692).

Vocea prin care autorul face o severă analiză a politicilor etnice ale Imperiului este Romulus Brad. „Românii au fost trădați mârșav de Habsburgi. Trăim, totuși, într-un stat

atotputernic, organizat până în cele mai mici amănunte. Realitatea severă a statului, instituțiile tale ne urmăresc mereu, pretutindeni. Nu e firesc să acționăm ținând seama de realitate? Ce e rău în ideea de reformă, în necesitatea de a schimba starea de lucruri pornind chiar de la această realitate?” (188). În contrast, dr. Masaryk consideră că e nevoie de „zdrobirea imperiului” (188).

Istoricul domină prozatorul. Documentarea este impresionantă și absolut necesară pentru a umple golurile din cunoașterea istoriei de către marele public românesc. Mișcările armatelor pe măsura prăbușirii imperiului sunt notate cu atenție. Romanul implică istoria militară a perioadei, pe lângă cea politică și cea a individului. Personajele lui Diaconescu se grăbesc a folosi ocaziile politice și militare care favorizează afirmarea politică a românilor: „..... la Viena, după abdicarea împăratului Carol, republica fusese proclamată chiar ieri, cu sprijinul direct al regimentelor formate din români ardeleni. O parte din aceste regimente se îndreptau acum în marș forțat spre Transilvania” (660). Aflăm detalii de mare interes pe care, din păcate, nu le știm despre cei care au făcut Unirea posibilă. Unii dintre ofițerii ardeleni care au contribuit la Unire au avut traiectorii existențiale dintre cele mai contradictorii, reprezentând în plan individual căutările minoritarilor din imperiu. De exemplu, Colonelul Dragalina a fost absolvent al Academiei Militare din Viena. „Dragalina avusese neșansa unei dispute cu un comandant neghiob, care făcuse o aluzie jignitoare la originea lui de valah icare pute a oaie” (314). Are loc un duel în care adversarul lui Dragalina e grav rănit. Românul își dă demisia și trece munții, afirmându-se apoi în armata română. Generalul Traian Moșoiu a fost și el absolvent al unor școli militare din imperiul austro-ungar. Își dă demisia din armată și apoi trece munții în România.

În Transilvania Imperiului austro-ungar, atmosfera ajunsese sufocantă. Unul dintre personaje se plânge: „.....societatea și statul, ambianța în care trăiesc, starea mea civică îmi reprimă zi de zi, în forme perfide sau de-a dreptul brutale, criminale adesea, întotdeauna, însă, pline de →

Alba Iulia, Catedrala Mrii Uniri

ură, propria esență umană” (165). Ieșirea din această stare nu se poate face decât prin sacrificii. „[N]icio jertfă pe lume nu este zadarnică. ... Înțelesul jertfei este sfânt. Fiindcă jertfa înseamnă nădejde. ... Orice sămânță încolțește odată cu prefacerea și pieirea ei. Odată cu jertfa ei” (350). Diaconescu alcătuiește un soi de *via dolorosa* a patimilor poporului român. Martirii de la Belși, uciși din ordinul baronului Nándor Urmánczi, „măcelul de la Câmpani și de la Sighișel” (683), atrocități comise de elemente ale armatei maghiare în dezmembrare, sau uciderea Laurei Moțiu, iubita lui Romulus Brad, sunt tot atâtea episoade pe acest drum real ori ficțional al răscumpărării naționale și individuale. Moartea de martir a avocatului Ciordaș este exploatată narativ prin suprapunerea martiriului național peste figura christică a celui torurat. În momentul morții Ciordaș are viziunea unei lumini spre care el se îndreaptă inexorabil. „Lumina aceea inepuizabilă strălucea prin toate și peste toate. Tocmai infinitatea ei îl făcea conștient de înaintarea lină și fără sfârșit în ea” (735). Valorile creștine se împletesc cu cele naționale. „Mergând acum către moarte, baciul le înapoia oamenilor dragostea lor infinit înmulțită. Pentru că sacrificiul lui era legat în egală măsură de moarte, dar și de nemărginitele puteri ale vieții” (45).

Scriitorul face eforturi pentru a lega meditație filosofică de act, fie el istoric, fie el individual: „... contemplația trebuie completată cu acțiunea. Pentru că numai în acțiune, idealul capătă o substanță reală. Idealul, oricare ar fi el, e incompatibil cu detașarea...” (60). Personajele se întrec în a oferi maxime despre politică și gândirea politică. „Politica... este îndeosebi o știință a deciziei practice, o artă a eficienței” (697), apreciază, de exemplu, contele Tisza.

În perspectiva realizării viselor lor naționale, personajele sunt preocupate de condiția minoritarului în viitor. Să fim atenți a nu proceda la fel, acesta este mesajul pe care Diaconescu îl transmite cititorului contemporan dintr-un soi de viitor în trecut. Administrarea unei structuri politice multiculturale e plină de pericole și capcane. Traian Pop și

Romulus Brad comentează războiului, tentația răzbunării care nu trebuie îndreptată împotriva unui întreg grup etnic. „Nu numai Tizsa, ci toată clica grofescă, pe care o reprezenta și o apăra, în numele căreia vorbea, trebuia scoasă în afara dreptului de a face politică” (510). Pe de altă parte, noile autorități trebuie să se dovedească la înălțimea momentului. Mai ales preoții și învățătorii „vorbeau despre datoria tuturor de a dovedi că România Mare înseamnă rânduială și buna întocmire a lucrurilor” (644). La o sută de la Marea Unire, sugestia romancierului este mai mult decât actuală. Frustrarea produsă de promisiunile rămase neîndeplinite poate deveni periculoasă, chiar distructivă.

Publicat în plină perioadă de maximizare a discursului național-comunist, romancierul trebuie să „plătească” prețul conveniențelor momentului și să plece urechea la sirenele de extremă stânga. Ideile comuniste sunt explicate „cu atâta pasiune și dăruire, uneori cu o logică uluitoare” (188). Acest tip discursiv „contrazicea întreaga lui formație de jurist [a locotenentului Bolcaș] chemat să apere legea ca formă a binelui public și ca expresie a puterii de judecată, dar mai ales ca modalitate consacrată solemn a ordinii și a dreptului” (421). Aluziile pe placul autorităților timpului când a apărut romanul nu lipsesc. După primul război mondial, cu siguranță, va fi posibilă o societate mai bună și mai dreaptă. „Simțea și știa că lumea creată pe ruinele imperiilor brutale va fi mai bună, mai dreaptă, neapărat mai dreaptă, mai plină de omenie, tocmai pentru că se întemeia pe sacrificii fără de număr. ... În suferință, și cu deosebire în sacrificiu, e sursa vie a unor împliniri viitoare, a căror putere rămâne nepieritoare. Poate de aceea suferința și sacrificiul sunt sacre” (375).

Roman dedicat Unirii, *Sacrificiul* lui Mihail Diaconescu combină narațiunea istorică și concretizarea telurilor supreme ale nației cu ajutorul unor personaje care se doresc a fi exemplare. Chiar dacă istoricul Mihail Diaconescu o ia uneori înaintea romancierului, pentru moment acesta este unul dintre cele mai izbutite romane cu care literatura română se poate lăuda la o sută de ani de la Unirea cea Mare.

Alba cea Iulia

Hai în capitala țării, în Decembrie Întâi, Iulia e-atât de albă și mai albă ca ea nu-i

Nicio sărbătoare mare ce se ține la români,

E Fecioara Preacurată, e-un Zamolxis din bătrâni.

Bucureștiule, mă iartă, că-s mai îndrăzneț din fire,

Pentru o zi mut capitala, dintr-un an întreg de zile,

Dealul Furcilor își cere și Mihai intrând pe cal,

Dreptul Albei la ziua asta, dat de mândrul ei Ardeal.

Dat de Horea ce sub roată își visase neamul slobod

Și de suta cea de mii de aici a dat în clocot

Și de Arion, feciorul, prohodit de-o-ntreagă țară,

Ce în gară la Teiuș i s-a dat de-un glonț să moară.

Drumurile duc la Alba, toate, și se-ntorc la București,

Vreau un continent de oameni cu privirile ferești,

Și ca numitor comun, un curent ca să ne treacă,

Și din dragoste de țară, un pământ să fim și-o apă.

Și din patru zări ninsoare, Doamne, vreau pe vechiul castru,

Și cu roșu, și cu galben, cu români și cu albastru,

Și așa matur cum sunt, vreau ca să mă pierd cu firea,

“România dodoloată”, să trăiască, ca să strig! Și Unirea!

RĂZVAN DUCAN

Reflecții la aniversarea Centenarului Marii Uniri

Sărbătorirea Marii Uniri de la Toronto, găzduită separat de consulat și de biserică, mi-a adus câteva înțelegeri reîmprospătate despre ceea ce suntem noi, ca români. Celebrările, nu doar de suprafață, ne-au amintit de făuritorii Marii Uniri, precum Iuliu Maniu. Făuritori pe care îi uităm de multe ori, sau îi uităm, așa cum i-am uitat și prin pușcării, sau mai rău, ce au fost torturați sau omorâți acolo. Celebrările ne-au adus aminte de cei mulți, care au răscolit pământul patriei, cu trupurile lor, după ce au oprit cu propriile piepturi gloanțele ce fuseseră destinate țării lor. Ei, flămânzi și desculți, au ales să moară în loc să lase visul neamului să piară.

La aceste întâlniri, vorbitori de limba engleză ne-au adus aminte de adâncimea și bogăția culturală pe care noi o aducem de acasă. La aniversare, măiestria și atenția la detaliu se citea în fiecare costum național cusut cu sânge de mână de bunicile noastre, în fiecare notă muzicală din cântările populare și în fiecare vorbă venită din popor. Am jucat Hora Unirii și ne-am contaminat de veselie debordantă a călușarilor, precum și de bunădispoziția muzicii și-a dansurilor noastre, de umorul lor, dar și de tristețea adâncă a dorurilor noastre lăsate în urmă.

Am vizionat imagini interbelice în care fotografii germani ne-au surprins în portul nostru tradițional, fie la ciutura cu apă, fie la coarnele boilor, la focul din vatră, la coasă și la plug, cu fuiorul în mână, sau cu buciulul la gură - în autenticul nostru de totdeauna.

Kurt Hielscher, fotograf german ce vizitase România prin anii 30 avea să declare: *"Dar pe lângă mulțumirea pe care am simțit-o, lucrând, m-a cuprins și durerea că întreg poporul român este amenințat de un dușman crunt, căci de cultura acestei țări binecuvântate de soare se apropie norii grei ai Occidentului: praful civilizației care înăbușe orice viață plină de culoare. Unele sate au și fost învăluite; norul cenușiu acoperă tot mai mult uneltele strămoșești și colorarea veselă a costumelor, înecându-le în monocromia stinsă a modei de pretutindeni. Așa își pierde treptat, un popor cu simț artistic, străvechea sa înfățișare. De aceea am dat în aceste fotografii atâta importanță vieții populare în dauna peisajului. Mi*

se pare că aș putea salva astfel prin cartea mea, pentru timpurile viitoare, ceea ce încet și continuu este sortit pieririi. Fie ca o soartă prielnică să păstreze încă mult timp poporul acestor munți, văi și câmpii, în frumusețea și spontaneitatea sa."

Asta fusese atunci, în perioada interbelică. Pericolul nu venea, după mine, doar din Occident, ci și din alte părți. De atunci au trecut peste noi și alte tăvăluguri ale istoriei, de la înțelegeri strâmbe între Ribbentrop și Molotov, la alte interese care ne-au mînat în Cel de-al Doilea Război Mondial, pe care nu l-am căutat și nici nu l-am dorit, dar care, din păcate, ne-a purtat în luptă când cu unii, când cu alții. Deși am sfârșit alături de învingători, am plătit datorie de război la ruși.

Apoi, au urmat niște zeci de ani de regim comunist care a căutat să construiască "omul nou", dar care, așa cum s-a dovedit, a reușit doar să-l transforme într-unul care nu mai știe ce este și nu mai pricepe care-i sunt valorile.

Crăciunul din 1989 ne-a pătat istoria și ne-a terfelit sărbătorile. Am fost singura țară care a ieșit din comunism cu mâinile pline de sânge, când sistemul părea să cadă oricum ca o cortină, de pe scena est-europeană, parcă la un semn... Apoi au venit decenii tulburi de băjbăieli politice sau tocmești păguboase, sau chiar de hoții la drumul mare. În loc sa ne protejăm interesele, le-am lăsat de izbeliște, de parcă am tocmisit lupii să stea de pază la stână, să păstorească oițele. Pe scurt, am invitat fărădelegea.

Am făcut greșeli mari, fundamentale, care vor lua multă vreme să le reparăm, în caz că vom mai putea. Acum suntem aici. Avem o țară cu potențial uriaș care însă își lasă copiii în urmă - unii sunt flămânzi, alții au părinții duși departe iar mulți lasă cartea deoparte.

Avem o țară care își lasă în urmă gustul brânzei făcute de ciobanii din creștetul munților. Ea avea gustul libertății, mirosul neasemuirii stilului lor de viață și al stăni din creierul munților. Simțeam în ea adierea vântu-

Mureșeni, în fața Sălii Unirii de la Alba Iulia, 30 noiembrie 2018

Fotografie de Kurt Hielscher, 1933

lui, aroma fânului cosit și auzul lătratul câinelui de la stână. În felia de brânză simțeam neatârarea. Asta o făcea pe ea unică.

Lăsăm în urmă transhumanța, ca și dorința neîngrădirii. Uităm gustul palincii, deși odată fusese considerată medicament. Mai mult, ne uităm tradițiile și istoria.

Prin contrast, ciobanii de acum 100 de ani aveau dorința clară, mintea limpede. Deși fuseseră stăpâniți de alții, ei nu fuseseră îngenunchați. La vremea respectivă mulți dintre ei aveau câteva clase, doar un învățător și un preot în sat, dar știau să articuleze vrerea ce-o vroiau. Uitați mai jos declarația făcută de ciobanii din Poiana Sibiului, cu ocazia Marii Uniri:

"Hotărârea noastră.

Obștea poporului român din comuna Poiana din îndemn propriu și fără nici o silă sau ademenire din vre-o parte, dă la iveală dorința fierbinte, ce însușește inima fiecărui Român, și declară, că voința sa nestrămutată este:

Voim să fim alăturați, împreună cu teritoriile românești din Ardeal, Bănat, Ungaria și Maramurăș, la Regatul României, sub stăpânirea Majestății Sale, Regelui Ferdinand I. În această hotărâre a noastră așternem tot ce au dorit strămoșii noștri, tot ce ne încălzește pe noi, cei de față, și tot, ce va înălța pururea pe fiii și nepoții noștri.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Poiana la 14/27 Noemvrie 1918"

Doar vreo 100 de vorbe, așternute acum 100 de ani, care spun mai mult decât am putea-o noi face acum. Mă întreb însă ce mai vrem noi acum, la 100 de ani după ce ei au înfăptuit un vis pe care l-au nutrit de secole?

Mă întreb dacă la răscruce de drumuri vom avea înțelepciunea să facem diferența între ceea ce avem de schimbat și ceea ce avem de păstrat. Mă întreb dacă vom avea claritatea înaintașilor, dar și dorința și curajul acțiunii. Peste încă 100 de ani, oare cum vom fi noi amintiți?

MILENA MUNTEANU

Pe drumul unității naționale

O lucrare a lui Vasile Netea cu un profund caracter patriotic este și „Pe drumul unității naționale”, apărută la Cluj-Napoca în anul 1975. În această carte Vasile Netea a înmănunchat o serie de studii și conferințe rostite în legătură cu comemorarea sau aniversarea unor evenimente ale istoriei poporului român – Revoluția din 1848, Unirea din 1918 – sau a unor mari cărturari și luptători pentru realizarea unității naționale. Ele i-au dat prilejul a arunca o privire mai largă asupra sensului istoric al acestora și, totodată, asupra concepțiilor care au stat la baza orientării și activității patriotice a personalităților evocate.

Deși scrise și rostite în împrejurări deosebite, aceste studii sunt strâns legate între ele prin firul roșu care le străbate de la un capăt la altul: ideea originii comune a tuturor românilor locuitori în Țara Românească, Moldova și Transilvania, a continuității lor neîntrerupte.

Această idee a fost timp de secole ideea fundamentală a tuturor cărturarilor și luptătorilor patrioți din toate țările românești, ea fiind mărturisită pretutindeni. Ca adevăr științific, continuând, pe un plan ascendent, gândirea umaniștilor și cronicarilor români Nicolae Olahul, Grigore Ureche, Miron Costin din secolele XVI și XVII, ea a fost exprimată la începutul secolului al XVII-lea de Dimitrie Cantemir și îmbrățișată apoi cu fervoare mesianică de reprezentanții „Școlii ardeleni”: Samuel Micu, Gheorghe Șin-cai, Petru Maior, Ioan Budai Deleanu.

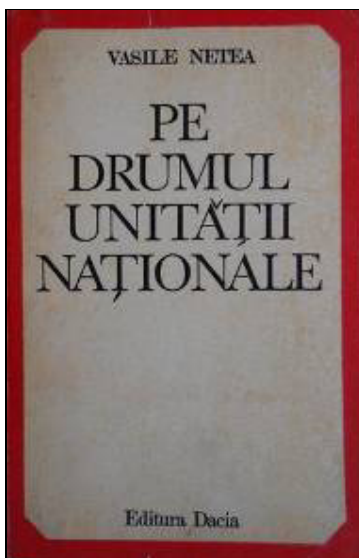
Revoluția de la 1848 a dat un puternic impuls creșterii conștiinței de sine a poporului nostru, a exprimat hotărârea moldovenilor, muntenilor și transilvănenilor de a sfărâma vechile relații feudale, de a deschide calea noii orânduiri, de a făuri unitatea națională în cadrul frontierelor unuia și aceluiași stat de a înainta neabătut pe drumul progresului și democrației. Viteaza generație pașoptistă vorbește în această carte prin Nicolae Bălcescu, Simion Bărnuțiu, Avram Iancu, eroi ai ideilor și acțiunilor revoluționare, conștiințe de granit ale românilor de pretutindeni.

În deceniile următoare Revoluției și apoi în pragul secolului XX, ideea unității politice românești s-a reflectat puternic în marile sinteze istorice ale lui A. D. Xenopol și Nicolae Iorga, ambii fiind totodată și neosteniți propovăduitori ai ei în toate domeniile de activitate obștească. În același timp, scriitori transcarpatini, și aici Vasile Netea se referă în primul rând la Alexandru Vlahuță, își îndreptau privirile spre Transilvania, împletindu-și activitatea cu cea a scriitorilor ardeleni Iosif Vulcan, George Coșbuc, Ion Gorun, Șt. O. Iosif, O. Goga și colaborând intens la publicațiile lor.

În anii fierbinți ai mișcării Memorandului, Vlahuță a fost unul dintre principalii purtători de steag ai solidarității. Un amplu capitol în lupta pentru desăvârșirea unității îl reprezintă contribuția ziarelor și revistelor române de pe ambii versanți ai Carpaților. În ultima fază a luptei, în anul 1918, numărul acestor periodice a cunoscut o creștere impetuoasă, ele transformându-se în tulnice de mobilizare pentru adunările naționale ce aveau să hotărască, libere de orice presiune, unirea cu Patria-mamă.

Marea Unire --- spune Vasile Netea --- nu a fost rezultatul unei conjuncturi, după cum nu a fost opera unui singur partid politic, a unei singure clase sau pătri sociale, ci a fost scopul întregii națiuni române: pentru acest ideal au acționat toate forțele poporului român.

Dr. FLORIN BENGHEAN

ÎNTÂI DECEMBRIE

De când ne știm am fost un neam și-o țară,
Același sânge-a curs prin bătlăii
Oprind cu paloșul dușmanul la hotară
Și n-am îngenuncheat cât am fost vii.

De când ne știm am fost aceeași vrere,
Același crez și-același dârz popor
Chiar de ne-au despărțit prin timp
hotare –
O inimă bătea în pieptul tuturor!

De când ne știm, același ne e graiul
Mai dulce decât miera în florar –
E limba Maicii noastre – România
Și n-am trăit vorbind-o în zadar!

De când ne știm am fost uniți prin glie.
Din patru zări, fătați lângă fătați.
Și-om fi la fel cât va să dăinuiască
Măritul Soare-n piscuri de Carpați!

CONSTANTIN CUBLEȘAN

ÎN LUMINA IUBIRII EȘTI TU ȘI DUMNEZEU

Destinul scutură norocul din cerul senin,
Forma iubirii e-n gest și-n munți de cuvinte,
Lecția noastră de viață-i în catalogul aldin
Cu aripi aprinse de zbor, în zbor potrivite.

Gândul prezent e-n irișii ochilor tăi,
Mă vezi zurbagiu, mă vezi destinat
Zborului pe-o mătură, prin vânturi și văi,
Sfărâmând oglinda ce-n vers m-a săltat?

Umblu în mâini și caut țărână aleasă
Să-mi îmbunez destinul cu pâine și vin,
Stând pe tronul intrării principale de-acasă
Unde se-mbată de poezie și cerul senin.

Ne-am potrivit iubirea cu sensul în crez,
În destinul suprem din vid și minereu.
Te ador, te strâng la piept și visez:
În lumina iubirii ești tu și Dumnezeu!

MARIN MOSCU

MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA (VIII)

România își cucerește Independența

După noi, românii, rușii pot să cucerească „toată țara turcească”²⁴, dacă puterile europene o vor lăsa, cu noi nu a avut război „decî n-are a ne lua pământ, nici a ne da cu sila ceea ce nu-i cerem ei”²⁵. Dacă România are de primit ceva nu de la Rusia avem ceva de a „primi”²⁶.

România nu cere nimic Rusiei, nu primește nimic de la ea, și nici nu are nimic să dea aceleiași Rusii. Dacă Rusia vrea să dea României independența „n-o primim de la ea”²⁷. Dacă vrea, de asemenea, să ne dea Dobrogea, „asemenea n-o primim”²⁸. Deci, de la Rusia, decreta Eminescu, România nu vrea să primească nimic. Nu avem nevoie de bunăvoința ei „și nu cerem decît ceea ce sîntem în drept a-i cere ei”²⁹: „să respecte pe deplin convenția încheiată cu noi”³⁰.

Rusia n-a avut război cu România, „nici n-am poftit-o să se bată”³¹. Ea nu are dreptul de a trata cu Turcia „în numele nostru”³². Rusia nu s-a luptat pentru România, nici România nu s-a războit pentru Rusia, „ci fiecare pentru ale sale”³³. Ea, Rusia, a dus războiul cu Turcia „pentru a împlini mandatul Europei și confrății ei de peste Dunăre”³⁴, iar noi, românii, „pentru noi”³⁵.

În finalul articolului, Mihai Eminescu întărește încă o dată faptul cum că România nu dorește nici „un aranjament cu Rusia”³⁶, nu-i dă voie să vorbească în numele României, căci românii nu au însărcinat-o cu aceasta, „nici puterile europene”³⁷.

„Rusia vrea să ia Basarabia cu orice preț”

Peste două săptămâni, adică pe 10 februarie 1878, Mihai Eminescu are

convingerea că „chestiunea retrocedării Basarabiei”³⁸ a ajuns pentru România, pentru poporul român „o chestiune de existență”³⁹.

Poetul național era convins că „puternicul împărat Alexandru II”⁴⁰ dorește cu orice preț să ia în stăpânire această parte de pământ românesc, parte „din cea mai prețioasă parte a vetrei noastre românești”⁴¹. Eminescu înțelege „această stăruință”⁴², căci orice stat „pentru interesele sale morale și materiale”⁴³ face tot ce îi stă „în putință”⁴⁴. Rusia este „o împărăție mare și puternică”⁴⁵, iar România „o țară mică”⁴⁶. Dacă țarul Rusiei, Alexandru II, „este hotărât a lua Basarabia”⁴⁷, pentru România „Basarabia este pierdută”⁴⁸.

Mai important în cazul de față, aprecia Eminescu, este faptul „cum o vom pierde ori cum o vom păstra”⁴⁹. Este o mare nenorocire că „vom pierde rămășița unei provincii pierdute”⁵⁰, dar și mai mare nenorocire ni se poate întâmpla, să pierdem „încrederea în trăinicia poporului român”⁵¹.

Făcând o judecată istorică globală, Mihai Eminescu nota cum că niciodată în istoria sa poporul român „nu a fost la înălțimea în care se află astăzi”⁵², când peste „cinci milioane de români sînt uniți într-un singur stat”⁵³. Mihai Viteazul, afirma poetul național, a unit sub stăpânirea sa „trei țări”⁵⁴ cu scopul de a pregăti „un stat român mai puternic”⁵⁵. Moartea marelui Viteaz, susținea cu dreptate poetul național, a fost suficientă ca marele său plan să „se prăbușească”⁵⁶.

Statul român de la acel timp, deși a trecut prin „multe zguduirii”⁵⁷, s-a dovedit puternic deoarece se reazemă pe „două temelii: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni

europene”⁵⁸. Dacă România, decreta sentențios poetul național, va dobândi „de trei ori atât pământ pe cât avem”⁵⁹, dar va pierde cele două temelii, statul român va „deveni o creație trecătoare”⁶⁰. Chiar dacă Rusia „ne poate lua ce-i place”⁶¹, dar România își va păstra „temeliile de existență socială”⁶², aceste pierderi „vor fi trecătoare”⁶³. Așadar, conchidea Eminescu, a sosit timpul să întărim în conștiința românilor, cât și la „popoarele mari ale Apusului, credința în trăinicia poporului român”⁶⁴.

Dacă Rusia vrea să ia Basarabia „cu orice preț”⁶⁵, România nu trebuie să primească faptul cu „niciun preț”⁶⁶. Dacă am accepta un „preț” „am vinde”⁶⁷ or România nu dorește să vândă nimic. După felul cum a ridicat chestiunea „guvernul rusesc”⁶⁸, românii au obligația de a rămâne consecvenți „moțiunilor votate de corpurile legiuitoare”⁶⁹, după care noi, românii, „nu dăm nimic și nu primim nimic”⁷⁰.

Acel român care încalcă acest principiu nu ar fi decît „un vânzător”⁷¹, încheia dramatic marele gazetar Mihai Eminescu.

GICU MANOLE

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem, p. 77.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Ibidem.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Ibidem.

Chișinăul interbelic

în oglinda retrospectivă a presei

Am în față o carte bogată sub aspectul conținutului, într-o impecabilă expunere grafică, cu texte și poze pe copertă din perioada interbelică, în care se regăsesc Primăria de altă dată, Cercul militar, o extraordinară fotografie a Mariei Cebotari, una dintre cele mai mari soprane ale lumii în anii 30-40 ai secolului trecut care, înainte de a se impune pe scene mari ale Europei, mai întâi a cântat în Catedrala Nașterea Domnului din Chișinău și încă alte câteva fotografii, inserate doar pe copertă și pe clapelele acesteia. Cartea a apărut recent (anul 2018) la Editura Eikon din București și este o ediție îngrijită de Diana Vrabie, critic și istoric literar, născută în 1976 la Soroca. După studii de licență, masterat și doctorat la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, în prezent își desfășoară activitatea de doctor conferențiar la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Până la apariția acestei antologii, autoarea, după cum afirmă criticul Adrian Dinu Răchieru în *Cuvânt de însoțire*, a hărnicit la câteva antologii de ecou, propunând introspecții ieșene, stăruind, asupra unui suprapersonaj fabulos (Dulcele târg, desigur). Chiar dacă a debutat editorial (anul 2005) cu primul volum de eseuri, intitulat „Urme pe nisip”, urmat de altele din seria publicistică și critică literară, iată că la un moment dat, vorba aceluiasi critic amintit mai sus, interesată de acea nouă tradiție, exegeta cobora în Arcadia culturală a interbelicului, chemând la rampă martori credibili. În majoritatea cazurilor aceștia (martorii) au făcut istorie, literatură și cultură, devenind cu timpul personalități marcante în arealul românesc și nu numai. Cele trei antologii despre Iași, intitulate *Imaginea Iașilor în presa interbelică ieșeană*, *Orașul Iași în evocări literare: de la Costache Negruzzi la Geo Bogza* și *Imaginea Iașului în perioada Marii Uniri*, i-au adus autoarei mai multe premii, dar și multă recunoștință din partea ieșenilor. Pe cât de greu și lung i-a fost travaliul de cercetare la trilogia ieșeană și la proaspătul volum, autoarea nu mărturisește în nici un *Argument*, este însă de presupus că

anume cele trei cărți anterioare, apărute la prestigioasa Editură *Junimea* de la Iași și lansate fastuos, care s-au bucurat și de recenzii pe măsură, i-au servit drept călăuză pentru noua lucrare. Era și firesc ca de data aceasta să se apropie cu gândul și cercetarea de orașul Chișinău, care în perioada interbelică era al doilea după București. La fel de firesc ar fi și dacă mâine - poimaine sorocenii s-ar pomeni și ei cu o carte de evocări istorice a urbei natale, cetate a lui Ștefan cel Mare și Sfânt din partea băștinașei dr. Diana Vrabie. Dar să revenim la volumul care deja s-a născut. Din sutele de materiale cercetate în trei biblioteci prestigioase: Biblioteca Națională a României din București, Biblioteca Națională a Republicii Moldova din Chișinău și Biblioteca Centrală Universitară *Mihai Eminescu* din Iași, Diana Vrabie a selectat și a prezentat în carte 69, acestea fiind semnate de mari scriitori, ziariști, artiști, dar și de o serie de autori mai puțin cunoscuți publicului larg din acea vreme, chiar și câteva anonime. Dintre cei cu renume sunt Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Gheorghe V. Madan, Gala Galaction, George Meniuc, Constantin Stere, Alexandru Boldur, Alexandru Robot, Gheorghe G. Bezviconi, Geo Bogza ș.a., o parte mică din ei sunt băștinași, alții s-au aflat în urbe pe perioade mai mici sau mai mari, majoritatea însă au fost în vizite ocazionale la Chișinău, în special după Marea Unire. Principiile de ordonare a conținutului sunt cel tematic și cronologic, iar criteriile de selectare a textelor a ținut de calitatea literar-artistică, originalitate, ineditul temelor, importanța istorică ș.a. Textele adunate au fost triate riguros, fiind date la o parte cele ideologizate peste măsură sau cele sub nivelul calității. Cartea este completată de un *Cuvânt de însoțire* de Adrian Dinu Răchieru, un *Argument* de autoare, *Anexe* și un *Minidicționar* al

autorilor antologați și cuprinde 387 de pagini.

Autoarea a avut ca scop prin prezenta antologie, având ca reper de orientare științifică *Dicționarul presei literare românești* (1790-2000), ediția a treia, de I. Hangiu, dar și *Presa Basarabeană de la începuturi până în anul 1957*, ediție îngrijită de dr. conf. Lidia Kulikovski, să prezinte un amplu portret al Chișinăului dintre cele două războaie mondiale. Pentru a aduna și tria materialele cercetătoare a consultat un număr impunător de ziare și reviste din perioada antologată, precum și câteva lucrări ale unor scriitori: Constantin Stere *În preajma revoluției*, Romulus Cioflec *Pe urmele Basarabiei: note și impresii din revoluția rusească*, Constantin Virgil Gheorghiu *Arde Chișinăul* ș.a. Dintre titlurile revistelor și ziarelor putem menționa: *Opinia*, *România*, *Lamura*, *Dimineața*, *Gazeta Moldovei*, *Iașul*, *Cetatea Moldovei* din Iași; *Adevărul literar și istoric*, *Lumina*, *Lamura*, *Adevărul*, *Dimineața*, *Universul literar*, *Viața românească* din București și *Sfatul Țării*, *Gazeta Basarabiei*, *Izbânda*, *Tribuna Școalei*, *Pagini basarabene*, *Dreptatea*, *Din trecutul nostru*, *Viața Basarabiei* din Chișinău, ultima se editează și în prezent, fiind reanimată de academiciantul Mihai Cimpoi.

Iată cum apreciază în *Argument* dr. Diana Vrabie orașul acelor vremuri, deosebit de prolific pentru dezvoltarea economică, culturală și spirituală a ținutului nostru în general: *Chișinăul interbelic a avut o viață agitată, complexă, a respirat și s-a dezvoltat laolaltă cu evenimentele aprige ale celor mai bine de douăzeci de ani premărgători celei mai cernite perioade a umanității, al doilea război mondial. Chișinăul devine portavoce a comunității pe care o reprezintă. Tot aici, în alt aliniat, antologatoarea mai conchide: Deoptrivă optimist și resemnat, ambițios și descumpănit, Chișinăul interbelic rămâne încă o necunoscută→*

RAIA ROGAC

ce și-a trăit cu demnitate trista izolare, marea singurare și suferință, constituind, în același timp, un spațiu al simbolurilor și al amintirii, al moștenirii și al conservării unui excepțional patrimoniu identitar, prea puțin cunoscut și valorificat. Dorința de a completa aceste „locuri ale memoriei” a stat la baza demersului nostru de cercetare. Astfel, între cele două borne cronologice, legate de două evenimente cruciale, Marea Unire de la 1918 și al doilea război mondial, avem un întreg panopticum, o multitudine de fragmente care, conjugate, pe retina lectorului, produce un portret al Chișinăului. Un portret care însumează și istoria, și modernitatea, și prezența lui obiectivă, și asumarea lui subiectivă. Am fost tentați să oferim o radiografiere a momentelor trăite, cu schimbările inerente de atitudine, cu sarcofagile crizei și reminiscențele războiului, cu solitudinea, și contradicția dezarmantă, toate reflectate sugestiv în oglinzile presei și memorialisticii interbelice.

Cartea a fost lansată la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la care au participat Mariana Harjevschi, directorul general al instituției gazdă; Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova; criticul literar din Huși Teodor Codreanu, profesorii universitari de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău Sergiu Musteață și Lucia Sava, scriitorii Vitalie Răileanu, Dumitru Crudu, Claudia Partole, Leo Butnaru, Iulian Ciocan ș.a. Pe post de moderator al evenimentului a fost publicistul Alexandru Corduneanu, care a subliniat că volumul „Chișinău, Evocări interbelice” poate convinge cititorii că românii din Țară au avut o atitudine responsabilă, permanentă față de preocupările basarabenilor în perioada evocată. Perioada interbelică, spun eu, numită simplu în popor – *la români*, a constituit pentru noi, basarabenii, „o gură de aer românesc”, o treaptă de evoluție în dezvoltarea Chișinăului și a întregii Basarabii. Vorbitorii au felicitat-o pe dr.conf, Diana Vrabie, dorindu-i succes în proiectele editoriale de viitor. Apropos, de acestea, cartea „Chișinău, Evocări interbelice” a apărut grație și cu sprijinul unui proiect al Grupului Civic pentru Patrimoniu Cultural. Cred

că următorul volum despre Chișinăul interbelic va fi cu evocări și mărturii ale oaspeților străini care au vizitat orașul nostru, pentru că autoarea în acest sens are o bună parte de texte adunate și sistematizate din aceleași surse pe care deja le-am amintit.

Și pentru că spuneam mai sus că am cartea în față, nu pot să nu prezint doar câteva mici fragmente de la începutul reportajului intitulat „Ziua de 24 ianuarie la Chișinău”, semnat în 1918 de Mihail Sadoveanu, primul în lista materialelor inserate la Cuprins: *Mi se pare că visez. Rostesc încet cuvintele. Îmi apar ca o stranie împerechere. În juru-mi se întinde un oraș mare, cu străzi largi și drepte, cu firme străine. Pe bulevardul din centru statuile vechiului țarism sunt acoperite. În turnul cel mare al Mitropoliei bate clopotul, chemând poporul la serbarea națională a României. Drapelul tricolor fâlfâie în toate părțile. În ziua senină și liniștită de iarnă goală, fără zăpadă, trec încet prin mulțimea care se îmbulzește spre sunetul clopotului. Ce s-a întâmplat în acest oraș care un veac a stat pentru sufletul românesc ca sub o negură? Ce chemare nouă a străbătut aici, ca și-n întreaga țară? Prutul nu mai este un ocean de despărțire. Lanțurile românismului de aici au căzut cu mare sunet. Acum câteva zile chiar, în capitala Basarabiei, stăpânea teroarea. Domnia soldaților anarhiei era tot așa de cruntă ca și vechiul țarism. Și, deodată, s-a făcut lumină. Hotarul Prutului s-a deschis. Oastea românească a străbătut dincoace, aducând liniștea. Lumea a răsuflat ca după un vis rău. Și-acum pretutindeni trec oameni cu fețele luminate spre neconținutul zvon al arămii. S-au luminat inimile. Frații au chemat pe frați. Dar iată și concluzia de încheiere a marelui prozator: *Sunt clipe în viață, clipe de adâncă emoțiune, așa de dramatice și zguduitoare, când parcă ai impresia că pulsația vieții trebuie să se oprească...Ceea ce ar mai urma, parcă nu mai are nici un rost. Simțirea aceasta de aspru fior m-a încercat în acele clipe - și mi-au picurat în inimă, ca niște lacrimi înflăcărare, cuvintele evanghelice: - Acum slobozește, Doamne, pe robul tău în pace...În jurul meu sună muzicile și se învârtă hora frăției...**

Închid cartea „Chișinău, Evocări

interbelice”, și cu ochii deschiși, de pe retină, mi se desprind clipe la fel de înălțătoare, trăite la cotă maximă din trecutul apropiat: Marile adunări naționale din 1990, cu atâta lume că se părea că nu mai încapă nici un bob de mac în piața care a și fost botezată în cinstea acestora și unde au fost revendicate limba română și grafia latină, Podul de Flori, Arborarea Tricolorului, declararea Independenței... La 1918 marele prozator Mihail Sadoveanu avea 38 de ani, la 1990 eu aveam 36...

Acum am un gust amar și zic: Doamne, de ce nu pedepsești dezbinătorii de Neam, avarii și hoții, de pe un mal și altul al Prutului, care împiedică Marea Reunire a fraților?

Istorii uitate

DISPĂRUT ÎN FLĂCĂRILE ETNEI

Radu Cosmin

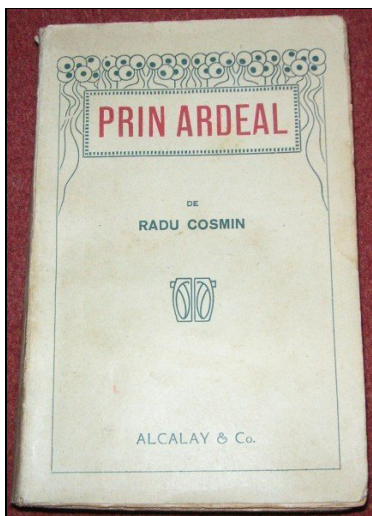
Astăzi nu se cunoaște mai nimic despre Radu Cosmin. Născut în 1879. Este un pseudonim, îl chema Nicolae Tănăsescu. Era profesor, inspector școlar, poet, prozator și gazetar, publicând din studenție (Facultatea de Litere și Filosofie) la „**Foiaia interesantă**”, a lui George Coșbuc sau la „**Floarea albastră**”, a lui Antemireanu. I-a avut printre profesori pe Titu Maiorescu, pe Rădulescu-Motru, pe Grigore Tocilescu. Le va dedica articole cu diferite ocazii. La fel de celebri i-au fost colegii: Nicolae Titulescu, Gogu Constantinescu, Traian Nasta, N. Condeescu (fost președinte al Societății Scriitorilor Români), poetul Panait Cerna, filosoful Ion Petrovici, pe care-i evocă în studii și interviuri în „**Prahova**”, „**Cultura neamului**”, „**Gazeta cârților**”, ș.a. Își începe cariera ca suplinitor la catedra de Franceză a lui Charles Drouhet, apoi la gimnaziile Cantemir și Matei Basarab. Urmează un șir de licee celebre: N.Bălcescu (la București și Brăila), Sf Petru și Pavel (Ploiești), Gimnaziul din Constanța. E titular la Iași, Vaslui, Slatina, Tîrgoviște, Oradea, Ploiești, unde devine Inspector general al Învățământului; e secundar, până la pensie, în 1915, an în care primește distincția „**Răsplata muncii cls. I**”, pe care o evocă într-un interviu luat de I.Georgescu Amze: „mi-am mistuit inima pentru mila celor mulți și oropșiți. În satirele mele politice și→

CONSTANT CALINESCU

sociale, am biciuit toate nedreptățile și fărâdelegiile cu care cei mari, care nu și-au cunoscut menirea și datoria, au apăsătorit pe umerii nevolnicilor... În stăruirile, nuvelele, schițele, articolele sau conferințele sale atacă relele societății românești de după 1900, chipuri hidoase, chipuri desfigurte de ură, de îmbuibăți și politicieni veroși, feciori de bani-gata, afaceriști și paraziți de tot felul, latifundiari: „Voi, ce-n loc de mângâiere, pentru robi de-o vorbă bună/Pe pământul cel mai darnic, semănați în schimb furtună/Voi care lăsați ca plebea-n întineric să se-ngroape/Că din zeci de latifundii stoarceți aur, rânduri, rânduri/Pe când alții n-au pământul pentru cele patru scânduri..

Femeile – soții nedemne, femeile-fiice pierdute îi provoacă lungi diatribe adresate corupției, trădării (vezi „Iuda,, , „**Unei aristocrte,,** , „**Trei femei,,**), apărute în volume, după cum au umplut și publicațiile Ploieștilor: „**Prahova,,** , „**Cultura neamului,,** , „**Stropi de rouă,,** etc. E cazul așadar să amintim că Radu Cosmin era ploieștean, născut fiind totuși la Craiova, din părinți olteni, ce avuseră zece copii, care s-au crescut unii pe alții, îmbrățișând cariere intelectuale minunate, model fiindu-le tatăl, decan al Baroului de avocați din Craiova.

Desigur, a fost contemporan și cu Primul Război Mondial din 1914 și cu actul de eliberare a Transilvaniei și al Marii Uniri. Poezia „**Vrem Ardealul** ne umple și astăzi de entuziasm patriotic stărnit de împlinirea visului de secole al românilor. Iată ce-i spune regelui Carol al României: „Iar de nu te lasă glasul sângelui ce porți în vine/Să-ți pui lauri de aur ai victoriei latine/Spune altuia să cheme pe viteji din munți și plai/Și cu cinste să-mplinească visul sfânt al lui Mihai,, Vibrează apoi la răspunderea ce-l onorează pe noul rege, Ferdinand: „dacă vrei s-auzi adâncul glas adevărat al țării/Și să vezi cam până unde-i merg limitele înălțării/Alungând lingușitorii, să scobori de poți în gloată/Și s-asculți cam ce grăiește din mulțime vreun Moș Roată/Și-i vedea că sub pojghița strălucirii din afară/E prea multă sărăcie și-ntineric și ocară.../Căci oricât ar spune-o alții că-nflorim din an în an/Pentru vremile de față, Sire, stăm pe un vulcan,,

Volumul „**Prin Ardeal**, (1914) conține pagin de pribegie în care răsună cu toată claritatea bucuria transilvănenilor la primirea făcută de populație armatei române, alături de care au pătruns și actori ai Teatrului Național.

Călător împătimit cuterieră întreaga Europă, aducând la lumină comorile românești risipite în muzeele de artă și în bibliotecile Apusului. Conferințele pe această temă, susținute în strălucitele școli românești, le găsim în special în volumul „**Drumuri de lumină,,** (Casa Școalelor, 1928-1938) - sunt drumuri în Italia, Franța, Germania, Dalmatia. Întâlnim pagini superbe în „**Etna,,**: „Nu departe de crater stăruie încă din vechime ‚torre del filosofo‘, (turnul filosofului) din care personajul (înțeleptul grec Empedocle) observa tutburătoarea frumusețe a vulcanului și feeria nopților boreale ori de iad ale monstrului. Legendă sau adevăr în ochii proteicului înțelept care refuzase coroana de suveran al Agrigentei (patria sa), în flăcările căruia s-a aruncat El, demonstrând că cele patru elemente compun existența (foc, apă, pământ și aer). Focul e elementul purificator care-l înalță pe om la zei. Acolo, în crematoriul gigantic, a pierit acela care a avut viziunea poetică a transformismului, care, cel dintâi, a arătat că luminii îi trebuie timp pentru a se propaga, că mișcarea sângelui e legată de respirație, că gândirea e hrănită de reflex, că plattele au sex, că artistului-poet i-a folosit minuția savantului...ca o răbdătoare sculptură în sânge,,

Radu Cosmin moare în 1956.

Românii din Michigan sărbătoresc Mărita Unire

Celebrarea centenarului Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 s-a realizat la Detroit în anul acesta pentru prima dată prin conlucrarea românilor de confesiune ortodoxă și neoprotestantă. Subliniem deci că pentru prima dată s-au unit românii pentru a cinsti cel mai important eveniment istoric al națiunii române din ultima sută de ani. Nu este oare firesc ca Marea Sărbătoare să-i găsească pe români uniți în cuget și simțire? Cred că gestul îi onorează pe românii din Michigan și sperăm ca o asemenea colaborare să devină statornică de-acum înainte. Uniți pentru a ne bucura de Unirea României acum o sută de ani.

Inițiativa i-a aparținut preotului paroh Ștefan Vlad de la Biserica Ortodoxă Română *Sf. Teodora de la Sihla* din Royal Oak, sprijinit de un mănunchi de preoți și pastori, care și-au dat concursul la organizarea unui simpozion-spectacol de o calitate deosebită, impresionând întreaga asistență. Pe lângă preotul Ștefan Vlad s-au mai implicat preoții și pastorii de Catedrala Ortodoxă Română *Sf. Gheorghe* din Southfield, Biserica Ortodoxă Română *Sf. Treime* din Troy, Biserica Ortodoxă Română *Sf. Petru și Pavel* din Dearborn, Biserica Penticostală Română *Bethesda*, Biserica Română Baptistă *Golgota*, Biserica Română *Logos*, și Prima Biserică Română Baptistă din Detroit. În sală au mai fost prezenți Arhiepiscopul Nathaniel de la *Vatra*, Arhiepiscopul Nicolae de la Chicago și Consulul General Tiberiu Trifan de la Consulatul Român din Chicago. Manifestarea a fost găzduită în 17 noiembrie a.c. de Zion Church din Troy, care a pus la dispoziție o sală încăpătoare pentru numeroșii participanți la acest eveniment.

A fost invitat de la Cluj-Napoca Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană (n. 1958), decan al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității *Babeș-Bolyai*, pentru a susține conferința *Marea Unire din 1918 și unitatea românilor de astăzi*. Domeniul de expertiză al Pr. Profesor este studiul biblic și exegetic al →

SILVIA URDEA

Noului Testament, iar activitatea sa didactică se îmbină cu o bogată muncă de cercetare, de îndrumare a doctoranzilor, cu colaborări la variate publicații în țară și străinătate, cu o rodnică activitate de conferențiar. Între 1990-1993 a studiat la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Friedrich Alexander*, în Erlanger-Nurnberg, Germania unde și-a susținut doctoratul.

În conferința sa a relevat momentele esențiale ale manifestării conștiinței unității tuturor românilor, anticipând evenimentul de la 1918. Ideea centrală a conferinței a fost aceea că românii, în ciuda munților care i-au despărțit sau a organizării statale în zone geografice diferite de-a lungul timpului, au avut un viguros sentiment al apartenenței la același neam. Acest sentiment s-a exprimat plenar prin unitatea de limbă, de cultură, de idealuri. De la diaconul Coresi, care a tipărit *Liturghierul* și *Psaltirea* (1570) în limba română la Brașov, la Simion Ștefan, care în prefața lucrării *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) a subliniat necesitatea utilizării limbii române în cărțile de cult, comparând circulația cuvintelor cu aceea a banilor, accentuând asupra valorii unui serviciu religios accesibil poporului, trecând prin apostolatul Școlii Ardelene, care a făcut atât de mult pentru trezirea demnității neamului întreg în lupta cu opresorii și ajungând la marea generație de la 1918, Marea Unire a fost anticipată și pregătită în cugetul și sufletele cărțurilor de-a lungul timpului. Lor li s-a alăturat falanga dascălilor și preoților de la țară, în Transilvania mai ales, care au ținut treaz, prin osârdia lor, spiritul de unitate a tuturor românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Sabia lui Mihai Viteazul a fulgerat la 1600, înfăptuind acea "pohtă ce-am pohtit-o", cum s-a exprimat marele voevod, adică unirea celor trei principate. Gheorghe-Pop de Băsești, Vasile Goldiș, Octavian Goga, Ștefan Cicio-Pop, Alexandru Vaida-Voevod, Iuliu Maniu, Ion Slavici sunt doar câteva dintre cele mai strălucite nume care s-au înscris pentru vecie în cartea neamului românesc, reprezentând generația de aur, care a pus energie, sacrificiu și o mare iubire în actul sacru de la 1 Decembrie 1918 de la Alba-Iulia. Ion Slavici înscrisa pe frontispiciul revistei *Tribuna*, fondată de el în 1884 la Sibiu, un adevăr care

era pe buzele majorității românilor: *Soarele pentru toți românii la București răsare*. Profesorul univ. dr. Stelian Tofană a înviat în fața ochilor noștri atmosfera electrizantă de la Adunarea ținută la Alba-Iulia, unde reprezentanții națiunii, plugarii, din rândul cărora mulți se jertfiseră în tranșeele Primului Război Mondial, au venit în căruțele lor sau chiar pe jos ca să vadă cu ochii lor înfăptuirea visului secular.

Din nefericire, astăzi națiunea română e mai dezbinată ca oricând de tensiunile politice, care sperăm să se clarifice nu peste multă vreme spre folosul tuturor, pentru concentrarea tuturor energiilor creatoare în dăltuirea unei societăți democratice autentice.

La spectacolul de o înaltă ținută artistică au participat corul și o orchestră de suflători din partea bisericilor protestante, cântăreții atât de admirați de muzică populară Dinu Iancu Sălăjanu și Mioara Velicu, acompaniați de orchestra *Țara Silvaniei*, veniți din România special pentru această extraordinară manifestare.

Dinu Iancu Sălăjanu (n. 1969) este un interpret deosebit de înzestrat al cântecului ardelenesc. A absolvit secția de canto clasic la Facultatea de Muzică a Universității din Oradea. Este directorul Casei de Cultură din Zalău și al ansamblului de cântece și dansuri *Porolisum*. Ne-a delectat cu vocea sa bogată în rezonanțe grave, cu un timbru original și un registru bogat în nuanțe.

Mioara Velicu (n. 1944) a adus în spectacol frumusețea cântecului moldovenesc, prin care s-a afirmat ca solistă la ansamblul folcloric *Rapsodia Dunării*, urcând apoi continuu în arta ei, în cadrul orchestrei *Trandafir de la Moldova* și între 1980-1996 ca solistă consacrată la ansamblul *Ciocârlia* din București. Vocea ei de o mare frumusețe, coloratura expresivă mergând de la

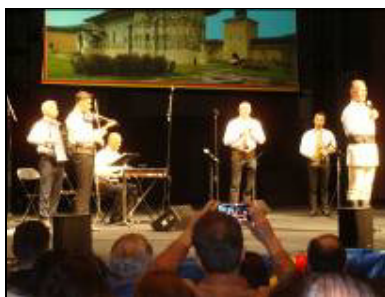

nostalgie la umor și șagălnicie aparțin unei autentice virtuozități.

S-au interpretat cântece patriotice, mult îndrăgite melodii și colinde de Crăciun. Emoțiile și entuziasmul au ridicat de multe ori spectatorii în picioare, cântând împreună cu interpreții. Un tânăr violonist de numai 17 ani din formația *Țara Silvaniei* ne-a ținut cu răsuflarea tăiată, dând glas *Ciocârliei*. Cum s-ar spune, sufletul nostru a fost pe înălțimi. Spre cinstea și spre lauda lor, mulți spectatori au purtat multicolorele costume populare românești din diferite zone ale țării sau costumele sobre, în alb negru din sudul Transilvaniei. Portul popular a pus o notă de intimitate în ambianța serbării noastre, transpunându-ne în lumea horelor la care ne duceau bunicile noastre în copilărie. S-a creat o minunată comuniune între sală și scenă. Trăiam cu toții la unison emoții rare după care orice imigrant însetează. La sfârșitul spectacolului câțiva dintre cei prezenți s-au prins într-o horă, care s-a tot lărgit până când sala s-a urcat pe scenă cu horă ca tot, având interpreții în mijloc ca într-o îmbrățișare de recunoștință și rămas bun. Ne-am bucurat cu toții că organizatorii au oferit un simpozion-spectacol de excepție pentru a cinsti un act istoric de excepție din istoria noastră.

În pauza spectacolului s-au colectat bani pentru a fi trimiși în țară ca să ajute la construirea la București a unui spital oncologic pentru copii. Nu trebuie să uităm niciodată că multe sunt durerile în România și că avem datoria de a alina, după puterile fiecăruia, cât mai mult din suferința celor rămași acasă.

După trei ore petrecute împreună cu organizatorii și actorii acestui spectacol ne-am dus pe la casele noastre cu un sentiment de satisfacție că se poate înfăptui ceva memorabil atunci când eforturile se unesc pentru un scop nobil.

ÎN AJUN DE CENTENAR

Când în cartier se zvonise că, la second-handul de lângă supermarket, se dau drapele tricolore românești, în mod gratuit, lui Gogu îi venise o idee cât o sută, să nu mai stea pe gânduri nici un minut și să meargă repede acolo, ca să-și ia și el un drapel tricolor și să-l arboreze la streășina din stânga a casei.

Când Gogu ajunsese la second-handul cu pricina, ciulind bine urechile la coada care se înfiripase pe mai multe rânduri, se convinsese repede că toată lumea de pe trotuar și din carosabil stătea pentru drapele gratuite. Deodată, în magazin se iscă o ceartă. Pe lângă că lumea nu mai avea deloc răbdare, un individ ceva mai lacom, zice-se, voia un drapel în plus, pentru o vecină handicapată. Acum se auzea destul de bine altercația devenită ceartă în bună regulă, deslușindu-se replicile încă din stradă:

- Înțelege, domnule – răsună o voce de femeie – că noi nu dăm nici două și nici trei drapele de căciulă. Noi dăm un singur drapel și acela, cu ocazia Centenarului care nu-l mai putem sărbători nici mâine și nici poimâine și nici peste o sută de ani. Acum ai înțeles?

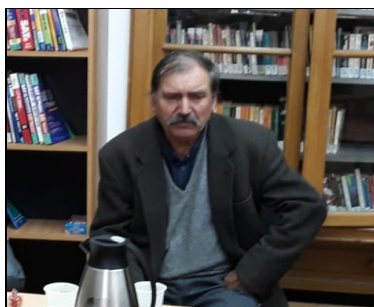
- Păi da – se aude probabil replica celui în cauză – Eu așa iau, doamnă scumpă. Un singur drapel pentru mine și unul pentru o persoană care nu se poate deplasa aici.

- Poftește, domnule, unul singur pentru dumneata și adio...

- Cum, doamnă scumpă? – se înfurie omul – Tocmai de Centenar îmi spui dumneata mie *Adio*? Adică ceva în batjocură? Păi să fiu al dracului de nu chem aici poliția, pentru că eu am văzut, cu ochii mei, cum mai-nainte ați dat la cineva două drapele. Corect?

- Ce corect, domnule? – se răstește vânzătoarea ridicând și ea tonul mai aua în așa fel, încât să-l acopere pe-al clientului revoltat - Fii serios. Respectivul care luase două, luase unul în plus, pentru nevastă-sa care era la coadă acolo, pe trotuar.

- Vas'că or fi *luată* unul să-l vândă la suprapreț – râde clientul nemulțumit - că doară ce-or face doi soți în aceeași casă, cu două drapele?

- Poate că le arborează pe amândouă, stereo – se aude o voce de femeie mai în vârstă, vârstă hodoronc-tronc în discuție.

- Sau poate țin unul de rezervă, ca să aibă pe când *vine* vremuri mult mai căcăcioase...- comentează o voce de bărbat aflat pe scări.

- Ai sictir – răspunde clientul aflat pe rol – Vă asigur eu că-l comercializează...

- Știi ce, domnule? – face vânzătoarea - Ia-ți drapelul și pleacă până nu te trezești cu vreo plească-n cap...

Apoi, în coada cozii, se interceptează alte voci parcă plictisite:

- Așa, doamnă dragă, să *ajungem* și noi la drapel, ce mama *mă-sf*...

- Chiar așa. Ce mama m-sii! Că dacă se termină până să ajungem, ce ne facem?

- Se termină drapelele pe dracu. Are doamna acolo, în second, câte vreau mușchii tăi, bre...

- Dar de unde le-or fi aducând, de-s gratuite drapelele? – întreabă chelul din fața lui Gogu.

- Din *Jărmania*, dom'le – face luanul cu nas lung și ascuțit, numai bun de prins pești, din fața chelului, întorcând obrazul roșu ca de jar, spre chel.

- Imposibil, domnule – răspunde orgolios chelul.

- Ba da, dom'le – răspunde năsosul – Sunt *drapeluri* de mâna a doua, aduse din *Jărmania*...

- Așa ceva nu există, domnule. Cum drapele de mâna a doua? Orice poate fi de mâna a doua în lumea asta, dar drapelul patriei nici într-un caz. Nu, nu și tu. Nici într-un caz...

- Ba da – explică năsosul cu nasul în vânt – Sunt drapeluri ieșite din uz acolo, în *Jărmania* și decât să le arunce la tomberon, îți dai cu *sama*...

- Fugi, domule – aruncă replica omul mic și chel - Cum ieșite din uz?

Păi dumneata judeci ce vorbești? Dumneata știi ce drapel au nemții?

- Ba bine că nu știu...

- Și-atunci?

- *Estea* au fost făcute de nemți nu pentru nemți, ci pentru românii din țara nemților - explică năsosul cu luare aminte - Da, da, dom'le. Nu te uita așa la mine. În *Jărmania* nu-i ca la noi. Ei construiesc adevărata *democrație*, dom'le, nu ciri-biri. Că și democrațiile estea sunt de 99 de feluri. Nemții sunt în stare să fabrice drapele pentru orice nație din lume, mai repede decât pentru ei *însăși*. Pentru orice țară să fabrice. Și și pentru orice neam să fabrice. Și asta știi de ce, dom'le? Pentru ca *minoritățile* să se simtă toate, ca la ele acasă. Așa cum tre' să sune o *constituție* a unei adevărate democrații.

- Domne, dumneata chiar crezi în ceea ce debitezi? – „postează” îndrăzneț, chelul întrebarea.

- Cum nu, dom'le? Ce-ți imaginezi *dumneta* că musulmanii aflați în *Jărmania* și născuți acolo definitiv și irevocabil, mai tre' să meargă în țara lor, care o fi aia, ca să-și cumpere drapel cu semilună și orice alte chestii de propagandă națională? Ca să piardă timpul care *coastă* bani? Sau, spre exemplu, rușii din *Jărmania*. Păi să mai meargă rușii din *Jărmania*, acasă, în Rusia lor, pentru un drapel *rusăsc*? Nu se merită. Sau japonezii din *Jărmania*. Ți-ai *găsât*-o. Ei trebuia să *găsască* într-o adevărată țară democratică, tot ce vreau ei să *găsască*, dom'le. Să nu ducă lipsa la nimica. Să se simtă ca acasă la ei...

- Vasăzică zici mata că nemții le confecționează turcilor, drapele cu semilună, israelienilor, drapele cu steaua lui David, rușilor, drapele alb-albastru și roșu și unguirilor, drapele cu alb, roșu și verde – vorbește cel din fața năsosului, un cetățean cu mustață tip Țiriac, sură și cu vată groasă în urechi.

- Da, dom'le – răspunde năsosul - Și ce vreau eu, de fapt, să spun? Când se regenerează stocurile, că așa se spune, cu drapele pe *sortimenturi*, cu altele noi, pe cele vechi le bagă-n second-handuri, la un preț de nimic...

- Nu pot să cred așa ceva – face chelul – Asta înseamnă să-ți bați joc de un drapel, oricare or fi el. Să-l înjosești. Să-l devalorizezi. →

NICOLAE SUCIU

Or, după câte știu eu, un drapel nu are voie să cunoască decăderea, degenerarea, ruina, etc. Adică ce vorbim, domnule?

- De unde știi dumneata, lucrurile astea? - face tot bărbatul cu mustață Țiriac și cu vată în urechi.

- Eu, dom'le? - ridică tonul a ofensă năsosul - De la fi-meu. Cum *tiriștii* noștri fac des Jărmania, își încarcă tirurile cu de toate, până și cu drapeluri românești și ungurești și ețetera, pe care le găsesc la *descreție*, la second-handurile de acolo.

- Nu-i adevărat - răspunde bărbatul cu mustață Țiriac și cu vată în urechi - Am văzut drapelele în second-handuri, nou-nouțe. Au chiar și etichetă pe ele...

- Și ce-i dacă au etichetă? - face năsosul - Hă-hă! Câte obiecte nu sunt cu etichetă *aci*, la second-hand, și poate sunt mai valoroase ca când s-ar vinde la prima mână.

- Orice ai zice, domnule, ceea ce pretinzi dumneata că ar fi lucruri adevărate, sunt aberații crase - perorează ușor agasat, mustăciosul - Nu, nu. E ceva absurd. Auziți, domnilor. Să aducem noi, românii, drapele românești de la second-handurile din Germania, în second-handurile din România! Ai să fii al dracului! Nu, nu, că asta e cea mai gogomană blasfemie. E jignire, domnule, înțelegeți, la adresa noastră...

Lunganul, nici una, nici două, insistă mai departe:

- Când vă spun eu... Eu o știu de la fi-meu care trăiește acolo, dom'le, în Jărmania...

- Și mă rog, ce învârtă fiul dumitale acolo în *Jărmania*? - întreabă chelul.

- E doctor psihiatru și are clinica lui *propie*, cu rânduiele de rânduiele, dom'le, nu ca aici ...

- Și ce-i dacă e doctor și are acolo rânduiele de rânduiele nu ca aici? Nu e și el un biet muritor ca toți muritorii, care moare și el cândva? Ce? El n-are voie să gândească niciodată căș? Hai să fim serioși, domnule.

- Nu mai înaintăm la coada asta infernală? - schimbă lunganul vorba - Eu stau de treisferturi de oră...

- Și eu, de o juma de oră... - răspunde cel din fața lui cu fața înghețată de aerul rece.

- Te pomenești că se termină drapelele până să ajungem noi la tejea... - remarcă năsosul.

- Mai știu...

- Și dumneata chiar crezi că ce debitează fiul dumitale e bătut în cuie? - reia chelul discuția.

- Fugi, dom'le - ripostează lunganul, pare-se - foarte bine înfipt pe metereze - Acolo e democrația, nu ca aici, în estul Europei. Că dacă acolo ai un *hobi* cât de mic, și n-ai condiții în care să-l practici sau n-ai bani, va suferi Democrația. Spre exemplu: ești zoofil, *adica* iubești o capră și îți lipsește obiectul muncii, da? Statul de drept trebuie să-ți ofere condițiile. Adică să-ți asigure capra...

Cei din jur râd copios, taxându-l pe lungan cu privirile.

- Nici așa, domnule - îl taxează chelul - Pesemne, pe asta cu capra, o știți tot de la fiul dumitale, nu?

- Da - răspunde omul mândru de fiul său medic psihiatru - Să știți și dumneata că el e la curent cu toate...

În acel moment se aude din magazin, glasul vânzătoarei:

- Vă rog nu mai stați la coadă, că drapelele s-au terminat.

Lumea, nemulțumită, se mișcă în front, vociferează. Unii se întreabă ce steag vor arbora mine, de Centenar, din moment ce drapelele aici, la Second-hand se terminaseră.

Atunci, un barosan al urbei, aflat la o plimbare de seară împreună cu gașca, se bagă-n vorbă.

- Chiar așa de milogi am putut ajunge, măi oameni buni? - zice el - Să stăm aici, la coadă, pentru a primi gratuit, un drapel? Să înțeleg că nici atâta nu putem face noi pentru Centenarul Marii Uniri? Adică unii strămoși de-ai noștri au răbdat foame și frig pentru Unire, măi oameni buni, alții au murit pentru Unire și noi să nu ne putem nci măcar cumpăra pe banii noștri, un drapel tricolor, roșu, galben și albastru? Rușinea rușinilor!

- El poate vorbi, domne - se aude o voce din mulțimea învârtită în ușa second-handului - că are bani căcălău...

Alba Iulia, la bustul reginei Maria

Alba Iulia, rapsodul Maria Crișan

Barosanul, puțin marcat de această replică, fără a depista cine își permisesese să-l înfrunte chiar pe el, adaugă calm, o vorbă cât o mie:

- Să știți de la mine, măi române, că pentru a-ți cumpăra un drapel tricolor o dată la o sută de ani, nu trebuie să ai bani căcălău. Pentru a-ți cumpăra un drapel trebuie să grijești banii, măi. Adică să faci un mic sacrificiu pentru țara asta care te ține și pe tine și pe mine și pe toți...

Barosanul și suita lui pleacă, iar în grup se instalează tăcere. Atunci, unul dintre cei mulți care coboară treptele second-handului, bulucindu-se, strigă:

- Haideți, măi *pereni*, la una mică...

- Unde? - îi răspunde altul, nu se știe de unde.

- La birt, de bună seamă... - râde exagerat cel cu propunerea

- Dar parcă ziceai că mergi să-ți cumperi un drapel - face altul.

- Eu am drapel acasă.

„Păi așa și eu am” - se aud mai multe voci deodată.

- Și de ce ați mai stat la coadă, mă?

Aceleași voci se aud din nou, deodată:

„Ca să am mai multe”. „Strică să ai mai multe?” „Așa mai piști un ban, nu?” „Pe ăsta, oricum, nu dădeam bani”

- Eu recunosc. N-am drapel, dar voi căuta pe *gogel*, ca să-mi cumpăr *onlin*...

- Și-apoi cu onlinu ăla ce faci?

- Hai la una mică...

- Faci tu cinste?

- Da, măi. Fac eu cinste așa, ca de Centenar...

- Și eu fac...

Și treptat, lumea se împrăștie din fața second-handului.

Dumbrăveni, 2/12. 2018

Raft

CÂMPIA TRANSILVANIEI

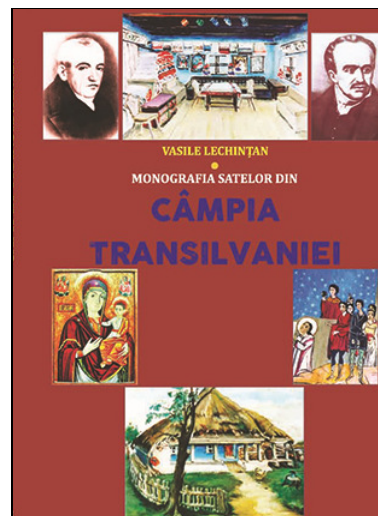
Una dintre cele mai frumoase, mai întinse și mai distincte zone ale Podișului Transilvaniei, mai bogate în special în cultura cerealelor, în creșterea oilor și vitelor, în zăcăminte de gaz metan, cu o istorie a unei permanente și îndârjite lupte a oamenilor pentru libertate și demnitate, adeseori cu rezultate tragice, zonă locuită „în majoritate absolută de români” – cum spunea un ziar maghiar din Cluj, publicând o corespondență din Band, de pe la mijlocul secolului al XIX-lea, este **Câmpia Transilvaniei**. Dacă urmărim, însă, prezența ei în istoriografie, dar și în marile proiecte de dezvoltare de-a lungul timpului, vom constata mereu și mereu o regretabilă absență. Câmpia Transilvaniei a fost constant „lăsată la urmă”. În istoriografie nu există un demers de realizare a unei monografii a Câmpiei iar încercări notabile ale oficialilor de dezvoltare economică și a infrastructurii rețelei de transporturi rutiere și feroviare, de alimentare cu apă, au rămas, majoritatea, în stadiul de proiect, cum era și acela de construire a unei linii de cale ferată de la Cluj la Reghin, proiect care se afla „pe masa de studiu” încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Rețeaua de drumuri rutiere, de introducere a apei potabile este și astăzi în suferință. De menționat, totuși, că unele comune au reușit, cu proiecte europene, să asfalteze principalele străzi din perimetrul lor, scoțând astfel, parțial, Câmpia din proverbialele ei noroaie din cauza cărora nu se prea încumetau oficialii comitatensi, respectiv județeni să străbată zona. Un hâtru „peregrin” prin Câmpia Transilvaniei la 1872 scria astfel unui ziar maghiar din Cluj despre aceste noroaie „fără seamă pe lume”, spunea el, pe un ton glumeț: „Nu mă îndoiesc, chiar dimpotrivă, știu că fantezia Dumneavoastră foarte vie este capabilă de orice – chiar și de crearea poeziilor –, totuși să nu vă mirați dacă, referindu-mă tocmai la fantezia dumneavoastră ageră, vă întreb: ați văzut vreodată noroi fără fund? Noroi prieteni; noroi care ignoră până și drepturile străbune predate la facultatea de drept din Cluj, în așa măsură încât împiedică și roata în libertatea sa de

a se roti? Noroi care este galben ca aurul și periculos ca aurul? Dacă dumneavoastră aveți puterea de a vă imagina aceste lucruri, atunci puteți avea o vagă idee despre drumul de pe Câmpia Transilvaniei pe care am reușit eu să-l străbat, un drum de 8 mile [1 milă = 1,6 km] în ...30 (treizeci) de ore! Acest drum de Câmpie, de-altfel – mulțumită rarității sale – ar fi de mare valoare și pentru un geolog, pentru că îmi vine cu greu a crede că ar avea pereche pe lumea aceasta”.

Așadar, acest noroi i-a însoțit în curgerea secolelor pe românii din Câmpie, de aceea poate și caracterul lor de oameni „bândoci” – cum le spunea Barițiu. Tot astfel a fost, desigur, și soarta sașilor câmpeni din zona spre Teaca și Bistrița a Câmpiei și a secuilor/maghiarilor din zona de margine spre Tîrgu-Mureș și spre Someș a Câmpiei Transilvaniei.

Unitatea Câmpiei Transilvaniei e legată și de aceste condiții naturale de viață, inclusiv de faptul că văile o străbat de-al lungul, de la nord la sud, peste hotarele „artificiale” ale județelor.

De remarcat faptul că România Mare, interbelică, a realizat unele proiecte de dezvoltare în Câmpie, a înființat Liceul „Samuel Micu” din Sărmaș, a investit în clădiri administrative și biserici noi, în drumuri și poduri, dar încă pecetea grea a trecutului continua să se mențină. O relativă dezvoltare și prosperitate a avut și Câmpia Transilvaniei în perioada comunistă, cu școli cu etaj, cămine culturale spațioase, asfaltări de drumuri naționale și județene, electrificări de sate, introducerea gazului metan, construcții de sedii administrative noi, acestea până prin anii '70 inclusiv, apoi a început declinul economic și social, soarta grea a țaranului continuând de fapt și astăzi, cu pământuri retrocedate dar imposibil de a fi întabulate cu putere financiară proprie, proprietatea fiind astfel suspendată ca incomplet deținută legal. Șirul lipsurilor în dezvoltarea Câmpiei poate continua privind: rețele de drumuri, de alimentare cu apă și de canalizare a satelor, investiții în restaurarea bisericilor de lemn - singurele urme materiale ale duratei spirituale românești în zonă, investiții în cercetări arheologice sistematice, lipsa unui sistem de protecție a producției țărănești în fața invaziei de produse

de import, asigurarea cu pensii decente, de nivel mediu european a oamenilor în vârstă etc.

Pornind de la aceste realități am crezut de cuviință ca în an Centenar, pe un proiect al Primăriei și Consiliului Local al comunei Riciu, la propunerea conducerii acestei Primării, a primarului Ioan Vasu, a secretarului Ioan Dunca, să se realizeze o monografie a Câmpiei Transilvaniei, de fapt un început de monografie, o poartă deschisă spre istoria Câmpiei, deoarece extraordinara bogăție a surselor documentare nu poate fi nicidecum epuizată, fie și într-un volum de 700 de pagini, nici chiar într-o serie de zece volume de același număr de pagini, și tocmai acesta este și farmecul cercetării trecutului.

Care e, așadar, perimetrul Câmpiei Transilvaniei, situată administrativ încă de la primele atestări documentare pe teritoriul a trei județe actuale: Cluj, Bistrița-Năsăud și Mureș? Îndeobște se cunoaște că este teritoriul dintre marile orașe din jurul Câmpiei. La delimitarea marginilor Câmpiei ne folosim de granițele „naturale”, respectiv de liniile șoselelor principale care fac legătura dintre centrele urbane ce străjuiesc Câmpia: E576 Cluj-Napoca-Gherla-Dej-Beclean-Șintereag-Bistrița; E578 Sărațel-Teaca-Reghin (cu o abatere de cuprindere a unor localități spre nord, de pe Valea Șieului); DN 15 Reghin-Tîrgu Mureș; E60 Tîrgu Mureș – Iernut – Luduș – Turda – Cluj-Napoca. O altă mică abatere este de la E60 în zona Iernut-Luduș pentru câteva sate spre sud care au fost odinioară ale vechiului comitat Turda și care →

VASILE LECHINȚAN

nu puteau fi lăsate la o mână, Transilvaniei, având viață istorică alături de satele din Câmpie: Bogata, Ațintiș, Sîniacobi de Mureș. Aceste linii rutiere marchează de facto perimetrul Câmpiei Transilvaniei. Geografii nu au delimitat foarte strict aceste hotare, unii precizându-le mai restrânse, alții mai întinse spre zona de dincolo de Reghin. Am inclus în „povestea Câmpiei” și marile orașe de la marginea ei, cu care, atât românii câmpeni majoritari, care dădeau astfel caracterul etnic al zonei, cât și ceilalți locuitori de altă etnie, toți țărani câmpeni au avut relații de schimb de produse, permanent și vital de-a lungul secolelor, fără de care centrele urbane nu se puteau dezvolta.

Datorită condițiilor optime de trai, bogăției solului și subsolului, Câmpia Transilvaniei a fost locuită de om din vremi imemorabile, preistorice. Vestigiile arheologice găsite în Câmpie, de foarte multe ori întâmplător, relevă urme de civilizație umană din toate epocile vechi preistorice, urme ale civilizației dacice și romane, ale prezenței unor popoare migratoare în acest spațiu. Viitorului îi revine sarcina întreprinderii unor cercetări ample, pentru a cunoaște și mai amănunțit trecutul din milenii îndepărtate. Sunt încă sate în care nu s-au făcut cercetări arheologice sistematice sau s-au făcut doar sondaje, întrerupte din lipsă de fonduri.

Fiecărui sat îi sunt trecute în prezentul volum, după vestigiile arheologice, prima menționare documentară, denumiri semnificative avute pe treptele secolelor, atestarea – la satele românești – a plății cincizecimii oilor la 1461, apoi atestarea caracterului etnic al satului: **Românesc, Săsesc**, sau **Maghiar**, unde s-a menționat astfel, apoi caracterul **românesc**, respectiv **pur românesc** sau la altele **mixt** din punct de vedere etnic din prețioasa conscripție a episcopului Ioan Inochentie Micu Klein. Numeroase sate din Câmpie s-au ridicat la lupta pentru libertate socială și națională în Răscoala de la Bobâlna, în Războiul țărănesc al lui Gheorghe Doja și în timpul Răscoalei lui Horia. O notă aparte au făcut-o vrednicii români din Pinticu Tecii, din Bogata de Mureș și din alte localități în Răscoala lui Horia. Sunt trecuți în prezenta monografie și martirii români din timpul Revoluției de la 1848-1849, pe sate, chiar și cei

câțiva maghiari și țigani care au căzut victim, și ei, terorismului insurgenților maghiari, pentru că și ei se aflau de partea românească. Printre martirii Revoluției Române se află și prefectii și tribunii ridicați din Câmpie: Alexandru Bătrâneanu, Constantin Romanu Vivu, Ștefan Moldovan, Vasile Simonis, Vasile Turcu și alții.

De menționat și participarea numeroasă a românilor din Câmpie la susținerea delegaților dr. Ioan Rațiu și George Barițiu pentru a prezenta împăratului de la Viena dorințele românilor la 1866, adeziune concretizată prin semnarea de „plenipotențe” acordate celor doi mari fruntași români transilvăneni.

După Revoluția de la 1848-1849 a urmat o epocă de luptă pentru afirmarea națională, numeroase comunități din Câmpie își ridică școli confesionale pentru predarea în limba română, apoi unii români mai înstăriți își trimit copiii la școli mai înalte, la diferite universități ale monarhiei. Apar dintre românii Câmpiei și personalități excepționale până la Marea Unire: Sf. Pahomie de la Gledin, Petru Maior, Gheorghe Șincai, George Barițiu, Alexandru Papiu Ilarian, dar și intelectuali valoroși precum Vasile Gr. Borgovan, Aron Boca Velchereanu, Ion Pop Reteganul, Ioan Papiu, Grigore Silași, Ștefan Micle, Ștefan Popu, Iuliu Hossu ș. a.

Din satele Câmpiei s-au ridicat și câteva personalități maghiare, germane, evreiești, armenie care s-au afirmat în cultură și artă, în administrație, precum György Aranka (născut în Sic), Zsófia Torma, Karoly Torma, Karl Kurt Klein (născut în Albeștii Bistriței), György Bernády (născut în Beclean) ș.a.

Și în satele Câmpiei au fost manifestații numeroase de solidaritate a românilor cu fruntașii memorandiști judecați la Cluj în 1894.

Primul Război Mondial a fost un nou și nefericit prilej de a aduce și în Câmpie evenimente tragice, mii de tineri români, maghiari, armeni, sași, evrei, țigani au fost uciși sau grav mutilați pe fronturile monarhiei austro-ungare. Foarte mulți tineri români s-au înrolat atunci în Armata Română pentru făurirea idealului național, de aici și supranumele unora de „Volintiru”.

Conștiința necesității afirmării drepturilor naționale la români

ajunsese la apogeu în toamna anului 1918. La Alba Iulia, de 1 Decembrie din acel an au fost prezenți mii de români din Câmpia Transilvaniei pentru a-și lua în mâini propria soartă, după 11 secole (Bărnăuțiu vorbea în discursul său de la Blaj de 9 „cente”) de eliminare a românilor de la decizia politică a țării lor, Transilvania. Actul Marii Uniri de la Alba Iulia a pus capăt acestei nedreptăți care dura de 11 „cente”, cum ar fi zis Bărnăuțiu în orașul Marii Uniri.

România Mare interbelică a eliberat și pe locuitorii Câmpiei de nedreptăți și le-a deschis calea afirmării pe plan național și social-cultural, indiferent de etnie, în primul rând prin Reforma agrară din 1921.

Perioada Dictatului de la Viena a fost nefastă pentru românii din partea aflată sub ocupație ungară a Câmpiei Transilvaniei, supuși unor infernale torturi fizice și morale. Alți numeroși martiri au căzut în Câmpie, la Mureșenii de Câmpie, Band, Gădălin, alții aflați la muncă forțată au căzut la Moisei, sau alții pe drumul pe jos, duși de ocupanți prin Ungaria și Austria în toamna lui 1944. De amintit și soarta cruntă a evreilor din zona ocupată a Câmpiei, duși în lagărele de exterminare, apoi soarta celor 120 de evrei din zona Sărmașu, uciși de soldați unguri pe teritoriul comunei Cămărașu în toamna anului 1944.

Ocupația ungară, impusă de marile puteri fasciste, a fost o mare nedreptate, deoarece în timpul României Mari, maghiarii din Transilvania nu au suferit nedreptăți, nici economice, nici politice și nici naționale, fapt atestat de numeroasele declarații păstrate până în prezent ale unor maghiari, inclusiv mari proprietari, făcute de bună voie în acei ani și semnate în fața autorităților române din zona neocupată a Transilvaniei, inclusiv din Câmpie.

În cel de-al Doilea Război Mondial, Câmpia Transilvaniei a dat din nou numeroase jertfe, fie din partea tinerilor înrolați în Armata Română din zona neocupată, fie din partea celor înrolați în Armata ungară. Numeroși tineri au luptat pentru eliberarea României, apoi până pe frontul cehoslovac contra Germaniei fasciste.

România fiind lăsată de marile puteri sub dictatura sovietică, țara a fost supusă după război comunizării, cu toate instrumentele puterii și →

Războiul româno-român

E o sintagmă verosimilă care exprimă realitatea din comunitatea românilor de pretutindeni. S-a răspândit vestea în toată lumea că zavistia, pizma și ura fac ravagii între românii de acasă și din diaspora. Dacă trei români se întâlnesc în societate și se văd pentru prima oară, după primul schimb de replici, doi se vor uni în mod tacit și viclean pentru a-l reduce la tăcere pe al treilea. Balada Miorița este pilduitoare în acest sens.

Oriunde ai intra, în cancelaria unei școli, în spitale, cazărmi și instituții de tot soiul veți fi martorii unei atmosfere de încrâncenare, de pizmă și de ură a unora împotriva celorlalți. E o stare vecină cu nebunia de clevetire, de defăimare și de instigare la ură de îți vine să iei calea pustiei.

Chiar nu aveau loc cei doi ciobani, dintr-o mie și mai bine de munți câți alcătuiesc Carpații românești, să pască oile? Chiar nu aveau aer să

respire și loc să trăiască? Noi, când nu avem dușmani în afara hotarelor, ne facem fulgerător în interiorul țării.

Desigur că este loc destul pe pământ, dar avem în genă răutatea lui Cain. Toți, fără excepție, am moștenit starea de cuget trupească a lui Cain. Ne salvează doar împlinirea Cuvântului lui Dumnezeu din Evanghelie.

Nu aveau loc în țară cei cinci milioane de români care suferă acum în bolgia emigrației sau a străinătății? Aveau și e loc berechet! Dar nimeni nu se ridică dintre ai noștri să pacifice starea de război dintre români. Dacă în Parlament e sfadă, la televizor este mândrie drăcească și senzualitate maximală. Pe internet domnește pornografia și vulgularul; atunci chiar nicio instituție nu se angajează să curețe internetul de abjecția sodomiei?! În timp ce musulmanii și budiștii au scos de pe internet orice vulgaritate, la noi domnesc Drepturile omului inspirate din atmosfera infernului și a iraționalului. Deci instituțiile par a fi apocaliptice, iar cei care le conduc nici nu au discernământul cuvenit să

înțeleagă că slujesc forței răului. Cum facem să vină pacea pe cerul și pământul României? Fără îndoială că apelăm la Sfinți, la prietenii lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Gură de Aur "... descoperă oamenilor că refacerea morală și spirituală a lumii e strâns legată de ascultarea și împlinirea Cuvântului lui Dumnezeu".

Dar... mai suntem capabili să lăsăm telefonul, televizorul și internetul și să citim Cartea Cărților? Și să începem cu Viețile Sfinților așa cum cu atâta dragoste și patos îndemna părintele Nicolae Steinhardt. Să mergem la Sfânta Biserică. Să rugăm preotul din Parohie să slujească Sfânta Liturghie în fiecare zi.

Să ducem copiii și tinerii la Cateheză în fiecare sâmbătă înainte de Vecernie cum au îndemnat o mulțime de cuvioși Sfinți Părinți. Prin urmare, rugăciunea la Domnul Iisus Hristos, poate într-o clipă aduce pacea între români.

VALERIU TĂNASĂ

CÂMPIA TRANSILVANIEI

→efectele ei dureroase pentru români, inclusiv pentru cei din Câmpie, care au fost și ei deposezați de pământ și vite iar cei care au protestat au suportat rigorile închisorilor de la Cluj, Gherla, Turda, Aiud și din alte locuri, mai ales în anii de teroare asistată de ocupantul sovietic de după război.

Revoluția din decembrie 1989 a deschis calea libertății și democrației în România. Tranziția spre o democrație definitiv încheiată și spre prosperitate continuă și astăzi, iar intrarea României în Uniunea Europeană este o șansă pentru dezvoltarea inclusiv a satelor Câmpiei Transilvaniei, pe baza unor proiecte serioase și viabile.

Câmpia și-a transformat în bună parte fața și datorită personalităților pe care le-a dat și le dă vieții culturale, științifice și artistice naționale de la 1918 încoace. De amintit aici academicienii, universitarii și cercetătorii de gradul I ridicați din satele Câmpiei: acad. Ștefan Pascu (Apahida), acad. Ioana Aurel Pop (Sîntioana de Cluj), acad. Erasmus Julius Nyárády (Ungheni), acad. Iuliu Moldovan (Bogata), acad. Iuliu Prodan (Chiochiș), acad. Liviu Rusu

(Sârmașu), Emil Hațieganu, membru de onoare al Academiei Române (Tritenii de Sus), Lajos Demény (Filpișu Mic), Ion Vlad (Archiud), Liviu Maior (Beclean), Ioan Mârza (Ghiolț), Simion Simon (Feleacu), Ioan Silviu Nistor (Lunca), Gheorghe Băciuț (Chintelnic), Tudor Cățineanu (Ocnița), Cornel Sigmirean (Nușeni), Gelu Neamțu (Mintiu Gherlii), Susana Andea (Band); apoi, de amintit, scriitorii, criticii și istorici literari, poeți, lingviști, folcloriști: Pavel Dan (Tritenii de Sus), Sándor Tavaszy (Glodeni), Ion Chinezu (Sîntana de Mureș), Jenő Kiss (Mociu), Ioanichie Olteanu (Vaideiu), László Kovács (Grindeni), Romulus Todoran (Suatu), András Sütő (Cărnărașu), Francisc Păcurariu (Teaca), Endre Kakassy (Luduș), Al. Cistelean (Aruncuta), Ion Horea (Petea de Câmpie), Virgiliu Florea (Pogăceaua), Aurel Gurgianu (Iclânz), Teodor Tanco (Monor), Mircea Tomuș (Mociu), Marta Petreu (Jucu de Jos), Mircea Petean (Jucu de Jos), Ion Buzăși (Mintiu Gherlii), Olimpiu Nușfelean (Șieu Sfântu), Dimitrie Poptămaș (Rîciu, sat Nima Rîciului), Andrei Moldovan (Chiuza), Cornel Cotuțiu (Beclean), Valentin Marica (Zoreni), Nicolae Băciuț (Chintelnic); apoi pictori și sculptori:

Teodor Harșia (Filpișu Mare), Eugen Gâscă (Grindeni), Ion Vlasiu (Lechința de Mureș), Alexandru Chira (Tăușeni), Ilarie Oprîș (Sîngeorgiu de Mureș), Vasile Rus Batin (Batin); actori, regizori de teatru și film: Ovidiu Iuliu Moldovan (Vișinelu), Dorel Vișan (Tăușeni), Radu Ifrim (Beclean); cântăreți îndrăgiți de muzică populară: Petre Săbădeanu (Sîntana de Mureș), Ion Cristoreanu (Tritenii de Jos), Vasile Conțiu (Rîciu), Nelu Șoptorean (Sînmărtinul de Câmpie), Petre Petruse (Sîngeorzu Nou), Cornelia Ardelean Archidean (Ocnița), Marinela Zegrean Istici (Ceaba) ș.a. Din Câmpie s-au ridicat și generalul erou Grigore Bălan (din Blăjenii de Sus), mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan (tot din Blăjenii de Sus), cardinalul Iuliu Hossu (Milaș) și episcopul Alexandru Rusu (Șăulia).

Așadar, o poartă spre istoria Câmpiei Transilvaniei a fost deschisă și numeroase surse documentare își așteaptă în continuare cercetătorii pentru a înscrie această frumoasă zonă geografică a României în locul pe care-l merită în conștiința națională, pentru promovarea și accederea ei la prosperitate și dezvoltare durabilă pe toate planurile, inclusiv pe cel turistic.

Îoan al Banatului

„Omul este comoara lui Dumnezeu pe pământ.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne opriți astăzi la o foarte interesantă pericopă evanghelică, aceea despre tânărul bogat.

Îps. Ioan: Sfântul Apostol și Evanghelist Matei ne relatează întâlnirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu un tânăr care se apropie de Domnul, întrebându-L ce să facă ca să moștenească viața cea veșnică.

L.C.: Vă rog să-mi permiteți să redau textul acestei evanghelii de la Matei 19, 16-23: „Și, iată, venind un tânăr la El, I-a zis: Bunule Învățător, ce bine să fac ca să am viața veșnică? Iar El a zis: De ce-Mi zici bun? Nimeni nu este bun decât numai Unul Dumnezeu. Iar de vrei să intri în viață, păzește poruncile. El I-a zis: Care? Iar Iisus a zis: Să nu ucizi, să nu săvârșești adulter, să nu furi, să nu mărturisești strâmb; Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. Zis-a Lui tânărul: Toate acestea le-am păzit din copilăria mea. Ce-mi mai lipsește? Iisus i-a zis: Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor, și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi. Ci, auzind cuvântul acesta, tânărul a plecat întristat, căci avea multe averi. Iar Iisus a zis ucenicilor Săi: Adevărat zic vouă că un bogat cu greu va intra în Împărăția cerurilor.”

Îps. Ioan: Iată, avem de-a face cu o parabolă și cu o întâmplare adevărată. Mântuitorul i-a învățat pe apostoli prin parabole, dar ceea ce relatează acum Sfântul Apostol și Evanghelist Matei s-a întâmplat aievea. Ce fel de tânăr era acela? Vedem din contextul evangheliei că nu era un tânăr oarecare, ci un tânăr care din frangedă pruncie a păzit poruncile date de Dumnezeu poporului Israel, pe Muntele Sinai. Și vedeți după ce Mântuitorul îi spune care porunci să le păzească, tânărul îi răspunde că toate acesta le-am păzit din copilăria mea. Și Mântuitorul nu-i spune: vezi că ai mai călcat porunca cutare, ce înseamnă lucrul acesta? Însuși Hristos, Fiul lui Dumnezeu dă

mărturie despre acest tânăr că într-adevăr din tinerețe și-a păstrat viața în curățenie. Și totuși ca să fie desăvârșit și ca să-L poată urma întru totul după sine, ce-i spune Hristos?

I-a spus să-și vândă averile sale, să le împartă săracilor și va avea comoară în cer și după aceea să-L urmeze Lui. Ce a vrut să facă Hristos cu acest tânăr? Hristos ar fi vrut să îl facă apostol. L-a chemat la apostolie. Ce le spune Hristos pescarilor de pe Marea Galileii când îi cheamă? Să vină să-L urmeze că îi va face pescari de oameni, adică să-și lase corabia, să-și lase tot ce au și să-L urmeze pe El, adică i-a făcut apostoli. Și pe tânărul acesta ar fi dorit Hristos să-l facă apostol, să-l facă ucenic al său, pentru că îndeplinea, cum am spune noi acum, toate condițiile, își păzise poruncile toate din tinerețea lui, deci nimeni nu l-ar fi putut arăta cu degetul dintre iudei - Uite ce ucenic are Hristos! Uite ce apostol și-a ales Hristos! Un om care a furat, un om care a desfrânat, un om care a făcut atâtea rele! - nimeni nu putea să-l arate cu degetul și să-I spună lui Hristos: *Ce om ți-ai luat lângă tine!* Faptul că Hristos încredințează, mărturisește, întărește că și-a respectat poruncile, păstrarea poruncilor, deducem că și averea pe care și-a câștigat-o a fost prin muncă cinstită, pentru că dacă Mântuitorul știa că are avere și i-ar fi spus: vinde-ți averea, împarte-o săracilor pentru că ai câștigat-o în mod necinstit. Dar nu-i spune lucrul acesta, deci înseamnă că a păzit poruncile, înseamnă că a muncit cinstit și și-a făcut averea prin muncă cinstită, deci

cum am spune astăzi, ar fi îndeplinit condiția de a-L urma pe Hristos, de a-I fi ucenic, de a-I fi apostol, însă când îi spune Hristos să-și vândă averea, și s-o împartă săracilor, de data aceasta drumul lui spre Dumnezeu se frânge, se oprește și între a-L urma pe Hristos, între Dumnezeu și avere, alege să-și lipească sufletul mai departe de avere.

Pentru unii oameni înstăriți, averea este o piedică în drumul lor spre Dumnezeu. Pentru unii oameni mai înstăriți, averea este un bun câștigat, prin care ei fac milostenie și ajung și ei în Împărăția lui Dumnezeu. Depinde cum omul bogat gestionează bunurile, averea dată de Dumnezeu.

L.C.: După răspunsul primit de la Mântuitorul Hristos, tânărul se întristează. Cu regret o spun, Înaltpreasfințite Părinte, dar mulți dintre noi gândim ca acest tânăr.

Îps. Ioan: Da. Ce spune Sfântul Evanghelist Matei? Care a fost starea tânărului după ce-i spune să-și vândă averea. Tânărul pleacă întristat. Mai consemnează Sfântul Apostol Matei că cineva a rămas tot întristat? Sau numai despre tânăr? Numai despre tânăr spune că a plecat întristat.

Ce n-a mai scris Sfântul Apostol Matei este că cineva a fost și mai trist decât tânărul acela. Acela a fost Hristos. Hristos a rămas înlăcrimat, trist, că un tânăr atât de cuminte a refuzat să-L urmeze pe El în viața aceasta și în viața veșnică. Să ne punem și noi întrebarea, toți care mergem la sfintele biserici și ne întâlnim cu Hristos: ne-a chemat să-L urmăm pe El în viața aceasta și apoi în veșnicie. Câți dintre noi vom răspunde pozitiv la învățătura, la Evanghelia Sa?

De aceea să nu-L lăsăm trist. Să nu-L lăsați pe Hristos trist în sfânta biserică, în sfântul altar! Să nu-L lăsați trist când vă întoarceți la casele dumneavoastră!

Doamne, de câte ori L-am lăsat pe Hristos trist, plângând, la o răscruce de drumuri, și în loc să merg pe urmele pașilor Săi, am luat-o când într-o parte, când în alta, rătăcind pe cărările păcatului în lumea aceasta.

Aș mai dori doar să mai abordăm o problemă. Ce-i spune Mântuitorul că dacă își vinde averea și o dă săracilor în ce se transformă ea? →

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

BUNA FOLOSINȚĂ A POSTULUI

A ajunge în Împărăția lui Dumnezeu, înseamnă a-ți desăvârși ființa. Prin post noi nu imităm pe Mântuitorul Iisus Hristos, ci-L urmăm. Îl urmăm prin post, prin rugăciune, milostenie, prin Sfintele Taine și prin fapte bune. De aceea este foarte, foarte important postul.

Așadar, am spus: post, rugăciune, milostenie și fapte bune. Însă Hristos mai cere ceva. Încetarea vrajbei și iertarea jignirilor, ne-a fost lăsată ca poruncă de Mântuitorul Hristos, nu pentru că Dumnezeu ar avea nevoie de ea, ci pentru că nouă ne este de folos. Cel ce iartă greșelile aproapelui său, singur va primi iertare de la Dumnezeu, după făgăduința Mântuitorului. Sfinții Părinți ne învață că, cel ce iartă întotdeauna câștigă. Oricare ar fi pricina certei, dacă ierți, ți-ai spălat de îndată sufletul și te-ai făcut vrednic de Rai. Să-ți ierți vrăjmașul! (Mt. 6, 14 – 15). Este a patra armă, cea mai grea dintre toate. Duhovnicul întreabă un suflet:

-Nu cumva ai dușmănie cu cineva?
-Am părinte, cu o vecină.
-Ce ți-a făcut?
-Asta și asta.
-Cât timp ai de când nu vorbești cu ea?

-Sunt deja zece ani...

Vine alta.

-Ai vreun dușman?

-Chiar soacră-mea părinte, a scos sufletul din mine ! Nici „bună ziua” nu-i zic... -Ei, zice părintele acum trebuie să ierți.

-A, nu se poate asta, părinte. Dă-mi canon orice vrei, să aprind lumânări, să fac metanii, dar iertare nu. M-a ars,

și nu vreau nici s-o văd, nici să-o aud...

-Ce zice însă Evanghelia!?

Cineva a întrebat pe un necredincios, care este cel mai frumos cuvânt din câte sunt scrise în Evanghelie; și a răspuns: ceea ce zice Hristos, a ierta unul pe celălalt. Ierți? Ești creștin. Nu ierți? Păcat de posturile tale, de drumurile tale la biserică, de metaniile tale, de toate câte faci. O spune clar Evanghelia. Ierți, vei fi iertat. Nu ierți, nu vei fi iertat. Un Sfânt părinte spunea: Vai de cel care moare înainte de a se împăca cu dușmanul său! Mii de preoți și mii de episcopi să-i citească rugăciuni la mormânt! Nu se iartă! (Pr. Cleopa)

Gura poate ascunde adevărul, dar ochii?

Un împărat, a prins un tânăr care vâna pe domeniul lui. L-a aruncat în temniță și i-a spus că-l va elibera dacă va răspunde la întrebarea: Ce vrea de fapt femeia?

Tânărul și-a chemat și a întrebat mama, sora, verișoara, vecina, dar nici una n-a putut să dea un răspuns corect. În fine, a chemat și o vrăjitoare bătrână și urâtă. Aceasta i-a promis că-i spune răspunsul corect, cu condiția ca după ce va fi eliberat să o ia de soție. Neavând altă soluție tânărul a acceptat. Răspunsul dezvăluit de vrăjitoare a fost:

-Femeia, de fapt, dorește să fie stăpâna propriei sale vieți!

Împăratul l-a eliberat imediat. A urmat nunta și noaptea nunții. Însă nu mică i-a fost mirarea când, în pat a găsit o fată tânără și deosebit de frumoasă, cu ochii câprui, care i-a spus:

nu voia să-L mai vadă, să se întâlnească cu Dumnezeu și s-a ascuns la umbra păcatelor sale. Și de aceea l-a trimis Tatăl Cel Cereșc pe Fiul lui Dumnezeu să caute această comoară.

Binecuvântat să fie Dumnezeu că pe frățiile voastre v-a găsit Hristos V-a găsit Hristos și Hristos dorește ca această comoară, Biserica Lui, să o ducă în Cer.

De aceea celor care puteți, prin milostenie, să vă faceți o mică coboară în Cer, Dumnezeu ajute-vă! Care nu aveți avuții, știu că sunteți

-Pentru că te-ai ținut de cuvânt, jumătate de zi voi fi bătrână și urâtă, iar cealaltă jumătate voi fi ca acum. Urmează ca tu să alegi în care jumătate de zi să fii tânără și în care să fii bătrână.

Tânărul căzu pe gânduri: o să râdă toți de el văzându-l ziua cu o bătrână urâtă, iar noaptea să petreacă cele mai plăcute clipe alături de o tânără fermecătoare; sau să se plimbe pe ziuă cu cea mai frumoasă fată printre oameni, iar noaptea... mă rog. În cele din urmă tânărul i-a spus să aleagă ea cum crede că e mai bine. Imediat a venit și răspunsul:

-Voi fi tot timpul tânără și frumoasă, pentru că am găsit bărbatul care mi-a dat libertatea de a fi stăpână pe propria mea viață. (Nu ați citit demult “O mie și una de nopți”!) Zămbim, când auzim povestea femeii care a pus o pereche de pantaloni pe marginea patului, după care i-a trimis lui Dumnezeu o scrisoare: „Tată din cer, ajută-mă dacă poți! Am pus aici o pereche de pantaloni, te rog să-i umpli cu un bărbat... bogat și de succes”!

**Pr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

CONVORBIRI...

→Avuția ta de aici, milostenia ta se transformă în comoară în Cer. Dar are cumva Dumnezeu o comoară pe pământ? Rețineți: *Omul este comoara lui Dumnezeu pe pământ* și pentru că se pierduse această comoară, L-a trimis pe Fiul Său să o caute, să o găsească, pentru că era ascunsă. Unde era ascunsă această comoară? În păcate.

Omul, comoara lui Dumnezeu pe pământ, acoperit de păcate, ascuns,

bogați în harul lui Dumnezeu, în cuvântul lui Dumnezeu, pe care-l puteți împărtăși celor din casa dumneavoastră, vecinilor, celor cu care lucrați. Faceți-vă milă! Faceți milostenie, dacă nu puteți cu pâine, faceți milostenie cu cuvântul lui Dumnezeu, pe care îl auziți mereu în sfintele noastre biserici și în rugăciuni.

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți care sunteți comoara cea mai de preț pe care o are Dumnezeu pe acest pământ.

A TÂMĂIA ÎNAINTEA TA

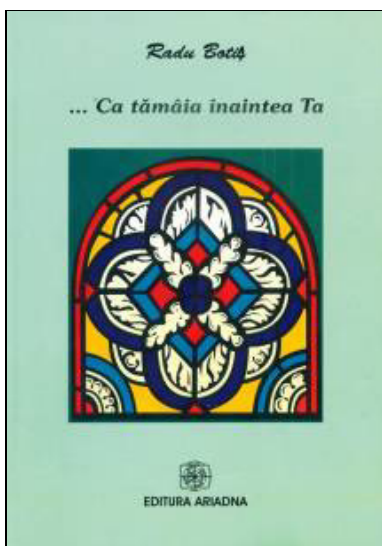
„Lucrare premiată la secțiunea «Volum de debut», în cadrul Festivalului «Pro Unione», Ediția a II-a, Baia Mare, decembrie 2001, cu premiul Editurii Ariadna, pentru poezie religioasă”, se menționează pe coperta IV a volumului **...Ca tîmăia înaintea Ta**. Acest volum a văzut lumina tiparului în anul de grație 2002, la Editura Ariadna, din Baia Mare.

Trebuie menționat, de la bun început, că această carte este plăcut mirositoare (spiritual vorbind), prin patru aspecte, primele două fiind legate de grafică: în primul rând, imaginea de pe coperta I duce gândul spre un vitraliu de biserică, în al doilea, fiecare pagină este însoțită de o vigneta, element tipografic care sporește gradul de interes cu care se citește întreaga carte. În al treilea rând, textul este tradus – integral, în ordinea paginilor, desigur – în limba engleză, probabil la sugestia cuiva din cadrul editurii. Și în cel din urmă, prin mesajul integral al cărții.

Autorul, părintele Radu Botiș, precizează, în debutul volumului: „Acest versuri și gânduri ale mele din următoarele pagini le închin, înainte de toate, Mântuitorului Iisus Hristos, al cărui umil slujitor încerc să fiu, la altarul jertfei mântuitoare – talantul primit nevoind să-l îngrop în pământ, roadele lui să ajungă la voi, fiecare, ca o clipă de mângâiere, ca un sentiment de înălțare și împlinire sfântă a menirii fiecăruia, vremelnici, pe acest pământ – călători spre cer. (...)”

Considerații și încurajări despre parcursul literar al autorului acestei cărți exprimă Pr. Vasile Hotea – Protopop al Chioarului, Augustin Cozmuța, redactor-șef al ziarului „Graiul Maramureșului”, Daniel Cornea, redactor de emisiuni religioase la Televiziunea Cinemar și Emilian Arădeanu – episcop, vicar eparhial (trecut, între timp, în lumea dreptilor).

Se întreabă, părintele Radu Botiș: „Cât de limitat își mai poate concepe omul ateu locul veșniciei, pe care Iisus Hristos l-a promis tuturor săvârșitorilor binelui? Totuși, în fața morții, neputincios, omul ateu devine asemenea tâlharului de pe cruce?”. Însă, pentru a stimula atenția cititorului, observăm cum fluxul de poezii este întrerupt – din când în când

– de scurte meditații, cu valoarea unor predici, precum cele intitulate „Gândind, mereu, mereu”, „El, Mântuitorul prea milostiv”, „Taina Crăciunului”, „Învierea Domnului Iubirii”.

Una dintre poeziile care merită integral citată este cea intitulată *Rugăciune*: „Doamne, în a dragostei rânduială, / Sub pavăza crucii agale suind, / Lacrimii noastre caută vreme de beteală, / Prin astă lume străluminând. // Doamne, chipul din sfânta icoană / Iradiază, caută vreme de împăcare, / Precum chemarea cea mai de seamă / Inimii noastre dragi, fiecare. // Doamne, la umbra plăcută a liniștii Tale, / Ca o închinare căutând împlinirea, / Iartă-ne, încă, nefiresca umblare, / Pacea din Tine, în noi, fericirea”. În același minunat context, ca o prelungire, se încadrează poezia *Lumina Cărții Sfinte străluce peste vreme*: „Săraci, o, prea săraci am fi, / De n-am avea o călăuză a noastră, / E prea puțin o pasăre măiastră – / Căci cu nimic nu poți asemui / Această Carte reînviind istorii, / Balsam vindecător și fără de pereche, / Mai nouă parcă, dar atât de veche, / Scriptura sfântă, urcușul spre glorie. // Nimic din ce s-a scris ori se va scrie / Nu poate s-o întrecă, să-i fie la egal, / Citind-o, te cuprinde un dor înspre astral, / Și-un sentiment ferice, plăcut, suav, te-mbie. // Lumina Cărții Sfinte străluce peste vreme, / Îndeamnă orice suflet la calea sfințeniei. / De-a pururi mesagerul, imboldul veșniciei, / Te-ncântă această Carte, venind ca să îndemne, / Curată fie-ți viața, curată și senină, / Adeseori trecută prin încercări, iscoade; / Căci trebuie, ca pomul, și noi s-aducem roade, /

Belșug de fapte bune, mereu să fim lumină. // Ce încredere, ce stare, idee și speranță, / Cuprinde și emană izvorul Sfintei Biblîi, / Purtând învățătura hotărătoare lumii, / Simbol de împlinire, extaz și cutezanță”.

Atmosfera din *Motiv de meditație (II)* este, simultan, apăsătoare, încărcată de dramatism, însă, spre final, lasă deschisă poarta speranței: „Cu câtă înspăimântare ne așteaptă sfârșitul, / La pragul marii treceri, cu frică meditănd; / Lăsând în urma noastră atâtea îndurerare, / Copii, mame, prieteni, lângă mormânt plângând. // Lăsăm lumeasca fire, cu pofte și păcate – / O viață unde totul cândva părea etern, / Văzându-le pe toate ca rămânând iertate, / Dar care, vai, costa-vor chiar chinul din infern. // În viața pământească eram prea ocupați. / În rugăciuni și posturi nu mai puteam rămâne, / Credeam atâtea numai și ne vedeam salvați. / Eram neghina care se ascundea prin grâne. / Suntem săraci în fapte și-atâtea de lumești. / Un gând nu ne încearcă: să medităm jertfirea. // Iisus îți cere astăzi în ochi să Îl privești. / Și darul este mare. E însuși Mântuirea”.

Un peisaj de basm ni se desfășoară în fața ochilor, în poezia *Lerui ler, Prunc Sfinte, dalbe flori*: „Miracol alb coboară dinspre cer. / Beteală împlinită, de lumină sfântă. / Colinde iar vin viața și ne-o încântă. / Dalbe flori, Prea Sfinte, lerui ler. // Dumnezeu mai poposește iară / Din înalt, la ieslea de mister. / Dalbe flori, Isuse, lerui ler, / Nașterea Ta Sfântă ne înfioară. // Magii vin să te salute, demn, / Îngerii din cer binevestind, / Sfânta împlinire, prin colind, / Pentru lume, Salvatorul Semn. // Lerui ler, Prunc Sfânt, dalbe flori, / Imne răsunând întru împăcare, / Semnul nostru adânc de închinare, / Speranțe, rugăciuni, colindători”.

Un îndemn și o bucurie care va veni, adresează părintele Radu Botiș semenilor săi, în poezia *Uniți-vă în rugă, voi, fiii bucuriei*: „Uniți-vă în rugă, voi, fiii bucuriei. / Pe calea înspre ceruri porniți, dar, de acum. / Alegeți-vă locul, în țara veșniciei / Și nu cădeți sub cruce, chiar de e greu pe drum. // Întindeți mâna celor ce au căzut pe cale. / Întoarceți păcătosul ce merge spre întuneric. / Astfel, pe drept, vedea-vei că rodul faptei tale / E însăși răsplătirea cu locul sfânt, edenic. // Uniți-vă în rugă, →

CONSTANTIN MARIN

Pulberea albă

Este vremea florilor de cireș, vremea
pulberii albe
să se răspândească în vene...
A venit ceasul când trebuie să
înhalăm ploile
pe o singură nară,
iar meteoriții să își reverse lumina în
noi
cu fiorul efemerității.

Mirosul care cutremură axul lumii
pătrunde illogic în singurătăți,
în fluxul care deversează afluenții
iubirii
și de aici, dintre titanici scufundați
în aval,
universul dă replici lui
și îngerilor deghizați în vii.

Zice inima mea către florile de cireș:
nu zbor!
Mă reîntorc la starea când ochii mei
erau bulbi de plante,
degetele creșteau precum vița-de-vie
înconjurând
imaginare lumi...
Picioarele mele treceau peste clipe
din care secunde
se desfăceau în mai departe sau mai
aproape,

iar în piept îmi creșteau șerpi ce se
târau
spre locuri unde metafizica morții
s-a dedublat în magma timpului.

Haine albe ca niște orhidee otrăvesc
cupola cu parfumuri.
Se mai pot cupla conectorii minuterelor
zen la
hubloul numit zero-existență?
Flori de cireș înfloresc în iriși,
cuvintele monologhează cu aura lui
Osiris.
Cameleonul-suflet se așază între
grinduri, se ierbește,
devine herghelii apoi carul mare.

Panaceu

Sunt poeme curate, vii cu care dai
mâna
și le bei în avalanșe.
Am credința că niciun înger nu se va
juca de-a leapșa
urcând în dreapta lui Dumnezeu,
cum se întâmplă astăzi când rotim
axul războaielor,
iar epicentrul este mereu între
națiuni.

Steagul este în inima voastră,
precum nichelul în cuvinte.
Cade doar pentru a produce zgomot

și în toate acestea poezia sapă
tranșee
ca o cârtiță nevăzută.
Nu poți ascunde bulbi de iriși în
pământul afânat,
pentru că vor veni câinii nopților și
vor săpa
în căutarea unui panaceu pentru
foamete.

Setea de minuni este atât de acută,
Încât în parcările subterane plătești o
suprataxă
ca să poți inspira aerul decolorat al
morții.
Sunt un dragon care iubește limane,
insule, corali,
dar flăcările pe care le expiră aprind
crugul cerului
și nici măcar tu nu poți înfige stiletul
în crusta cuvintelor.

Ele viermuiesc, șerpi inelari, printre
săracii
cu plămânii invadați de CO2
și le scriu epitaful așa cum gavriil
odinioară
tăia tufe de trandafir în Eden.
Te aștept cu ani de alamă la urechi să
mângâi
spinarea destinului-cetaceu.

ANGELA MELANIA CRISTEA

A TĂMÂIA ÎNAINTEA TA

→ voi, fiii bucuriei, / Încredeți-
vă pururi în bunul Dumnezeu. / În
pacea Lui rămâneți. E starea bucuriei,
/ Când drumul înspre ceruri e luminat
mereu. // Veghează lângă Tatăl –
Hristos reînviat, / Cel răstignit pe
cruce, ca jertfă de împăcare, /
Veghează – o, creștine, tu, oare L-ai
uitat? / Viața ta se scurge în marea
nepăsare? // Uniți-vă în rugă, voi, fiii
bucuriei, / Căci Dumnezeu același e
astăzi și oricând, / O cale duce numai
spre Taina Veșniciei / Și un Iisus mai
iartă și mai așteaptă, blând. / O
judecată mare va zdruncina pământul
/ Când? La plinirea vremii. Și asta nu
o știm. / Un lucru este sigur: doar
împlinind Cuvântul, / Noi vom trăi
viața pe care o dorim”.

O atmosferă evanescentă,
învăluitoare și transparentă, ca într-un
vis, realizează autorul volumului
...Ca tămâia înaintea Ta, în poezia
intitulată *Rugă monahică*: „Saltă,
inimă curată, / Bucuria Învierii / Fiind
vestea minunată / Pentru vremea
mângâierii. / Glasuri sfinte răsunând, /

Într-un imn de adorare, / Către ceruri
înălțând / Rugăciunea de iertare. //
Bat iar clopotele sfinte, / Cu glasul
tânguitor. / Iartă-ne, Prea Bun Părinte,
/ Dă-ne crez în viitor. // Trupul nostru
de țărână / Nu-l sorti, Doamne,
pieirii. / Fă-l de-a pururi să rămână /
Ne-ntinat de pofta firii. // Iar divina
Ta suflare – / Păstrătoare a legii sfinte
– / Dreptul nostru, fiecare, / Să nu-l
dăm pe-un blid cu linte. // Suntem,
Doamne, fiii Tăi. / Vrem a face
ascultare, / Pentru buni și pentru răi, /
Maicii Tale Născătoare. // O! Tu
Maică prea iubită, / Caută spre
Dumnezeu, / Milă, har și îndurare, /
Pentru cei căzuți la greu”.

Pecetea divinității, pe care o
purtăm în noi, încă de la intrarea în
această lume, chemarea spre
necuprins, spre infinit, spre
atotcuprindere, spre locul de Acasă,
originar, străbate poezia intitulată
Dor: „O șoptă divină, întrecând
atotcuprinderea, / Acolo unde, tainic,
rugăciunea prinde contur, / La ceasul
unde viața de taină erupe, / Serafic,
acolo e totul mai pur. // Clopotele,
acolo, dau glas îngeresc, / În liniștea
singurătății mântuitoare, / Gândul

curat iradiind dumnezeiesc, / Dinspre
înalt, către noi, fiecare. // Acolo mă
poartă pașii întru împăcare / Hotar
dintre lumea aceasta și cer. /
Mănăstire de pace, străjuind către
zare, / Lume de taină, de etern, de
mister”. Poate nu exagerăm, atunci
când îndrăznim să comparăm
atmosfera din această poezie cu aceea
din poezia lui Lucian Blaga, intitulată
*Eu nu strivesc corola de minuni a
lumii*.

Spre finalul volumului **...Ca
tămâia înaintea Ta**, descoperim un
mănunchi de dialoguri, participări ale
părintelui Radu Botiș, găzduite de
postul TV Cinemar Baia Mare
(realizator: Daniel Cornea), în
intervalul 1999–2001. „Ultimul
cuvânt” este rezervat doamnei prof.
Zamfira Deac, prin poezia sa,
„Templul nezidit”, care se constituie
ca o „Postfață”.

Lectura cărții este declanșatoare
de o bucurie gata să se reverse, pe
care se cuvine să o exprimăm, însă,
cu modestie și discreție, ca să fim în
acord cu viața de fiecare zi a autorul
acestei ofrande literare, dar mai ales
duhovnicești.

DODII

– Schițe scurte și foarte scurte –
(II)

●De multă vreme Clujul geme sub smârcotecile napocanilor bocîți. (Vasile Gogea)

●Povestea îndrugată de L. Dragnea, cum că patru asasini s-au cazat la Athénée Palace Hilton, i-au dat târcoale și, în final, nu l-au mai asasinat, a stârmit imediat reacții în mediile democratice. Cineva a intrat pe pagina de Facebook a hotelului și a comentat: „Aud că în aprilie anul trecut ați cazat aici 4 incompetenți!!! Vă rugăm pe viitor să vă selectați mai atent clientela! La prețurile dvs., avem pretenția să avem măcar o companie de oameni competenți”. (*Dilema veche*, 2018)

●Lumea întreagă este, pentru gazetarii „profesioniști”, o colecție de țipete. „Știrile” (*Breaking news*) sunt ambalate într-o formulistică tocmai bună să producă o dambla generalizată. Am inventariat, pervers, limbajul cotidian al „meseriei”: „Bombă!” (cu varianta „Bomba bombelor”), „Zguduito!” „Alertă maximă!”, „Tragedie!”, „Șoc!”, (aici, ar merge și „Șoloc!”), „Exploziv!”, „Avertisment îngrijorător”, „...Urmează imagini care v-ar putea afecta emoțional”, „Cutremur!”, „Incendiar!”, „Panică la nivel înalt!”, „România plânge!”, „Cutare e la pământ!”, „Y a sărit la jugulara lui Z!”, „Lovitură totală!”, „Lovitură grea pentru X!”, „Probleme majore!”, „Dezvăluiri înfricoșătoare!” (Înșiruire de A. Pleșu) Și: „Senzațional!”, „Megaștire!” „Superbissimo!” „Formidabil de bine!” (În satul Telciu, nu departe de Hordou, jud. Bistrița-Năsăud, superlativul comunal este: „Groaznic de frumos!” Ființa de referire este de la Om, până la Floarea de nu mă Uita, sau de la un nou născut, la un pui de iepure.)

● În prezent, la noi este nevoie de foarte mult balast.

●În Ucraina au fost create pungile comestibile. Sunt bune și la cumpărături, dar au și gust de fidea. Ca să le mănânci trebuie doar să le moi în apă. Să fi înțeles greșit, oare, expresia românească „ți se face gura pungă”? (*Dilema veche*, 2018)

●Din/după *Dilema veche*: Oare de ce, întotdeauna când văd pe raft, la

supermarket, „Hârtie igienică cu parfum de piersică”, citesc „Hârtie igienică cu parfum de piscă”. Un capitol din romanul *Cărțile cu Alfonz*, se intitulează „Floarea de piscă”...

●Petrache Lupu de la Maglavit, față în față cu Regele Carol al II-lea: „Maietate, ata ete titutia!” (Niculae Gheran)

●Fragment dintr-un poem apărut în suplimentul de elită al revistei *Convorbiri literare* (2018): „...bine-ați venit prieteni în haosul meu/ cu amintirile din armată/ cu aventurile voastre sexuale/ la ghișeu alb de impozite și taxe/ de ziua mea dau o bere/ și vă spun un banc nou/ chiar dacă n-am niciun chef”.

●De același, alt fragment, din poemul *Autostop pe banda de refugiu*: „Nimeni nu spune nimic/ plutesc frunze cad servere/ iubiri banate din gelozie/ motive politice de toamnă// sună alarmele de dezastru/ nimeni nu spune nimic/ .../ pe Calea Romanului/ drumul spre nord/ neguri frig criminal/ nimic clar pe internet// n-ai unde fugi cu subînțeles”.

●De același, fragment din poemul *Simfonia orgasmică*: „Orașul soarbe spiritul planetei pe repede-nainte/ fără să știm că aromele lui îmbietoare/ ne atrag înspre peștera unde/ fără lanterna iluziei/ lesne te poți rătăci pentru o sută de ani/ prin subsolul...// .../ în estul Europei/ mirosul de mămăligă ucide dragostea/ pe când asfințitul se prăbușește imperial// .../ iar autostrăzile noastre se surpă reflex/ ca o dragoste de noapte pe sens interzis// pun mâna pe cinzeaca de absolut/ și o golesc până se sparge banal/ într-un orgasm simfonic”.

●Sigmund Freud, profesor chiromant mai cu experiență decât Silviu Brucan, a susținut cu tărie că el „citește” visurile, le „traduce”, îți oferă din „miezul lor destul de alambicat” propriul viitor, viața ta, uitând/neglijând/prefăcându-se că nu știe că visele nu au nimic cu viitorul subiectului, nici cu trecutul subiectului. Visele, în general, sunt o succesiune de imagini, fapte, artefacte, personaje cunoscute și necunoscute, clipe haotice și fâșniri, cu care, noaptea, cel mai adesea, pierzi vremea, chiar și atunci când simți că dai în orgasm. Atunci, de fapt, actul acuplării onirice îl simți ca pe o mare amăgire. Când ești și tânăr, automat devii un bun cartograf de pat.

Nu de puține ori, dimineața, strigai la servitoare: Maryka, pune cearceaful și chiloții la spălat.

●La Kant, imaginarul →, pe anumite căi descrise cu fervoare, la *imaginal*, și acesta apare ca o reprezentare transcendentală... (Deodată, întră în sală, peste conferențiar, doamna Eleonora V. Pandișpan, mare și frumoasă ca o vacă. Alfonz al V-lea zice: A apărut trancendentală!... În jur nu a răs decât un scaun.)

●Deasupra unui raft, la Carrefure, pe o placă de carton, scrie: *Produse de bază*, adică: zahăr, făină, ulei. Alături, deasupra altui raft lung: *Produse pentru piele*, adică, cosmetice. *Gama care îți poartă derma în cosmos...*

●În accepțiunea anilor 1950, expresia „Vezi, că te dau la gazetă!”, nu se referea la darea în vileag, cu nume și prenume, cine știe ce faptă de a ta, în vreo publicație, ci la afișarea numelui tău la „Gazeta de perete” a uzinei, a fabricii.

●În înțelegerea anilor 1800, în Transilvania – căci de aici a pornit expresia „Ai carte, ai parte!” – a avea carte însemna că deții un act cu sigiliu de la oberii Împăratului, prin care se adevăra că ești proprietar de pământ, de pădure. În niciun caz nu se înțelegea că era vorba despre un om cu carte, un om învățat. (Radu Anton Roman)

●De o vreme, de la laptop am învățat: să dilităm, să enterăm, să ne softrocăm... și strofocăm, să *higgledy-piggledy*.

●De regulă, în vecinătatea spitalelor, întâlnești: farmacii, tehnico-sanitare, servicii funerare, solduri, spelunci.

VIRGIL RAȚIU

Starea prozei

Nu cred că ești de pe pământ...

Există bărbați români care trudesc din greu pe șantierele lumii, construind vile, case, blocuri, drumuri. Cu tot respectul pentru cei truditori și dedicați, nu pot să nu-i remarc pe cei care nu fac cinste deloc nației noastre. Îi vezi peste tot grupuri-grupuri, cu sticlele de bere după ei, murdari și vulgari. Uneori se așază la ieșirea din supermarket-uri și își consumă acolo băuturile. La un moment dat devin extrem de gălăgioși și fac gesturi lipsite de bun-simț. Oamenii îi privesc cu dezgust, judecându-i după propriile lor criterii. Unii înțeleg problemele lor, depresiile prin care trec, slăbiciunile în fața obstacolelor vieții și sunt mișcați de un soi de milă detașată. Își fac câte o cruce și rostesc: „Doamne, ai milă de ei!” În scurt timp, aceștia ajung boschetari și cerșetori, iar acasă, niște copii necăjiți așteaptă ca tati să le trimită bani și bunătăți...

Am văzut parcuri întregi invadate de astfel de oameni, foarte mulți fiind români, dar și polonezi sau albanezi, care așază cartoane pe bănci și sub bănci, mormane de haine aruncate, sticle și cutii goale de jur împrejur. Îi vedeam deseori scormonind în containerele de gunoi, căutând haine și de-ale gurii. Lăsau o mizerie teribilă peste tot, haine spânzurate jumătate afară, jumătate înăuntrul containerului, gunoaie scoase și aruncate pe jos. Uneori, carabinierii îi alungă însă ei revin în scurt timp, reluându-și obiceiurile.

Într-o zi, pe când priveam acest peisaj dezolant, dintr-o străduță laterală, o doamnă italiancă s-a luat în vorbă cu mine. Mi-a spus că în acest parc mor aproape zilnic bărbați destul de tineri, din cauza băuturii, a drogurilor, a foamei, a bățăilor. Că pe acele bănci a văzut multe trupuri fără viață. M-a întrebat de ce nu se întorc în țară acești oameni. Avea ochii plini de lacrimi. N-am știut să-i răspund...

În afara aceluia parc, aproape de centrul municipiului, mai erau câteva bănci pe care ne așezam noi, cele ce îngrijeam bătrâni și uneori mai veneau doamne italiene pensionare, pentru a socializa cu noi.

Într-o altă zi, am ieșit la o plimbare în pauza de prânz. Pe una din acele bănci din afara parcului,

aflată vis-à-vis de câteva magazine, dormea un tânăr zgribulit. Corpul îi tremura. Mă așezasem cu două bănci mai departe de el. S-a trezit și mi-a cerut bani cu o voce atât de rugătoare încât am simțit un fior în străfundul sufletului. Mi-a spus că nu mai poate de foame. Nu l-am crezut, bănuind că vrea să-și cumpere de băut. Nu aveam decât 3 euro la mine.

-Ți-e foame? Bani nu-ți dau pentru că știu că-ți vei cumpăra de băut, i-am zis.

-Nu mai pot de foame, domniță!

-Bine, rămâi aici că merg peste drum să-și cumpăr ceva.

Am trecut strada și am intrat în micul magazin al unui arab, cumpărând o pâine mică și niște măsline umplute, altceva nu am găsit la acel micuț magazin și nici banii nu mi-ar fi fost suficienți. M-am întors și i le-am dat. În timp ce înfuleca mi-a spus câteva cuvinte care m-au durut:

-Cine ești, doamnă? Ești vreun înger sau ce ești? Că aici nu-ți dă nimeni nimic.

-Nu sunt înger, sunt un om ca și tine. Și nu este corect să aștepți să-ți dea cineva ceva de pomană. Văd că ești tânăr și în putere. De ce nu mergi la muncă?

-Nu este, doamnă, nu este...

-Ei, cum să nu fie de lucru? Dacă nu cauți, nu găsești. Mergi undeva, pe sate, acolo este de lucru. De ce vă îngrămădiți cu toții la oraș și vă apucați de băut și de cerșit?

- Pentru că nu mă ajută nimeni.

Am o soră măritată în Roma și nu-mi răspunde la telefon. Măcar să mă ajute să-mi găsesc de muncă... Am muncit pe un șantier și nu m-a plătit patronul. Ne-a tot amânat că luna viitoare, că săptămâna viitoare ne plătește, apoi a dispărut.

-Nu degeaba nu-ți răspunde sora ta. Ai făcut tu ceva de e supărată. Uite, eu zic să te ridici de aici, să mergi la muncă. Ce vrei, să ajungi boschetar sau să mori pe vreo bancă? Întoarce-te în țară dacă aici nu te descurci! Te văd om în toată firea, nu-i păcat de tine să te distrugi? Ești tânăr, ești sănătos, luptă, nu ceda!

-N-am făcut nimic, numai se dă ea mare de când e cu italianul... parcă nu mai suntem de-o mamă...

-Dacă, într-adevăr, n-ai făcut nimic rău, atunci demonstrează-ți mai întâi ție, apoi și ei, că ești OM! Nu-ți plânge de milă și nu te lăsa doborât. Poți orice dacă vrei!

Pâinea și măslinele dispăruseră fulgerător. Cu ultima fărâmă de pâine ștergea pungha în care câteva minute mai devreme fuseseră măslinele. Abia atunci am crezut că era mort de foame. Și-a lăsat mâinile pe genunchi, m-a privit cu bărbia tremurândă pe care se scurgeau două lacrimi. Ochii lui îmi mulțumeau mai mult decât cuvintele. Cu vocea sugrumată de plâns, mi-a spus:

-Doamnă, nu știu cine te-a trimis aici... dare eu cred că Dumnezeu! Vorbele dumitale mi-au dat... curaj să încerc. Mâncarea... m-a înzdrăvenit puțin că tremuram de foame. Hai să-ți sărut mâinile dumitale... că eu chiar mă duc să caut de lucru prin sate, bine m-ai învățat. Azi mi-ai făcut o bucurie, doamnă! Nu cred că ești de pe pământ...

EMILIA AMARIEI

La Casa Memorială „Liviu Rebreanu”

AMALGAMUL

Vrem să trăim doar clipe de-nălțare
Spre zodii sacre, farmec și magie
Purtând în gând fanatica visare
Să migălim comori de armonie

Viața-i superbul răsărit de soare
Înflăcărat și fără contenire,
Dar și-un samsar, cercând să ne
coboare
În hăuri de mocirlă și orbire.

Nimic nu-i scris, nu-i ținut în cuie,
Ci totul e hazard și întâmplare
Iar noi s-alegem astrul care suie
Și se-oglindește-n lacrimi de izvoare.

Să găzduim în minți speranța vie
Și trainica și vasta-nțelepciune,
Să credem în sublima veșnicie
Și în izbânda ce pot să ne-ncunune.

RĂVĂȘIRE

Scorpii hămesite, șerpi grei de venin
Insomnii rebele somnul mi-l ucid
Și-orice zi normală cu soare deplin
Duhuri mi-o azvârle în pustiu de vid,

Îmi preschimbă viața – salvă de
minuni
De-ntâmplări miracol și de farmec
pur –
În haos bezmetic, ură și minciuni,
Cu-nscenări și falsuri de jur-împrejur.

Flacăra din suflet, vraja din cuvânt,
Au pierit și ele ori s-au cuibărit
În vreo grotă-nchisă, poate în
mormânt,
Plângându-și trecutul nemaipomenit.

Cum de-a pierit oare tot ce-a fost
frumos,
Focul dimineții, jarul din apus,
Dorurile toate, visul fabulos
Ce-mi purta ființa prin lumi de
nespus?

CĂLĂREȚ DE VISURI

Știma nopții-mbrățișase
cerul ținut de stele
cu nemărginirea-ntreagă
iar săruturi – o magie
încărcată de mistere –
preface lumea reală
într-o feerie sacră
iar pe mine – nemuritorul –
într-un călăreț de visuri
de reflexii și-ntrebări;
ce e omul și ce nu-i

ce e bine ce e rău
ce e adevăr ce nu e
ce-i minusculul stresant
ce-i real și ce-i fetiș
ce e viața ce-i neant ?

ÎNȚELEGERE

Iert pe-acela care-ncearcă
un diluviu să pornească
și pe cel ce se-opintește
cel pornit să îl oprească
iert pe cel ce meșterește
soarele el să-l răsără
și pe-acela ce voiește
să-l apună către seară
iert pe-acel ce se căznește
altă lume să croiască
dar și pe-ndrăznețul care
vrea mereu să-l potolească
și îl iert pe-acela care
fără sens ma-njunghiat
socotindu-mă rebelul
aprig și necugetat
și îl iert întru vecie
pentru orișicare vină
pentru orișice păcat
pe cei care se închină
judecat ne judecat
împăcat îi iert pe toți
cu temei fără temei
fiindcă-s oameni nu sunt zei !

ÎMPĂCAT

Împlindu-mi vrerea, după bunul plac
Am făcut în viață ce-am voit să fac,
Deși mișelia nu m-a ocolit
Ura și veninul din om - m-au găsit,

Mi-au aținut calea, m-au înjunghiat,
Dar m-a vrut FORTUNA și m-a
înviat,
Iar POSTERITATEA, hotărî-vă ea,
Unde-mi este locul pentru truda mea.

Când sosi-va noaptea fără de sfârșit
Și-o să mă întrebe dac-am isprăvit
Cărțile-ncepute, și-alte de soi,
Ori slab-născocit-am doar fetișuri noi,

Eu, modest și sincer, voi răspunde
scurt:

C-au fost nopți și zile care m-au durut
Dar ce-am scris e numai adevărul
sfânt
Și nu mă-nspăimântă somnul din
mormânt !

ARCAȘUL

Arcașul a trecut
în fine
de valea plângerii și-a
morții
dar pentru-a fi stăpân
pe sine
mai are de trecut
cu bine
fatidicul hatâr
al sorții
și-apoi putea-va vâna-n
voie
dorințele nestrămutate
mirajul de plăceri
visate
fermecătoarele vestale
și astrele ieșite-n
cale
învolverate de scânteii
iar când se va simți
încolțit
el poate săgeta
răzbit
hamacele cu falșii zei.

CÂNTECUL LEBEDEI

CÂNTECUL LEBEDEI îmi vine cu
zorii,
Vine cu-amiaza, rămâne la cină,
Și prieten cu soarele-mi spulberă
norii
Și-mi leagănă visul care m-alină.

CÂNTECUL LEBEDEI mi-e gura de
aer,
Văzduhul purtându-mi ființa cu el,
În zbor spre lumina țesută-ntr-un
caier
Ferită de-otrăvuri și de-orice mișel.

CÂNTECUL LEBEDEI mi-e-n suflet
și-n minte,
În somnul și gândul fugar, efemer.
Îmi știe și dorul și vrerea cuminte
În zile toride și iarna pe ger.

CÂNTECUL LEBEDEI îmi umple-
mprejurul
Ca frate de cruce în drumul spre
neant,
El știe de mult că-s robitul și purul
Ce-și vrea pentru sine doar loc de
gisant.

IULIU IONAȘ

ILIE HOZA

S-a născut la 5 octombrie 1957 în Maieru. Este învățător.

Din 1977, învățător la Școala cu clasele I-IV, Valea Anieșului, din 2005, învățător la Școala Gimnazială "Iustin Ilieșiu", Anieș.

Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Colaborează la revista «Cuibul Visurilor», Maieru, și revista «Despre păsări», publicația Societății Ornitologice Române.

Cărți publicate: „Trăistuța cu flori de leac”, Editura Mesagerul, Bistrița, 2009; „5 anotimpuri”, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 2011; „Ghidul păsărilor (ornitofauna) din Parcul Național Munții Rodnei”, Editura Exclus Publishing, București, 2013; „Scrisori pe scobitori”, Editura Școala Ardeleană, Cluj, 2016. Are în pregătire volumul, "Cartea XIII".

Poezii de gheață Primăvăratice!?

Temperaturi primăvăratice. Picături din streășină și din nas! Diamante, cu cotarca-s aruncate prin ierburi fade.

Tapete de frunze presate, gropițe de verdeață, semințe, fructe putrede, samare, urzicuțe, părluțe, toporași, timide gălbenele de tuse, codițe scurte de coada-șoricelului, fire uscate de salvie și sunătoare, culcușuri de frunze chircite, cuiburi de nuci neafiate. Pe râturile umbrite respiră subțire răsurile cu măceșe înlăcrimate, iar vârguțele de racită ș-ar în is brobonite de ceață.

Continente minuscule de omăt, poteci leopardate, păsări și animale ciudate coboară din peșteri de gheață pe pământul amestecat de-a valma cu zăpadă și verdeață. Nuuu, nu săriți în sus, că dați în pod cu clopu! Știți bugăt de bine că iarna n-o mănâncă lupu'!

Neațăăă geroasă!

Trezoreria lui Decembrrr: lingouri de argint, flori de cristal, pene din aluminiu ușor topit, porțelanuri reci, bibelouri de fildeș, desene de cretă translucidă, stâlpi de var congelat, broderii, coronițe de gheață; iar din panoplia sa... cuțite de oțel albeștrii, săbii din ger cătrănit, ace de friguri vinete; doar cât am întredeschis cufărul lui de geruri!

Trofeeale unei zile de gerar

Lumină! Orbitor! Aduc la mine-n dormitor sub pleoape, degerate șoapte, frig clăntănit, mărgăritare din înghețate ape, flori de platină pe fereastră, o planetă albastră dintr-o cofă tunată de ger, stele, ace, agrafe, sănii de oțele, fantome ciudate, nuduri și forme nerușinate, un cocoș de sticlă cu ciocu-n albastru lovind, figuri marmorate, broderii și gherghefuri savante, comori din lacuri de argint. Ca tăciunii-n vatră, frigurile dragostei așteaptă c-o scânteie să le-aprind...

Lupta bătrânului Samurai

Cu toiogel de-alun la drum! Pe firioșor de apă fierăstruită la maluri de joagăre cu colți de-argint! Meduze, măști de sticlă rece și subțire, perle și bile de toate mărimile, coliere, șiraguri de mărgărite pentru toate iubitele mele. Apoi am ieșit la coastă printre hermeline, iepuri, aripi, pene, mușuroaie proaspete făcute de cârtițe care n-au somnul de lene. Printre crengi, printre mere bocnite și stafidite de ger, câte-o gușă de cocoșar, printre nuietele pițigoi cu frac galben și crăvățele galbene, pe buturugi de nuc, cucoane cu găitane albastrui dungate cu negru, pe cer aripi negre și cozi cuneiforme de corbi. La streășina colibei atârână cuțite, junghere, vârfuri de lance și alte arme albe! Garduri, pârliazuri și zaplazuri s-au pudrat cu omăt, scăiuții s-au căciulat cu peruci albe, puful de curpen s-a poleit cu nea scânteietoare, globuri pentru o sărbătoare numită Duminica strălucitoare a Samuraiului... războinic ieșit din mine care-a-nceput să se lupte cu umbrele, urmele, crengile căzute, proptelele rezemate pe răchițele putrede. Cârja de alunel a devenit o sabie katana gata de împuns toate clăile din Poderei, de tăiat în alergare nebună coada unui șoldan cafeniu, de scuturat ramurile pudrate cu omăt tos ale păduceilor din ogaș! Crezi că

bătrânul zamurai a ostenit? Aș! Am mai făcut o rostogolire prin puf, cinci mătânii ca să simt catifeaua și mirosul făinii proaspete, tot atâtea îmbrățișări cu tulpina netedă a nucului, trei chioțe pentru curățarea trombonului, apoi mi-am scuturat un frison ca un sloi alunecat pe după ceață pe șira spinării ș-am întinerit! Pe locul rugăciunii a rămas o grămăjoară din praf de cretă de culoarea cernelii-n albastru pălit. Plecasem de dimineață singur, obosit, cătrănit de viață, m-am întors vesel și voinic, cu Samuraiul din mine odihnit, împăcat cu sine!

Scara, roinița și sloiu

Expoziție de... garduri, pârliazuri, scări și praguri de lemn: lețuri cu frișcă, proptele cu țucăr praf, șipci trosnite de frig, jărezi cu umbre alungite și tremurate-n albastru vână, pari cu fesuri de nea, zăbrele putrede din temnița iernii, pe alocuri rupte, ceea ce demonstrează că din orice închisoare se poate evada, hei, dar rămâi prizonier în capcana dragostei... ; ei, ei, inimă de putregai unde ești acolo stai ca dranița-nvechită, ținută pe corn de cuiul ruginit, scândurică de brad altădată tânără din care picură amu lacrima înfrigurată a bătrâneții, care se adună picătură cu picătură și se-ntoarce împotriva ta ca un pumnal de gheață nebună. În prisacă la gura roiniței din care se scurgea ghemul de albine și dăricele de miere din gușa lor parfumată cu cătușnică s-au prins trei cuțite de-argint! O, vai, vai, dulceața verii ș-a vieții cum să duce-n rai! Dar... ca-ntr-un film cu hapiend, ceva vine ca o colindă cu Lerui ler, ne salvează și ne scoate inima din frigider! Căci peste garduri, peste haturi, pe deasupra de surcele, pe sub stele găsești ca din întâmplare, o scară din lemn cald și tare de urcat prin ger ca să cobori celui drag ori celei dragi luna de pe cer!

Imaginarium glaciar

Călătorind, mergând, băjbând pe maluri înguste de-argint prin epoca ghețurilor: pe sub scări, trepte, praguri și zăpoadă de marmură subțire înnoată caracatițe și meduze din friguri seci, somoni, scoici, monștrii abisali din spaime reci, s-agață de țăr-muri, linguri, blide și potire răsturnate, atârinate de crengile ajunse-n ape ale sălcuțelor degerate, tacâmuri casante la dejunuri înghețate pentru →

demult

casa din amintiri
ar fi trebuit să fie încăpătoare
dar n-a fost așa
spre seară când iarna
călca ușor cum fulgul
tu
adunai liniștea în jurul tău
copiii căutau viața
sub pleoapele lor
întâmplător poate
ne întâlneam în același pat
sub aceeași pătură
în același gând
nu cred că ne-am dorit
mai mult
apoi
se zicea
ca un fir de lujer dimineața
atingea gemul
prin perdeua rămuriișului
se strecuratau anii
ei
doar tu
ai rams cum luminișul
în mijlocul meu

căutări

din păcate de cele mai multe ori
mă gândesc la femei canibalice

le-aș mânca din ochi
le-aș ciuguli din picioare
le-aș mușca limba amară
din păcate nu poți să faci mare lucru
îmi spun
măcinat de îndoieli cobor înspre
noapte
arunc sticlele goalite peste zi în
ocean
mai mereu te caut în oglinzile
virtuale
te aștept în capătul fibrelor de sticlă
să înflorești
poate
poate
o să ne întâlnim unde firul
de păianjen se rupe

cărări

păcatul este că te-am cunoscut
prea mult
prea adânc
prea îndelung
n-a mai rămas nimic tănuit
de aceea am apucat fiecare
un alt drum
în spatele tău a rămas doar roua
între povești o să îmbătrânim
liniștiți
între povești
puteam să ne creștem copiii

dar n-a fost să fie
pe înțelese

poate

nu știu
iubirea poate este focul ce arde
iarba îndrăgostită de tălpile tale
din ea firele subțiri ca niște cuvinte
te ating
înnobilate
te leagănă
te aduc verde din visuri
îmi amintesc
cum ți-ai scris pe picioare
cu litere argintate
trezește-mă
atât cât e noapte
atât cât dimineața nu vine
să ne înalțe

ATILA RACZ

ILIE HOZA

→Gerilă, știți voi care, de la Creangă
(din) citire, cel cu "urechi clăpăuge"
și "buzoaie groase și dăbălăzate",
tremură peste ape fierte de ger,
vedenii din era glaciară: tapiri, rinos,
fildeși translucizi, colții-spadă ai
felinelor străvechi, picioare-n butuci
de mamuți! Lentile, gheme, pene,
bile, forme grotești, s-acoperă, se
descoperă la cascade și bulboace de
unde-n vălurile. Lacrimi picură din
ochii apoși ce se-nchid, se deschid.
Undeva la izvoară, bagheta Crăiesei
plutește-n limpede lichid!

Filă de Gerar cu gerunzii...

Foi, file, pagini asemenea, ba de
cruntă cremene, ba de moale dulce
lene! S-a mai încălzit inima asprului
Gerar, flăcău voinic fără nici un sfânt
în buzunar! Las' că are briliante pe
țărături, la gura fântânilor și stele de-
argint pe umărul stâng în timp ce io-s
de reumă strâmb! Puterile i-au slăbit
că vine din fașă feciorul Fevvar, cel
mai scurt de-un picior și cu mână
sucită, nătângă! Așa că-l cam lasă

puterile și muierile fiindcă a-nceput
să plângă! I se vede-n privire un colț
de verde licărind! Un ceas solar pe
zăpadă ticăie ore, minute, secunde la
rând. Da, daaa mai are încă vreo trei
zile lumea la picioare. Cu: buturugi
desenate-n coliere de perle și
inimioare, toiegelel rezemat de-un
gând, tulpinițe de cicoare umbre
albastre prelungind, la călcăie pene d-
argint, mere și nuci putrezite-n
pământ, corbi în abanos strălucind,
săcurea pe tăietor odihnind, crengi
contorsionate de frig, ploaie și vânt,
drumuri neterminate până când,
mama așteptându-și fiul, lăcrimând...

Zbârlire...

Ahhhh, așa un fior, ieșisem după
o cotarcă de hartapele, cam goluț,
doar c-o cămașă scurtuță peste
ghebuță, cum m-am tuplicat așa, pe
vine, izmănuța cam largă și subțire,
sau vântu' mi-a dezgolit bucle
slâninoase și fragede... șiii???... am
simțit așa... un fior cald, mătășos, da
și răcoros, adică umedos, aburos, nici
nu știu cum să zic?! Credeam că-i
cine știe ce duh, vreo atingere
femeiască, o briză mediteraneană,

niscaiva aură ori auroră boreală,
vreun îngeraș adiat din streășină! M-
am întors să văd ce fericire, ce
gădilare divină a dat peste mine!?
Not! Nimic din gânditele acele! Era
coada motanului Sigo! Care se freca
de fesele moșului!? Ahhhh, așa un
fior, crezusem că mor!

Sonarul inimii...

Bobotează în pufoică! Șubă la
inimioară, măi dragă, Mărioară! În
creasta streșinilor au încremenit
greble de platină și țăpușă din argint
viu! Să vin Ioană ori să nu mai viu!?
Picuri din streășină de ger și lacrimi
din ochii mei cu gelozie de antigel?!
C-am mai îmbătrânit c-un an, m-am
prostit cu zece! Haină veche! Vă
întreb până la ce vârstă ai voie să te
îndrăgostești? Moșule, iar, vezi
curcubeul în ianuarie?! Mă gândesc la
trai, la putregai, la vâtrai, la...mălai!
La păsări imaginare, ofilite ierburi
foșnitoare, la coji scortoase
luminoase, la sonorul inimii mele,
care bate aiurea! Tare!

(Fragmente din volumul "Cartea
XIII")

Biblioteca Babel

JORGE SEMPRÚN ȘI PRIMO LEVI,

MĂRTURISIRI DIN IAD

Supraviețuitori ai experienței lagărelor de concentrare naziste Buchenwald și respectiv Monowitz (Auschwitz), deveniți scriitori, în primul rând ca urmare a povestirii acelor cumplite experiențe, spaniolul Jorge Semprún (1923-2011) și evreul italian Primo Levi (1919-1987) se raportează în mod diferit la nevoia, dar, totodată, și la datoria comunicării anomaliilor istoriei secolului XX, trăite nemijlocit de amândoi, cam în aceeași perioadă (1943-1945).

Jorge Semprún și-a asumat cu luciditate lupta cu toate mijloacele împotriva invadatorilor fasciști germani asupra Franței democratice, devenită victimă, iar prin regimul de la Vichy, colaboraționistă cu învingătorii. El se afla în Franța, ca refugiat spaniol, după înfrângerea Republicii Spaniole, în 1939, de către un regim național, tot de inspirație fascistă. Acolo s-a înrolat cu bună știință în mișcarea de rezistență a celor ce încă mai credeau în libertate, în demnitate patriotică și, mai ales, în valorile democrației. După mai multe acțiuni soldate cu fulminante succese împotriva teribilei mașini de război cuceritoare, grupa de acțiune a tânărului student la filosofie (aflată sub egida Partidului Comunist Francez) a căzut pradă poliției colaboraționiste și a fost predată fără nici un scrupul noilor lor stăpâni. Aceștia i-au băgat claie peste grămadă în vagoane de vite și i-au trimis în lagărul de muncă din Buchenwald. Drumul până la șantierul sclavizării și decimării fizice și psihice și mai apoi până în laboratorul morții va fi descris de autor în romanul autobiografic, apărut în limba franceză, *Le grand voyage-Lunga călătorie* (1963).

Primo Levi (absolvent în 1941 de studii duperioare de chimie) se ridică doi ani mai târziu contra regimului italo-german de segregare etnică ce devenise la fel de necruțător cu evreii, precum cel de dincolo de fruntarii, a cărui influență în Italia devenise tot mai înverșunată, cu cât rezultatele pe toate fronturile apăreau mai mult decât îngrijorătoare. Iar acțiunile lor malefice, de purificare etnică, le socoteau tot mai stringente. Astfel,

Jorge Semprún

tânărul absolvent este capturat de miliția fascistă, închis, dar are norocul să-și recunoască doar "vina" de a fi evreu și în acest fel este pedepsit numai cu deportarea, nu cu condamnarea imediată la moarte, pedeapsa necruțătoare a tuturor celor bănuți, doar, ca luptători antifasciști. Experiența lagărului o va povesti Primo Levi în cutremurătoarea carte *Si esto es un hombre*. Dacă acesta mai poate fi un om, apărută în 1947.

Trauma trăită de Jorge Semprún în lagărul nazist nu se poate converti în narațiune decât târziu, după aproape două decenii. Faptul îl deconspiră și-l analizează însuși autorul în cartea *La escritura o la vida* –Scriitura și viața, 1994. El a văzut acolo cumplita experiență a morții "ca o experiență colectivă, fraternă chiar, aprofundând astfel faptul de a fi împreună" ¹. Supraviețuirea lui față de drama celorlalți e privită nu de puține ori ca o culpă. Aceea de a înșela într-un fel destinul, întrucât el nu a cunoscut dezintegrarea fizică în fumul puturos de carne arsă al coșului crematoriului sau în cenușa azvârlită în cele patru vânturi. El a scăpat de acest cumplit destin pentru că era cunoscător al limbii germane (în copilărie, la Madrid, părinții lui i-au angajat mereu guvernante din această etnie) iar deportații spanioli, membri ai partidului comunist, i-au rugat pe comuniștii germani, și ei închiși, dar cu funcții în lagăr, printre care, acelea de supraveghere și repartizare a celorlalți către muncă sau spre extincția pură și simplă, să-l lase să funcționeze ca membru al... "arbeitsstatistic". Aici va participa împreună cu comuniștii autohtoni în selecția pentru muncă, pentru a putea face salvați, din această poziție, o parte din tovarășii lor, destinați morții, fără ca SS-iștii, supraveghetori de la distanță a lagărului, să observe. Altminteri, ei înșiși puteau fi executați, ca exemplu pentru ceilalți, chiar pe platoul central de strigare a apelului.

Primo Levi

Cu această povară morală, el părăsește viu lagărul, purtând în suflet pentru mult timp tragediile semenilor a căror viață s-a curmat în acele cumplite condiții. Ideea de a scrie, totuși, despre aceasta, îi apare târziu, după ce un comunist ilegalist, Manuel Azaustre, în casa conspirativă din Madrid, pe strada Concepción Bajamonde, îi povestea, la o cafea, viața sa din lagărul Mauthausen. Ca urmare a acestei confesiuni, în același spațiu unde el va locui de mai multe ori ca membru al Partidului Comunist Spaniol (secțiunea franceză), pentru organizarea luptei politice împotriva regimului franchist din interiorul țării, în momentele de acalmie, între acțiuni, va scrie prima carte a experienței concentraționare, *El largo viaje*. Pentru scriitor trecuseră anii, timpul acțiunii și timpul scriiturii se lărgise, iar multe alte fapte se interpuseseră în biografia sa. Atunci, el e nevoit să rupă firul acțiunii, să introducă alte secvențe de viață, să creeze noi personaje, pe temeiul mai multor modele umane pe care le cunoscuse. Povestirea, pentru a deveni veridică, își urma legile ei. Iar autorul li se supune cu intuiție artistică deosebită.

În această carte, Jorge Semprún povestește drumul deportaților, în vagonul de vite, către lagăr: Scrie autorul: "Stăteam nemișcați, îngrămădiți unii deasupra celorlalți, noaptea era cea care înainta, cea de-a patra noapte, către înțepenitele noastre cadavre viitoare" ².

Dar scriitorul nu se oprește doar la descrierea condițiilor de călătorie. El face racursuri în trecut, evocă fapte care s-au interpus timpului trăirii și cel al mărturisirii, ba chiar inventează un personaj, "băiatul din Samur", care îl inițiază pe tânărul student în arta supraviețuirii, în condiții extreme. Acesta îl povățuiește pe intelectualul care și-a strecurat ființa fragilă mai mult prin bibliotecă și acum se află în pragul leșinului fizic: "Să respiri, →

GEO CONSTANTINESCU

aceasta este cel mai important lucru: înțelegi? Să poți respira”. Dialogul cu acest personaj face ca evocarea călătoriei”către moarte” să fie mai vie, mai ușor suportabilă. Acest băiat de condiție medie îi dă tânărului intelectual forța supraviețuirii. Mai ales când acesta îi vorbește despre viitor, tocmai aici, în vagonul cu drumul său, implacabil, spre moarte. Concluzionează naratorul:”Este fiu de tărani mai degrabă înstăriți, dar lui i-ar plăcea să lase câmpul, să se facă mecanic, cine știe, ajustor, strungar, frezor, orice ar fi, o frumoasă muncă peste frumoase mașini, îmi zice”³. Împreună, cei doi tineri cunosc în apropiere experiența morții unui bătrân ce nu a rezistat înghesuiei și sufocării și care și-a dat ultima suflare spunând, disperat:”Vă dați seama?” Vorbele lui le erau adresate tuturor celor care încă rămăseseră în viață.”Vă dați seama?” Ceva se întâmplă cu mine, ceva se întâmplă cu noi, cu lumea aceasta, ce ne trimite spre moarte. Vorbe cu rezonanțe obsesive pentru toți ceilalți, încă supraviețuitori:”Vă dați seama?” Tot cei doi evocă momentele eroice de dinainte, când s-au ridicat împotriva mașinii de război germane și au obținut victorii mărunte, dar, totuși, victorii. Iar cineva, de lângă ei, îi apostrofează violent. Le impută faptul că din cauza lor a devenit el victimă, deși a fost o ființă moale, fără personalitate și n-a ridicat un deget împotriva cotropitorilor. Era tipul lașității întruhipate și –iată!- va trebui să sufere ca cei care s-au revoltat. Dar tânărul intelectual se justifică. Nu lașului care nu-l înțelege, ci băiatului din Samur și, mai ales, sie însuși:”Sunt deținut pentru că sunt un om liber, pentru că m-am văzut în nevoia de a-mi exercita libertatea și mi-am asumat această necesitate.” Dar băiatul din Samur va sucumba în această călătorie, își va lua locul lângă bătrânul care lansase ultimele cuvinte cu rezonanțe atât de adânci pentru întreaga omenire:”Vă dați seama?” Asta tocmai pentru că industria morții pusă în faptă de regimul hitlerist era de neînțeles. Si pentru cei pregătiți s-o înfrunte și pentru inocenți. Doar norocul mai funcționează uneori. De foarte puține ori...

În cartea sa, Primo Levi se caracterizează modest:”Mă capturase

Miliția fascistă în 13 decembrie 1943. Aveam 24 de ani, puțină minte, nici o experiență și o înclinație hotărâtă, influențată de regimul de segregare, redus de patru ani de legi rasiale, să trăiesc o viață foarte puțin reală, populată de educate fantome carteziene, sincere prietenii masculine și lăncede amicitii feminine. Cultivam un soi de rebeliune moderată și abstractă.”⁴.

Se înscrie în rândurile mișcării antifasciste locale, este prins, dar este învinuit doar pentru ”culpa” de a fi evreu. Cu această ocazie, au fost cu toții adunați în ”vagoane de mărfuri, închiși din afară, iar înăuntru bărbați, femei, copii, striviți fără milă precum lucrurile, cu grămada, o călătorie spre nicăieri, către acolo, jos, către adânc”. Adaugă mai apoi, cu trimitere în viitorul nesigur, care va aparține doar câtorva dintre ei: ”Dintre cele patruzeci și cinci de persoane din vagonul meu doar patru s-au întors la casa lor; și a fost cu mult peste celelalte, vagonul cel mai norocos”⁵.

Tipul de narațiune a lui Primo Levi este liniară. Trimiterile în trecut și viitor sunt puține, el prezentând faptele cu curiozitatea nevinovatului față de care istoria comite cele mai grave nedreptăți. E vorba de absurdul unei lumi ce și-a structurat ființa pe fundamentul crimei față de semenii și pe grava disoluție morală a celor ce dețineau acea putere irațională. Or, ființa nevinovată nu poate funcționa decât ca victimă neputincioasă în fața călailor dezlănțuite. Cu atât mai mult cu cât în jurul său sunt tot atâtea ființe inocente pentru care istoria absurdului nu are decît același răspuns. Într-o asemenea postură, autorul observă:”Puțini sunt oamenii care știu să mergă spre moarte cu demnitate și de multe ori aceia la care nu ne așteptam”⁶.

Debarcați la Monowitz, aproape de Auschwitz, sunt coborâți din vagoane, întâmpinați de SS-iștii înarmați, însoțiți de câinii lor, cu strigătele lor lătrate în limba germană, mai apoi sunt selectați după constituția fizică, cei buni de muncă de o parte, cei slabi, bătrâni, femeile și copiii vor fi destinați direct morții. Toți cei apti de muncă sunt despuiați, tunși, îmbrăcați și îmbrăcați în hainele lagărului. Observă autorul adresându-se cititorului aparținător unor alte vremuri, cele care vor deveni normale:”Imaginați-vă acum un om

căruia, înafară de persoanele iubite, i se răpesc casa, obiceiurile, hainele, literalmente tot ce are: va rămâne un om gol de sine, redus la suferință și la necesitate, lipsit de demnitate și de judecată, pentru că cine a pierdut totul foarte ușor i se întâmplă să se piardă pe sine însuși”⁷.

Dar acestea sunt numai laturile exterioare ființei. Urmează înfometarea, umilințele, munca istovitoare, lipsa de asistență medicală și, în final, după numai trei luni, dacă te supui ordinelor cu strictețe, vei deveni o ființă apatică, epuizată, bună pentru crematoriu. Acolo, în șantier, altul îți va lua locul.

Dar există și tehnici de supraviețuire. Te supui mai puțin ordinelor inumane, te insinuezi cu dibăcie în contrabanda subterană de alimente, țigări... Cu timpul, chiar”am învățat să nu mă mai las furat și dacă întâlnesc o lingură, o sfoară, un nasture pe care mi-l pot însuși fără pericolul de a fi pedepsit, mi le pun în buzunar și le consider ale mele cu deplină îndreptățire”⁸. În rest, totul decurge normal. Adaugă autorul: ”Împing roaba, trudes cu lopata, mă ostenesc cu ploaia, tremur în fața vântului, deja trupul meu nu mai este al meu; am pântecul umflat și extremitățile rigide, fața umflată dimineața și suptă seara; unii dintre noi au pielea galbenă, alții cenușie: când nu ne vedem timp de trei, patru zile ne recunoaștem cu dificultate”⁹. Totul: porunci, ordine, îndemnuri, amenințări, tăcănături de arme, eforturi supraomenești, foamea cotidiană duc spre inevitabilul sfârșit.

Dar germanii au nevoie stringentă să pună în funcțiune fabrica de cauciuc sintetic pentru necesitățile frontului. Iar Primo Levi este absent de studii superioare de chimie. Prin urmare, iese din concasoarele trudei epuizante și neiertătoare a șantierului. Așa va scăpa, în final, de spectrul cotidian al morții.

Și el, ca și deportatul spaniol din lagărul Buchenwald, Jorge Semprún, întâlnește pe cineva care îl învață regulile aspre ale supraviețuirii. Afirmă autorul italian:”Alberto este cel mai bun prieten al meu. Are doar douăzeci și doi de ani, cu doi mai puțin ca mine, dar nici unul dintre italieni nu a demonstrat o capacitate de adaptare asemănătoare cu a sa. Alberto a intrat în Lagăr cu capul sus și continuă să trăiască în→

Lagăr neatins și necorupt”. În final, însă, precum băiatul din Samur, personajul lui Jorge Semprún, el va fi cel care moare. Tocmai pentru că era sănătos (autorul rămăsese abandonat de germani, pe moarte, la infirmerie) și a participat la marșul absurd în coloană, impus la retragerea nemților, când rușii veniseră cu contraofensiva, aproape de lagăr. Nimeni din coloana retragerii n-a supraviețuit... Autorul, însă, s-a înșănătoșit și a supraviețuit. Dar cu traume nevindecate pentru toată viața.

Dar, iată, că vestea din 11 aprilie 1987, cum că Primo Levi, supraviețuitorul din lagărul de la Auschwitz, a căzut în golul scărilor de la etajul al treilea al locuinței sale, i-a amintit lui Jorge Semprún o întâmplare de demult, petrecută chiar în lagărul său. Sosește la Buchenwald o telegramă din partea Direcției Centrale ale Câmpurilor de Concentrare, care se interesa de deținutul Jorge Semprún. Atunci, conducătorii celulei din lagăr a Partidului Comunist Spaniol, temându-se că unul din membrii săi va fi ucis, s-au gândit să-i schimbe identitatea cu cea a lui François, un tânăr ce se afla deja epuizat, pe patul morții. Această amintire va căpăta consistență narativă în mintea autorului și va da naștere romanului *Viviré con su nombre, morirá con al mío*- Voi trăi cu numele său, va muri cu al meu, apărut în 2001.

Autorul l-a căutat atunci pe tânărul François, el însuși student, dar pentru că a cochetat cu Rezistența franceză, chiar tatăl său l-a turnat poliției. Astfel a ajuns în lagăr, și pentru că nu s-a putut sustrage muncii fizice epuizante, se pregătea să-și dea sufletul, ca o eliberare...

În același timp, cel care pentru a supraviețui va trebui să-i fure muribundului identitatea, are un adânc proces de conștiință. Afirmă el: "Acel mort-viu era un frate, dublul meu, poate, Doppelgänger-ul meu: celălalt eu, sau poate eu însumi fiind celălalt. Desigur, alteritatea descoperită, identitatea existențială captată ca posibilitate de a fi altul ceea ce ne poziționa pe amândoi atât de aproape."

Deși, cum afirmă în cartea - biografie a întâiului exil în Franța, *Adieu vive clarté*, cu titlul spaniol, *Adio lumină a verii* (1998), încă din fragedă tinerețe autorul credea sincer că "viața este transcendată de valori

care o depășesc: nu este valoarea supremă. În plus, să fi fost așa, ar fi fost dezastruos. Întotdeauna a constituit un dezastru istoric considerarea vieții în practica istorică ca fiind valoarea supremă." Dar acestea erau reflecțiile de dinainte de Buchenwald.

Moartea lui François îl umanizează pe cel care voia să-i preia numele pentru a lupta în continuare împotriva hidrei naziste agonizând. Desigur, roata istoriei nu putea fi întoarsă înapoi, cei câteva zeci de milioane de morți nu mai puteau fi redați clipei, vieții, fericirii. Internații lagărului din Buchenwald, coborâți la cel mai de jos nivel al instinctualității, se reorganizează, fraternizează, simt că victoria aliaților va fi aproape. Și vor să construiască o societate în care suferințele atroce, sclavia exterminatoare și moartea înainte de datul sorții să dispară. Dar va ființa undeva o astfel de societate? Greu de crezut atunci, în acele condiții, greu de crezut și acum. Speranța, însă, rămânea vie, chiar și atunci când libertatea era întâlnirea și dialogul deținuților în spațiul latrinelor comune, unde creatorii acestui univers al degradării, SS-iștii, nu-și îngăduiau să ajungă.

Partidul Comunist Spaniol încerca astfel să-și apere membrii devotați, dar când a constatat că cel care se interesa de tânărul Semprún nu era Gestapoul, ci ambasadorul Spaniei fasciste de la Berlin. Acesta, prieten cu tatăl scriitorului, care, desi republican și democrat convins, a îndrăznit sa-l deranjeze, pentru a afla ceva despre soarta fiului său. Iar ambasadorul franchist nu a putut să-l refuze. Prin urmare, același Partid l-a supus mai apoi unui cumplit rechizitoriu. Nu cumva, tânărul intelectual ar putea fi un potențial trădător? Neînțelegerea situației putea genera crima obișnuită în lagărele de concentrare chiar din partea celor ce-i înscriseră destinul în supraviețuirea din Arbeitsstatistik.

De aceea Jorge Semprún, înainte de a deveni scriitorul vieții sale și al istoriei străbătute, a fost un om de acțiune și un constructor de idealuri. Mai târziu, va ieși din rândurile Partidului Comunist și va crea literatură din întâmplările vieții și ale istoriei în care nu s-a sfiit să intervină activ, fără rezerve. Celălalt martor al infernului istoriei secolului XX, Primo Levi, deși a convertit de timpuriu trauma lagărului de

exterminare în cuvânt, în primele două mari romane-mărturie, *Se questo e un uomo*, și *La tregua*, în final, și-a dat tributul suferinței, tot în moarte. Nici astăzi un se știe dacă acea cădere pe scări a fost simplu accident, sau sinucidere. Ceea ce se știe este că cei doi scriitori reprezintă două conștiințe ale secolului XX, secol de mari deficiențe morale ale civilizației, când războaiele mondiale și războaiele locale și civile s-au unit cu crima de stat și crima împotriva maselor întregi de oameni, devenind cea mai cumplită încheștare de forțe ale morții, punând problema continuității însăși a omenirii sau a renașterii din propria-i cenușă. Trauma individuală a experienței morții convertită în cuvânt devine pildă vie pentru viitor, când omenirea, în virtutea alienării din pricina puterii rău înțelese, poate redeveni călăul însuși al civilizației cucerite, de-a lungul vremilor, cu atâtea sacrificii... Prin acțiunile lor, prin viața lor, dar mai ales prin operă, cei doi mari scriitori mențin trează conștiința omenirii ca acele fapte abominabile și absurde pe care ei însuși le-au trăit, atât de dureros, să nu se mai întâmple, niciodată. Dar va avea omenirea de azi sau cea de mâine această capacitate de conservare, nu de distrugere a propriei Ființe? Întrebare la care omenirea va trebui să răspundă, pentru a nu se cufunda în neant...

NOTE:

¹Jorge Semprun, *La escritura o la vida*, Traducción de Thomas Kauf, Tusquets Editores, Título original: *Ecritura ou la vie*, Barcelona, 1995;

<https://www.vv.mx./blogs/cecc/files/2012/06/Semprun-Jorge-La-escritura-o-la-vida.pdf>, (consultată la 15 de sept. de 2017), p. 103.

²Jorge Semprún, *El largo viaje*, en Jorge Semprún, Grupo de acción comunitaria, www.Psicosocial.net/grupo-acción...de...largo-viaje/file, (consultată la 15septembrie 2017), p.2.

³Opera citată, p. 6.

⁴Primo Levi, *Si esto es un hombre*, în *Si esto es un hombre*, historia contemporánea. Sociedades. Uba.ar/... Si esto es un hombre pdf. Título original: *Se questo e un uomo*, Giulio Einaudi Editore Torino 1958, 1976; Primera edición en esta colección: enero de 2002; Segunda edición: mayo de 2002; traducción Pilar Gómez Bedate, 1987; de esta edición: Muchnic Editores S. A. Peu de la Creu 4, 08001, Barcelona, 2002, (consultată pe 15 septembrie 2017), p. 6.

⁵Opera citată, p. 8.

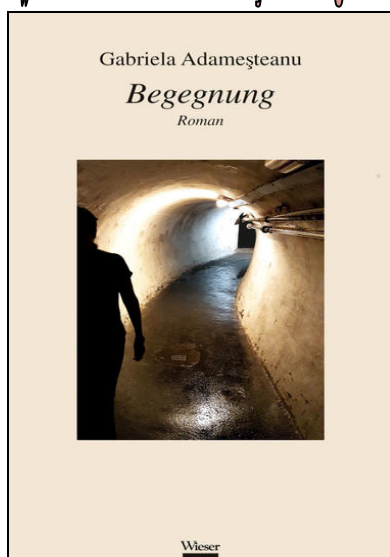
⁶Opera citată, p. 8.

⁷Opera citată, p. 14.

⁸Opera citată, p. 19.

⁹Opera citată, p. 19.

„Întâlnirea” Gabrielei Adameșteanu în germană

După ce în 2013 îi apare romanul „Drumul egal al fiecărei zile” în germană la o editură din Frankfurt, recent i se publică Gabrielei Adameșteanu romanul **Întâlnirea (Begegnung)**. Roman. Aus dem Rumänischen von Georg Aesch, Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec, 2018, 302p.) în Austria, la editura Wieser.

Cartea apare cu sprijinul financiar al Inarirurului Cultural Român.

Dacă în mod normal pe pagina a patra apare titlul cărții în română, numele editurii și anul apariției, în romanul de față aceste date lipsesc și pe ultima pagină a cărții aflăm că a fost scrisă (sau modificată ori adăugată): mai 1985-iulie 1989, ianuarie 2001-iunie 2003, ianuarie – iunie 2007, 2008, aprilie – mai 2013.

De semnalat că romanul apare în condiții grafice ireproșabile, legat și cu semn de carte, în traducerea lui Georg Aesch (n. în 1953 în Codlea, din 1984 în Germania), cel care a mai tradus cărți de Norman Manea, Gellu Naum, Andrei Peșu și Filip Florian.

Romanul e constituit din trei părți și are 34 de capitole.

În central său stă Traian Manu, directorul Institutului European de cercetare a mediului înconjurător al Mării Mediterane din Napoli. O somitate mondială ca biolog și chimist, dar și specialist în limbi clasice, greaca veche și latină, cu o memorie excepțională, care știe pe dinafară, integral „Odissea” lui Homer, din care recită din când în când pasaje care se potrivesc împrejurării.

Născut în 1922 în Cărbunești, pleacă în 1941 la studii în străinătate, în 1947 e chemat în țară, nu revine și i se

ridică cetățenia română. De treizeci de ani nu mai are legătură cu familia iar acum este invitat de Centrul cultural german din România să țină o conferință. Dacă pentru oamenii de știință se apreciază faptul că vine un savant de renume mondial în țară, în schimb pentru cei de la securitate nu e vorba decât despre un transfug.

Soția sa Christa, avusese o copilărie și tinerețe dramatică, marcată din plin de cel de-al doilea război mondial. Își pierde pe front tatăl și apoi fratele iar în urma unui bombardament mama și sora, iar ceva mai târziu, în urma unei explozii la BASF îi moare soțul, Hermann. Ea nu vroia să vină în România și caută să-l determine pe actualul ei soț să nu o facă nici el.

Ajuns la Aeroportul Oopeni, Traian Manu e așteptat de o mulțime. Pretinse rude de fapt nu erau rudele lui, ci Clementina Izvoranu se crampo- na de faptul că pianista Ana Maria, dragostea lui din tinerețe, o înfiase și acum îi cere lui să rezolve să fie reprimat fiul ei la universitate, de unde fusese eliminat.

Prietenul lui Alexandru Stan, cel cu care fusese în 1941 la studii în Germania și care s-a întors, este acum director de institut, profesor universitar, vicepreședintele academiei dar și...turnător, agentul „Emilian”.

Manu vine din 12 până pe 25 august. El află că Ana Maria a cerut în repetate rânduri să plece în străinătate dar nu i s-a aprobat iar când este bolnavă i se refuză internarea în spital pe motiv că este bătrână și este trimisă să moară acasă.

Bunul său prieten din copilărie Anton Dobrotă, care provenea dintr-o familie înstărită și pe care el îl medita, câștigând astfel banii necesari studiului, fusese condamnat la muncă silnică pe motiv că a luptat împotriva Uniunii Sovietice pe fronul din Est. Apare însă fratele lui mai mic cu vreo șapte ani, cu care Manu nu avuse nici în clin nici în mănecă, Cristian Dobrotă, și împreună cu soția îi cer să intervină pentru familia lor.

Vărul Victor, cel plin de solicitudine, gata a-l servi în orice moment, e de fapt tot un turnător, sursa Bădescu.

După ce se întoarce acasă, recapitulează în timpul călătoriei cu mașina condusă de soție cele întâmplare și la un moment dat se întreabă ce le este el dator acestora. Fiindcă atunci când a fost el sărac și i-a mers rău nimeni nu l-a ajutat și...moare.

Culmea ironiei, cei de la securitate tocmai întocmesc un amplu plan de măsuri preventive în ceea ce-l privește.

Sunt bine redată unele aspect tipice, precum băfa: fiecare știe ceva despre Manu, chiar dacă afirmațiile se bat cap în cap. Fiecare susține altceva despre Traian, cel de dinainte de plecare.

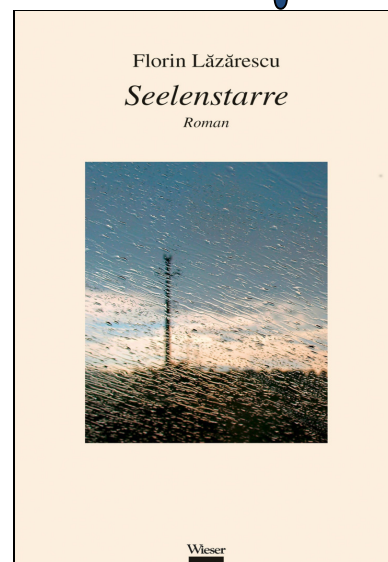
Manu constată că oamenii stau la coadă la alimente ca în timpul războiului.

Aflăm că o călătorie cu taxiul este un lux pentru cei cu un salariu mediu.

În timpul conferinței e nemulțumit de publicul eterogen iar la restaurant: „S-a fumat mult, așa cum se fumează acolo, fără a se ține cât de puțin seama de cei care nu fumează”(p.238).

El moare însă împăcat, după ce a fost „În țara care a fost a noastră și a nimănui este” (p. 217 și p. 223), după cum zice Cioran.

Florin Lăzărescu în germană

După ce în 2007 i se publică în traducere germană „Trimisul nostru special” în Austria, lui Florin Lăzărescu îi apare recent la aceeași editura Wieser romanul „Amorțire”, care a fost publicat în țară în 2013 la editura Polirom. Cartea apare cu sprijinul financiar al Institutului Cultural Român, în traducere cu titlul **Amorțirea sufletelor** (Florin Lăzărescu: **Seelenstarre**. Roman. Aus dem Rumänischen von Jan Cornelius, Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec, 2018, 231 p.).

Protagonistii cărții sunt Evghenie și proprietărea sa, Valeria Stoican.

Evghenie cu greu o scoate la capăt în viață, după absolvirea unei facultăți umaniste, la început se ocupă cu creșterea melcilor până când din neatenția mamei sale atunci când el nu a fost acasă, aceștia dispar, apoi ca și chiriș al doamnei Stoican se ocupă cu—

MIRCEA M. POP

comerțul cu cărți, întrucât înainte de revoluție fiecare avea o bibliotecă și acum se puteau procura cărți la preț derizoriu, mergând acasă la oameni. Cărțile le vindea apoi mai scump studenților. Dar, ghinion, când cărțile pe care le depozitează din lipsă de alt spațiu în pivniță sunt udate și apoi îngheață, fiind nevoit să le arunce, renunță și la asta. E fotograf amator și scriitor fără operă.

Proprietăreasei lui, Valeria Stoican, fostă profesoară de biologie, acum pensionară, îi merge mai bine din punct de vedere financiar și apoi ea este și posesoarea unei vile pe care o moștenise după revoluție și în urma unei proces câștigat, de la un unchi fost acordor de pian, care emigrase în Vest.

Probleme de sănătate au însă amândoi, cel puțin după primele semne: lui Evghenie, deși doar de 41 de ani, îi amorțește corpul din când în când, are atac de panică, palpitații, posibil infarct, fapt pentru care se tratează cu Maaloxan, iar Valeria, la cei 65 de ani ai ei, are Alzheimer.

Apar însă în anturajul lor o serie de persoane, precum cel poreclit Zen, vânzătorul de broaște țestoase, violonistul orb care interpretează etern o sonată de Scarlatti, cerșetoarea cu capotul roșu, Mădălina, fiica Valeriei, domnul Zaharia și Cazimir, fostul coleg și prietenul lui Evghenie, mare prozator, pentru care „Poeziile sunt o înfundătură. Nu ajungi departe cu ele. Astăzi romanul este rege”. (p. 167) și care recunoaște că: „Dacă renunț la scris, pot flămânzi. Am peste patruzeci de ani și altceva nu am învățat”. (p. 169).

Și totuși unii se descurcă de minune: un inginer constructor, imediat după decembrie 1989, aduce un aparat de copiat în oraș, apoi al doilea și la al treilea construiește un palat, ca să aibă loc.

Pagini ironice și umoristice găsești la tot pasul, precum cea cu directorul Casei de cultură care a publicat până atunci 33 volume și ale cărui versuri au fost traduse în peste 50 de limbi, dar pe care secretara îl toarnă la presă pentru niște nereguli financiare privind blocul de marmoră achiziționat în vederea realizării monumentului poetului național. Amuzantă este participarea corului pensionarilor, la solicitarea directorului, la înmormântarea poetului Nichifor Rebenciuc, pe care nici unul nu-l cunoscuse sau citise.

O cardioloagă de 80 de ani scrie poezii și caută o editură care să i le publice.

Amuzant este și modul în care se puteau tipări cărți la biroul de xeroxare, unde își tipărește Evghenie volumul de versuri „17x17 poezii & fotografii”.

Important este ISBN-ul, care costă 70 de lei și faptul că 7 exemplare trebuie trimise la Biblioteca Națională. Într-o oră cartea e gata tipărită, nu însă conform așteptărilor, fiindcă nu a optat pentru color, ci pentru alb-negru, ca fiind mai ieftin.

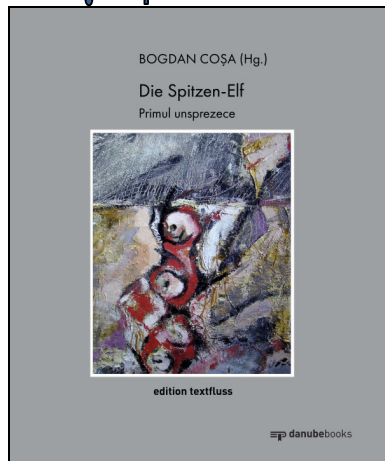
Probabil este aceasta și o aluzie ironică la adresa editurilor, care s-au înmulțit ca ciupercile după ploaie.

Domnul Zaharia, un alt pensionar, face economii și cumpără un cavou la mult timp după moartea soției, fiindcă îi promisese.

Cartea este bine și alert scrisă. Farmecul ei constă și în faptul că în cele 17 capitole ale ei apar diferite informații adiacente precum cea privind descoperitorul tiparului cu litere metalice mobile. Aflăm că nu ar fi Johannes Gutenberg, ci în realitate procedeul ar fi fost aplicat cu un secol înaintea lui de către niște călugări anonimi coreeni. Interesante sunt și informațiile cu privire la pictura murală, precum și cugetările lui Evghenie despre scris și fotografie.

“„Amorțea sufletelor” este un roman despre necesare, totuși nerealiste speranțe și mici bucurii zilnice care amăgesc, dincolo de absurditatea vieții” scrie pe supracoperta interioară a cărții.

O antologie de poezie tânără românească

O carte frumoasă, în format relativ mare (28,5 / 17,5 cm), hardcover, bilingvă, apare cu sprijinul financiar al TRADUKI (Bogdan Coșa (Hg.): **Die Spitzen Elf / Primul unsprezece**. Aus dem Rumänischen von Daria Schnut-Hainz, danube books Verlag e.k., Ulm, 2018, 219 p.).

În mod amuzant editorul Bogdan Coșa îi vede pe cei unsprezece poeți antologați în „Prefața” sa ca pe o echipă

de fotbal, ba îi găsește fiecareia postul potrivit în echipă.

Dar, așa cum tot el arată, media lor de vârstă nu depășește 39 de ani, cu o singură excepție. Este vorba despre Vasile Leac, născut în 1973. Cel mai tânăr poet antologat este Alex Văsieș (n. în 1993), urmat de Cosmin Moroșan (n. 1989).

Fiecărui autor îi sunt rezervate între 14-22 de pagini, dar, de fapt, antologia fiind bilingvă, acestea se reduc la jumătate și apoi dintre acestea două sunt rezervate prezentării autorului.

Dacă în poezia tinerilor poeți germani de la sfârșitul secolului douăzeci aflai unde anume își petrec aceștia concediul și cine sunt prietenii lor, în cazul tinerilor noștri se cuvine să subliniem faptul că multe titluri de poezii sunt în engleză, întâlnești, la lectură, versuri în engleză și, pe alocuri, expresii picante, cu intenția vădită de a face impresie.

Poeții antologați fie că vorbesc despre ei înșiși, fie că, generoși, dau sfaturi cititorilor. Ciudat fiind, adesea, modul cum vorbesc despre ei înșiși precum și sfaturile pe care ni le dau... De preferință ei scriu poeme ample, fiindcă au multe de spus.

Poeții antologați sunt: Ionuț Chiva, care locuiește la Weiten, în Germania, Andrei Doboș, Andrei Dósa, Gabi Eftimie, Vasile Leac, Vlad Moldovan, Cosmina Moroșan, Ruxandra Novac, care, de asemenea, locuiește la Weiten, în Germania, Dan Sociu, Alex Văsieș și Elena Vlădăreanu.

Andrei Dósa rămâne în memoria lecturii prin varianta adaptată a rugăciunii „Tatăl nostru”, din care cităm: „Amorul nostru care ești în amor, / amor numele tău, amor împărăția/ ta, amor voia ta, precum în amor, /așa și pe amor...” (p. 62).

Vasile Leac continuă seria sa de poeme cu Seymour, eroul său dintr-un volum anterior, devenit acum S. Simplu dar ingenios este poemul „S. face o anchetă”, în formă de interviu, în care copii între 6-10 ani răspund (ciudat) la întrebări, precum: „Ce este literatură?”, „Ce este geniu?”, „Ce este inspirația?”, „Ce este autorul?”. Frumos este răspunsul: „Inspirația este Duhul care îți intră în sânge, / merge în creier și îți șoptește la ureche ce ai de făcut” (G.P. 8 ani) (p. 88).

Elena Vlădăreanu este singura axată pe probleme sociale cu privire la România, precum și de ecologie.

O antologie care datorită diversității privind tematica și modul de a scrie, se citește cu interes.

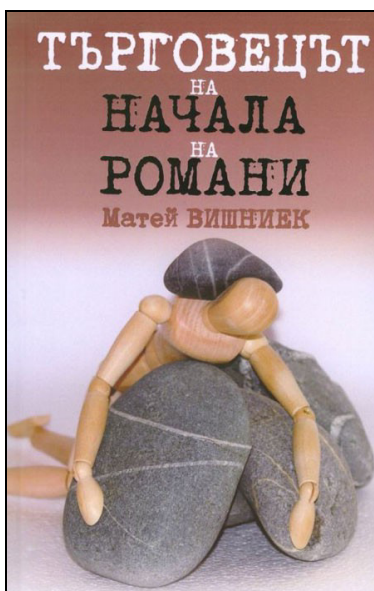
Soarta scriitorului ca rebus

Aș spune că, traducătorul Ognian Stamboliev este un admirator pasionat al beletristului și dramaturgului de renume mondial, Matei Vișniec (n. În 1956/). Până în prezent a tradus câteva zeci din piesele lui, o culegere de poezii, și patru romane. Pasiunea lui demonstrează un anume criteriu estetic despre dimensiunile în literatura mondială modernă. Le descoperă categoric în opera disidentului Vișniec, recunoscut de critică ca „noul Ionesco”. Îi plac stilul, ideile și modul în care acest remarcabil autor recrează problemele lumii și, tocmai de aceea el se grăbește să prezinte cititorului bulgar fiecare nouă carte a lui Vișniec. Într-o limbă bulgară bogată, frumoasă, flexibilă și expresivă, demnă de acest mare maestru al cuvântului.

Cea mai nouă traducere din această serie este „Negustorul de începuturi de roman“, carte desemnată cu Marele Premiu „Jean Monnet” pentru anul 2016. Marea apreciere mondială demonstrează că Vișniec urmează drumul cel mai precis și actual de scriere de proză artistică, demonstrează că prin ideile din roman a format o imagine amplă a personalității scriitorului în lumea contemporană.

Aș dori să subliniez că, acesta nu este un roman de lectură plăcută, de delectare, ci de lectură care necesită atât efort intelectual, cât și o pregătire literară prin care să fie descifrate mulțimea de semne metaforice din această povestire deosebită. De fapt, romanul reprezintă o narațiune din fragmente, unite în succesiunea lor tematică, dar neliniară, care formează marea metaforă cu un subliniat caracter simbolic. De fapt, încă în haosul planificat, Vișniec a dovedit că în operele sale poate crea metafore ample ale lumii. În roman această este societatea modernă, metaforic recreată ca o explozie a energiei informațional-tehnologice și de consum.

În „Negustorul de începuturi de

roman“ marea metaforă o reprezintă viața scriitorului ca o simbioză a realizării personal creatoare, dar și sociale. Matei Vișniec urmărește acumularea diferitelor epizode ale vieții în timpul în care un tânăr scriitor scrie un roman nou. Și tocmai fraza aceea de început este cea eruptivă de energie din gânduri și sentimente care dă tonul pentru fluxul de gânduri și emoții ale autorului în următoarele rânduri ale operei. Găsirea primei fraze se pare că este cea panacee după care romanul se scrie aproape singur. Nu întâmplător în romanul său Vișniec citează începuturile unor celebre romane universale, din care rămâne memorabilă această primă frază de început.

În roman se povestește despre o agenție din Paris care se ocupă cu ajutorarea scriitorilor pentru găsirea acestei prime fraze. Dar, în ultima instanța asta se dovedește a fi un mod netehnologic. Protagonistul în persoană, în decursul romanului ne arată, prin forma fragmentului, diversele sale trăiri în dragoste (domnișoara Ri), în familie (prezența fratelui Victor), în relațiile complicate cu scriitorii din România totalitară, și până la urmă cu răceala și înstrăinarea computerului, instrument care rece și fără suflet menționează toate trăirile scriitorului. În această descriere a vieții se împletesc și alte teme, prin care se descoperă singurătatea și alienarea individului. Aceste

fragmente laterale amintesc de atmosfera din opera lui Franz Kafka, „Procesul”. Astfel, romanul lui Vișniec devine un rebus intelectual, în care cititorul prin puterea gândirii sale abstract-filozofice trebuie să monteze marea metaforă a gândului creator al autorului-protagonist. Astfel reiese că operă se scrie în conștiința scriitorului, prin atingerea de rănilor provocate de lumea de astăzi. În final, tânărul scriitor totuși găsește și scrie ceea, atât de visată, prima frază de început. Ea apare pe coala albă după îndelung acumulatele și povestite sub forme diferite (proză, versuri, absurd) semne ale vieții în conștiința scriitorului. Autorul le oferă prin fragmente, în forma lor cea mai concentrată. Katarazisul cititorului intervine exact după pronunțarea acestei prime fraze găsite, pentru că împreună Cu Vișniec a parcurs golgota vieții a drumului unui scriitor către scrierea operei mari.

Romanul lui Matei Vișniec poartă toate semnele prozei posmoderniste, caracterizată prin fragmentarea în construirea narațiunii; prin suprimarea structurii temei tradiționale; printr-o disecție rece, într-un fel rațional-înstrăinată a universului interior al personajului, care rătașește în lumea modernă între lipsa de suflet a tehnologiilor moderne, și, din păcate, valorile morale lipsite de viață. Rebusul construit în acest roman în final naște și drumul anevoios al creatorului în facerea unei noi opere. Anume prima frază din ea este eruptivă, imboldul, începutul forței de naștere a lumii operei. Iar acesta este de fapt strigătul spontan din cauza rănilor adunate în sufletul scriitorului, provocate de problemele complicate ale lumii în care trăim. Și tocmai romanul postmodernist este forma lui cea mai precisă de expresie. Un roman foarte interesant care nu se citește într-o răsuflare, ci în înghițituri lente, pentru că fiecare fragment tot mai mult ne duce în adâncurile unei complicate structuri sufletești.

KRUM GHERGIȚOV

Matei Vișniec. Negustorul de începuturi de roman. Traducere și prefata Ognian Stamboliev. Sofia, 2018

RECEPTAREA CULTURII ROMÂNE ÎN SLOVACIA DUPĂ 1989

Volumul face parte dintr-un proiect mai amplu, concretizat fie prin cărți scrise de mine (*Valori și prezențe conjuncturale I; Interviu I*, 2009; 2010), fie prin cărți pe care le-am coordonat (*Memorialisti-ca închisorilor. Diaspora. Disidență*, 2009), fie cărți pe care numai le-am editat (*Exilul literar românesc – înainte și după 1989, Zilele limbilor romanice II*, 2011, 2012). Valorifică o perioadă de 4 ani petrecuți în Slovacia în calitate de lector, numit prin concurs din partea Institutului Limbii Române din București. Continuă firesc *Dialoguri-le bratislavene*, editate în anul 2013, în colaborare cu studenții anului III ai catedrei de românistică de la Universitatea Comenius. În pofida faptului că are cinci autori (Daniela Sitar-Tăut, Romana Rýdza, Miroslav Uram, Michaela Ďuračková, Silvia Steinerová) liantul *Dialoguri-le bratislavene* îl constituie atât arealul geografic actual al interviewatorilor, cât și preocupările similare ale celor investigați, deși aceștia provin din țări diferite (Slovacia, România, Germania, Serbia, Cehia). Deși unele întrebări au un iz didacticist, sunt repetitive sau prea ceremonioase (datorate relației profesor-student), vârsta interviewatorilor antrenează interlocutorul, generând interesante confesiuni (cauzele numirii în funcție a unui ambasador, imaginea terifiantă a prizonierilor întorși din Gulagul rusesc, elucidarea „misterului psihologic Vlad III Dracula”, „năravurile personalului de la ambasada slovacă, dar și [...] invidia reciprocă a personalului local”, „participarea serviciilor secrete străine la răsturnarea dictatorului, judecata pripită a ceaușeștilor”, prietenii literare româno-slovace).

Economia textuală a cărții este deținută de româniști, motiv pentru care relațiile cultural-istorice româno-slovace, ce durează de aproape cinci veacuri, reprezintă o notă redundantă.

Așa cum specificam și în prefața *Interviuri-le*, acestea se află în raport de complementaritate cu *Valori-le și prezențele conjuncturale*, fidel jurnal de lectură al cronicarului literar, cu atât mai mult cu cât o parte dintre cei care constituie substanța prezentului volum – Jana Páleníková, Libuša Vajdová, Peter Kopecký – sunt locatarii celui de cronici și urmează să apară și în cel de-al doilea volum al acestora.

Materialele din acest volum au fost generate, după caz, de apariția unei cărți emblematică pentru cultura română sau

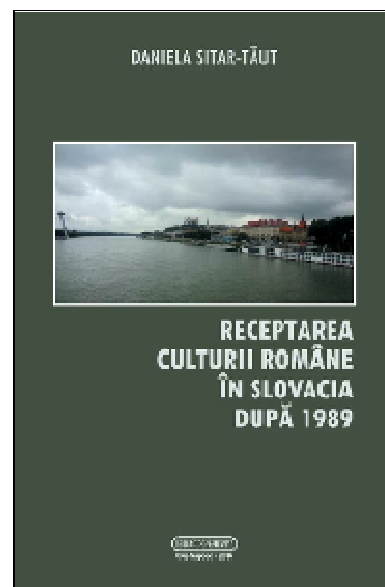
cea slovacă, de un eveniment omagial, de colocvii și simpozioane internaționale, de întâlnirea cu oameni care au o opinie particularizantă referitoare la specificitatea etnică a românilor și slovacilor, istoria lor comună, confluențele culturale, legăturile sociale dintre cele două țări, degenerescența valorilor, clișeele mentale, stereotipurile ce încearcă să camufleze o realitate culturală alarmantă.

Din corpusul textual nu sunt eludate problematicile care vizează statutul scriitorului, raporturile acestuia cu critica literară, informațiile referitoare la laboratorul lui de creație, mesajul pe care dorește să-l transmită lectorilor, obsesiile, motivele redundante, frustrările, angoasele sau, mai rar, crezul moral al acestuia, carențele muncii de cercetare, subteranele diplomației, dificultățile întâmpinate de traducători, muzicieni, regizori, exponenți ai noului val teatral sau cinematografic, universitari etc. În alcătuirea volumului am urmărit principiul cronologic, al apariției cronicilor și interviurilor în reviste, chiar dacă există un decalaj temporal între momentul înregistrării acestora, respectiv cel al editării lor. Trebuie de asemenea spus că, din dorința de a da o formă unitară textului, am optat pentru ortografia actuală, chiar dacă unii autori ne-au trimis materiale în care au utilizat alte norme. Am considerat oportun să includ variantele originale ale textelor, în limba slovacă, iar în Anexe traducerea lor în limba română.

Pentru a facilita receptarea autorilor investigați sau doar amintiți, am considerat utilă introducerea unui *Indice de nume*, instrument util, căzut în dizgrație astăzi din majoritatea cărților, dar care oferă o imagine panoramică asupra volumului și redundanței numelor care se găsesc în interiorul acestuia.

Principiul cronologic se transformă astfel într-o oglindă a lecturii, cu atât mai mult cu cât pretextul investigațiilor l-a constituit apariția unor volume reprezentative în ceea ce privește cinetica fenomenului literar autohton. Activitatea desfășurată la catedră, cea de redactor al revistei *Nord literar* și participarea la diverse colocvii, simpozioane și reuniuni culturale au dirijat demersul exegetic înspre o serie analitică ce reunește o geografie literară care pornește - temporal - dinspre pionierii romanului românesc și ajunge până în contemporaneitate.

Cele trei volume constituie tot atâtea fațete ale receptării culturii, literaturii și istoriei noastre în perimetrul slovac (cehoslovac), demers ce este continuat în prezent de

ambitiosul proiect de redactare a *Dejiny rumunske literatúry (literárne dianie v kultúrom priestore)/Istoriei literaturii române (processe literare în spațiul cultural)*, în care sunt implicate cele două cercetătoare. Studiul doamnei Libuša Vajdová constituie atât un eficient curs universitar, cât și o istorie a mentalităților estice, respectiv central-europene. Deși scheletul analitic este de factură traductologică – receptarea literaturii române în mediul slovac sau (ceho)slovac – volumul relevă cinetica raporturilor culturale dintre cele două state, cutumele, diagnostichează calitatea tălmăcirilor, motivează carențele lor estetice, relevă conjuncturile/compromisurile ideologice (politice) care au dus la preferarea vreunui scriitor. Sperăm ca investigația să fie continuată și actualizată cu traduceri ale ultimelor două decenii în care apar, conform informațiilor noastre, nume precum M. Cărtărescu, P. Cornea, N. Manea, D. Lungu, A. Blandiana, S. Alexandrescu etc. Monografia Janei Páleníková, o premieră în acest areal cultural, reușește să ordoneze materialul teoretic și cel textual referitor la romanul românesc interbelic într-un volum coerent, concis și riguros asamblat științific, un curs universitar care deslușește resorturile evolutive spectaculare ale acestuia. *Din mozaicul relațiilor româno-slovace în secolul al 20-lea*, cercetarea lui Peter Kopecký, oferă o privire selectivă, filtrată prin prisma experienței politico-diplomatice a autorului ei. Detabuizând aspecte problematice, cum ar fi cea a Revoluției din Decembrie, disensiuni etnice cu maghiarii sau cu românii, cartea e una neconvențională, nonconformistă și ar merita tradusă în limba română.

DANIELA SITAR-TĂUT

Asterisc

Lanțul invizibil

MOTTO :

Timpul ne costă viața,
Dacă într-adevăr nu-l trăim,
Ca Marcel Proust într-adevăr cu
adevăr
Și doar umbrim, eclipsăm,
Că habar n-avem cine suntem
Și în picioare zombi ne călcăm.
(Pavel Ferghete-Rătușeanu)

Universul este în perfectă armonie și echilibru. A fost creat pentru noi, pentru a ne inspira și a ne ajuta să înțelegem viața. Am fost plămădiți și dăruiti cu suflet.

Pornind de la premiza că limba este sufletul unei țări, când am fugit din România comunistă am luat sufletul cu mine. În occident am aflat că orice instituție sau o afacere se conduce centralizat de un director și un comitet, profitul îndreptându-se spre proprietar, mai precis funcționează ca o țară comunistă. În concluzie, am plecat din comunismul de care am fost atașat emoțional, crescut și maturizat și am ajuns într-o țară capitalistă, Italia unde există mai multe comunisme de care te atașezi, însă pe perioade scurte și nu ai timp să te maturizezi emoțional. Însăși obligația de a funcționa în sistem este tot comunistă.

Ca să înțelegi la ce fac aluzie aici, iau ca exemplu iubirea. Dacă faci curte unei fete o perioadă lungă, ani de zile de poezie și întâlniri, vă cunoașteți mai bine și decideți mai precis dacă vă căsătoriți pe viață decât alternativa scurtă tip loterie, unde poate ai noroc, poate nu, și pericolul de despărțire e mai ridicat. Te prefaci că o iubești și după o noapte nu vă mai cunoașteți. Profitați amândoi la maximum și uitați. Nu investiți într-un viitor. Exploatați amândoi emoția fără să o maturizați, să o cunoașteți, să creșteți sufletește frumosul ei.

Se zice că partea frumoasă e drumul spre vârful muntelui, care te face să apreciezi urcușul. În vârf poți ajunge și cu elicopterul, însă satisfacția va fi trivială, ca și întoarcerea unei pagini și o vei uita repede. Acum că a căzut comunismul, capitaliștii au început să scoată la iveală ghiarele ascunse pe care

comunismul se sprijinea pentru succesul în ținerea populației sub control, deprivând-o de educație, mediu ecologic și creștere spirituală, fără rușine înrobând masele. Cultul eului domină cultura capitalistă prin crearea comportamentului clasic al psihopatului respectuos, grandoman; “vezi doamne cine mi-s eu?”, nevoia de o constantă laudă și apreciere, infatuare și minciună, manipulare și incapacitate de a-și cere scuze, părere de rău, regret, respect și recunoașterea vinovației și a greșelilor comise etc. S-a creat cultul libertății personale, considerat de mine un lanț invizibil al sclaviei prin ban, ca singura cale a succesului: Carne de tun economic!

Mie nu-mi pasă ce face vecinul meu și nici lui ce face lumea din jur. Eu mă dau mare în mintea mea și el se dă mare în mintea lui, însă nu ne pasă unul de altul. Atunci pentru cine ne dăm mare cu îmbrăcămintea, mașina de lux etc, dacă nu ne vedem decât pe noi înșine? S-a creat cultul că bogăția și reputația sau statutul, importanța și stilul personal, promovarea și înavuțirea greșit interpretate ca individualism sunt egale cu egalitatea democratică. Faima și îmbogățirea sunt singura justificare și singura morală a fericirii și asigurării succesului. Cum se ajunge acolo nu are importanță. Este irelevant.

Și pe măsură ce ne adâncim în acest morav politico-economic, creăm mai multă mizerie și suferință cu tristeți, dezamăgiri și prăbușiri sufletești. Veniturile îți sunt reduse din motive, considerate necesare pentru a exista. Întreaga zi îți este luată de această fugă după bani, lanțul pus câinelui în turbare. Îți distrugi chiar țara prin cultul creat și se spune că sunt două situații prin care o țară e terminată, nimicită: una războiul, să fii invadat, copleșit și a doua, distrugerea limbii, culturii și spiritualității derutați de distracții și jucării electronice, manipulați și controlați de o societate spălată pe creier, de parcă abia a căzut comunismul și toți activiștii specialiști în spălare au întărit rândurile comunismelor occidentale (instituții guvernamentale și particulare) spălate pe creier și halucinați de mass-media corporatistă.

Cultura consumerismului și cultul “Eului” nu au fost create să

distreze și să înalțe intelectual, ci să ne mulgă emoțional, să ne ducă în eroare în ceea ce privește percepția identității noastre, să ne facă să regretăm deciziile luate, învinovățindu-ne de nereușită și ne condiționează să alegem calea hipnotică de fericire necondiționată, să ne țină ocupați ca să nu lovim înapoi, să nu ne răzvrătim. Întreaga planetă trăiește cu speranța că poate mâine va fi mai bine. Orice președinte am alege, orice parlament și guvern am avea, nimic nu se schimbă, ba din contră, lucrurile merg din ce în ce mai prost. Justiția se prăbușește, corupția crește în timp ce din umbră suntem manipulați. Nu există amenzi pentru cei de la putere, ci numai pentru amărâți.

Nu avem dreptul să-i tragem la răspundere pentru că suntem împinși înapoi, în linia prosperității. Ideea că toți putem fi prinți sau prințese într-o zi este cea mai mare șmecherie creată ca să-i protejeze pe cei avuți. Toți îi admirăm pe bogați în ideea că într-o zi vom fi și noi ca ei, și așa murim visând. În loc să învățăm de la cei care se prăbușesc și halucinează, noi îi copiem.

Ce cred că ar trebui să fac? Să merg acasă la bunici, la țară, la rădăcini, să-mi revigorez sufletul, să reînvăț limba, să-mi regăsesc identitatea de neam, să stau lipit de adevăr și demnitate, să privesc cum trece apa râului peste pietre, să-mi regăsesc echilibrul așa cum au făcut-o românii de mii de ani. Astfel putem reînsufleți țara, stând lipiți de adevăr și demnitate, pentru că restul va trece.

BEN TODICĂ

DESPRE FRANCMASONERIE

(III)

La începutul lui februarie 2015, președintele Klaus Iohannis se adresează Parlamentului arătând că „Parlamentul nu trebuie să fie veriga slabă între instituțiile Statului”. Desigur, după acest îndemn, parlamentarii au dat liber pentru toate arestările dintre parlamentari. Dar, veriga ne duce cu gândul la „lanțul masonic”, denumit și „lanțul uniunii”⁷² care «este format de toți participanții la o ceremonie masonică, punând în evidență fraternitatea oamenilor aflați într-o comunitate: fiecare frate își încrucișează brațul drept peste brațul stâng și își unește mâinile cu cele ale vecinilor din dreapta și din stânga sa care procedează similar».⁷³

La „LANȚUL UNIUNII EUROPENE” se referă și „Protocoloalele Înțelepților Sionului” – un fals despre evrei – pentru a determina un curent antiudaic. Însă, conform autoarei Mioara Cremene, aceste Protocoale sunt un capitol din romanul *Biarritz* iscălit de Sir John Retcliffe. Acest capitol a stat la baza celebrului fals întocmit în Rusia, în 1905, de Ohrana sau poliția secretă.⁷⁴

Președintele Klaus Iohannis a făcut parte din PNL. «Intellectualii liberali proscriși în patria lor și-au aflat refugiul la Paris. Cei mai de seamă dintre ei, Ion C. Brătianu și C.A. Rosetti, au introdus francmasoneria a cărei structură permite secretul și favorizează comunicarea cu alte

loji».⁷⁵ Să vedem ce spun masonii: «Supusă unui regim degradant și pus-tiitor, infinit mai crud și mai asupritor decât în celelalte țări vândute imperiului Sovietic, România se străduiește începând din decembrie 1989 să-și recupereze istoria națională, instituțiile liberale pierdute și imaginea corectă pe care o merită în rândul țărilor civilizate».⁷⁶ Acest lucru îl face președintele Klaus Iohannis. «Despre rolul liberalismului și-a dat cu părerea cine a vrut și cine nu. Însă, considerăm că declarația lui Jacques Lafouge, Mare Maestru al *Marelui Orient din Franța*, cel care, în perioada 24-26 noiembrie 1996 a ținut conferințe în București, Brașov și Timișoara (intens mediatizate de presa scrisă din țara noastră, referitoare și la caracterul francmasonic al evenimentelor din decembrie 1989) este edificatoare. Personaj politic de orientare liberală, el afirmă că rolul liberalismului și al liberalilor în politică este întărit și de calitatea de francmason pe care o poartă unii lideri liberali români. Aceștia aparțin de Marele Orient Francez...».⁷⁷

Biserica Lutherană și Francmasoneria

Președintele Klaus Iohannis face parte din Biserica Lutherană. Această Biserică Protestantă e singura care acceptă pe masoni. «Există legături strânse între francmasonerie și Reformă, în ceea ce privește doctrinele și principiile. Un francmason german a afirmat următoarele: „Protestantismul reprezintă

jumătatea francmasoneriei”».⁷⁸

Să vedem cine este Martin Luther cel care a întemeiat Biserica Lutherană și a dat o puternică lovitură Bisericii Catolice și Papalității și care a pus în aplicare un obiectiv al Francmasoneriei. Martin Luther îi ura pe evrei și îndemna pe germani să-i alunge de pe proprietățile lor. «Revista masonică *Acacia*, într-un articol, a denumit masoneria Contra-Biserică, Biserica Ereziei, lucru de altminteri extrem de exact, întrucât această organizație reprezintă o armată bine organizată contra catolicismului, slujind scopurilor dușmanilor bisericii».⁷⁹

«Martin Luther s-a născut în 1483 la Eisleben, în Turingia, dintr-o familie de țărani. „Eu sunt fiul unui țăran din Möhler, lângă Eisleben”, spunea Luther. „Tatăl meu, bunicul meu, străbunicul meu, au fost toți țărani adevărați”. Toată viața lui, Luther a păstrat truculența și limba colorată a unui om ieșit din popor. Tatăl său, cu toate greutățile unei familii cu șase copii, s-a ridicat la o oarecare bună stare, de vreme ce a putut dobândi o parte în exploatarea unei mine, la Mansfeld, unde Martin și-a început educația elementară. La vârsta de 14 ani, el a fost trimis la școala catedrală de la Magdeburg, apoi la școala de la Eisenach, în sfârșit la Universitatea din Erfurt, unde și-a luat gradul de bacalaureat în 1502 și de magistru în filozofie în 1505. El era pe punctul de a se înscrie, conform cu dorința tatălui său, la Facultatea de drept, când brusc a abandonat totul și a intrat în mănăstire. Motivele acestei hotărâri constituie și azi unul din punctele cele mai controversate ale biografiei lui Luther. Explicația nesatisfăcătoare pe care ne-a dat-o Luther însuși e că în drum spre Mansfeld la Erfurt, la 2 iulie 1502, a fost surprins de o furtună năpraznică. Trăznetul a lovit un copac în apropierea lui. Cuprins de spaimă, Luther a căzut în genunchi și a spus: „Sfântă Ana, scapă-mă și mă călugăresc”. La 17 iulie 153, cu toată opoziția tatălui său, a intrat în Mănăstirea Augustinilor din Erfurt.

EUGEN MERA

⁷² «LANȚUL UNIUNII EUROPENE (Chaîne d'Union Européenne – C.U.E.) este o grupare fraternală reprezentată mai ales în Belgia, GERMANIA, Olanda și Elveția. C.U.E. își propune să fie o Uniune a francmasonilor din toate țările Europei, care caută să stabilească legături, contacte și colaborări între francmasoni. C.U.E. vrea să reunească francmasonii europeni fără deosebire de naționalitate, obediență, concepții religioase sau filozofice, rasă sau limbă. Pentru a-și atinge scopul, ea organizează întâlniri ale francmasonilor, pentru ca aceștia să se cunoască, să aibă relații frățești [N.n.: cât de asemănător sună cu doctrina comunistă!] și să discute între ei problemele viitoarei Europe». Apud: EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar francmasonic*, Colecția „Dicționarele Nemira” coordonată de Dana Moroiu, Editura Nemira, București, 1997, p.156.

⁷³ EMILIAN M. DOBRESCU, *Dicționar de terminologie masonică*, p.67.

⁷⁴ Vezi: MIOARA CREMENE, *Dicționar inițiat al Ordinilor Cavaleresti*, Cuvânt înainte de Răzvan Teodorescu, Editura Universal Dalsi, București, 1998, p.260.

⁷⁵ DANIEL BERESNIAK, *Francmasoneria în Europa de Est*. Traducere și Cuvânt înainte de DAN A. LĂZĂRESCU, Colecția Totem, Editura Nemira, [București], 1994, p.107.

⁷⁶ ȘTEFĂNESCU, PAUL, *Francmasoneria – Symbolism* - , vol.2, Editura Miracol, București, 1997, p.3.

⁷⁷ TEODOR FILIP, *Oculă mondială. Marele plan*, Colecția Exploziv, Editura Obiectiv, Craiova, [f.a.], p.59.

⁷⁸ ANDRÉ BARON, *Societățile secrete și crimele lor. De la vechii inițiați la francmasonii moderni*, Traducere de Gabriel Avram, Editura Antet XX Press, Filipești de Pădure, Prahova, [f.a.], p.129.

⁷⁹ *Idem*, p.135.

Japonia – note de călătorie

(VII)

Umeda Sukai Biru (Umeda Sky Building), unul din reperatele orașului, construcție de 40 de etaje, înaltă de 173 de metri, alcătuită din două turnuri legate prin poduri și pante de acces suspendate, cu scări rulante, cu o terasă care le unește, având o deschidere circulară în mijloc. Proprietate a Corporației Toshiba, care a vândut ulterior 65% către Nomura Real Estate, în clădire fiind și birouri închiriate de firme precum Mazda Motor Corporation, Consulatul general al Germaniei la **Osaka**, sau AstraZeneca (farmaceutică) și PlatinumGames (companie japoneză de jocuri electronice), în turnul de est. Panoramă splendidă asupra orașului și nenumăratelor sale poduri peste râul Yodo. Orașul are patru gări, față de șase câte are **Tokyo**, iar apartamentele pentru angajații marilor firme, închiriate în regim hotelier semicentral (în cartierul Namba) sau central (în zona Umeda), costă pe lună contravaloarea a 1.000 și 1.900 de euro, pentru un dormitor și între 2.000 și 2.500 de euro pentru două, iar cumpărarea unei locuințe, tot așa, costă între 5.000 și 8.000 de euro pe metrul pătrat. Reper cultural important al Japoniei, *Castelul Osaka* – *Osaka-jō* se află în cartierul Chūō-ku din cele 23 ale Osakāi, a fost ridicat la 1583 de Toyotomi Hideyoshi, și preluat de Tokugawa care l-a învins, dar a jucat un rol major în unificarea statului în secolul

al XVI-lea (perioada Momoyama, 1573-1603). Demolat și ars la 1868 de loialiștii imperiali, a fost reparat și folosit ca arsenal militar fiind distrus de bombardamentul din 14 august 1945, dar restaurat de guvern între 1995-1997 beneficiază de un lift pentru vizitatori și impresionează și astăzi prin giganticele blocuri de piatră de la *Poarta Sakuramon* ce alcătuiesc un zid inexpugnabil.

Parcul castelului are o „capsulă a timpului”, un fel de OZN statuar, de la Expoziția Universală din 1970 (la care au participat 78 de țări și patru organizații internaționale), „Expo 70” cu deviza „Progres și armonie pentru omenire”. Centrul Abeno pentru învățarea salvării vieții, în cartierul Tennoji, are un *Simulator de cutremur* și o expoziție de mașini și machete de automobile folosite de pompieri, polițiști, ambulante.

În cartierul Tennoji din **Osaka** se află cea mai înaltă clădire a Japoniei, *Abenobashi Terminal Building*, cu turnul *Abeno Harukas*, de 300 de metri, având 62 de etaje.

Abeno Harukas, cel mai înalt zgârie-nor al Japoniei

Primul și cel mai vechi templu budist din Japonia, *Shitennō-ji*, construit în anul 593 de prințul Shōtoku, este considerat leagănul noii credințe și a dus la răspândirea rapidă a budismului în Japonia. Restaurat în repeat- rânduri după moartea prințului și ultima dată în 1963, rămâne cel mai popular dintre sanctuarele budiste ale orașului, ca loc de întâlnire pentru numeroase festivaluri. Ridicat în onoarea a patru regi divini, *Shi-tenno*, fiecare cu câte un sanctuar, în cele

patru direcții, venerați ca zei: Jokoku la est, Hirome la vest, Tamon la nord și Masunaga la sud. Complexul mai conține o pagodă cu cinci etaje, o „sală de aur” cu mormântul prințului Shōtoku, un eleșteu al țestoaselor și *Gokuraku-jodo*, grădina reprezentând Paradisul budist – Paradisul de Vest, sau Ținutul Purității, unde se intră printr-o monumentală *torii* din piatră.

Tot la **Osaka** se află *Osaka Universal Studios*, în zona Konohana-ku, un parc mare expozițional și de atracții pe model hollywoodian, ce a primit pe lângă multe alte premii de-a lungul vremii, în 2011, recunoașterea între *Guinness World Records* pentru cel mai iluminat pom de crăciun din lume (260.498 de lumini). Cea mai mare roată dintr-un parc de distracții și *Kaiyukan*, cel mai mare acvariu din lume, cu numeroase exponate și acvarii mai mici, iar cel central, uriaș, se vizitează de pe o scară ce urcă înconjurându-l pe mai multe niveluri.

Acvariul Kaiyukan din Osaka

Nara, prima capitală a Japoniei, între anii 710-794, cu influențe chineze din dinastia Tang (ulterior mutată la **Heyan-kyō**, adică **Kyoto**, capitala imperială a Japoniei între anii 794-1868), azi capitala prefecturii Nara, în regiunea Kansai, cu circa 360.000 de locuitori și opt monumente (temple, sanctuare, un palat, ruini și pădurea Kasugayama) între vestigiile numite „Monumentele Istorice ale Străvechiului Nara” – sit listat UNESCO. Așezat la capătul *Drumului Mătăsii*, **Nara** e unul din cele mai frumoase orașe, leagăn al religiei budiste și al civilizației japoneze, aici s-au dezvoltat cu precădere tehnica lăcuirii lemnului și literatura. Aici au apărut primele spitale din Japonia, sub influența familiei dinastice budiste Fujiwara care a influențat guvernarea imperială între secolele IX-XII. În 2010, Nara a sărbătorit 1.300 de ani de la data când a devenit capitală imperială a Japoniei.

MIHAI POSADA

1. Te iubesc

Și ți-ai fii dorit
Sa ii spui
Ce nu ai mai spus, sincer, nimănui.

Poate ca ar fii fost mai ușor
Dacă o spuneai doar ca să fie spus.
Dar acum ca vroiai sa vina din inima
Îți era al naibii de greu... -
Și nu ai spus nimic.
Pana la urma..

Tăcerea s-a așternut peste voi
Dar într-un alt taram
Tu erai deja cu cuvintele spuse
Și erai și îmbrățișata.

Si ti-ai spus tu ție însuși
Ca vei spune și ceea ce vroiai sa spui...
Alta data.

Dar e trist ca nu vei putea sa spui
Ceea ce nu ai mai spus
Sincer
Și din inima
Asa ca timpul nu te iartă
Și acum regreti
Și ți-ai fii dorit sa spui
Ca tot ceea ce a fost și ceea ce va fii
Ai prețuit nespus
Și clipele care încă nu-s
Te fac sa ți le dorești
De la răsărit
Pana la apus.

Nu fii trist și nici dezamagit
Ca nu ai auzit șoptit
De buze, cuvintele pe care nu le-am
mai rostit.
Ci Bucură-te ca le simți.
Si ca ele ard ca un foc in trupul meu.
Asta e dovada clara
Ca vorbele sunt neînsemnate
In fața simțirii.
Fii liniștit.
Ca să poți simți
Arzând mocnind
Ceea ce eu simțit.
Văpăi semețe mi se prelingeau
Pe coapse
Și toate clipele deveneau eternități.
Nu...

4 Eternitate

.Eternitatea o zaream mereu în ochii
tăi,

Doar ca nu îți spuneam, îmi era frica
Ca as fii putut cuprinde necuprinsul
Într-o clipa.

Și deseori când te priveam în ochi,
Tot haosul din tine ma învăluia-
Vapaile adancului ochilor tai
Ma îmbatau... Sau asa ceva.

Și in privirea-ți rece și senina,
Un licăr mic, suav de antica lumina
Ieșea la suprafață și ma cutremura,
Privirea ta ma îmbrățișa.

5.Nafragiu

A naufragiat iubirea mea la tine-n port.
E seara și e frig iar sufletul mi-e mort,
Ruinele epavei sunt pierdute în
adâncuri,
Echipajul e distrus... Tu citește printre
rânduri.

Și ochii sunt orbi, tăcerea e muta ,
În portul meu e umbra totala și adâncă,
Statuile rad când privesc către cer,
Acolo rămâne amorul, învăluit în
mister.

Și noaptea eterna se așterne peste noi
Murim îmbrățișați, cade pământ peste noi
Eterna îmbrățișare ne învăluie-n huma
Rămâne doar cenușă, diafană și
păgână.

6. Mireasa

O sa îmi fii mireasa în ceruri

Era o zi obișnuită
O zi cu soare, liniștită...
Ea fuma dintr-o țigară
Și îl aștepta pe el sa vina.
El era pe drum
Nici prea aproape
Dar nici departe.
În gândurile ei se ivise ceva nou.
Ceva nemaintalnit.
Patul era aranjat,
Casa era curata
Iar în acea zi, totul avea sa se

transforme
În ceva ce nu a fost vreodată...

Și in liniște sorbea din țigară
Iar el era în drum spre ea.
În cinsprezece minute ajungea.
Și in visul ei cu ochii deschiși
Ei doi se întâlneau
Și cum se vedeau se îmbrățișau.

Trecuseră câteva ceasuri
În universul mintii ei
Iar el nu mai venea.
Ceasul de pe mana lui ora 15 indica.
În cinci minute avea sa ajungă acasa
În brate sa o cuprindă pe aleasa.
Ajuns acasă, el observa în bucătărie
Țigara fumeganda...
Ea nu era însă, nicăieri.
Pe masa era doar o scrisoare lăsată.
Acesta o deschise și următoarele
citise:
" iubitule, te-am așteptat o veșnicie
Și tot ce îmi doresc este sa te
îmbrățișez
Mai e puțin și ne întâlnim.
Am sa îți fiu mireasa în ceruri. "
El, speriat și nedumerit
Mersese în dormitor
Iar ea zăcea în pat, însângerata
Cu ochii închiși, în alb îmbrăcată.
El o lua în brate, cuprins de durere
Și spuse :
" Mireasa sa îmi fii
Astăzi vroiam sa îți cer...
Dar ai ales sa pieri,
Tu... sfânt mister."

După acea zi trista și fără de vreun
rost
El își îngropase sufletul odată cu ea.

Aveau sa se întâlnească într-o zi.
Să-i fie mireasa.
Într-o zi...

RIBANNA PASCU

O iarnă de coșmar

Căsuța de la poalele muntelui părea gata să se prăbușească sub mormanul de zăpadă care o învelea. Veche și sărăcăcioasă, cu zugrăveala scorjită peste tot și ferestrele afumate, prin crăpăturile cărora vântul se strecura cu nonșalanță, ori de câte ori prindea ocazia, se bucura acum de hăinuța nouă de nea, ca de un veșmânt neprețuit. O liniște de piatră plană ca o regină peste întinderea albă și pufoasă, neîntinată de picior omenesc, liniște tulburată, din când în când, de țipete și râsete de copii, care se auzeau din interiorul casei.

Deodată, ușa de la intrare se deschise cu un scârțâit scurt, izbindu-se cu putere de perete. O mogâldeață de băiețel cu ochii mari și verzi, ascunși sub gene lungi și stufoase de culoare roșcată, la fel ca sprâncenele, o zbughi afară. Era îmbrăcat într-un pulovăr vechi și scămoșat de atâta purtat și o pereche de pantaloni pe măsură. Să fi avut vreo zece ani, deși după privirea vioaie și șmecheră, îi dădea mai mult, iar după trupul pipernicit, mai puțin.

- Unde fugi, mă Ionică? Vinonco, că te-oi răci și-apoi oi vede` ce curele ți-oi da! Parcă n-ai ave` alte încălțări, taman teneșii ăia ruți i-ai găsât? se auzi o voce spartă de femeie, răcnind din toți rărunchii, de pe pragul ușii.

Băiețelul care tocmai avusese curajul să se aventureze pe covorul catifelat al iernii nu păru să se sinchisească de amenințările mamei. Se apucă tacticos să-și confecționeze, cu mâinile goale, câțiva bulgări. Îi piti cu grijă după un butuc aflat în apropiere și așteptă, zâmbind ștrengărește, cu ochii țintă la ușă.

Mama intrase deja în casă, bombănind de una singură ceva legat de „grijanie” și „brăcinar”. De la geam pândea o zgâtie de fată de vreo patru anișori, blondă cu ochii verzi, cu părul inelat și pielea albă ca laptele. Era Măriuca, sora cea mai mică a lui Ionică și frumoasa familiei, pe care o iubeau cu toții, ca pe ochii din cap. În curând își făcură apariția, unul după altul, de după ușa care se legăna ca o liană bătută de vânt, trei băieți, toți tunși la chelie, ca frațele lor.

- Haideți, bă, odată, să facem un

om de zăpadă! le strigă Ionică nerăbdător. Cei trei se apropiară cu grijă. De la ultima șotie, când Ionică le turnase apă clocotită în cizmele de gumă, erau foarte precauți în ce îl privea.

Profitând de un moment de neatenție, Ionică își luă „proiectilele” făurite în ascuns și începu să-și împrăste cu ele frații. Pe unul îl nimeri drept în frunte, iar pe ceilalți, pe unde apucă. Se-nclină o hârjoneală și o veselie de zile mari, veselie mai ales din partea lui Ionică, fiindcă iar le trase clapa. Trecură așa vreo trei ore, timp în care băieții se udară până la piele, fără să simtă frigul. Apucaseră chiar să clădească o jumătate de om de zăpadă, strâmb și vai de capul lui, săracul, dar cui îi păsa? În ochii lor, era cel mai frumos de pe fața pământului!

- Haidarâți la masă, că vi-i bugăt zbenguiala pe ziua de azi! Executarea! strigă hotărâtă mama din ușă. Era o femeie de cel mult un metru și jumătate înălțime, destul de voinică și autoritară atunci când era cazul, altfel nu ar fi făcut față „armatei de prunci” lăsată în grijă de tatăl lor. Nu trebuia să zică de două ori, că năzdrăvanii, lihniți de foame, intrară în fugă și se înghesuiră în jurul mesei, înghintindu-se, de când se apucară de mâncat, până la ultimele resturi de mămăligă cu fasole din strachină.

Masa se termină, ca de obicei, în chiote și hârjoneli, dar nu înainte ca mama să-și toarne încă un pahar de pălincă (al cătelea o fi fost, al treilea?), nărav moștenit de la soacra ei, care o învățase că „pălinca îți înveselește viața și îți descrețește fruntea la nevoie”. Uită, însă, să-i

spună că efectul „leacului miraculos” e de scurtă durată și că, după ce dispăre, pârda la viață e chiar mai cenușie decât înainte. Seara se încheie cu o rugăciune spusă de mamă cu voce tare, în timp ce băieții chicoteau și își dădeau ghionturi pe sub masă.

- Ia mai terminați, că acu` iau brăcinaru` la voi și vă croiesc de nu vă vedeți! se răsti ea. Băieții la adus lemne, fetele la spălat vase, executarea (asta era cuvântul ei „magic”, atunci când voia să se facă ascultată), că acuși ne trezim cu tată-tu că intră pe ușă și la noi îi ca în grajd!

Argumentul fu suficient de puternic, ca să îi ridice pe toți deodată de la masă. Îl vedeau destul de rar pe tatăl lor, cam o dată la câteva luni, când venea de la pădure, unde lucra ca tăietor de lemne sau pe post de om bun la toate, iar zilele astea se împlinea sorocul să vină și nu voiau să îl supere tocmai acum.

- Ați venit, mă, cu lemnele, că acuși se stinge focul? insistă mama, când îl văzu pe Ionică moțâind lângă soba din fier, care încălzea toată casa.

- Mamă, pe mine m-o cam luat cu frig! răspunse el zgribulit și se trase mai tare lângă plită.

- Ei, na, ia uite cum l-o pleznit lenea! spuse mama neîncercătoare, mângâindu-l pe chelie. Mă copile, tu arzi! se neliniști ea, după ce-l atinse. Ia bagă-te-n pat, să-ți pun un ștergar ud pe frunte! Nu trebui să-i spună de două ori, că Ionică se și cuibări sub pătura de lână, tremurând ca varga.

- Eu ți-am zâs să te-mbraci, da' n-ai vrut, c-așa știi tu s-ascuți de mă-ta! se lamentă ea, vădit îngrijorată, în timp ce-i puneă compresa. Hai, la culcare toți, că mi-ați mâncat zălele! Asta nu fu valabil însă și pentru ea. Toată noaptea stătu la căpătâiul copilului, care începu să tușească și să respire greu, dându-i ceai de soc și udându-i, din când în când, compresa. Degeaba, dimineața Ionică ardea ca focul și abia mai avea putere să se dea jos din pat.

Ziua decurse într-o liniște neobișnuită și fără nicio schimbare în bine pentru Ionică. Frații vorbeau în șoaptă, să nu-l obosească, cu ochii țintă la ușă, doar-doar o veni tatăl. Niciun semn, însă, liniștea trona peste întinderea albă, ca o regină mută, aducătoare de nenorociri.→

CAMELIA ARDELEAN

A treia zi, dis de dimineață, mama nu mai rezistă și le spuse fetelor mai mari:

- Sofică, tu vii cu mine, Lenă, tu rămâi să ai grijă de prunci! hotărî ea.

- Da` unde-om mere, mamă, pe vremea asta, că ninge de nu vezi la un metru `nainte ochilor? întrebă Sofica, speriată.

- L-om duce pe Ionică în haltă, să luăm trenu` spre oraș, draga mami, că altă cale nu-i! Acolo or fi doftori buni, să-i dea ceva leacuri, să-l facă bine, că acasă ne moare cu zăle! o lămuri ea. Se apucă să-l îmbrace grăbită pe băiat. Îl înfodoli cât putu mai bine, apoi îl înveli pe deasupra într-o pătură de lână.

- Îs patru kilometri până-n haltă! Cum îl ducem, căruța îi la tata și afară îi neaua până la genunchi? întrebă Sofica, uimită.

- Nu-i bai, ne-om descurca noi, ne-o ajuta bunu` Dumnezeu! o încurajă mama, încurajându-se pe sine, în același timp. Apoi îl luă pe Ionică în spate și ieși afară.

Înaintau foarte greu. Peste noapte ninsese întruna și pătura de zăpadă avea aproape jumătate de metru înălțime. Sofica mergea înainte, să croiască drum, iar mama venea după ea gâfâind, cu Ionică în cârcă. Drumul dură câteva ore, cu tot cu pauze. Ajunseră în haltă către amiază. Mama era sfârșită, abia mai respira. Mai trebui să aștepte vreo jumătate de oră, până veni trenul. Făcură aproape două ore cu personalul până în oraș. Acolo găsiră un șofer care se îndură de ei și îi duse direct la spital. După ce îl consultă pe Ionică, doctorul fu destul de rezervat:

- Băiatu` ți-o răcit la plămâni, trebuie să rămână aici, să-i dăm leacuri! Vino peste vreo săptămână, să vedem cum reacționează la tratament! Du-te să-ți vezi de prunci până atunci, de el avem noi grijă!

Ilona abia se stăpâni să nu-i dea lacrimile. Nu fusese niciodată despărțită de vreunul dintre copii. Îi mulțumi doctorului și îl rugă să-i facă băiatul bine, apoi îl sărută pe Ionică apăsător, de bun-rămas și fugi repede cu Sofica la tren. Ajunseră acasă frânte de oboseală și înghețate de frig, către miezul nopții, când dormeau cu toții.

A doua zi, dimineața, copiii se buluciră în jurul mamei, nerăbdători să afle vești despre fratele lor. Ea îi liniști cum se pricepu mai bine, dar ochii îi trădau îngrijorarea, iar ei

simțiră asta, motiv pentru care ziua trecu într-o tăcere chinuitoare.

Spre seară, se auzi zgomot afară, apoi pașii cuiva care se scutura de zăpadă în fața casei. Dintr-o dată, ușa se dădu de perete și un uriaș își făcu apariția, aplecându-se mult ca să poată pătrunde înăuntru.

- Tati, tati! ți-pară băieții cu bucurie, împingându-se unii pe alții, să-i sară în brațe.

- Haidarăți la tata, crailor! râse uriașul, scuturându-și hainele și părul de neaua înghețată. Apoi îi cuprinse pe toți deodată în brațele lui imense și îi sărută, pe rând. Da` unde-i Ionică? întrebă neliniștit.

- Bine că te hotărâși să mai dai pe-acasă, Niculaie, acu`, în pragu` Crăciunului! interveni mama cu reproș. Unde să hie, acolo unde trebuia să-l duci tu! și îi povesti de-a fir a păr toată istoria.

- Da` tu de ce n-avuseși grijă de el, să nu răcească, doară altă treabă n-ai? îi întoarse Niculaie reproșul.

- Ia nu vă mai ciondăniți! sări Lena, neștiind cui să-i țină partea. S-o face bine, că-i tânăr! De-al` dată să fie mai cuminte, ca să nu mai pățască de-aistea! făcu ea pe dura, privindu-și frații și cu subînțeles, ca un profesor care spera că elevii își învățaseră lecția.

Se liniștiră ca prin farmec și, preț de câteva clipe, se lăsă o tăcere deplină.

- Măi muiere, noi n-om duce-o bine cu comuniștii ăștia! schimbă Niculaie subiectul, de frică să nu se ia din nou la harță cu nevasta.

- Da` ce-i baiu`? întrebă Ilona mirată.

- Nici n-or pus bine mâna pă putere, că vor să confiscă averile oamenilor, să-i lase în turu` gol! o lămuri el cătrănit.

- Poi și ce treabă avem noi? Suntem săraci lipiți, abia ne ducem traiu` de azi pe mâine, ce să ne ieie,

zălele? întrebă Ilona, nedumerită.

- Mă femeie, da` ușoară mai ești de minte! își pierdu Niculaie iar cumpătul. De hectarele de pădure primite de la tată-tu uitași? Dacă ni le-or lua comuniștii, ce-om face? Alea îs siguranța noastră pântru zăle negre! Eu, decât să le dau ceva, mai bine mor, să știi! își vărsă el năduful.

- Taci, mă omule, nu mai grăi de-aistea, că spării pruncii! îl ocări Ilona. Om vedea noi ce-om face, amu` du-te și mănâncă, doară oi fi flămând după atâta drum!

Niculaie se conformă, simțindu-se dintr-o dată sleit de puteri. Ciuguli ceva pe fugă, apoi merse cu toții să se culce, mai devreme ca de obicei. Deși nu se văzuseră de vreo trei luni, evenimentele neplăcute din ultimele zile le cam tăiaseră cheful de vorbă.

A doua zi, abia se crăpă de ziuă, că se auziră bătăi zdravene în ușă:

- Niculaie, deschide, mă! Hai, că avem o vorbă cu tine! strigă o voce autoritară de bărbat.

Niculaie sări din pat ca ars, își trase repede nădragii pe el și deschise furios ușa, curios să vadă cine-i stricase odihna.

- Ah, tovarășu` Mitică, matale erai? întrebă el cam neliniștit, nu de alta, dar de câte ori acest funcționar al Primăriei apărea pe undeva, aducea cu el numai necazuri. Da` care-i baiu`, de mă sculași din somn `nainte de cântatu` cocoșilor?

„Tovarășu“ nu așteptă să fie invitat, împinse ușa și intră, aducând cu el încă trei gealați, cu fețe ciudate și ochi iscoditori.

- Niculaie, am auzit că te lăudași pe la vecini că nu vrei să dai dărabu` tău de pădure la stat! Drept îi? Acu` îi dată lege, mă, statu` suntem noi, nu mai avem chiaburi! Să faci bine să te supui, că de nu, meri la pânaie! Adusărăm cu noi niște hârtii, să le semnezi! spuse Mitică și dădu să pună un dosar pe masă.

- Ba n-oi semna nimic! se oțărî Niculaie mohorât. Eu nu-s chiabur, am șapte prunci, pădurea o țin pântru ei! Statu` ce mi-o dat mie? Nimic! I-oi vinde-o, dacă îmi plătește bine, da` pă dejaba nu!

- Da` cine te-o pus să-ți faci atâția plozi, te-am pus eu? Asta nu-i treaba noastră! Auzi, ce obrăznicie, să încerci să faci comerț cu tovarășii de la partid! Nu ți-i rușine? Semnezi au ba? insistă Mitică, căruia îi sărise muștarul rău de tot.→

**Târgu-Mureș, Lansare de carte
Angela Fanea-Macarie**

ANEVRISM

*

acoperământul aripilor tale
nădejdea mea de mântuire
tu ești a doua lumină

fă-mă străin de tot chinul
schimbă durerea sufletului meu
a doua lumină din lumină

risipește-mă tulburare zid
nemișcat
întoarce-mă din nesănătate în
sănătate
prealuminate nor rug nears

umbra duhului în pântecele tău
preaevinovată stăpână a lumii
pe mântuitorul tuturor născând

Maria Egipteanca sărută crucea
atotfăcătorului lumină fără
de început și pururea fiitoare

apără-mă de diavoli
pedepsește-mă în această lume
iar nu în cealaltă viață

sădește în inima mea întristarea
de moartea ta ce să o simt precum
a simțit-o iubita ta Maică

răzvrătire am cugetat
frumusețe străină am văzut
și cu dansa mi-am rănit inima

*

Gayatri vultur prin vâltoarea
solară

poză solemnă biblio-indianistă
Antim
Dealul Negru nu se vede nu mă văd

trei capre șase iede carne verii
câinele botezat Fifi de călugăr
cele trei Coarna Țoapa Roza de
ține

opt luni lapte pe apă
trei popi sfeșanie
la o săptămână vine Veta

*

viezurii negri la porumbi și cartofi
ce le doresc să-mi dea Dumnezeu
ce-mi doresc mie să-ți dea și ție

azi e Paștele c-ai venit tu
una scurtă c-așa-i zic belea
mai stai aci oțără să mâncăm

ai uitat puii de curcă 11
mă duc să miros salcâmul
sar câinii câți mai sunteți

GEORGE ANCA

O IARNĂ DE COȘMAR

→Niculaie dădu ferm din cap,
arătând că hotărârea lui e deja luată.
Mitică făcu un semn discret
însoșitorilor lui, care atâta așteptară:
puseră mâna pe Niculaie și-l traseră
cu putere spre ușă. Acesta se
împotrivi vehement, iar gealaților nu
le fu ușor să-l țină, căci aveau de-a
face cu ditamai omul. Se luptară așa
câteva secunde bune, până ce
Niculaie reuși să scape din strânsoare
și-l trânti pe unul dintre ei de perete.
Omul, furios, scoase un pistol din
buzunarul hainei și îl îndreptă spre el.
Lui Niculaie atâta îi trebui, ca să se
înfurie și mai tare:

- Te pui cu mine, mă hoțule?
Grijania mamii voastre de bandiți! Nu
vă mai satură Dumnezău! și sări ca un
ghepard la atacator, să-i ia arma din
mână.

- Niculaie, ogoaie-te, mă! Dă-o-
ncolo de pădure, ducă-se pă pustii!
strigă Ilona cât o ținu gura, încercând
să-i despartă. Copiii începură să țipe
și ei de-a valma. Era un vacarm
îngrozitor, presărat din belșug cu
înjurături din toate părțile. Deodată,
se auzi o împușcătură. Pistolul ke
descărcă brusc în abdomenul lui
Niculaie, străpungându-i ficatul. În
secunda următoare, acesta căzu ca

secerat, iar cămașa de pe el se îmbibă
de sânge, un sânge negru și gros.

Ilona scoase un țipăt și se prăbuși
pe podea, lângă soțul ei. Copiii
începură să plângă în cor, iar Măriuca
îl strângea de mână, rostind printre
lacrimi:

- Tati, trezește-te, tati! Nu
înțelegea ea prea bine ce se întâmpla,
dar după reacția celor din jur, bănuia
că era vorba despre ceva grav.

Tovarășu` Mitică și însoșitorii lui
ieșiră val-vârte pe ușă, făcându-se
nevăzuți, înainte de a mai apuca
cineva să le adreseze vreun cuvânt.
Niculaie gemu încet, apoi mișcă puțin
degetele, semn că voia să spună ceva.
Făcură cu toții liniște.

- Să ai grijă de prunci, că eu m-oi
duce... la Tătuca! rosti el abia șoptit,
cu o grimasă de durere pe chip,
fixând-o cu privirea pe Ilona. Să nu
semnezi nimic, orice ți-or zăce! Auzi?
Nimic! Ionică... Doar atât mai apucă
să spună, în timp ce îi mângâie cu
privirea pe toți, apoi își dădu duhul,
strângând-o pe Măriuca ușor de
mână, ca de rămas-bun.

*

Crăciunul și Anul Nou trecură pe
nesimțite, într-o liniște mormântală.
Cu hainele și sufletele cernite,
locatarii căsuței uitate printre troiene

nu mai trebuiă să-și facă griji cum îi
vor da lui Ionică vestea neagră despre
moartea părintelui său. Se stinsese în
spital, la o zi după tatăl lui, chiar de
Crăciun, când împlinise zece ani,
fiind prea slăbit să suporte
tratamentul.

Ilona stătea împietrită la masă,
înconjurată de cei șase copii rămași.
Era tot ce mai avea și numai datorită
lor nu înnebunise de durere. Credea
că i se terminaseră necazurile, dar se
înșelase. Peste câteva zile, avea să-i
trimită pe băieți la o casă de copii din
județul învecinat, la insistențele
fratelui ei, care-i spusese că aceasta
era singura soluție, ca să nu moară cu
toții de foame. Fetele cele mari urmau
să-și caute de lucru la oraș, să-i poată
trimite bani, ca să o crească pe
Măriuca.

Numai Dumnezeu știa ce le mai
rezerva viitorul! Cu sufletul
destrămat, familia de la poalele
muntelui se ținea de mână, într-o
rugăciune mută, ca un scut viu
împotriva încercărilor ce aveau să
vină...

(din volumul „Destine”, premiat cu
Mențiune de onoare la *Festivalul
Literar Internațional “Corona”*,
Italia, 2016-2017, secțiunea „Carte
edită proză”)

Suzana undeva există o viață frumoasă

așteaptă să o aducem în noi
vreau să aud și cuvintele tale
cât pot cuprinde le strâng pentru drum
că nu ajunge numai poezia
merinde să trecem pustia

lacrimile care mi-au ars fața s-au stins

cei dragi s-au ascuns în uitarea
pământului
norii care fumegau s-au târât peste
munte
crucea de pe umărul meu – nevăzută
pare mult mai ușoară acum
sau e dulceața înșelării

vino să facem plinul unei vieți golite

atâta de limpede e viața mea de parcă
ieri m-am născut
va trebui să ocolim o vreme apoi
ajungem acasă
fără să punem sufletul
ștergător la intrare

până la urmă eram atât de aproape

că închideam pleoapele pe ochii
celuilalt
să nu strici ceva de bucurie – neștiind
câte lupte zadarnice voi da – Suzana
până la porțile sufletului tău
alerg către o cantină în care
nu te vei sătura niciodată

și strugurii mei neculeși rămân

tu te dai la cuvinte ca la femeie
întri în crâșma lor de parcă ești acasă
de ce nu te zidești pe dinlăuntru
de ce dai totul afară – în ceață
și nucile cad cu iz de lemn de sicriu
unde ai văzut tu astfel de lume
unde nefericirea s-o petreci fericit

tu știi mai bine luciul acestei roșturi

nu mi-e teamă de potopul verbelor
pe care nu le cunosc
nici de tinerețea târzie
nici de ochii ferestrelor
nici de mine măcar cu rele umbriri
dar au fost aprinse două lumânări
care ard mult prea aproape una de alta

sunt prins cu o mie de brațe

o singură femeie poate să facă
acest balet strălucitor
acest labirint de oglinzi – de priviri
din care nu mai poți ieși decât

cu ajutorul altei femei care te caută
din răspuțeri

sunt gata să pierd totul sau să câștig nimic

zădărnici – mâna e goală
unde-i pumnul de aur
dragostea cu amintirile ei ciudate mai
bântuie
nu ai ce pierde nici a câștiga
totul sau nimic – nu există
uneori două suflete se topesc
unul în altul într-o
flacără albastră nevăzută

mâna ei peste mine – face cât un dans

nu poți iubi femeia pe care o cunoști
cu o străină e altfel – e totul pe nou
chiar dacă strânge jugul iubirii
zâmbește cuvinte atât de frumos
că ți-ai da toată votca pentru ele
privește depărtarea altfel – împreună
sub plapuma norilor e bine
mâinile noastre învață timid să
vorbească

nu poți sta mereu în spatele oglinzii

mai bine să fii umbra care mă ridică în
privire
sau femeia care mă ridică în cuvinte
ca într-o lesă fermecată – când devin
netrebnic
și oglinda îmi scuipă cioburi în minte

într-o zi fluier și plec fără gară

într-un imperiu mic – ne înțelegem
 greu

nu vrea niciunul să dea înapoi
tezaurul furat de amândoi
mai bine să-l tăiem bucată cu bucată
să nu mai poți lipi o tăietură
să nu schimbăm măcar
dragostea pe ură – niciodată

vrei să te prefaci în ce ai fost

stai sfântă și ascultă
cum se întinde covorul de pași sub
fereastră
cum respiră fiecare cuvânt fără mamă
stai sfântă și privește
amărăciunea serii
mai lasă-mă câteva zile fără tine
să te prefaci în străină
n-o să-ți mai amintești nimic

ai devenit frumoasă până la uitare

sapi planuri de retragere în depărtare
devii mai nesigură ca o punte amețită
peste un râu învolburat
iubire vitregă iar te întorci te-am
dezgropat
din liniștea hârtiei
am suferit până au apărut stigmatele
unui zâmbet absurd

a început să iasă singurătatea din pereți

ca ochii sfinților din zidul bisericii
dragostea se pregătea de înviere
și n-ai crezut-o – acum nici doctorița
nici
cele mai frumoase ceaiuri nu pot
Dumnezeu nu împrumută de două ori
dacă pierzi te uiți zadarnic în cer

nu garantează nimeni că vom ajunge

– acolo unde alpiniștii îngheață cu
norii sub tălpi
dar cel puțin vom urca până rămânem
fără aer
cu picioarele goale – tu nu mai poți
umbla
îngere te rog ajută-mă
măcar să nu mi se vadă
prăbușirea

rugăciunea murmurată – iubirea

Doamne, dă-ne puterea să petrecem
bine
această bucurie lăsată la urmă
netrăită până când s-a rupt
știi că nu pot merge pe apă
cu o desagă de păcate în spate
dar pot pluti pe pământ dacă
mă despovărezi

ANDREI CAUCAR

Sevalet

Expoziția de pictură și grafică

Singurătatea Monseniorului Ghika

În acest început de toamnă, bunii mei prieteni Mircea Dumitrescu și doamna sa, Anna Maria Orban, o familie de artiști, m-au invitat la o manifestare cu totul deosebită, organizată la Sala Crețulescu a Palatului Regal.

Aici se afla o expoziție cu desenele Monseniorului Vladimir Ghika, care se încheiea cu o ceremonie de gală și cu lansarea unui album. Adevărată revelație pentru orice iubitor de artă, pentru orice român care știa ceva despre viața și activitatea prințului de os domnesc, un martir al credinței care a fost beatificat de Biserica romano-catolică în 2013. Dincolo de destinul său tragic (a murit în închisoarea Jilava în anul 1954), de toată activitatea pe care a dus-o în timpul vieții, de patriotismul adânc pe care și l-a demonstrat mereu (culminând cu gestul de a rămâne aici, în patria lui, atunci când i-a fost oferit un loc în trenul regal care-l ducea în exil pe regele Mihai), Vladimir Ghika se dovedește un artist complex al compoziției miniaturale, lăsând sute de desene, gravuri, letrine, sigle, timbre, dar și trei cărți proprii (*Vizitarea săracilor*, *Intermediile de la Talloires*, *Gânduri pentru zilele ce vin*) ilustrate cu desenele sale, cu geniul său de a împodobi hârtia și tiparul, cu darul său de slujitor devotat până la absolut față de Dumnezeu.

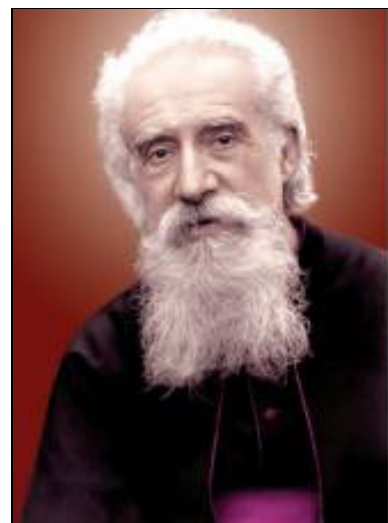
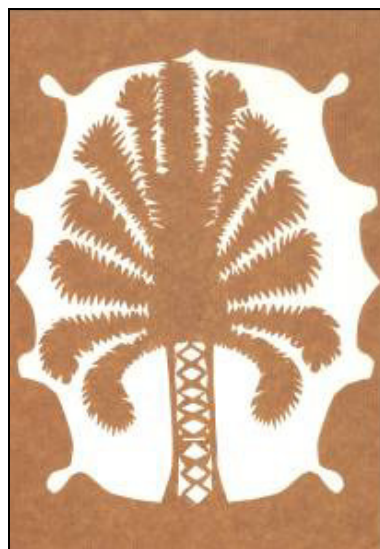
Prin pasiunea sa pentru istorie, în primul rând, pentru istoria națională, pentru poezie și pentru grafica simbolică a unor însemne de esență religioasă, dar ținând și de heraldica veche românească, Vladimir Ghika a fost și rămâne un mare om al culturii române.

După cum citisem în mai multe cărți, familia Ghiculeștilor, neam de boieri de viță aleasă, ar fi fost de origine albaneză. Un prieten filolog, bun cunoscător al operei memorialistului Ion Ghica, mi-a atras atenția asupra unei scrisori despre întâlnirea acestuia cu generalul Cenetti, în care se menționează că graiul în care s-au înțeles cei doi a fost cel aromânesc, al strămoșilor lor.

Așadar, Ghiculeștii s-au întors acasă, în România. Urmașul lor, Vladimir Ghika, cel școlit la Paris, format acolo, afirmat acolo, s-a întors în țară, a trăit aici, a îndurat aici ca un martir al credinței sale, a murit aici, acasă. Așa îi înțelegem și-i privim și astăzi biografia și opera exemplară. Așa înțelegem și gestul sublim al organizatorilor expoziției de a așeza evenimentul sub semnul centenarului Marii Uniri.

Expoziția din Sala Crețulescu a fost rodul unei munci grele, de un profesionalism desăvârșit, făcute de câțiva oameni de artă și în principal de artista Anna Maria Orban căreia Monseniorul Ioan Robu, arhiepiscopul mitropolitan al Bucureștiului, i-a încredințat această misiune. Cu ocazia expunerii desenelor, curatorii au așezat în pagină și un album de o calitate ireproșabilă, cu care s-ar mândri orice cultură a lumii.

Iată câteva cuvinte din prefața

albumului, semnată de Anna Maria Orban: „Lăsați-vă cucerii de aceste nestemate, desene miniaturale, priviți-le cu ochiul inocenței, cu sufletul și mintea deschise, cu gândul departe de grijile cotidiene, ca să descoperiți acest univers aparte, creat de Beatus Vladimirus, dintr-o profundă singurătate, precum cea a lui Dumnezeu când a creat lumea, dar plină de har și credință, semne ale supunerii divine, ale slujirii aproapelui, ale carității, sincerității și purității sufletești. Doar așa vom putea înțelege cu adevărat să fim mai aproape de el și astfel mai aproape de Dumnezeu”.

Prințul român a trăit mulți ani la Paris, în cercurile elitei artistice franceze, desenele sale din cartea realizată la Talloires, în Savoia, au stat sub ochii lui Jean Cocteau, i-au fost trimise și lui Aldous Huxley, pe care Ghika ținea mult să-l întâlnească. Atunci când ilustrezi o carte a marelui poet și prieten Paul Claudel - e vorba de *Pain dur* - ești, fără îndoială, un mare grafician.

Lumea internetului va avea posibilitatea să vadă lucrările Monseniorului Vladimir Ghika pe un site deschis deja de realizatorii expoziției și albumului.

Am consemnat câteva impresii de participant la acest festin intelectual pentru a le mulțumi celor ce l-au făcut posibil și a împărți o mare bucurie cu toți cei ce vor dori să se apropie de o operă de excepție și, după cum spunea Anna Orban, de mare, nobilă și dumnezeiască singurătate: opera Monseniorului Vladimir Ghika.

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Vatra veche dialog cu

actorul și profesorul
Paul Chiribucă

(II)

T.C. : De ce teatru ? Și de ce actorie ?

P.C. : Nu fac parte dintre cei care au visat de mici să facă teatru. În ultimele clase de liceu, traduceam din Horațiu, mă interesa mult arheologia, istoria în general, scriam poezie, aveam cu totul alte preocupări. Pot spune ca această decizie a venit pe neașteptate, ca o revelație, fără ca ceva sesizabil să o pregătească. Mergeam pe stradă și mă gândeam la cu totul altceva, când deodată acest gând m-a zguduit. Parcă cineva mă scutura încercând să-mi reaseze gândurile și dorințele. Am trăit o senzație ca atunci când te curentezi. Câteva clipe am rămas pe loc, cu toți mușchii încordați. Aveam impresia că am strigat și că oamenii se uitau curioși la mine. Nu se uita nimeni! Din clipa aceea viața mea s-a limpezit, s-a ordonat și nu am mai avut îndoieli în privința drumului meu. După ani de zile, rememorându-mi parcursul, am înțeles că acea hotărâre nu venise din senin, ci se născuse în timp. Câştigasem concursuri de recitări, eram un bun povestitor, în taberele în care mă trimitea mama, ca să-mi ocupe vacanțele, eram foarte lăudat pentru acest talent. Uneori mă miram și eu de unde le scornesc. Cum citeam mult, combinam povești diferite și astfel reușeam să inventez lucruri interesante. Îmi amintesc de o tabără, când la un foc, am povestit o istorie cu niște comsomolști sovietici, ceva ce găsisem în biblioteca taberei, o poveste de război, care a ținut cu sufletul la gură întreaga adunare. Eu

nu apucasem să citesc finalul și cum mă apropiam de sfârșit am încercat un subterfugiu, promițându-le continuarea poveștii în seara următoare, sperând să citesc sfârșitul a doua zi. În fața refuzului general am continuat căutând febril un final istoriei mele. A fost probabil pentru prima dată când improvizam un final unui roman. Nu știu cum am reușit, dar finalul propus a stârnit o mare emoție întregii asistențe. Profesoarele m-au îmbrățișat tulburate, bucătăreasa mi-a adus, în secret, o prăjitură înainte de culcare, dar lucrul cel mai important pentru mine, a fost declarația spontană de dragoste a celei mai frumoase fete din tabără după care ne uitam toți băieții. Vedeam spectacole, am văzut prima reprezentație a teatrului nou înființat la Piatra, cu *Violențele lui Scapin* în regia lui David Esrig, cu Florin Piersic, Dodo Voicescu și Leopoldina Bălănuță. Îmi ajutam colegii care participau la concursuri de recitări, dădeam sfaturi celor din echipa de teatru, etc. Făceam tot ce am enumerat, fără să acord însă o însemnătate prea mare lucrurilor, totul îmi părea ușor și, din cauza aceasta, fără mare valoare. Algebra mi se părea ceva valoros și greu de obținut. Mai târziu, continuând în profesie, am înțeles că ușurința pe care o aveam, nu era decât poarta de intrare într-o meserie care cere profunzime și perseverență.

T.C. : Ați absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L.Caragiale” din București, la clasa profesorului Ion Cojar, în anul 1972, după care v-ați întors acasă. Ați avut un motiv aparte? Chemarea locurilor natale...?

P. C. : M-am întors la Piatra din doua motive: primul pentru că mama mea era acolo singură, tata murise în anul 1970, și al doilea pentru că Teatrul Tineretului era încă o locomotivă a teatrului românesc. Erau regizori importanți, un colectiv foarte bun de actori și un spirit de echipă care făcea din fiecare spectacol un eveniment.

Am stat la Piatra Neamț 15 ani după absolvirea I.A.T.C.-ului. A fost o perioadă extrem de importantă pentru mine atât profesional cât și uman. Antrenamentul de cinci-șase premiere pe stagiune, chiar dacă foarte greu pentru un tânăr absolvent, s-a dovedit extrem de benefic pentru

profesionistul care se năștea. Am furat meserie de la Mitică Popescu, am învățat să repet și să pot păstra ceea ce câștigasem în repetiția anterioară, să am repere clare și să pot reface traseul. Am avut mare noroc să lucrez cu Liviu Ciulei, cu Sanda Manu, cu Silviu Purcărete, cu Tocilescu, cu Iulian Vișa, cu Victor Ioan Frunză, cu Alexandru Dabija, cu Nicolae Scarlat, cu Eduard Covali și chiar cu Marin Sorescu și Laurențiu Ulici. Da, actorul era considerat un partener egal celorlalți creatori. Atmosfera din teatru făcea posibile discuțiile interminabile despre meserie, prelungite până la orele dimineții, dar și reluarea unei scene la două noptea, căreia nu-i găsisem o rezolvare satisfăcătoare. Păraseam celebrul băruleț de la subsol, ne urcam pe scenă și, de cele mai multe ori, reușeam să găsim soluții. Ne petreceam viața în teatru, iar festivalul, o raritate pe vremea aceea, aducea la Piatra tot ce era mai îndrăzneț în materie de teatru. Orașul fiind departe de București, ochiul vigilent al cenzurii nu bătea atât de departe. Teatrul Tineretului părea o supapă, prin care se mai evacua presiunea lumii teatrale. Un alt mare avantaj a fost și faptul că teatrul era des invitat în străinătate, iar sentimentul de izolare, trăit de majoritatea profesiei, era aici mult diminuat. Eu mi-am făcut debutul în Danemarca la Festivalul din Aarhus. Pentru mine Festivalul de la Nancy, din 1977, a reprezentat practic o completare fabuloasă a anilor de școală. Acolo am văzut *Clasa Moartă* a lui Kantor, care mi-a modificat mult gândirea despre teatru. Norocul meu a fost că trupa, în timp ce juca în cadrul festivalului, repeta și *Wielopole*, viitorul lor spectacol și am putut asista la repetițiile aceluia mare creator care a fost Kantor. Tot acolo am văzut și celebra trupă **Bread and Puppet**, condusă de Peter Schuman, și ceea ce însemna teatru angajat în occident. Abia acum observ că n-am spus mai nimic despre viața mea din afara teatrului. Cu siguranță greșim când nu acordăm tot atâta importanță vieții noastre, pe care adesea o ratăm... din prea multă preocupare profesională. În acești cincisprezece ani m-am însurat, mi s-a născut o fetiță minunată, mi-am făcut mulți prieteni, am divorțat și m-am recăsătorit.

TAMARA CONSTANTINESCU

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XI)

Scena 3
(Aceeasi)

[Perintr-o trapă se ridică într-o atmosferă de ceață un cosciug. Babu îndepărtează pământul imaginar cu lopata până dă de capacul cosciugului care e din... lemn.]

Babu – Iaca poznă!

Baba – Nu e cazul să te ții de pozne!

Babu – Fii sigură că nu-mi arde tocmai acum de glume! Dar am văzut cu toții că rămășițele Iadei fuseseră aduse într-un sicriu de oțel...

Baba – Vezi bine că da!

Babu (punându-și ochelarii) – Păi, tocmai că văd foarte bine, am o problemă, mai bine-zis, noi doi avem o problemă împreună, amândoi.

Baba – Cum așa?!?

Babu – Asta vine precum vorba „cozmonautului” ăluia american căruia i-a sărit siguranța și muștarul tocmai în jurul lunii.

Baba – Da? Și ce lună a anului era?

Babu – Era lună plină, toanto!

Baba – Aha, pricep acum! Adică luna de pe cer, aia pe care mi-ai tot promis-o tu înainte de căsătorie. Și ce zicea el, săracu’ tocmai de acolo de sus?

Babu – Cică i-ar fi transmis unuia Hudson, aflat pe Pământ cam așa: „Băi, Hudson, avem o problemă!”

Baba – Dar tu ce zici în situația de față?

Babu – Eu aș zice că treaba e împuțită rău.

Baba – Normal,... având în vedere locul în care te afli!

Babu – A nu, că mă „esprimez” la figurat.

Baba – Ce figuri ți se nărzar, măi?

Babu – Nici vorbă de năluciri, vreau doar să spun că situația în care ne aflăm e de-a dreptul puturoasă!

Baba – De ce?

Babu – Sicriul din groapa asta de aici e din lemn, iar noi căutam unul de... oțel!

Baba – Iaca poznă!

Babu – Nu ți-am spus eu?!

Baba – Aoleu, poate am greșit pe întunerice locul!

Babu – Ar fi pentru prima oară că mi s-ar întâmpla... Hai, deci, să refacem orientarea!

[Scoate din nou hârtia și – la lumina proiectorului – se orientează făcând câțiva pași înapoi, lateral, înainte...]

Nu, nu am greșit deloc: aici ar trebui să fie!

Baba – Poate că e greșită harta pe care ți-a dat-o profesorul...

Babu – Nici vorbă, că el are tot interesul să ne iasă pasiența! Iar eu îmi amintesc foarte bine locul, pentru că doar am fost pe timp de zi la înmormântare... împreună cu tine.

Baba – Deși nu-mi stă în fire, trebuie să-ți dau dreptate: aici e! Dar, de ce nimic nu se potrivește?

Babu – Până nu sapi, nu afli. Așa că, până dau eu cu lopata, ia aprinde tu o lumânare la capătul sicriului!

Scena 4
(Aceeasi)

[Babu degajează cu lopata întreg sicriul. Punându-și masca și mănușile, el începe să deșurubeze bolțurile capacului. Odată desfăcut, acesta este dat Babei care îl așează cu grijă alături.]

Babu – Măi, dar luptătoare a fost Iada asta a noastră! O adevărată eroină, zău așa:... precum Ioana d’Arc. Numai că aici nu e vorba de halebarde și de alte *harbalete*, ci... de o pușcă cu lunetă!

Baba – Măi, omule, nu ți-e bine?!?

Babu – Ba îmi e! Dar, uite ce am mai găsit!...

[Babu scoate din coșciug o pușcă cu lunetă și apoi un lansator de rachete antiaeriene.]

[Comentariu teatrologic: spre deziluzia îndreptățită a D-lui dr. A. P. Cehov, cu această pușcă nu se va trage nici măcar în ultimul act al

piesei. Și, spre accentuarea acestei deziluzii, nu se va trage nici cu lansatorul de rachete.]

Baba – Flinta, hai, treacă-meargă de la mine! Dar burlanul acela ce caută aici?

Babu – Nu e burlan, e ditamai lansatorul de rachete antiaeriene.

Baba – Aoleu, păi nici dacă ar fi stat Iada praștie la gardul regimentului, nu ar fi primit așa atenții de la cătane!

Babu – Taci, că vorbești prostii! Iar mie, pentru prima dată, îmi e frică. Nu de strămoșii morți, ci contemporanii încă vii și de provocările lor.

Baba (panicată) – Și, atunci, ce ne facem?

Babu – Uite ce zic eu: păstrăm ascunsă pușca și muniția pentru braconaj, iar restul îl punem frumușel la loc, după care o ștergem iute – iute spre o viață mai bună.

[Babu învelește cu grijă pușca în cergă, ascunzând-o apoi dibaci printre uneltele din roabă.]

Baba – Bine, bine, dar ce te faci cu principul: „clientul nostru – stăpânul nostru”?

Babu – Păi, o să mă dau lovit într-o aripă,... mai bine-zis, într-un picior... pe care o să mi-l pună felcerul în ghips așa... de formă, până se mai lămuresc lucrurile.

[Se aude din dreapta tot mai tare un motor în doi timpi, apoi un far mătură de mai multe ori scena, pe măsură ce motocicleta urcă pe cărare.]

Babu – Stinge lumânarea, că nu mai are pentru cine să ardă și, în plus, mai dă și careva peste noi!

Baba – E prea târziu! Suntem prinși și o să fim condamnați la bătrânețe pentru „violare de morminte”!

Babu – Asta nu ar fi nimic pe lângă posesia de arme de război în timp de pace, sau... invers! Mai bine să ne jucăm nițel de-a „fața-ascunselea”, poate scăpăm și nu ne bagă stăpânirea în mormânt în floarea vârstei... a treia!

[Cei doi se ascund după o altă movilă, pe semne, tot vreun mormânt. Însă poziționarea lor este de natură să-i facă vizibili în continuare publicului.]

CRISTIAN STAMATOIU

RÂSUL NE SALVEAZĂ - SATIRA BENIGNĂ -

Farmecul cărții *Râsul ne salvează* de Lidia Bora (Libris Editorial, Brașov, 2017) constă în anecdotismul său. Autoarea, o povestitoare în fond, inventează sau relatează în versuri întâmplări nostime, a căror poantă (deseori și tâlc), apare la urmă, ca în bancuri și în toate subspeciile anecdotice. Cartea este subintitulată „poezii” dar „anecdote” ar fi fost un titlu mai precis.

Anecdota, gen popular, prezentând figuri schematice, situații tipice, umor nu mereu de cea mai bună calitate, oferă, desigur posibilități unui povestitor de talent, dar îl și îngrădește în anumite limite destul de strâmte.

Mari povestitori ca Boccaccio Robelais, Cervantes, sau mai târziu Fielding, au recurs la anecdotică și uneori la anecdotele populare – fabliaux sau fautia. În cazul de față, sprijinindu-se pe observația directă și pe aceea mijlocită de anecdota populară, autoarea reușește să depășească „idealismul” romanțios al multora din colegele sale de scris; prin anecdota se întreprinde la acest nivel o cucerire a realismului, în ea pulsează observația și viața, iar dacă nu aceasta este percepția lecturală, anecdota oferă plăcerea pe care o ai contemplând fotografiile sepia, răsfoind o colecție „Marie Claire”, sau mai bine, minunatul Almanah al satelor, în care sfaturile despre răsaduri alternau cu snoave, fiind spectator al unora din vodevilurile lui Sacha Guitry ș.a.m.d.

Doar că lucrurile sunt aduse la zi, deși „eroul” din „Super fitness” se numește tot Gigel (!), nu Johnny, nu Jeannot, nu Giovanni, nici măcar Gigeone. Așadar:

„Gigel s-a dus la o sală de fitness
Să-și prelucreze corpul, să fie
atrăgător,
Să aibă succes mare, să facă progres
Și-n jur să răspândească un plăcut fior
(ș.m.)

-Domnule antrenor, spune-mi, de vrei,

Ce exerciții, antrenamente, să mai fac
Să am succes mai mare la femei?

-Te-aș sfătui să te-antrenezi la
bancomat”

Aici versificarea nu este doar utilă sau cutumieră, asigurând respectarea unei legi autoimpuse a cărții, ci este absolut necesară pentru captarea atenției simpatice, a receptării, pentru că trebuie să o recunoaștem, anecdota ar fi (aproape) nulă dacă ar fi redată pur și simplu în proză. Poanta trebuie pregătită de conținuturi bine dozate, iar Lidia Bora chiar se pricepe la farmaceutica imanență unui text. Există mult mai multă creație decât tehnică a procesării în „Râsul ne salvează”. Autoarea acționează ca o scriitoare nu ca simplu scriitor. „Dublu naufragiat”, un titlu foarte explicit, ca toate cele din carte, lucru convenabil laturii și orizontului ei didactic, precedă patru catrene de punere în temă și în scenă, din care le citez pe primele:

„Un viscol, o furtună a început a bate
Și a făcut prăpăd deasupra Mării Negre.

Au fost puțini aceia ce au putut străbate,

Trecând cu greu de-obstacole tenebre.
Bărți, vase și corăbii atunci s-au scufundat.

Pe plajă au ajuns doar câteva persoane

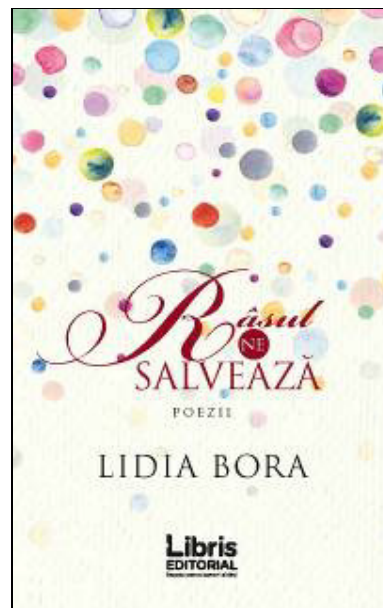
Și-a doua zi apărură un biet, slăbit bărbat

Tremurând de spaimă, zgâlțâit de frisoane”

Nu se poate altfel: trebuie să o luăm de la pașopt pentru ca poanta să aibe

Cu Vatra veche prin Canada
Nicolae Băciuț, Veronica Pavel
Lerner, Gheorghe Nicolae Șincan

haz și trebuie să eminescianizăm o vreme pentru a ajunge la Caragiale:

„-Spune-mi pe unde ai fost până la ora asta?

De ieri sunt pe aici, așteptându-te pe plajă!

Se rățoi spre el furioasă și aspră nevastă”.

În „Pompe funebre” umorul nu putea fi altfel decât negru. Iată dificultatea de a alege între două sicrie exprimată de un negustor cu cap de cioclu:

„Cel din oțel știu sigur că e veșnic

Iar cel din lemn e bun la sănătate”.

Eul actorial se luptă cu constrângerile de tot felul: ale banului, cuplului, ale prejudecăților de tot felul, ale unor structuri sociale care aparțin, ca pe vremea lui Titu Maiorescu, unor forme fără fond care par a se eterniza, purtând cu ele superioritatea nemeritată a ciocoilor vechi și noi: un eticism care caută dispariția mereu amărâtă a imoralității. De aceea s-a și aflat Lidia Bora în primele rânduri ale celor din decembrie 1989. Nemulțumirea ei rămâne identică, productivă din punct de vedere literar. Pe alocuri se comunică sentimentul subliminal și panic al lipsei oricărei certitudini.

Pledez deschis pentru acest tip de literatură – la jumătatea drumului între non – ficțional și ficțiune, hrănit din cotidian și la fel hrănitor.

MIHAELA MALEA STROE

Lumea lui Larco

Felicitări maestre Nicolae Băciuț!
După cele 11 reviste *Vatra veche*, iată
că prin cea de a 12-a se încheie anul
și:
Anul Nou e-acum în prag,
Are strălucite semne,
Iar mulți scriitori cu drag
Vin să pună-n „Vatră” lemne!

DE SĂRBĂTORI

Îl informăm și pe *Ignat*
Că pe la noi să nu mai vină,
Căci porcii au „zburat” din sat,
De când cu *pesta cea porcină!*

NECAZ DE MOȘ NICOLAE

Cu speranță, lângă ușa,
O opincă-am pus, dar iată,
Că pisica jucăușă,
Până-n zori mi-a ros-o toată!

PREGĂTIRI PENTRU SĂRBĂTORI

De *Crăciun* al muncii rod
Prinde să se întrevadă:
Porcu-i afumat în pod,
Iar săteanul... prin ogradă.

UNUI SOȚ DE CRĂCIUN

Surprizele sunt minunate,
Dar una le-a-ntrecut pe toate,
Când o amantă din oraș
Sub pom i-a pus un copilaș.

CUGETARE DUPĂ ANUL NOU

Am afirmat de multe ori,
Dar mai ales în clipe grele:
Ușor se intră-n sărbători,
Dar greu e de ieșit din ele!

CUGETARE TÂRZIE

Fiind pe-al senectuții drum

Și pe-ale vieții scurte laturi,
La vârsta-a patra-mi zic acum:
Atât pot să ofer, doar sfaturi!

INFORMARE

O știre până cine știe unde
Ajunge, doar, în câteva secunde,
Dar o minciună zboară și mai iute,
Când faptele nici nu sunt apărute.

RONDELUL DE IARNĂ

Chiar dacă nu i se aprobă,
Cumplita iarnă-i statutară,
S-așterne peste-ntreaga țară
Definitiv și nu de probă.

E de origine polară,
Ea fără trâmbețe și tobă,
Chiar dacă nu i se aprobă
Cumplita iarnă-i statutară.

Umblăm, urgent, la garderobă,
Iar soțul, când e frig afară,
Va pune vinul în cămară
Sau țuica la-ncălzit pe sobă!...
Chiar dacă nu i se aprobă.

ZÂNA SATULUI (sub semnul focului)

Ce mândră se făcu, *frumoasă foc!*
Dar *n-o fi foc*, de am puțin noroc,
Să-i cer *cu foc* o dulce sărutare
Vărsând-mi focul dragei inimioare.

Apoi *cu foc* noi doi să ne iubim
Căci *focul de la inimă-l* simțim,
În dragoste mai sper să nu ard gazul,
Pot să *m-arunc și-n foc*, de este cazul.

Eu *mâna-n foc*, oricând, *pun* pentru
ea,
Prin foc aș trece să-i aduc o stea,
Aș trece și prin mai cumplite locuri,
De-oi fi cuprins, chiar, *între două focuri*.

Refuzul ei m-ar *face foc și pară*,
Voi scoate *focul de la inimioară*
Și *n-oi deschide focul*, dar în cramă,
Îi voi citi *cu foc* o epigramă!

TIMIDUL GRIPAT

N-ar vrea ca lumea să se-amuze,
Întreabă, să dea curs ideii:
Ajunge-n inima femeii
Sărutul ce e dat pe buze?

În parc, la capătul aleii,
Văzând simpaticele muze,

N-ar vrea ca lumea să se-amuze,
Întreabă, să dea curs ideii?

Soției, știți, să nu-l refuze,
Văzând la tample ghiociei,
Nu-i cere, ca toți moșnegeii,
Să-i pună, de-i răcit ventuze...
N-ar vrea ca lumea să se-amuze.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

V.D. VASILIU
(1919-2005)

Edilitar

La noi, rog să mă crezi pe mine,
Se sapă străzile în lanț,
Când crezi și tu că e mai bine,
Leși dintr-o groapă, dai în șanț.

Capete pătrate

Nepotul meu mi-a spus odată
Că n-a văzut un cap pătrat,
- Le-au rotunjit perfect, nepoate,
Dar înăuntru-s tot pătrate!

Reprofilare

E afon cu-adevărat,
Însă s-a reprofilat,
A găsit metodă bună:
Cântă-n strună.

Unui conducător auto

Ce vă spun nu e minciună:
La Poliție-l văzură
Că nu are frână bună,
Mai ales la ...bătură.

Un amic la stomatolog

El avea dantură bună,
Totuși, s-a rugat fierbinte,
Nu să-i scoată, ci să-i pună
Încă o măsea de minte.

Selecție VASILE LARCO

CATRENE CORALIGENE

Mai dihai decât ciroza

Nu c-ar fi să-și vândă casa
Și s-o ieie pe urlați
La cât fură. Dar angoasa
Îl cam roade la ficați.

Frică soră cu moartea

Se părea că cerul pică,
Monștri vin din alte spații.
Dar ce mamă-a tras de frică,
Că i-au înghețat ficații!

Căcărezul supărat

Când își vede-n joc muiera
Dându-i c-o caracudă,
Îl pălește-așa o ciudă,
Că mai nu-i plesnește fierea.

Lăcomia ucide

Lacomii feții, Doamne, iartă:
Au dat vitele-n lucernă.
Le cresc burțile cisternă.
Na, că mai s-o facă... fiartă!

La recoltat

Nu e timpu-acum de drobi,
Nu-ntind bunele peșchir.
Pân-o fi să cate-n bobi,
Culeg bobii fir cu fir.

Leac de vrană și de gură

Soacra nu-i ținea dojană
Numai cât umbla la vrană.
Nora i-a făcut figura:
I-a-nchis beciul și-apoi gura.

Calm și forță olimpice

Ar putea munții să miște,
Pietrei să-i redea simțirea.
În momente de restriște
Știe să-și păstreze firea.

Înverșunare

Pizma, pica și-ngâmfarea,
Însetarea de mărire,
Lichelismul și trădarea,
Numai ele-l scot din fire.

Flagel din născare

Poartă-n sânge-o gravă plagă
Un malițios futil:
Când îți e lumea mai dragă,
Îți mai bagă un fitil.

Punct discuției în contradictoriu

Proaspăt încheiat litigiul,
Cu leșie-n piept – vestigiul,
Moș Ion, băindu-și* zganca:
-Nu-ți mai tace-odată fleanca?!!

Care floare e-n cătare?

Azi mai greu e să crești mare,
Să porți flori la cingătoare,
Decât să-ți găsești pereche:
Asta-i floare la ureche!

Unde-i mielul?

Ia-n răspăr ciobanul oaia:
Unde naiba l-ai ascunsu?
Cum nu i-a plăcut răspunsul,
El pe loc întoarce foaia.

Corb la corb nu scoate ochii

Șeful circuitului adie
C-ar aduce-a coțcărie.
Mimu-și apără dublura:
„Pentru el iau foc cu gura!”

Echivoc

Spune-un ins, prin echivocuri,
Că ar fi-ntr-o două focuri.
Și eu stau tot între două:
Între două nu te plouă!

Pericol de incendiu

Un focos și o focoașă
Se bronzează sus, pe casă.
Le dă ghes eros, focosul,
Declanșa-i-s-ar focosul!

Dar la ce atâta grabă?

Un turist curtează-o ghidă.
Las' că-l strânge redingota,
Poate-i dragoste candidă,
Doar că prea forțează nota.

Frichineală

Care-o fi oare frichinea
De bate grădinile
Și, n loc să frământă pâinea,
Își frământă mâinile?

Timp grăbit, timp berechet

L-a vrăjit o dată un batic
Și de-atunci, de vraja testimonelului,
Umbă-n târg de frunza frâsinelului,
Timpul doar grăbindu-se: tic, tic...

Frățietate și egalitate

Doi amici au prins un pește.

Rusul: - L-împărțim frățeste!

Iar cazahu,-acum pe cal:

-Nu frățeste, ci egal!

Accident pe traseul vieții

Fost primar de trei lulele,
Tot jucând la păcănele,
I-a scăzut la zero câțul,
Până când și-a frânt și gâtul.

Cine – cui?

El credea că, fan locandei,
I-a frânt inima Pirandei.
Ea la cât de-abil glisa,
I s-a frânt, de fapt, a sa.

Și-a găsit ac de cojoj

Ochi de șoim la cătătură,
Foc de iute la călcăie,
De când se văzu-n trăsură,
Ea îl ține-n șapte frâie.

Avertizare

Cum prea-și bagă nasu-n oale
Și prea peste tot se plimbă,
I-au fluturat din zăbale
Să-și mai pună frâu la limbă.

Educație neortodoxă

Dimineața, cum se scoală,
Prinde-a plânge, măzăricea.
Tatăl, nu prea mers la școală:
-Nu mă fă să-ți frec ridică!

Când îi ard călcăiele

Vânzătorul gros din piață,
Cam deprins să frece menta,
Cum o vede,-i sare-n față,
Căci l-a pus pe jar clienta.

Leac pentru tăcere?

Să fi fost de-un clește strâns,
Și tot înceta din plâns:
Vine nenea Nuieluș
Și-o să-i tragă un frecuș!...

Zile fripte la serviciu

N-ar umbla-n proțap cu jalbe,
Dar serviciul nu-i ca-n scripte:
Noaptea-i face zile albe,
Ziua-i face ... zile fripte.

Nu se lasă timorată

Șefii mari că-s, miutei,
Că-s clănțoși sau clănțânei,
Fără sare, cu ardei,
Ea ține fuior cu ei.

Un maestru bătut măr

El, maestru-n șah în pantă,
Ea – la umbra buturugii,
Deocamdată aspirantă,
Îl bate să-i meargă fulgii.

NICOLAE MATCAȘ

*A-și băia (reg.) – a-și mângâia; a-și dezmiarda.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dragă d-le Băciut,

Am primit numărul 10 al revistei din "anul 100" (anul celor 100 de cărți ale editurii dv.) și vă scriu astăzi, 10 decembrie, de ziua dv, ca să vă mulțumesc pentru tot ce faceți pentru toți iubitorii de lectură, adăugând evident urarea de La Mulți Ani, viață lungă și plină de bucurii.

Arta fraților Racz, Atila în poezie, Arpad în pictură și sculptură, e remarcabilă, iar ideea de a-i publica în revistă m-a bucurat mult: sunt o mare admiratoare a artei lor! Razvan Duncan a făcut pe FB o amplă și reușită cronică a întregii reviste, la care subscriu.

Și acum, după emoționantele dv amintiri despre revista "Echinox" și continuarea epopeei cu "Vatra Veche", iată ca vă - și ne - propuneți un nou început, cu revista "Cadran 24", proiect pentru care va urez mult succes!!

Cu aceeași stimă,

VPL, Canada

Domnule Nicolae Băciut,

Redactor - Șef, am lecturat cu multă plăcere și interes revista **Vatra Veche** nr. 10/2018.

Ca în fiecare număr aur și Lumină.

Felicitări!

Cu mulțumiri și prețuire,

Victor Gh. Stan

Dragă Domnule Nicolae Băciut,

Din suflet multumiri. Voi lectura cu bucurie. Cele mai alese urări la Sfintele Sărbători ale Crăciunului și un An Nou cu bucurii, sănătate și împliniri literare,

Mariana Zavati Gardner

Mulțumesc pentru bunăvoința de a-mi trimite, cu regularitate, numerele noi ale revistei pe care o patronați; o revista în tradiția înțeleaptă și folositoare cu adevărat, venind dinspre apostolii presei noastre literare.

Sărbătorile Crăciunului și zorii unui An Nou să vă găsească sănătoși, harnici și darnici în frumuseți ale gândului și slovei. La mulți ani!

Const.Paiu

Vă felicit pentru întreaga activitate parcursă în anul 2018 și vă doresc putere de-a duce mai departe tot ceea ce ați început!

Cu stimă,

Erwin Josef Tigla

Vă mulțumesc mult pentru trimiterea revistei. Ca întotdeauna, ne face o mare pofță de citit și de scris. Vă dorim mult succes în continuare. Așteptăm, cu mare

plăcere numerele viitoare. Vă dorim „La mulți ani cu sărbători fericite”

Felix Sima

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Mulțumesc...mulțumesc...mulțumesc, de o mie de ori și ceva, pentru grija și osteneala ce o depuneți pentru a-mi trimite, de fiecare dată, revista ce o administrați cu atâta competență.

Consider că e un dar, oferit cu generozitate, din partea unui îndrăgostit de literatură, oferindu-mi prilejul de a cunoaște noi valori care sunt remarcate în paginile Revistei.

Vă doresc Dumneavoastră și colectivului redacțional, ca sărbătorile de iarnă să vă aducă împlinirile pe care le așteptați, sănătate și un călduros, LA MULȚI ANI!

Primiți considerația și aprecierile pe care le meritați, CU PRISOSINȚĂ!

Mara Paraschiv, Bacău

Mulțumesc mult pentru revista "Vatra veche", nr. 10, primită on line, unde m-am regăsit și eu. Ideea Turnirului liric este excelentă și ar fi bine să se mențină, eventual propunând și o temă. Vă doresc sănătate și succes. La mulți ani buni și frumoși!

Victoria Milescu

Îți mulțumesc din suflet pentru revista pe care nu uiți niciodată să mi-o trimiți. O citesc mereu cu mare plăcere. "Vatra veche" rămâne mereu vie și interesantă. Îți doresc Sărbători fericite, ție și tuturor colaboratorilor revistei!

Cu bune gânduri,

Ion Cristofor

Stimate Domnule Băciut,

mulțumesc pt nr.11/2018. Interesant-ca de obicei.

Bucuria Nașterii Domnului să vă pătrundă în suflet, să vă aducă pace, speranță, înțelepciune, iubire și voie bună! Crăciun fericit alături de cei dragi.

Un AN NOU FERICIT, prosper, cu bucurii și sănătate vă urează

Hans Dama

Dragă domnule poet Nicolae,

Mulțumiri sincere pt revista electronică pe care mi-o trimiteți regulat și de care mă bucur lecturând-o.

Dacă nu este prea târziu, vă propun acum în luna decembrie a Marii Uniri, un eseu legat de eveniment, care dacă e prea lung spre a fi publicat în numărul din decembrie, îl puteți secționa și pt nr viitoare.

Vă mulțumesc pt colaborare și va urez succes în muncă depusă.

Cătălin Varga

Distinse Domnule Băciut,

Vă mulțumesc foarte mult pentru publicarea poemelor !!

Este o surpriză plăcută care se adaugă la șirul celor din anul 2018 care a fost foarte bun cu mine.

Martți, în 11 decembrie, am primit premiul Pro Cultură Timisiensis.

Vă doresc un AN 2019 bun și plin de împliniri !! Lumină și binecuvântare!!

Cu alese urări,

Veronica Balaj

Sehr geehrter Herr Băciut,

vielen herzlichen Dank. Freue mich aufs Lesen. Ich wünsche Ihnen, Ihrer Familie und Ihrem Team eine gesegnete Weihnacht, schöne Weihnachtsfeiertage und für das neue Jahr Gesundheit und alles Gute, Gottes Segen und viel Freude.

Mit herzlichen Grüßen

Elisabeth Anton

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Am primit cu bucurie îndreptățită nr. 11/2018 al revistei, hrană spirituală pentru week-end și nu numai.

Mulțumesc din suflet pentru ospitalitate, neuitare, promptitudine. Sunteți în pas cu timpul, sărbătorile de iarnă bat la ușa, drept care mă grăbesc să va expediez alte Catrene coraligene, nu înainte de a va ura, dvs. și colectivului redacțional, cu ocazia sărbătorii Nașterii Mântuitorului și a revelionului, lumina și căldură în casă și în suflet, colindători zglopii și colinde binecuvântate, voie bună, noroc, sănătate, bucurii și noi împliniri. La anul și la mulți ani! Respectuos,

NM.

Vă mulțumesc pentru toate *Vetrele* pe care mi le trimiteți și vă doresc toate cele bune și de folos sufletului și minții.

S. Jinga

Dragă domnule Băciut, îți foarte mulțumesc pentru că nu m-ai pierdut și-mi trimiți în continuare frumoasă revistă.

Îți doresc puterea sănătății, spre a duce în continuare povara pe care, de →

Literatură și film

Războiul rece și puterea absenței

Premiul pentru regie la Cannes în 2018 i-a revenit lui Pawlikowski pentru filmul *Zimna wojna/ Războiul rece*. Pentru cei ce au admirat multi-premiatul *Ida* al aceluiași regizor n-a fost nicio surpriză. Aceleași tonalități în alb-negru, imagini somptuoase, o virtuozitate aleasă și o iubire fragmentată pe zece ani. Joacă în film Joanna Kulig și Thomas Kot în rolurile principale. Totul începe în 1951. Viktor e dirijorul ce dorește cu înrâncenare libertatea, iar Zula e cântăreață. Nu e loc pentru arta autentică : trebuie cântat despre Stalin. Te poți opune ? Turnee, întâlniri scurte peste ani, o lume în derută,

abia ieșită din război. El îi propune să evadeze din comunism, mai ales că el a reușit să fugă în timpul unui turneu cu o corală poloneză. În 1954 ei se întâlnesc într-un bar la Paris. O picturalitate aparte, pași curmați și o iubire imposibilă într-o epocă imposibilă. Construcția eliptică a filmului servește pe deplin povestea și întâlnirile din Berlin, Paris, Iugoslavia... Ea informatoare, el spion, compromisuri pentru păstrarea iubirii, un dans ca o dezlănțuire, pianul ca defulare, pudoarea ei, muzica de jazz – întreg filmul se ordonează după criterii estetice sincopate. Finalul din 1964 este o adevărată surpriză, după ce Viktor se întoarce în Polonia și se aruncă în gura lupului.

Regizorul recrează ambianța unui timp revolut, alege decoruri credibile și știe să filmeze romanțe folclorice. Filmul e dedicat părinților săi. Iubirea protagoniștilor e mai intensă când sunt separați, de parcă absența ar întreține relația. Un film nostalgic, melancolic, într-o regie gravă, concisă, eliptică.

ALEXANDRU JURCAN

CODRII MEI

De 40 de ani am fost și mai sunt înfiat de pădurile ce înconjoară meleagul meu îmbogățit cu frumusețile de neegalat ale naturii. Această înfiere s-a realizat spontan dat fiind mediul paradisiac în care-mi duc traiul. El mi-a creat obligația de a fi un apărător învderat al pădurilor de decimarea lor de către

om, de către omul care, după o zicere firească, ar fi trebuit să le fie frate. Din nefericire, departe de a fi adevărată, această sintagmă a avut un „revers al medaliei”. Am încercat însă să ocrotesc această zestre de neprețuit a ținutului prin „lupta-mi de condeier”, ani de a rândul, altă posibilitate neavând. Și tot cu gândul la „codrii mei”, de numeroase ori, în visele mele, mi-am revăzut molidul candelabru din poiană hăcuit de

dinții motoferăstraiei sau de tășul topoarelor. Dar de fiecare dată după o astfel de trăire onirică n-am ezitat să urc la locul cu pricina însă arborele, se știe, ocrotit de lege, m-a întâmpinat așa cum îl știam maiestuos, profilându-și trunchiul semeț, uneori, spre azurul cerului. Ca un împărat printre confrății săi.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Curier

→bunăvoie și nesilit, ți-ai luat-o pe umeri-ți. Și nu zic "De-aș mai duce-o pân' la toamnă", ci până-n martie, ca să ne vedem și să ne bucurăm. Să fii sănătos și vesel!

Ioan Groșescu

Multe mulțumiri pentru revistă. Va doresc Sărbători fericite, iar pentru 2019 multă sănătate, putere de muncă și inspirație în realizarea prestigioasei Dvs. reviste. La mulți ani!

Nicolae Tiripan

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc mult pentru consecvența în trimiterea revistei „Vatra veche”. Lectura lunară plăcută mă incită la reînnoirea recolaborării. Vă propun de dată această o cronică la o carte care m-a delectat, de tablete umoristice, ale unui jurnalist din Lugoj, Mircea Anghel. Cu prețuire,

Maria Nițu

Domnule Nicolae Băciuț, Păstrând aceeași mare prețuire pentru nobilă și anevoioasă dv. muncă de răspândire și menținere a culturii

românești în Carpații Transilvaniei, din nou vă felicit și vă urez mult succes în realizarea frumoasei reviste „Vatra veche”.

Cu aleasă considerație,

Corneliu Vasile

Din suflet mulțumiri. De curând am publicat o carte electronică pe Amazon, care va fi urmată de volum pe hârtie, LITTLE INDISCRETIONS de MC Gardner.

Cu cele mai alese gânduri și foarte bune urări,

Mariana Zavati Gardner

Mulțumesc pt. revistă. Felicitări pentru noul număr. Remarcabile sunt interviul cu M. Cimpoi, Eseul lui D. Puric și Evocarea dv. despre Echinoc, cu ingenioasă inițiativă „dreptul la timp”.

Succes în continuare.

Fericite sărbători de Crăciun!

Profesor Gh. Bucur

Vă mulțumesc frumos pentru zecele revistei.

Echinoc-ul a avut ecou și în debutul meu din '84, în paginile revistei *Tribuna*.

Sărbători fericite! Ad multos annos!

Cu prietenie,

Laurian Lodoabă

Mulțumiri și felicitări!

Sărbători Fercite și reverență din Spania!

Aceeași, a Dumneavoastră,

Gabriela

Mulțumim pentru revistă.

Ca de obicei, sobră, complexă, responsabilă, atractivă Adică profesionistă.

Un prieten de nădejde în ori ce casă, în ori ce familie de români și nu numai.

Cu atât mai necesară celor trăitori pe alte meleaguri.

Vitală chiar.

De Sf.Nicolae și de Sfintele sărbători ale Crăciunului, vă urăm sănătate și putere de muncă.

Fundația Culturală Română DLN

Mihai Bandac

Mulțumesc, Stimate prietene și tiz, pentru darul de ziua noastră onomastică. Mă recrează, mă-ndestulează spiritual, mă bucură intelectual, ca de fiecare dată, fapta cultural-educativă și istorică din inima de țară centenară, numită "Vatra Veche".

Felicitări și bune doriri de succes.

Nicolae Rotaru

Panoramic cultural

**Târgu-Mureș, Universitatea „Dimitrie Cantemir”,
Conferință Centenar Marea Unire**

**Teaca, Titlul de Cetățean de Onoare pentru Melania
Cuc și Tudor Căținean**

Târgu-Mureș, Lansare Monografie

București, ședință de Consiliu director, UZPR

Târgu-Mureș, lansare de carte Ilie Șandru

Bistra Mureșului Festival de Colinde, cu Dorel Vișan

Târnăveni, lansare de carte Răzvan Ducan

**Sibiu, Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, întâlnire
literară**

OCHIUL CICLOPULUI

Mureșeni, la statuia lui Andrei Mureșanu, de la Bistrița

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru

Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

